

**STRATEŠKI PLAN RAZVOJA OPŠTINE
ROŽAJE
ZA PERIOD 2021-2025**

- Nacrt -

1. SADRŽAJ

1.1. Uvodna riječ predsjednika	6
1.2. Uvod.....	7
1.3. Prikaz Strateškog plana Opštine Rožaje	7
1.4. Podaci o članovima radne i konsultativne grupe	10

2. ANALIZA POSTOJEĆEG STANJA

2.1. Opšti podaci

2.1.1. Geografski položaj i prirodne karakteristike	12
2.1.2. Klima i hidrološke karakteristike	16

2.2. Demografija i tržište rada i radne snage

2.2.1. Opšti podaci	17
2.2.2. Biološka dinamika stanovništva	20
2.2.3. Struktura prema starosti i polu	21
2.2.4. Obrazovna struktura	23
2.2.5. Ekonomsko-socijalna struktura stanovništva	24

2.3. Privreda

2.3.1. Privreda (mikro, mala i srednja preduzeća, trgovina, ugostiteljstvo, građevinarstvo..).	26
2.3.2. Poljoprivreda	30
2.3.3. Turizam	34
2.3.4. Šumarstvo	39

2.4. Društvene djelatnosti

2.4.1. Obrazovanje	43
2.4.2. Zdravstvena zaštita	45
2.4.3. Socijalna zaštita	47
2.4.4. Kultura	49
2.4.5. Sport i rekreacija	53
2.4.6. Civilni sektor	54

2.5. Tehnička infrastruktura i životna sredina

2.5.1. Saobraćajna infrastruktura	55
2.5.2. Elektroenergetska infrastruktura	58
2.5.3. Telekomunikacije	60
2.5.4. Vodovod i kanalizacija	61
2.5.5. Ostala komunalna infrastruktura	63
2.5.6. Zaštita životne sredine	64
2.5.7. Upravljanje vodama	65
2.5.8. Upravljanje otpadom	66
2.5.9. Obnovljivi izvori energije	68

2.6. Administrativni kapaciteti

2.6.1. Lokalna uprava	70
2.6.2. Finansije i budžet	73

2.7. Investicioni ambijent

74

2.8. <u>Međunarodna saradnja</u>	75
2.9. <u>Hitni odgovor u kriznim situacijama i oporavak od posljedica COVID-19</u>	77
3. <u>ANALIZA RELALIZOVANIH AKTIVNOSTI PLANIRANIH PRETHODNIM STRATEŠKIM PLANOM RAZVOJA I NJENI REZULTATI</u>	80
4. <u>INTEGRALNA SWOT ANALIZA</u>	82
5. <u>RAZVOJNI CILJEVI I OPREDJELJENJA OPŠTINE</u>	86
6. <u>PRIJEDLOG PROJEKATA ZA PERIOD 2021-2025. GOD</u>	98
7. <u>GODIŠNJI AKCIONI PLAN</u>	114
8. <u>MONITORING</u>	135
9. <u>PRILOZI STRATEŠKOG PLANA RAZVOJA ZA PERIOD 2021-2025</u>	136

SKRAĆENICE

AZPŽS	Agencija za zaštitu prirode i životne sredine	MEPPU	Ministarstvo ekologije, prostornog planiranja i urbanizma
APZ	Aktivna politika zapošljavanja	MPNKS	Ministarstvo prosvjete, nauke, kulture i sporta
CANU	Crnogorska akademija nauka i umjetnosti	MP	Ministarstvo prosvjete
CEDIS	Crnogorski elektroprenosni distributivni sistem	MUP	Ministarstvo unutrašnjih poslova
DPO	Društveno politička organizacija	MZ	Ministarstvo zdravlja
DUP	Detaljni urbanistički plan	NTO	Nacionalna turistička organizacija
EBRD	Evropska banka za razvoj	OSI	Osobe sa invaliditetom
EE	Energetska efikasnost	PPOV	Postrojenje za prečišćavanje otpadnih voda
EIB	Evropska investiciona banka	PROCON	Impl. jedinica u projek. Regionalni stambeni program u Crnoj Gori
EPCG	Elektroprivreda Crne Gore	PUP	Prostorno-urbanistički plan
IPA	Instrument za predpristupnu pomoć EU	TO	Turistička organizacija
IPA OPRR	IPA Operativni program regionalni razvoj	UZŠ	Uprava za šume
IPARD	IPA-ruralni razvoj	UJR	Uprava javnih radova
IPF MV	Podrška infrastrukturnim projekt. na opštinskom nivou	UZK	Uprava za kadrove
IRF	Investiciono-razvojni fond Crne Gore	UNDP	Program Ujedinjenih nacija za razvoj
JLS	Jedinica lokalne samouprave	UP	Urbanistička parcela
KfV	Njemačka banka za obnovu	UZS	Uprava za saobraćaj
LSL	Lokalna studija lokacije	UZK	Uprava za kadrove
MKI	Ministarstvo kapitalnih investicija	WBIF	Investicioni fond za Zapadni Balkan
MIPA	Agencija Crne Gore za promociju stranih investicija	WBIF	Investicioni fond za Zapadni Balkan
MIDAS	Program grant podrške za institucionalni razvoja i jačanje poljoprivrede	UZKD	Uprava za zaštitu kulturnih dobara
MJUDDM	Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija	ZZZ	Zavod za zapošljavanje Crne Gore
MER	Ministarstvo ekonomskog razvoja	ZHMS	Zavod za hidrometeorologiju i seizmologiju Crne Gore
MFSS	Ministarstvo finansija i socijalnog staranja	ZSDŠ	Zavod za socijalnu i dječju zaštitu
MPŠV	Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede	ŽICG	Željeznička infrastruktura Crne Gore

TABELARNI PRIKAZ

- Tabela br.1: Prosječne mjesečne sume padavina i standardna devijacija (Period 1961-1990)
- Tabela br.2: Procijenjeni broj stanovnika za opštinu Rožaje
- Tabela br.3: Kretanje ukupnog broja stanovnika u opštini Rožaje
- Tabela br.4: Indeksi i stope rasta
- Tabela br.5: Domaćinstva prema popisima
- Tabela br.6: Kretanje urbanog stanovništva Rožaja
- Tabela br.7: Prirodno kretanje stanovništva u opštini Rožaje
- Tabela br.8: Starosna struktura stanovništva opštine Rožaje (popis 2011)
- Tabela br.9: Polna struktura stanovništva opštine Rožaje po velikim starosnim grupama
- Tabela br.10: Stanovništvo staro preko 15 godina prema školskoj spremi
- Tabela br.11: Važniji pokazatelji ekonomsko-socijalne strukture stanovništva opštine Rožaje
- Tabela br.12: Migracioni saldo po opštinama
- Tabela br.13: Ocjena ranga razvijenosti opštine Rožaje
- Tabela br.14: Broj registrovanih preduzeća u opštini Rožaje
- Tabela br.15: Struktura preduzeća u odnosu na oblik organizovanja u 2021.godini.
- Tabela br.16: Kretanje zaposlenosti
- Tabela br.17: Namjena zemljišta na teritoriji opštine Rožaje (ha)
- Tabela br.18: Broj gazdinstava na teritoriji opštine Rožaje (2021)
- Tabela br.19: Struktura stočnog fonda za period 1079-2011
- Tabela br.20: Struktura stočnog fonda za 2021 godinu
- Tabela br.21: Struktura zasada u opštini Rožaje
- Tabela br.22: Obradivo zemljište, oranice i livade
- Tabela br.23: Raspoloživi smještajni kapaciteti
- Tabela br.24: Broj turista sa brojem noćenja za period 2016-2021
- Tabela br.25: Indexi broj turista sa brojem noćenja
- Tabela br.26: Prihodi po osnovu boravišne takse
- Tabela br.27: Prosječna dnevna potrošnja po turistima
- Tabela br.27 : Prikaz šuma po kategorijama
- Tabela br.28: Prikaz ukupne drvne zapremine državnih i privatnih šuma
- Tabela br.29: Prikaz prirasta državnih i privatnih šuma
- Tabela br.30: Opremljenost škola sa sportskom infrastrukturom
- Tabela br.31: Broj korisnika usluga socijalne zaštite po kategorijama
- Tabela br.32: Korisnici materijalnog obezbeđivanja porodica u odnosu na državni nivo
- Tabela br.33: Registrovane sportske organizacije (2021)
- Tabela br.34: Struktura saobraćajnica po mjesnim zajednicama u odnosu na zastor
- Tabela br.35 : Bazne stanice na teritoriji opštine Rožaje
- Tabela br.36: Struktura vodovodne mreže
- Tabela br.37: Lokaliteti divljih odlagališta (2021)
- Tabela br.38: Hidro energetski potencijal sliva Ibra
- Tabela br.39: Raspoloživa energetska drvna biomasa
- Tabela br.40: Pregled prihoda i rashoda opštinskog budžeta za period 2015-2019
- Tabela br.41: Raspoloživi kapaciteti u zahvatu LSL Hajla i Štedim
- Tabela br.42: Raspoloživi kapaciteti na lokalitetu Centar 2
- Tabela br.43: Indikatori specifičnih strateških ciljeva

GRAFIKONI

- Slika 1. Teritorijalna podjela Crne Gore na administrativne jedinice
- Slika 2. Katastarska podjela teritorije opštine Rožaje.
- Slika 3. Geološka karta područja opštine Rožaje.
- Slika 4. Karta seizmičkog hazarda Crne Gore, za povratni period od 100 godina, sa parametrom očekivanog maksimalnog ubrzanja tla (u djelovima sile zemljine teže) uz vjerovatnoću od 70% neprevazilaženja događaja
- Slika 5. Grafički prikaz procijenjenog broja stanovnika za opštinu Rožaje
- Slika 6. Grafikon kretanja ukupnog i urbanog stanovništva opštine Rožaje
- Slika 7. Vitalnost stanovništva opštine Rožaje
- Slika 8. Grafikon ekonomsko – socijalne strukture stanovništva
- Slika 9. Uporedni podaci broja turista
- Slika 10. Broj turista prema starosnoj dobi
- Slika 11. Interna putna mreža u Rožajama
- Slika 12. Prikaz strukture saobraćajnica sa vrstom zastora
- Slika 13. Šematski prikaz organizacije lokalne uprave

ANEXI

ANEX I : Broj preduzeća po sektorima u opštini Rožaje

ANEX II: Položaj Rožaja u Crnoj Gori u odnosu na površinu poljoprivrednih parcela

ANEX III: Obradive površine u Rožajama i njihovo korišćenje

ANEX IV: Broj posjetilaca po zemljama

ANEX V: Pregled osnovnih škola sa područnim odjeljenjima i broja učenika po razredima za period 2019-2021

ANEX VI: Tehnička i kadrovska opremljenost škola 2020/21 god.

ANEX VII: Normativni okvir

ANEX VI: Ustanove kulture:

ANEX VII: Stvaraoci u sektoru umjetnosti i kulture (živi i preminuli):

ANEX VIII: Arhitektosnka baština, kulturno-istorijski spomenici

ANEX IX: Institucionalno jačanje i valorizacija:

ANEX XII : Instrumenti pretpristupne podrške (IPA):

1.1. UVODNA RIJEČ PREDsjedNIKA OPŠTINE

Uvaženi sugrađani,

Pred Vama se nalazi dokument kojim postavljamo osnovne pravce razvoja naše opštine i koji će pažljivom implementacijom dati najpovoljnije uslove poboljšanja života i rada u našoj opštini. Lično vjerujem da naša opština raspolaže velikim brojem potencijala kako prirodnih tako i potencijala u radnoj snazi i kadru koji će ako ih usmjerimo adekvatno dati najbolji rezultat.

Osnovni cilj ovog plana jeste stvaranje uslova za poboljšanje kvaliteta života građana na teritoriji opštine Rožaje. Strateški plan razvoja prepoznaje osnovne potencijale opštine, one koji su do sada valorizovani kao i one kojima je u prethodnom periodu dato veoma malo pažnje a koji mogu u velikoj mjeri doprinijeti ekonomskom razvoju kako grada tako i seoskog područja. Prepoznati potencijali se moraju valorizovati na sistemski i uređen način koji je utvrđen ovim planom. Plan daje smjernice i mjere koje se moraju poštovati kako bi se ostvarila osnovna misija. Ovim planom su takođe prepoznati i prioritetni projekti u različitim oblastima koji će nakon što budu realizovani, unaprijediti svaku oblast pojedinačno. Za nas posebno interesantne oblasti kao što su razvoj poljoprivrede, šumarstva i turizma predstavljajuće okosnicu razvoja ali nijesu zapostavljene ni ostale grane privrede poput industrije, trgovine, ugostiteljstva... uvažavajući principe održivog razvoja i prioritetno zaštitu životne sredine.

Realno sagledavanje razvojnih mogućnosti i postavljanje realnih ciljeva garancija je da će realizacija ovog plana dati najbolje rezultate, ne samo za period za koji se ovaj plan donosi već i za postplanski period te dati zdrave osnove za nastavak započetih aktivnosti. Veoma važna odlika ovog plana jeste da on daje i dinamiku realizacije pojedinih aktivnosti sa rokom, odnosno vremenskim periodom u kom se pojedina mjera mora sprovesti tako da se smanjuje mogućnost stihijskog djelovanja i neplaniranog razvoja.

Svjesni smo da nam predstoji period pun izazova sa kojima se moramo nositi i kojima moramo adekvatno odgovoriti. Sigurni smo da našim zalaganjem zajedno sa svim građanima naše opštine možemo ovaj plan realizovati i tako omogućiti ubrzan ekonomski razvoj. Realizacijom ovog plana očekujemo prije svega pozitivne, realne i konkretne rezultate koji će doprinijeti unaprijeđenju uslova rada i života u našoj opštini.

Na kraju bih se zahvalio svima koji su učestvovali u izradi ovog plana posebno članovima radne i konsultativne grupe, organima lokalne i javne uprave, predstavnicima javnih preduzeća, lokalnim privrednicima, nevladinim i sportskim organizacijama kao i svima ostalima koji su dali doprinos na izradi ovog, za nas veoma važnog, plana koji će u budućem periodu predstavljati okosnicu razvoja naše opštine.

*Predsjednik opštine
Rahman Husović*

1.2. UVOD

Strateški plan opštine Rožaje daje osnovne pravce razvoja koje je neophodno sprovesti kako bi se cjelokupan razvoj opštine odvijao na uređen i strateški održiv način. Rješenjem o formiranju radne i konsultativne grupe započete su aktivnosti na izradi plana a cjelokupan način izrade kao i faze kroz koje je ovaj plan prošao usklađene su sa Pravilnikom o metodologiji za izradu Strateškog plana razvoja jedinice lokalne uprave ("Službeni list Crne Gore", br. 068/16 od 31.10.2016). Ovaj pravilnik utvrđuje metodologiju, način izrade kao i način sprovođenja Strateškog plana razvoja jedinice lokalne samouprave. U skladu sa tim, plan je prošao kroz više faza izrade uvažavajući smjernice krovnih planskih dokumenata kao što su Prostorni plan Crne Gore, PUP Opštine Rožaje, LSL Hajla i Štedim i ostala planska dokumenta nižeg reda. Takođe, su analizirane lokalne sektorske studije: Strategija zapošljavanja 2021 – 2025.godine, Lokalne strategije razvoja sporta za period 2019-2021.godine, Lokalni akcioni plan za mlade opštine Rožaje za priod 2019-2021.godina.

Do usvajanja ovog plana koristile su se smjernice iz prethodnog strateškog plana razvoja koje su bile validne.

Nezavršene obaveze prethodnog Strateškog plana razvoja opštine Rožaje za period 2014-2020.godinu predstavljaju polaznu osnovu za nastavak započetih i nezavršenih aktivnosti. Analizom realizovanih aktivnosti iz prethodnog strateškog plana utvrđeno je da su postignuti rezultati dali vidljive efekte koji će se realizacijom ovog plana dalje unapređivati.

1.3. Prikaz strateškog plana razvoja

Osnovni cilj strateškog plana jeste da se na osnovu postojećih potencijala kojima raspolaže opština Rožaje prepoznaju i definišu strateška opredjeljenja čijom se direktnom primjenom očekuju pozitivni rezultati, odnosno održivi razvoj uz zaštitu životne sredine i zdravog okruženja.

Primjenom metodologije izrade propisane Pravilnikom Strateški plan je usaglašen kako sa Inacionalnom regulativom tako i sa najboljom evropskom praksom. U skladu sa Pravilnikom Radna grupa je prije svega imala za zadatak da sakupi informacije i podatke o postojećem stanju koje su kasnije obrađivane te objedinjene i interpretirane kako bi se dobila jasna predstava o stanju i potencijalima, a istovremeno prepoznali problemi odnosno nedostaci na koje se mora obratiti posebna pažnja. Konsultativna grupa je imala zadatak da sakupljene informacije i podatke analizira, utvrdi adekvatne mjere koje će doprinijeti rješavanju određenih problema kao i mjera unaprjeđenja uslova rada u pojedinim obastima. Veoma važan doprinos u radu imale su javne ustanove na lokalnom i državnom nivou, nevladine organizacije kao i određeni broj privrednika koji su dali svoje viđenje problema, mogućnosti i razvojnih šansi.

Analiza postojećeg stanja i SWOT analiza

Analiza postojećeg stanja podrazumijevala je sakupljanje podataka i informacija iz različitih oblasti kako bi se sagledala realna slika te na najbolji način mogao planirati budući razvoj. Informacije su sakupljane iz više izvora koji podrazumijevaju analogni i digitalni oblik uključujući postojeće baze podataka lokalne uprave, podatke prikupljene od nadležnih institucija koje gazduju određenim resorima, ustanova koje se bave sakupljanjem statističkih podataka itd.

Prikupljeni statistički podaci su obrađivani, strukturno klasifikovani te analizirani kako bi se adekvatno koristili u definisanju budućih aktivnosti. Podaci se odnose na različit period u zavisnosti od dostupnosti.

Nakon analiziranja postojećeg stanja pristupilo se izradi **SWOT analize** koja predstavlja osnovni korak u izradi strateškog plana tj. predstavlja osnovu za definisanje strategije razvoja, prepoznavanje razvojnih potencijala, definisanje pravaca razvoja, prepoznavanje novih realnih razvojnih mogućnosti, prepoznavanje rizika, definisanje mjera, a sve u saglasnosti sa nacionalnim i evropskim i standardima. U definisanju SWOT analize učestvovali su predstavnici konsultativne grupe. Nakon formiranja kvalitetne analize kao posebno zanimljive oblasti kojima je data posebna pažnja izdvojile su se sljedeće oblasti:

- Preduzetništvo i ekonomski sistemi
- Demografski razvoj
- Društvene djelatnosti i socijalno staranje
- Infrastrukturna opremljenost
- Potencijali razvoja
- Zaštita životne sredine

U svom strukturnom obliku Strateški plan razvoja koncipiran je, a kao posljedica **SWOT** analize, u skladu sa pravilnikom gdje se prioritetno određuje sa jasno definisanim **opštim ciljem, specifičnim strateškim ciljevima** kao i konkretnim **strateškim prioritetima** koji moraju biti realizovani kako bi se postigli željeni efekti pojedinačno u svim oblastima.

Opšti cilj, koji po svom karakteru predstavlja dugoročan cilj u razvoju opštine Rožaje glasi:

SAVREMEN GRAD SA RAZVIJENOM PRIVREDOM, BOLJIM STANDARDOM I KVALITETOM ŽIVOTA STANOVNIŠTVA UZ OČUVANJE ŽIVOTNE SREDINE.

Da bi se postigao i ostvario ovaj cilj neophodno je kvalitetno ostvariti cijeli niz specifičnih ciljeva definisanih ovim Strateškim planom.

Specifični strateški ciljevi baziraju se na realnim potrebama za unapređenjem koje je neophodno realizovati kako bi se ostvario **Opšti strateški cilj**. Uz sve to neophodno je bilo predvidjeti niz strateških prioritetnih aktivnosti u okviru svakog strateškog cilja pojedinačno, analizirati mogućnosti realizacije, potrebe kao i finansijski okvir koji je neophodno obezbijediti. Posebni prioriteti i projekti koji su neophodni za ostvarenje specifičnih strateških ciljeva pažljivo su odabrani, definisan njihov nivo prioriteta kao i dinamika realizacije.

- **Specifični strateški cilj 1: Razvoj ekonomije i privrede**
- **Specifični strateški cilj 2: Održivi socijalni, društveni i kulturni razvoj opštine**
- **Specifični strateški cilj 3: Revitalizacija postojeće i izgradnja nove infrastrukture**
- **Specifični strateški cilj 4: Zaštita životne sredine**
- **Specifični strateški cilj 5: Efikasna lokalna uprava**

Slijedi i pregled prepoznatih prioriteta koji su od značaja za ostvarenje specifičnih ciljeva razvoja opštine Rožaje.

Specifični strateški cilj 1: Razvoj ekonomije i privrede

- **Prioritet 1** : Razvoj mikro, malih i srednjih preduzeća
- **Prioritet 2** : Razvoj poljoprivrede
- **Prioritet 3** : Razvoj šumarstva
- **Prioritet 4** : Razvoj turizma

Specifični strateški cilj 2: Održivi društveni i kulturni razvoj opštine

- **Prioritet 1** : Unapređenje oblasti socijalnog staranja,
- **Prioritet 2** : Razvoj i promocija kulturne baštine
- **Prioritet 3** : Unapređenje obrazovnog sistema
- **Prioritet 4** : Unapređenje zdravstvene zaštite
- **Prioritet 5** : Razvoj sporta

Specifični strateški cilj 3: Revitalizacija postojeće i izgradnja nove infrastrukture

- **Prioritet 1** : Razvoj saobraćajne infrastrukture
- **Prioritet 2** : Razvoj vodovodne infrastrukture
- **Prioritet 3** : Razvoj energetske infrastrukture
- **Prioritet 4** : Razvoj komunalne infrastrukture

Specifični strateški cilj 4: Zaštita životne sredine

- **Prioritet 1** : Zaštita značajnih lokaliteta
- **Prioritet 3** : Unaprjeđenje sistema otpadnih voda
- **Prioritet 4** : Unaprjeđenje energetske efikasnosti

Specifični strateški cilj 5: Efikasna lokalna uprava

- **Prioritet 1** : Optimizacija stručnog i potrebnog kadra
- **Prioritet 2** : Unaprjeđenje znanja i vještina zaposlenih

Prioritetni projekti prikazani su kroz **Godišnji akcioni plan**. Ovakvo hijerarhijsko struktuiranje daje jasnu i detaljnu sliku potrebnih aktivnosti i mjera neophodnih za postizanje Opšteg strateškog cilja.

Kvalitetno sagledavanje postojećih potencijala, uslova na koje se realno može uticati kako bi se racionalno usmjerile buduće aktivnosti, pojava pozitivnih i negativnih efekata određenih aktivnosti predstavljale su ozbiljan zadatak za detaljnu analizu. Faktori koji opštini daju prednost u odnosu na okruženje, kroz unapređenje uslova za održivo korišćenje prirodnih resursa, razvoj komunalne infrastrukture, primjenu čistih tehnologija, pograničnu saradnju, revitalizaciju izgrađenih privrednih kapaciteta i afirmaciju i razvoj ruralnog područja posebno su analizirani poštujući strateška opredjeljenja kako nacionalnih tako i evropskih institucija.

Godišnji akcioni plan definiše, u skladu sa definisanim specifičnim ciljevima i pravilnikom, pojedinačno svaku aktivnost-projekat koji treba realizovati kroz predviđeni vremenski okvir, odnosno dinamiku realizacije. Svaki projekat je opisan i definisana procijenjena vrijednost koštanja.

Veoma je bilo teško definisati kvalitetan Godišnji akcioni plan i predvidjeti sredstva za realizaciju obzirom da se jedan dio projekata realizuje u cjelini iz opštinskog Budžeta, jedan dio projekata se radi partnerski sa javnim i državnim institucijama kao i institucijama koje gazduju određenim oblastima, dok je za dio projekata neophodno obezbijediti sredstva iz različitih fondova. Ovo je umnogome definisalo konačan Godišnji akcioni plan.

Monitoring i kontrola realizacije Strateškog plana razvoja predstavlja veoma važan korak u kvalitetnoj implementaciji svakog plana. Kvalitetan monitoring, odnosno ocjena ostvarenih aktivnosti moguće je samo ako se sistematski pristupi te uspostavi način ocjene i

vrednovanja kvaliteta aktivnosti ali i jasna zaduženja učesnika od samog početka primjene strateškog plana razvoja. Ovim planom su jasno definisani nosioci aktivnosti, način evaluacije kao i indikatori kojim pratiti efekti realizovanih aktivnosti. Sakupljanje podataka - i izračunavanje indikatora, njihova obrada i sačinjavanje godišnjeg izvještaja o realizaciji zadatak je radne grupe. Radna grupa ima za zadatak da na kraju svake godine izvrši analizu realizovanih aktivnosti, uporedi ih sa planiranim aktivnostima, ustanovi nivo i kvalitet izvršenja te da preporuke i smjernice za otklanjanje eventualnih nedostataka. Izvještaj je planiran da se dostavi Konsultativnoj grupi, Skupštini lokalne uprave kao i izvršnom organu jedinice lokalne uprave.

U skladu sa Pravilnikom o metodologiji za izradu strateškog plana razvoja jedinice lokalne samouprave, za potrebe procesa strateškog planiranja, opština Rožaje oformila je radnu i konsultativnu grupu koja je, zajedno sa predstavnicima lokalne uprave, učestvovala u pripremi ovog planskog dokumenta.

1.4. Podaci o članovima Radne i Konsultativne grupe.

Radna grupa za izradu strateškog plana u sastavu:

1. Arbin Kalač, dipl.ing.arh.	koordinator
2. Rusmir Džudžević,mast.dipl.ing.arh.	član
3. Prof. dr Ruždija Kalač,	član
4. Remzo Ibrahimović,dipl.ing.šumarstva	član
5. Prof. dr Erdan Danko Sutović	član
6. Dr Cena Kajević,	član
7. Sadudin Agović, dipl. ing. elektrotehnike	član
8. Mr Halil Markišić,	član
9. Prof. dr Rašid Hadžić,	član
10. Mersad Šutković,dipl.ing.poljoprivrede	član
11. Irma Selmanović, dipl.pravnik	član
12. Safet Murić, dipl.ing.mašinstva	član
13. Nedžad Murić, dipl.ecc	član
14. Ismet Hadžić, dipl.ecc	član
15. Sabro Kalač, dipl.pravnik	član
16. Emir Kuč, dipl.ecc	član
17. Hamdo Šutković, dipl.pravnik	član
18. Edin Hodžić, dipl.ecc	član
19. Amel Šahić, dipl.pravnik	član
20. Nuradin Agović, spec.sci.zaštite	član
21. Elvis Zekić, dipl.ecc	član
22. Fikret Kuč, dipl.ecc	član
23. Armin Honsić, dipl.pravnik	član
24. Hamza Dacić, dipl.ecc	član
25. Velida Hodžić, dipl.pravnik	član

Konsultativna grupa za izradu strateškog plana u sastavu:

1. Arbin Kalač, dipl.ing.arh.	koordinator
2. Prof. dr Bećir Kalač,	član
3. Osman Nurković, dipl.ecc	član
4. Jonuz Mujević, dipl. menadžer	član
5. Salko Luboder, dipl. novinar	član
6. Dr Jaho Pepić,	član
7. Mirsad Nurković, dipl.ecc	član
8. Mujo Nurković, dipl.ing.saobraćaja	član
9. Prof. Husein Kurtagić,	član
10. Prof. Rešad Kardović,	član
11. Faruk Kalač, dipl. ing. šumarstva	član
12. Sulejman Kujević, dipl.menadž.	član
13. Prof. Ibro Skenderović,	član
14. Esad Plunac, dipl.pedagog,	član
15. Adem Fetić, dipl. ing.šumarstva	član
16. Senad Mujević, direktor DOO ViK Rožaje	član
17. Nazim Dacić, direktor DOO Komunalno	član
18. Fevzija Kurtagić, PSK Hajla	član
19. Amel Dedeić, spec.menadž. za turizam	član
20. Hamid Kujević, dipl.pravnik	član
21. Faruk Agović, dipl.ing.maš.	član
22. Mensur Kalender, dipl.pravnik	član
23. Selman Murić, dipl.ing. arh.	član
24. Mehmedin Meša Šutković, privrednik	član
25. Muamer Dedeić, privrednik	član
26. Džemal Škrijelj, privrednik	član
27. Asim Mujević, privrednik	član
28. Mujo Mujević, privrednik	član

Stručna pomoć:

1. Prof. dr Dragana Radević,
2. Doc. dr Safet Muković, dipl. ek.
3. Nermina Bašić Škrijelj, dipl. ing. građ.

2. ANALIZA POSTOJEĆEG STANJA

2.1. OPŠTI PODACI

2.1.1. Geografski položaj i prirodne karakteristike

Prostor opštine Rožaje se nalazi na sjeveroistoku Crne Gore i može se koordinatno pozicionirati između 42°45' i 42°59' sjeverne geografske širine i 17°41' i 18°00' istočne geografske dužine. Zahvata površinu od 415 km² ili 3,16 % teritorije Crne Gore. Teritorija opštine predstavlja prirodnu vezu Crne Gore sa Republikom Kosovo i dalje sa Sjevernom Makedonijom u jednom pravcu i Republikom Srbijom u drugom smjeru.

Opština Rožaje se graniči sa opštinama: Berane, i Petnjica u Crnoj Gori, Tutinom u Srbiji i sa opštinom Peć i Istok sa Kosovom.

Slika 1. Teritorijalna podjela Crne Gore na administrativne jedinice

Izvor: https://en.wikipedia.org/wiki/Municipalities_of_Montenegro

U regionalnom smislu Rožaje je svrstano u sjeverni region sa opštinama: Andrijevica, Berane, Gusinje, Bijelo Polje, Kolašin, Mojkovac, Plav, Petnjica, Pljevlja, Žabljak i Šavnik. Mrežu naselja čine 66 naselja. Administrativni, privredni i kulturni centar opštine je naselje Rožaje, koje u mreži centara Crne Gore predstavlja opštinski centar.¹

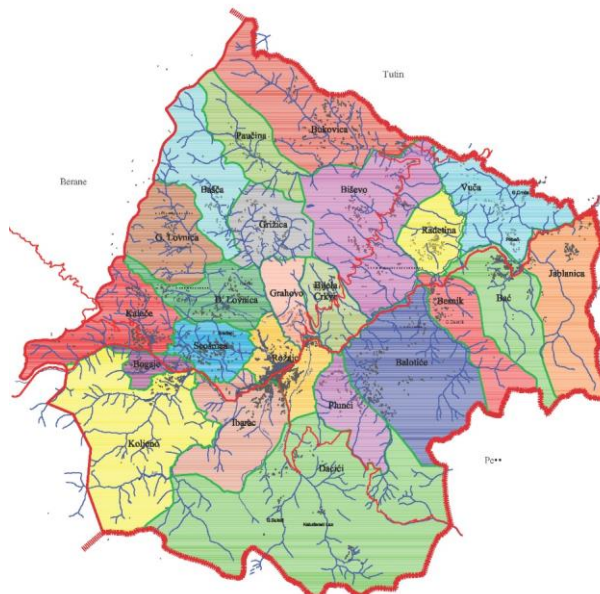
Prigradska naselja su Suho Polje, Ibarac, Bandžovo Brdo, Klekovača, Hurije, Sušteri i zeleni. Sela sa najvećim brojem stanovnika su Kalače, Donja Lovnica, Bać, Bukovica i Biševo. Teritorija opštine je podijeljena na 26 katastarskih opština i isto toliki broj statističkih naselja: Bać, Balotići, Bandžov, Bašča, Besnik, Bijela Crkva, Biševo, Bogaje, Bukovica, Crnokrpe, Dacići, Donja Lovnica, Gornja Lovnica, Grahovo, Grižica, Ibarac,

¹ PUP Crne Gore do 2020.godine

Jablanica, Kalače, Koljeno, Paučina, Plunci, Radetina, Rožaje-grad, Seošnica, Sinanovići i Vuča.

Slika 2. Katastarska podjela teritorije opštine Rožaje.

Izvor: PUP - Opštine Rožaje (2012)

Reljef

Prostor opštine Rožaje smješten je u dijapazonu nadmorske visine (760 m n.v. – najniža kota rijeke Ibar na granici sa Srbijom) do **Hajle** 2.403 m n.v. U denivelaciji od 1.643 m postoji mnoštvo reljefnih oblika: okomite stijene, Stožine (Ahmica) visokoplaninski prevoji, grebeni i površi, pitome doline, surovi kanjoni (kanjon Ibra i kanjon Bukovice, kao najmarkantniji) i samo jedno jezersko gorsko oko, Blato.

U morfostrukтури Rožajskog kraja mogu se izdvojiti:

1. **Planinsko područje na desnoj obali Ibra** zahvata oko 1/3 teritorije opštine. Ima dominantnu osojnu ekspoziciju, manje zaravnjenih površina i pašnjaka, bogatije je vodom (prva klasa) i šumom, višu prosječnu nadmorsku visinu (1.000 do 2.400 m), duže trajanje snijega (130 dana), veći broj ledenih dana u godini (5-10), veću visinu sniježnog pokrivača i veći nagib terena, a manju gustinu naseljenosti i manji broj naselja. Nad ovim prostorom, sa juga, dominiraju kao po ivici amfiteatra: Rožajski vrh, Smiljevica, Škrijeljska Hajla, sam vrh Hajle, Ahmica, Rusolija, Žljeb, Seinova i Beleg, čije padine ovu lepezu zatvaraju do samih desnih obala Županice i Ibra, odnosno, do međudržavne granice sa Srbijom, ušće rijeke Reke u Ibar na koti 760 m n.v. Ovo područje je pogodno za rast čistih i mješovitih sastojine jele i smrče, a na višim nadmorskim visinama, javlja se i molika. Na granici šumske vegetacije na n.v. od 2000 m raste bor krivulj, koji pokriva znatnije površine Hajle. Između šumskih površina, u podnožju planina, su sočni pašnjaci i livade. Travnati pojas, usled sve oštrije klime, se završava na Hajli i Žljebu, na 2.300-2.400 mnv. Područje je povoljno za razvoj svih oblika planinskog turizma, posebno skijališta, hidroenergije, šumarstva i drvoprerade, ljekovitog bilja i stočarstva.

2. **Područje brda i niskih planina na lijevoj obali Ibra** zahvata oko 2/3 teritorije opštine, ima dominantnu prisojnu orijentaciju, više zaravnjenih površina i pašnjaka, ima manju prosječnu m n.v. (1.000- 1.500 m), manju dužinu trajanja snijega, manji broj ledenih dana u

godini (0-5), manju visinu sniježnog pokrivača i manji nagib terena. Najmarkantniji ortografski izdanci ovog prostora su: površ Vuča, Gospođin Vrh sa svojim okruženjem (Rujšite, Gornja Vuča, Karaula, Paučina, Vranjača, Kršine, Čuke, Krstača), preko kojih ide granica sa Srbijom. Na granici prema opštini Berane najizrazitiji izdanci su: Gradina, Mijokov vrh, u nastavku Šančevi, i pitomi greben Vlahovi, te dalje Crni Krš i Kalenderbrdo (1446 m n.v.) Šumoviti greben-prevoj Turjak, gravitaciono odvaja sliv Ibra i sliv Lima. Brojna su proširenja u dolinama rijeka, gdje su pozicionirana veća naselja. Najizrazitije je proširenje u dolini Županice. Dio područja se obrađuje, a veći dio se koristi kao pašnjaci i livade. Najveći kompleksi livada i pašnjaka su na Vlahovima i Gradini, i s pravom se zovu ovčarske planine. Uslovi za naseljavanje i poljoprivredu (osobito stočarstvo) su povoljni, pa je i većina naselja opštine smještena na ovom području (oko 80%). Ograničavajući faktor za intenzivnu poljoprivredu je siromaštvo vodama, posebno, potez Grahovo-Bijela Crkva- i sva naselja biševskog kraja.

3. **Ibarska dolina**, koja se u narodu i literaturi naziva Gornji Ibar, obuhvata dolinu od Vrela Ibra do Dimiškinog mosta. Pomenuti potez ima sve karakteristike da bude proglašen Prirodnim rezervatom (bogatstvo šumom i vodom I klasa, zeljastom florom, te kopnenom i riječnom faunom). Na prethodnu dolinu se nadovezuje Rožajska kotlina, koja se prostire od Dimiškinog mosta do Zeleni, u kojoj je smješten opštinski centar sa prigradskim naseljima, industrija, društvene i servisne djelatnosti, a zatim Ibar ulazi u kanjon, od Balotskog mosta do Špiljani u dužini od 16,5 km.

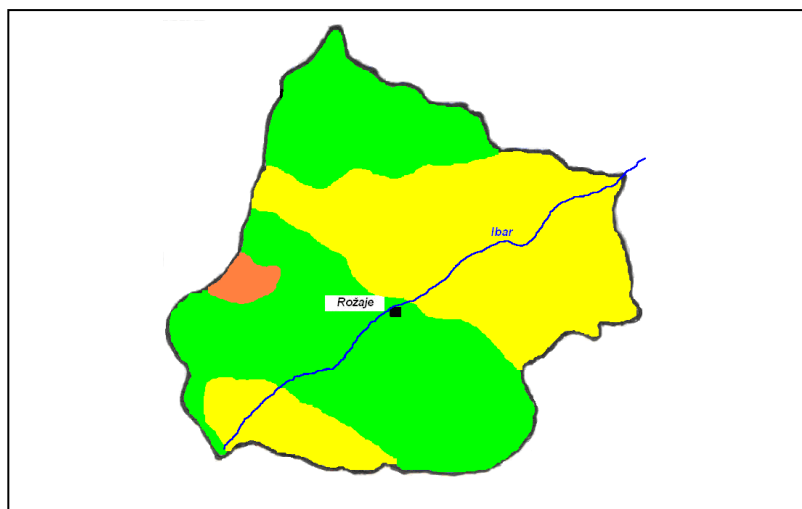
Geološka građa

Čitav prostor crnogorskih brda i površi, na čijem sjeveroistočnom rubu leži opština Rožaje, izgrađen je od tri glavne vrste stijena:

1. **Krečnjaka**, koji zauzima najveći prostor opštine, planinsko područje, južno od puta preko Turjaka, magistralom, regionalnim putem do Bijele Crkve i dalje do granice Opštine. Viši krečnjački tereni i tereni izgrađeni od eruptiva su slabo propusni, mahom su ispućali i razbijeni, a često i glinoviti, pa je površina karsta obrasla humusom i bujnom vegetacijom, što je važno u ekološkom, vizuelno-estetskom i komercijalnom smislu. Područje je bogato izvorima bistre vode, ali zbog vegetacije, rijetke su erozivne pojave. Ispod 1.200 mnv krečnjak je jako porozan i vodopropustan, sa čestim podzemnim tokovima.
2. **Paleozojskih škriljaca**, koji grade područje brda i niskih planina, na lijevoj obali Ibra, sjeverno od krečnjačkih terena. Najveći dio grada leži na ovim stijenama, koje su zbog mekoće podložne klizanju na višim nagibima (lijeva obala Ibra, Klekovača). Ove stijene izgrađuju i dolinu Županice, Ibra i Ibarca, u krečnjačkom prostoru opštine. Stijene su vodonepropustne ili slabo propustne, te se u njihovom prostoru javlja veći broj stalnijih, bogatijih površinskih tokova.
3. **Serpentina**, koji čine osnovnu građu na jugu opštine, između Hajle i Kule.

U okoline Seošnice, Kalača, Čosovice, uz granicu, u vidu sočiva, javljaju se andeziti i daciti – površinske **eruptivne stijene**.

Slika 3. Geološka karta područja opštine Rožaje.

Izvor: Prilagođeno prema Z.Bešiću, po E.Kalaču

Seizmičke karakteristike

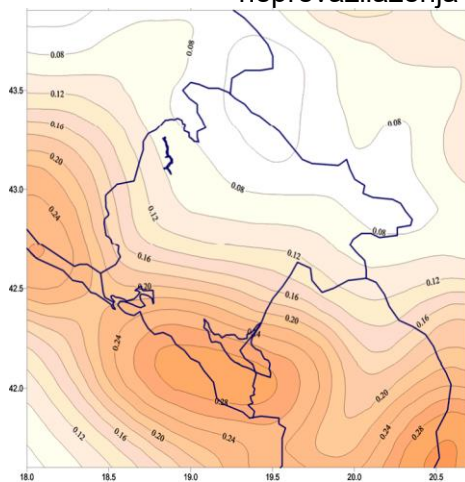
Na ovim seizmološkim podlogama se vidi da teritorija opštine Rožaje u zavisnosti od povratnog perioda zemljotresa pripada seizmičkom području sa stepenom seizmičnosti od VI-VIII stepeni MCS skale. Na narednoj slici data je seizmološka rejonizacija za očekivane zemljotrese za period od 500 godina.

Prema Privremenoj seizmološkoj karti teritorije SFRJ (dio za Crnu Goru) sa elementima očekivanog maksimalnog intenziteta zemljotresa, za povratni period od 500 godina (1987.god.) i Sektorskoj studiji za potrebe izrade PP R C SS-AE 4.12 Elementarne nepogode i rizik od tehničkih akcidenata,² na području rožajske opštine:

- Stambene objekte je potrebno računati na VII stepen MCS skale
- Poslovne objekte je potrebno računati na VIII stepen MCS skale

Kada se za teritoriju Rožaja izradi karta mikro seizmičke rejonizacije biće moguće dati i preciznije uslove i uputstva za planiranje, projektovanje i građenje za cijelu teritoriju opštine i za sve nivoe planiranja i projektovanja.

Slika 4. Karta seizmičkog hazarda Crne Gore, za povratni period od 100 godina, sa parametrom očekivanog maksimalnog ubrzanja tla (u djelovima sile zemljine teže) uz vjerovatnoću od 70% neprevazilaženja događaja

Izvor: (B.Glavatović, 2004)

² GTZ, Vlada RCG, RZUP, Univerzitet Crne Gore, Podgorica, april 2005

2.1.2. Klima i hidrološke karakteristike

Po geografskom položaju i nadmorskoj visini, rožajski kraj pripada umjereno – kontinentalnoj zoni. Relativno toplo i suvo doba traje 4 mjeseca (VI, VII, VIII i IX), dok relativno hladno i vlažno doba, traje 8 mjeseci (I, II, III, IV, V, X, XI i XII).

1. Srednja godišnja temperatura vazduha je 6,0 °C, srednja maksimalna 17,6 °C, a srednja minimalna -7,0 °C i srednja dnevna 1,5 °C.
2. Godišnje broj dana sa temperaturom > od 30 °C. iznosi 4, a sa temperaturom < od 0 °C iznosi 166 dana.
3. Srednja godišnja vrijednost padavina iznosi 905,0 mm, maksimalna dnevna 262 mm, minimalna dnevna i srednja dnevna 39,0 mm.
4. *Visina i zadržavanje sniježnog pokrivača* visočijeg od 30 cm je važan faktor turističke valorizacije rožajskog prostora.

Tabela 1. Prosječne mjesečne sume padavina i standardna devijacija (Period 1961-1990)

	jan	feb	mar	apr	maj	jun	jul	avg	sept	okt	nov	dec	God. sum
srv	71.0	49.0	57.0	73.0	92.0	89.0	86.0	73.0	72.0	71.0	85.0	90.0	905.0
max	134.0	108.0	117.0	124.0	144.0	243.0	262.0	152.0	204.0	176.0	209.0	154.0	262.0
min	10.0	10.0	2.0	21.0	31.0	33.0	15.0	20.0	14.0	.0.	18.0	1.0	0.0
std	39.3	26.0	29.0	25.0	32.1	47.9	59.9	32.0	32.0	47.7	39.1	39.0	39.0

Izvor: PP Crne Gore, Sektorska studija (SS-AE) 4.1. Prirodne karakteristike, 2005

Vjetrovi - Najveću učestalost imaju: zapadni -22%, istočni - 9%, jugozapadni – sjevernoistočni - 3% jugoistočni - 3%, a najmanju sjeverni i južni - 12%. Sjeverni i južni vjetrovi, su najmanje prisutni. Za neposrednu okolinu grada, Plunaca i Balotića, karakteristični su i lokalni vjetrovi: danik i noćnik. Javljaju se preko ljeta uslijed nejednakih temperatura i razlike u zagrijavanju između podgorine i visokih predjela. Prvi piri ka Prokletijama i prenosi im topliji vazduh, a drugi, sa njih naniže kao, čist i svjež.

Posebna odlika klime Rožaja i desne strane Ibra, odnosno ovog prostora, jesu tišine ili kalme – 62%. Ove pojave traju po nekoliko dana i prisutne su tokom cijele godine. Najmanje ih je u proljeće, a najviše u toku zime

Insolacija - Rožaje nije karakteristično po maglama, već klasičnoj oblačnosti ili vedrini. Južne ekspozicije su sunčanije od sjevernih, a osunčavanje je najduže preko ljeta, odnosno juna, jula i avgusta. Sijanje sunca je oko 1500 časova godišnje, (ili oko 4 časa dnevno) što je za planinske krajeve znatna vrijednost. Značajan je pokazatelj da tokom 300 dana godišnje sija sunce, a samo 65 dana je bez sunca. Ova karakteristika je skoro idealna za iskorišćavanje sunčeve energije, u svim oblicima. Nekih godina, zavisno od učestalosti vjetrova, planinska područja imaju više vedrih dana od nižih oblasti.

Temperature inverzije uslovljava mikro reljef i riječni tokovi, pa u zimskom periodu, na primjer, srednje dnevne temperature na Bandžovom brdu ili Šušterima su veće nego u gradskom jezgru Rožaja, na obalama Ibra. Ovom pojavom je naročito zahvaćen prostor samog grada.³

³ PUP Opštine Rožaje do 2020 godine

2.2. DEMOGRAFIJA I TRŽIŠTE RADA I RADNE SNAGE

2.2.1. Opšti podaci

- Procijenjeni broj stanovnika

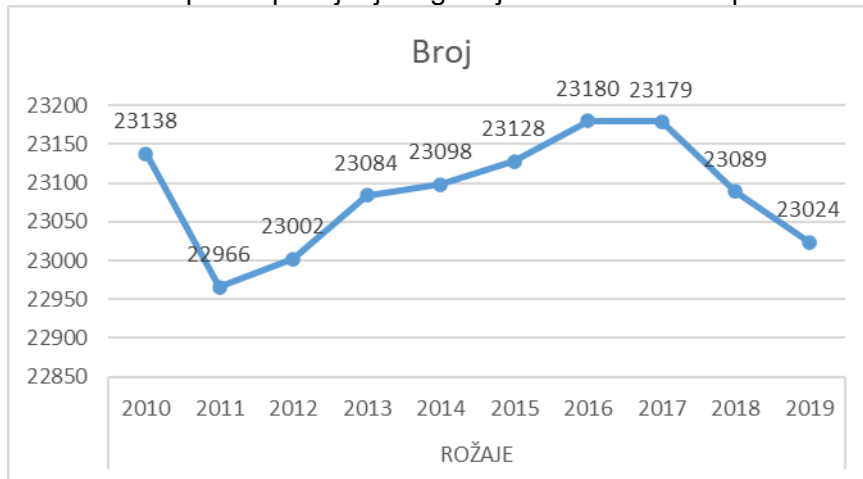
Obzirom da je zadnji popis sproveden još 2011. godine sa podacima uzetim direktno sa terena, podaci kojima se trenutno raspolaže čine procjenu broja stanovnika do 2019.godine sa svim svojim oscilacijama. Iz podataka se vidi da u posljednjih nekoliko godina imamo trend opadanja broja stanovnika koji ima tendenciju nastavka i u narednom periodu.

Tabela 2. Procijenjeni broj stanovnika za opštinu Rožaje

Procijenjeni broj stanovnika za opštinu Rožaje		
ROŽAJE	2010	23138
	2011	22966
	2012	23002
	2013	23084
	2014	23098
	2015	23128
	2016	23180
	2017	23179
	2018	23089
	2019	23024

Izvor: MONSTAT

Slika 5. Grafički prikaz procijenjenog broja stanovnika za opštinu Rožaje

Izvor: MONSTAT

Demografski potencijal predstavlja značajnu razvojnu snagu opštine. Stanovništvo, njegov broj i struktura, predstavlja začajan faktor društvenog razvoja na svim nivoima. Prema konačnim rezultatima popisa stanovništva u Crnoj Gori 2011. godine na području opštine Rožaje živi 22.966 stanovnika u 5.684 domaćinstva (5003 stanovnika se vode u inostranstvo).

Kretanje ukupnog broja stanovnika je važan pokazatelj za ocjenu ljudskih potencijala za razvoj privrede i za analizu ne samo populacijske dinamike nego i ostalih demografskih fenomena i strukturnih promjena. Povećanje broja stanovnika u opštini Rožaje rezultat je prirodnih (bioloških), a ne mehaničkih kretanja stanovništva. U kraljevini Jugoslaviji

Rožajski kraj je bio jako pasivan i slabo naseljen. Ukupan broj stanovnika u Rožajskom srezu 1921. godine iznosio je 7.343, a 1931. godine 7.740, što je povećanje od svega 397 stanovnika, po stopi 0,5 i indeksu od 105,4. To je znatno niža stopa rasta stanovništva u poređenju sa administrativnim jedinicama u okruženju - Beranama, Plavu, Bijelom Polju i Mojkovcu. (Bakić R., 1994). Poslije drugog svjetskog rata, porast stanovništva tekao je neravnomjerno, pa su i stope rasta u međupopisnim periodima različite.

Za razliku od ostalih opština u sjevernoj Crnoj Gori, Rožaje od 1948. godine bilježi konstantan porast broja stanovnika i broja domaćinstava.

Tabela 3. Kretanje ukupnog broja stanovnika u opštini Rožaje

1948.	1953.	1961.	1971.	1981.	1991.	2003.	2011.
11.047	12.668	14.700	16.018	20.227	22.976	22.693	22.964

Izvor: MONSTAT, rezultati popisa stanovništva, domaćinstava i stanova, pregled po naseljima i sopstvena obrada

Tabela 4. Indeksi i stope rasta

	1953/48	1961/53	1971/61	1981/71	2003/91	2003/48	2011/48
Indeksi rasta	114,7	116,0	108,8	126,3	98,8	205,4	207,9
Stope rasta	2,93	2,00	0,90	2,63	-0,15	1,92	1,89

Izvor: MONSTAT, rezultati popisa stanovništva, domaćinstava i stanova, pregled po naseljima i sopstvena obrada

Tabela 5. Domaćinstva prema popisima

1948.	1953.	1961.	1971.	1981.	1991.	2003.	2011.
1.771	1.949	2.278	2.671	3.364	4.340	5.004	5.684

Izvor: MONSTAT

Kao što se vidi, negativna stopa rasta stanovništva zabilježena je između popisa 1991. i 2003. godine, a najbrži porast zabilježen je u međupopisnom periodu 1953/48, kada je stopa rasta bila 2,93 %, zatim u popisnom periodu 1981/71, sa stopom rasta 2,63%. U popisnom periodu 2003/91 zabilježena je negativna stopa rasta stanovništva, dok je u posljednjem popisnom periodu 2011/03 broj stanovnika povećan za 271. Prosječna stopa rasta stanovništva u Rožajskoj opštini od 1948. do 2003. godine iznosi 1,92% i najveća je u Crnoj Gori. Prema popisu 1981. godine stanovništvo opštine Rožaje učestvovalo je u ukupnom stanovništvu Crne Gore sa 3,46%, a 2003. sa 3,65 %.. U odnosu na popis 1948. godine broj stanovnika je 2003. godine više nego duplo veći. U istom periodu, brojne opštine u Crnoj Gori doživljavaju depopulaciju, dok se kod niza drugih opština broj stanovnika neznatno povećava. Nešto manji broj stanovnika 2003. godine u odnosu na 1991. godinu nije posljedica prirodnog kretanja nego načina popisa stanovništva. Počev od 2003. godine u stalne stanovnike ulaze oni građani iz dijaspore koji tamo rade i borave kraće od godinu dana, kao i članovi porodica sa rezidencijalnim uslovom koji se nalaze u inostranstvu duže od godinu dana. Gustina naseljenosti iznosi 55,30 na 1 km².

Tempo povećanja broja domaćinstava brži je od povećanja broja stanovnika, što je posljedica sve veće diobe i sitnjenja porodica. Pri tome se, povećava broj porodica a smanjuje broj članova u njima. Tako višočlane porodice ustupaju mjesto manječlanim i inokosnim porodicama. Broj domaćinstava u opštini Rožaje povećao se od 1.771, u 1948, na 5.576 u 2003. godini. Istovremeno broj članova u domaćinstvima smanjio se od 6,23 na 4,5 l.

Struktura domaćinstva ide u smjeru smanjenja broja članova (4,00). Najmanje broji gradsko domaćinstvo - 3,85, ruralno - 4,30, a najviše prigradsko (Ibarac) - 4,40.

U gradu Rožaje i prigradskom naselju Ibarcu živi 12.761. stanovnik, ili 55,60 opštinske populacije. Ostalo stanovništvo živi u 60 ruralnih naselja.

Učešće gradskog stanovništva u ukupnom se povećava, a učešće seoskog smanjuje. Stepenn urbanizacije Rožaja je vrlo visok i iznosi 2 %. Na to veliki uticaj imaju migracije selo-grad, razvoj industrije i potrebe za radnom snagom u gradu.

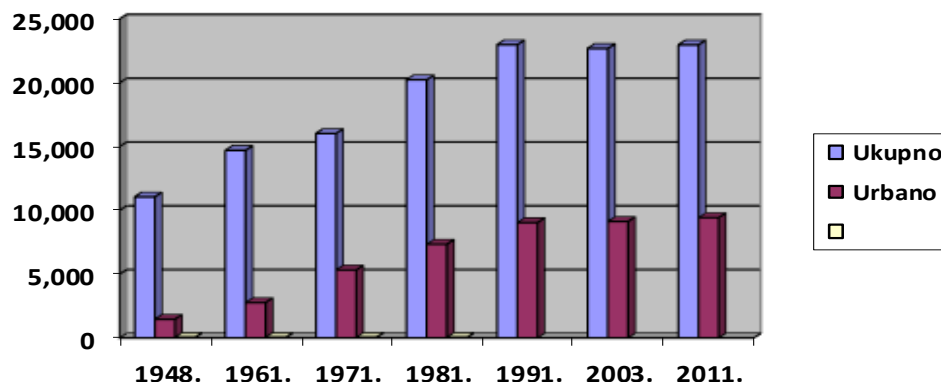
Tabela 6. Kretanje urbanog stanovništva Rožaja

1948.	%	1961.	%	1971.	%	1981.	%	1991.	%	2003.	%	2011.	%
1.464	13,3	2.765	18,8	5.327	33,3	7.336	36,3	9.033	39,3	9.121	40,2	9.422	41,03

Izvor: MONSTAT

Opština Rožaje pripada grupi opština u Crnoj Gori sa visokim učešćem gradskog stanovništva, koje se kreće od 35 do 50 %. Porast gradskog stanovništva najveći je bio u međupopisnom periodu 1971/61, kada se razvijala industrija, dok je u periodu 1991 – 2003, zbog teškoća u razvoju industrije, taj porast neznatan.

Slika 6. Grafikon kretanja ukupnog i urbanog stanovništva opštine Rožaje

Izvor: MONSTAT

Kao što pokazuje grafikon, u periodu 1948 – 1991. godine nastaje uzlazni trend razvoja ukupnog i gradskog stanovništva, što je posljedica privrdenog razvoja i priraštaja stanovništva. Međutim, u popisnim periodima 1991 – 2011, zbog privredne recesije i nastalih socijalno-ekonomskih problema nastaje stagnacija broja ukupnog i urbanog stanovništva,

Prema pretposlednjem popisu, 2003. godine, u seoskim naseljima rožajske opštine živi 13.572 stanovnika ili 59,8 % ukupnog stanovništva. Po kretanju ukupnog broja stanovnika razlikuju se tri grupe sela:

1. Sela u kojima se broj stanovnika povećava
2. Sela u kojima broj stanovnika stagnira ili postepeno opada i
3. Sela sa izraženom depopulacijom i demografskim pražnjenjem.

U prvu grupu spadaju Ibarac, Bać, Jablanica, Bandžov, Gornja Lovnica i Seošnica. Ibarac sa 2.877 stanovnika (popis 2003.) je prigradsko selo koje se već spojilo sa gradom i čini početak konurbacije. Međutim, Bać, Jablanica i Gornja Lovnica su dosta udaljena sela od Rožaja. U drugu grupu su Balotiće, Besnik, Grižica, D. Lovnica, Paučina i Plunci. Na

porast stanovništva u Balotićima, Baću i Besniku osjetan uticaj je imao magistralni put. Izrazito depopulaciona sela su Bijela Crkva, Bašča, Biševo, Vuča, Bukovica i Dacići. Od 1991. godine i Radetina doživljava depopulaciju. Porast seoskog stanovništva je naročito bio osjetan u periodu 1948 – 1961, a pad u međupopisnom periodu 1991 – 2003. godine.

2.2.2. Biološka dinamika stanovništva

Analiza prirodnog kretanja stanovništva, odnosno nataliteta, mortaliteta i prirodnog priraštaja od posebnog je značaja za planiranje demografskog, urbanističkog i ekonomskog razvoja. Potpunija i kompleksija analiza mora biti u korelativnoj, uzajamnoj i uzročno- posljedičnoj vezi sa stanjem i problemima privrednog razvoja. Opšta je karakteristika nedovoljno razvijenih područja da imaju visok prirodni priraštaj. To je slučaj sa područjem opštine Rožaje. Osnovni razlozi tome su spora demografska tranzicija, uticaj tradicionalizma, potreba za radnom snagom na selu, želja za biološkim potomstvom itd.

Sopa nataliteta u rožajskoj opštini u vremenskom razdoblju od 1961. Do 2006. godine ima silazni trend, ali je znatno veća od prosijeka u Crnoj Gori, a takođe i od prosijeka u drugim opštinama Od 1961. do 1990. godine pad nataliteta kreće se od 35,4 do 24,2 ‰. Od 1991. do 2006. godine nastaje još intenzivniji pad nataliteta, tako da je je 2005. godine na 1000 stanovnika živorođeno 17,1 djece.

Stope mortaliteta od 1961. do 1990. godine su bile u stagnaciji, a od tada opadaju. Najveća smrtnost bila je od 1981. do 1985. godine, kada je iznosila 6,1 ‰. Godine 2005. smrtnost je pala na 5,2 ‰. Niska smrtnost posljedica je, prije svega, mlade starosne strukture stanovništva, poboljšanja uslova života, unapređenja zdravstvene zaštite stanovništva i povoljnih ekoloških uslova životne sredine.

Prirodni priraštaj na 1.000 stanovnika u Rožajskoj opštini po petogodišnjim periodima kretao se: 35,4 u periodu 1971-75. godine, 31,4, period 1976-80 godine, 25,0 period 1981-85.godine, 24,2 novih žitelja period 1986-90. godine (Bakić R. 1994).

Visoka stopa nataliteta a niska mortaliteta imaju za rezultatg visok prirodni priraštaj stanovništva. Po prirodnom priraštaju ova opština znatno odstupa od opštih tokova populacijske dinamike u Crnoj Gori. Da je, zaista, u pitanju visok prirodni priraštaj vidi se kroz upoređivanje sa drugim područjima. Tako, na primjer, priraštaj u ovoj opštini u 1970. godini iznosio je 25,6 ‰, u SRCG 10,6 ‰, a na Kosovu, poznatom po demografskoj ekspanziji, 25,7 ‰. Stopa prirodnog priraštaja bilježi intenzivnije opadanje sa 35,6 ‰ u 1965. na 25,6‰ u 1979. godini.

Tabela 7. Prirodno kretanje stanovništva u opštini Rožaje

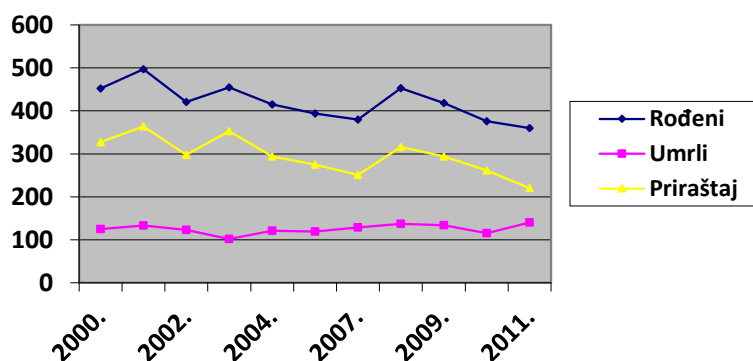
	Živorodeni		Umrli		Prirodni priraštaj	
		‰		‰		‰
2000.	452	20,1	125	5,5	327	14,6
2001.	497	22,0	133	5,9	364	16,1
2002.	421	18,6	123	5,4	298	13,2
2003.	455	20,1	102	4,5	353	15,6
2004.	415	18,0	121	5,3	294	12,7
2005.	394	17,1	119	5,2	275	11,9
2006.	382	16,4	118	5,1	264	11,3
2007.	380	16,3	129	5,6	251	10,7
2008.	453	19,3	137	5,9	316	13,4
2009.	418	17,8	134	5,8	284	12,0
2010.	376	16,3	115	5,0	261	11,3
2011.	360	15,7	140	6,1	220	9,60

Izvor: MONSTAT

U poređenju sa podacima iz ranijih perioda jasno se vidi koliki je pad nataliteta i priraštaja od 2000. do 2005.godine. U periodu 1986 – 1990 stopa prirodnog priraštaja pala je za 19,8 %, ali je taj pad znatno sporiji od pada u susjednim opštinama i u Crnoj Gori. Uzroke tome svakako treba tražiti u demografskoj eroziji sve većeg broja sela, izraženoj kroz depopulaciji, demografsko starenje i migracije mladog i srednjovječnog stanovništva van područja Opštine. Na kretanje prirodnog priraštaja utiču i drugi faktori, naročito broj sklopljenih i razvedenih brakova.

Slika 7. Vitalnost stanovništva opštine Rožaje

Izvor: MONSTAT

Kao što se vidi, od 2001. do 2011. godine generalno nastaje tendencija pada nataliteta i prirodnog priraštaja, dok mortalitet, tj. broj umrlih stagnira, a u poslednjim decenijama čak raste, što ukazuje na pojačane depopulacione procese.

Na kraju, o prirodnom kretanju stanovništva, može se zaključiti:

- Da opština Rožaje i pored opadanja stope prirodnog priraštaja, još uvijek predstavlja populacijski najproduktivniji prostor u Crnoj Gori;
- Da su seoska naselja od ranijeg eksplozivnog rasta stanovništva poslednjih decenija ušla u fazu stagnacije i depopulacije;
- Da opština ima visoku stopu urbanizacije;
- Da promjene kod prirodnog kretanja stanovništva nijesu u skladu sa ekonomskim mogućnostima Opštine;
- Da proces demografske tranzicije dolazi do sve većeg izražaja.

2.2.3. Struktura prema starosti i polu

Polna i starosna struktura su rezultat prirodnih i mehaničkih kretanja stanovništva, ali i one same bitno utiču na svaki od tih procesa. Dominantan uticaj imaju natalitet, mortalitet i femninitet. U prošlosti na polnu i starosnu strukturu uticali su i ratovi, jer su muškarci i mlađe osobe više ginuli. Davanje prednosti muškarcima u školovanju i zapošljavanju, kao i veća smrtnost starijih muškaraca uticali su na stanje maskuliteta u Rožajskoj opštini.

Popis stanovništva 1961. godine pokazao je da žene učestvuju u ukupnom stanovništvu ove opštine sa 48,5 % (u Crnoj Gori 51,4 %). dok je taj odnos 1991. godine bio: muškaraca 51,3 %, žena 48,7 % (Bakić R., 1994). Na stanje maskuliteta utiče i činjenica da mladići koji su ostali na selu da žive od poljoprivrede teško mogu ili ne mogu da se ožene i formiraju porodicu, jer žene ne žele da se udaju za njih i radije odlaze u gradove ili ostaju neudate.

U starosnoj strukturi stanovništva preovlađuju mlađe generacije (0-25 godina), tako da starosna piramida ima široku osnovu. Prema popisu 2003. godine, broj stanovnika po manjim starosnim grupama, 0-4, 5-9, 10-14, 15-19 i 20-24 približno je ujednačen i kreće se nešto preko 2.000 osoba u svakoj grupi. Starosne grupe, počev od 24 godine sve su malobrojnije. U grupama starosti 25-29, 30-34, 35-39 i 40-44 broj stanovnika sukcesivno opada, počev od 1795 do 1505 stanovnika, grupe 45-49 i 50-54 imaju preko 1.000 stanovnika, a ostale su ispod te cifre, tako da se najstarija grupa od 60 i više godina završava sa svega 168 stanovnika.

Tabela 8. Starosna struktura stanovništva opštine Rožaje (popis 2011)

Godine starosti	Broj stanovnika	%	Broj stanovnika CG	%
0-19	8.121	35,4	162.844	26,3
20-59	12.144	52,9	343.404	55,4
60 i više	2.699	11,8	113.751	18,3
Ukupno	22.964	100,0	620.029	100,0

Izvor: MONSTAT

Starosna struktura stanovništva veoma je važan pokazatelj sa društveno-ekonomskog stanovišta, jer utiče na broj aktivnih stanovnika na određenom području. U odnosu na starosnu strukturu stanovništva Crne Gore, Rožajska opština posjeduje mladu populaciju - pozitivno odstupanja od crnogorskog prosjeka iznosi +9,1 u kategoriji od 0 do 19 godina. U srednjoj kategoriji (20 do 59 godina), odstupanje je neznatno: -2,5, dok kod broja starijih osoba (60 godina i više) odstupanje je znatno veće sa -6,5. S obzirom na veliki broj mladih građana Rožaja, omladina je ogromni potencijal za dalji razvoj opštine. Rečeno pokazuje i indeks starenja koji iznosi 0,26 i time pokazuje da u Opštini živi pretežno mlađa populacija.

Tabela 9. Polna struktura stanovništva opštine Rožaje po velikim starosnim grupama

Godina	S v e g a		0 – 19		20 - 59		60 i više	
	m. k.mask	ž.	m. k.mask.	ž.	m. k.mask.	ž.	m. k.mask.	ž.
1971.	8.182 1.044,2	7.836	4.539 1.038,0	4.373	3.161 1.056,5	2.992	482 1.023,4	471
1991.	11.797 1.055,3	11.179	5.190 1.041,3	4.984	5.859 1.071,5	5.468	748 1.028,9	727
2003.	11.224 946,0	10.319	4.469 1.086,6	4.124	5.669 976,5	5.880	1.086 915,5	1.181
2011.	11.776	11.188	-	-	-	-	-	-

Izvor: MONSTAT

Kao što se vidi, u polnoj strukturi za 1971. i 1991. godinu preovlađuje muško stanovništvo, pa koeficijent maskuliteta u navedenim godinama iznosi 1.044,2 i 1.055,3, što znači da na 1.000 žena dolazi 1.044,2, odnosno 1.055,3 muškaraca. Međutim, u 2003. godini u ukupnoj strukturi ovaj koeficijent je negativan, jer na 1.000 žena dolazi 946 muškaraca, dok je u strukturi uzrasta od 0 do 19 godina pozitivan. Slično stanje je i po popisu 2011. godine, kada je registrovano 51,28% muškaraca, 48,72 % žena. U Crnoj Gori koeficijent maskuliteta 1971. godine iznosio je 958,6. Rožajska opština ima najveću stopu maskuliteta u ovoj državi.

Brojnost muškaraca i žena je u približnoj ravnoteži i iznosi oko 50:50, sa malo većem učešćem muške populacije. Ovo je pozitivan pokazatelj, imajući u vidu da razlika nije značajna i da je struktura dosta ujednačena.

Učešće pojedinih grupa u starosnoj strukturi stanovništva je sljedeće: grupa 0-19 godina 37,8 %, grupa 20-39 godina 31,0 %, grupa 40-59 godina 19,8 % i grupa 60 i više godina 9,9 %. Sa ovakvom strukturom ova opština predstavlja tipičan primjer mladog stanovništva. Stanovništvo je u fazi prelaska iz kontigenta mladog u kontigent sredovječnog stanovništva. Iz kontigenta sredovječnog stanovništva izdvaja se kategorija radnog stanovništva. Tog stanovništva je bilo 1971. godine 8.010 ili 50,0 %, a 1991. godine 14.172 ili 61,7 %. Nešto manji broj je evidentiran 2003. godine.

Na osnovu navedenih podataka proizilazi da ova opština, sa gledišta strukture stanovništva, raspolaže značajnim ljudskim potencijalima za privredni razvoj.

2.2.4. Obrazovna struktura

Pismenost i nivo obrazovanja stanovništva su pouzdani pokazatelji dostignutog stepena ukupnog društvenog i ekonomskog razvoja. Između nivoa tog razvoja i obrazovnog nivoa postoje duboke uzročno posljedične veze i visok stepen korelacije.

Sastav stanovništva po pismenosti i stepenu obrazovanja u opštini Rožaje pozitivno se izmijenio poslednjih decenija dvadesetog i početkom novog - dvadeset prvog vijeka. Broj nepismenih u ovoj opštini je opao sa 30,3 % u 1961. godini na 7,5 % u 1991. godini i na 2,5 % po popisu 2003. godine. Ipak nepismenost nije iskorijenjena. Naročito je visoko učešće nepismenih kod starijeg stanovništva. Tako je u starosnoj grupi od 35 do 64 godine 1961. godine bilo 57,4 %, a 1981. 24,8 % nepismenih, dok je u grupi od 60 i više godina 1961. bilo 81,7 %, a 1981. 74,5 % nepismenih. Godine 1991. u Opštini je bilo 1.275 nepismenih (302 muških 973 ženskih), ili 5,54 %, a 2003. godine 575 (21 m, 454 ž.), ili 2,53 %.

Broj stanovnika bez školske spreme smanjen je 2003. godine u odnosu na 1991. godinu za 4,68 %. Prema popisu 2011. taj broj je pao na na svega 3,40%. dok je sa osnovnim, srednjim, višim i visokim obrazovanjem povećan procenat. To povećanje je naročito uočljivo kod visokog obrazovanja. Osnovni razlog tome je što srednjoškolci u nemogućnosti zapošljavanja upisuju fakultete i nastavljaju studije, kako bi sa visokom spremom lakše došli do posla.

Tabela 10. Stanovništvo staro preko 15 godina prema školskoj spremi

Popis	Ukupno	Bez školske spreme	Osnovno obrazovanje	Srednje obrazovanje	Više obrazovanje	Visoko obrazovanje	Postiplomske magist. studije	Nepoznato
1991.	15.406	1.683	5.524	4.193	455	423	-	160
2003.	16.266	1.015	5.576	5.340	514	635	-	576
2011.	16.939	577	6.013	6.666	547	1.043	14	-

U procentima

1991.	100	10,92	35,85	27,21	2,95	2,74	-	-
2003.	100	6,24	34,28	32,82	3,15	3,90	-	-
2011.	100	3,40	35,50	39,35	2,23	6,15	0,08	-

Izvor: Statistički godišnjaci Crne Gore, MONSTAT za navedene godine, Podgorica.

U tabeli nije prikazano stanovništvo sa nezavršenim osnovnim obrazovanjem kojeg je 1991. bilo 2.968, a 2003. godine 2.610 lica. Rožajska opština i pored vidnog poboljšanja obrazovne strukture znatno zaostaje u odnosu na republički prosjek. Tako je u Republici, prema popisu 1991. bez školske spreme bilo 8,8 %, a 2003. godine 4,30, dok je u rožajskoj opštini prema tim popisima bilo 10,92 %, odnosno 6,24 %. Sa visokim

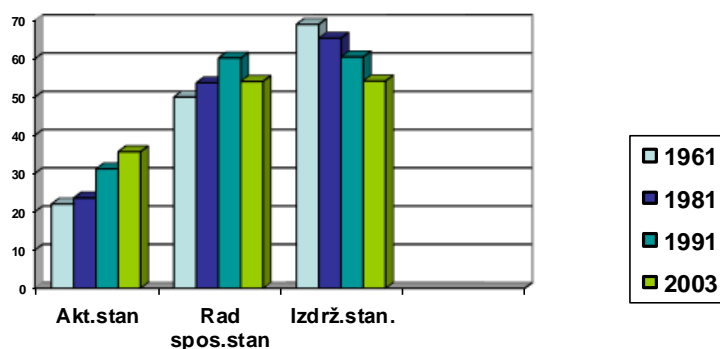
obrazovanjem u Crnoj Gori po popisu 2003. godine bilo je 15,64 %, a sa višim 10,40 %, što je daleko iznad tih procenata u Rožajskoj opštini.

2.2.5. Ekonomsko-socijalna struktura stanovništva

Sa demografsko-ekonomskog aspekta stanovništvo se javlja i kao proizvođač i kao potrošač materijalnih dobara: Sposobnost stanovništva kao nosioca proizvodnje u prvom redu zavisi od starosne i kvalifikacione strukture. Starosna struktura u rožajskoj opštini je nepovoljna jer sve više preovlađuju stare generacije, dok je najveći dio mlade populacije u inostranstvo ili u razvijenim regionima svoje zemlje. Sa ruralnih područja su najveće migracije sposobne radne snage, zbog čega se zapostavlja tamošnja poljoprivreda i mijenja se struktura zemljišta. Opadaju površine obradivog zemljišta. Njive se pretvaraju u livade, a livade u pašnjake (Kalač Safet, str 115). Iseljavanje ima za posljedicu smanjenje procenta iskorišćavanja poljoprivrednog zemljišta. To smanjenje u opštini Rožaje iznosi 9% 2003. u odnosu na 1991. godinu (Kalač S. str. 110). Drastično je smanjen i stočni fond između popisa 2003. i 2011. Posledice su vidne i u smanjenju profita od poljoprivrednog zemljišta, kao i smanjenju bruto društvenog proizvoda u Opštini (Kalač S. str. 111).

Ova struktura odražava, na jednoj strani demografske potencijale, prednosti i šanse, a na drugoj slabosti, nedostatke i probleme koji utiču na mogućnosti ekonomskog razvoja opštine Rožaje. Prednosti i potencijali ogledaju se u značajnom kontigentu radno sposobnog stanovništva i mogućnostima njegovog podmladjivanja i priliva, što pokazuje struktura prema starosti, dok se slabosti i nedostaci odnose na mali broj aktivnog, a veliki broj izdržavanog stanovništva, opadanje broja poljoprivrednog stanovništva, nedostatak sposobne radne snage na selu i veliki broj nezaposlenih u gradu.

Slika 8. Grafikon ekonomsko – socijalne strukture stanovništva

Izvor :Kalač S.

Medjuzavisnost stanovništva i ekonomskog razvoja ogleda se u tome što prirodni priraštaj i starosna struktura u osnovi opredjeljuju ukupan radni potencijal.

Medjutim, lokalne privreda i neprivreda nijesu u mogućnosti da apsorbuju taj potencijal, što potencira migraciona kretanja. Ipak, migracioni saldo je mali, jer odseljeni teško mogu ili ne mogu naći posao u drugim sredinama, koje su suočene sa sličnim ekonomskim problemima. Koeficijent ekonomske iskorišćenosti radnog kontigenta u opštini Rožaje, gdje radi nešto više od 1/3 radno sposobnog stanovništva, iznosio je 1991. godine 38,0 % (u Crnoj Gori 52,3 %).

Tabela 11. Važniji pokazatelji ekonomsko-socijalne strukture stanovništva opštine Rožaje

	1961.	%	1981.	%	1991.	%	2003.	%	2011.	%
Aktivno stanovništvo	4.267	29,0	4.776	23,6	7.161	31,2	8.105	35,7	6.684	66,84
Poljoprivr. stanovništvo	8.577	58,3	3.826	19,0	2.048	8,9	-	9,3		
Aktivno poljopr. stanovn.	2.810	65,9	1.227	6,1	911	17,3	942	4,1		
Aktivno industry. stanovn.	315	7,4	-	-	2.797	53,0	549	2,4		
Radno sposobno stanovn.	7.352	50,0	0.850	53,7	13.830	60,2	12.286	54,1		
Izdržavano stanovništvo	10.138	69,0	3.227	65,4	13.894	60,5	12.310	54,2		

Izvor: Statistički godišnjaci Republike Crne Gore za odgovarajuće godine.

Aktivitet stanovništva bio je među najmanjima u Crnoj Gori, ali se povećao u poslednjoj deceniji. Godine 1961. godine iznosio je 29,0 %, 1981. godine 23,6 %, a 2003. godine 35,7 %. Povećanje broja i procenta aktivnog stanovništva od 1991. godine uslijedilo je najvećim dijelom zapošljavanjem u trgovini, industriji i društvenim djelatnostima. Prema podacima za 1961. godinu, učešće aktivnog stanovništva po sektorima, koje obavlja zanimanje po mjestu stanovanja, iznosi: primarni sektor 77,3 %, sekundarni sektor 13,5 %, a tercijarni sektor 9,2 %. Međutim, 1991. godine to učešće po sektorima iznosi: primarni 18,5 %, sekundarni 55,2 %, tercijarni 26,3 %. Transfer poljoprivrednog u nepoljoprivredno stanovništvo utiče na apsolutno i relativno smanjenje poljoprivrednog stanovništva, ali taj proces je usporen zbog zaostajanja ekonomskog razvoja. Na drugoj strani, taj transfer je ubrzan zbog migracija selo-grad i deagrarizacije.

Smanjenje aktivnog poljoprivrednog stanovništva posljedica je, prije svega, nepovoljnog položaja poljoprivrede u privrednom sistemu, nestimulativnih mjera za poljoprivredne proizvođače, neriješenog pitanja osiguranja tih proizvođača i drugih nepogodnosti. Nasuprot malom broju aktivnog, stoji veliki broj izdržavanog stanovništva. Na jednog aktivnog stanovnika, prema popisu iz 1961. godine dolazi 2,3 izdržavana stanovnika, prema popisu 1991. godine 1,9 stanovnika, a prema posljednjem popisu 2003. godine 1,5 stanovnika. Kao što se vidi ova struktura se popravlja, ali je i dalje visok procenat iudržavanih lica, među kojima je veliki broj primaoca socijalne pomoći. Ovako veliki broj izdržavanih lica predstavlja veliko opterećenje za aktivno stanovništvo i taj problem je teško riješiti.

Počev od 1971. godine broj zaposlenih se povećava mada usporeno, Godine 1971. bilo je zaposleno ukupno 1.845 stanovnika (u privredi 1587, neprivredi 258). Taj broj se povećao 1973. godine na 2.022 zaposlenih (u privredi 1.732, neprivredi 290). Godišnji prosjek zaposlenih 2004. godine iznosio je 3.171 (35,5 % žene). Prema podacima Monstata, u Rožajskoj opštini je 2006. godine bilo zaposleno u prosijeku 3.292 lica, od toga žena 1.152 ili 35 %.

Tabela 12. Migracioni saldo po opštinama

MIGRACIONI SALDO PO OPŠTINAMA, 2019.			
OPŠTINE	DOSELJENJA	ODSELJENJA	SALDO
UKUPNO	6504	6504	0
ANDRIJEVICA	44	130	-86
BAR	590	428	162
BERANE	192	382	-190
BIJELO POLJE	193	714	-521

BUDVA	638	327	311
CETINJE	124	229	-105
DANILOVGRAD	297	257	40
GUSINJE	43	6	37
HERCEG NOVI	245	194	51
KOLAŠIN	39	145	-106
KOTOR	344	277	67
MOJKOVAC	53	177	-124
NIKŠIĆ	380	666	-286
PETNJICA	78	44	34
PLAV	48	184	-136
PLJEVLJA	78	325	-247
PLUŽINE	13	54	-41
PODGORICA	2381	1088	1293
ROŽAJE	92	255	-163
ŠAVNIK	15	108	-93
TIVAT	256	145	111
TUZI	146	190	-44
ULCINJ	175	105	70
ŽABLJAK	40	74	-34

Izvor: MONSTAT

2.3. PRIVREDA

2.3.1. PRIVREDA (INDUSTRIJA, MIKRO, MALA I SREDNJA PREDUZEĆA, TRGOVINA, UGOSTITELJSTVO, GRAĐEVINARSTVO)

Sam geografski položaj Opštine Rožaje daje velike razvojne mogućnosti obzirom da se nalazi na tromeđi te da se veliki dio saobraćaja odvija preko teritorije opštine Rožaje. Razvoj saobraćajnih usluga, turizma, poljoprivrede i šumarstva postaju osnovni oslonac razvoja opštine, koji angažuje značajan dio zaposlenih.

Ova činjenica nameće potrebu strukturne usaglašenosti – podsticanje razvoja industrijskog–prerađivačkog sektora i brži razvoj sektora usluga (turizam, trgovina, građevinarstvo, zanatstvo, ugostiteljstvo, razne usluge). Razvojna politika i položaj usloveli su koncentraciju trgovinskih i uslužnih kapaciteta i stanovništva na području grada stvarajući krupne strukturne i prostorne disproporcije u razvoju opštinske teritorije.

U prethodnom periodu industrijalizacija i deagrarizacija u skladu sa razvojnom politikom bile su dominantni procesi. Osnovni ciljevi ekonomske i razvojne politike bili su: izgradnja i efektiviranje proizvodnih prerađivačkih kapaciteta i promjena privredne strukture. U tom smislu vođena je aktivna investiciona politika, koja je rezultirala realizacijom više proizvodno-industrijskih programa u drvoprerađivačkom, tekstilnom i metalurškom kompleksu. S druge strane, odvijao se proces deagrarizacije praćen migracionim kretanjima stanovništva od seoskih prema gradskim područjima. Migracije ka gradskom području i sjedištu opštine, imale su negativne posljedice na razvoj sela i poljoprivrede. Naime, doslo je do odliva vitalnog stanovništva, mlade i radno sposobne populacije tako da su seoska područja sve više zapostavljena. Novoizgrađeni preradivački kapaciteti u industriji imali su neposredan uticaj na privredni razvoj, porast zaposlenosti, DP i ND.

Medjutim, instalirani proizvodni kapaciteti u tekstilnoj, metalurškoj industriji i industriji prerade stakla nijesu bazirani na prirodnim resursima i komparativnim prednostima opštine Rožaje. To je imalo negativan uticaj na buduća ekonomska kretanja. Naime, usljed dezintegracije bivše SFRJ doslo je do dezintegracije jedinstvenog jugoslovenskog tržišta kako sirovina i repromaterijala tako i finalnih proizvoda. I pored toga osnovni cilj industrijalizacije je postignut i ogledao se u strukturnim promjenama i povećanjem učešća industrije u ukupnom BDP, DP I ND, uz istovremeno smanjenje učešća poljoprivrede u formiranju ovih makroekonomskih agregata. Pored toga dolazi do preobražaja državno svojinskih odnosu u kvalitativno nove samoupravne odnose i društvenu svojinu. Ovaj process je doveo do konstituisanja nove privredne strukture sa dominantnim učešćem industrije i kasnije trgovine. Preradivački kapaciteti u industrijskim pogonima sa sirovinskom bazom van teritorije opštine suočeni su sa negativnim posljedicama dezintegracije tržišta. Skupi repromaterijali sa visokim transportnim troškovima gubljenjem stalnih kupaca li dobavljača ubrzo zapadaju u prouzvodno-finansijske teškoće koje uz nisko korišćenje proizvodnih kapaciteta i nelikvidnost dovode do uvođenja stečaja. Pored toga, pojedini prerađivački kapaciteti finansirani su inostranim kreditima pod nepovoljnim uslovima što je kasnije rezultiralo visokim iznosom anuiteta usljed visokih kamata i negativnih kursnih razlika, sto dodatno ugrožava rentabilnost.

Ove proizvodno-finansijske teškoće uz dezintegraciju jedinstvenog jugoslovenskog tržišta kulminiraju krajem osamdesetih i početkom devedesetih godina, a manifestuje se kroz uvođenje stečaja i likvidacije većeg broj prevrednih subjekata. Tokom 90-tih u procesu tranzicije našao se i kompleks drvoprerade koji sada djelimično koristi kapacitete pogona "Panela" za izradu furnira.

Razvoj opštine Rožaje možemo posmatrati etapno gdje se razlikuju tri razvojne etape:

- Period kolektivizacije i I zadrugarstva ,do sredine 60-tih,
- Period ubrzane industrijalizacije i deagrarizacije ,sa uvodjenjem drustvene svojine I samoupravljanja do pocetka 70-tih,
- Period tranzicije sa procesom privatizacije I upravljacke transformacije od 1990 do sada.

- Rang razvijenosti

Kao jedan od pouzdanih pokazatelja ranga razvijenosti opština u odnosu na prosjek razvijenosti Crne Gore koristi se tzv. sintetički pokazatelj koji sadrže veći broj ostalih pokazatelja kao sto su: DP po stanovniku, odnos broja zaposlenih i nezaposlenih, osnovna sredstva po zaposlenom, broj ljekara na 1000 stanovnika, broj telefonskih priključaka na 1000 stanovnika, promet u trgovini na malo i udio puteva sa savremenom podlogom.

Tabela 13. Ocjena ranga razvijenosti opštine Rožaje

Godina	1990	1996	1998	2000	2001	2018 ⁴
C.Gora	100	100	100	100	100	100
Rožaje	69	51	55	68	50	39
Mjesto ranga razvijenosti	15	20	20	16	20	18

Izvor: "Strategija integralnog razvoja opštine Rožaje "SO-e Rožaje, novembra 2003.

⁴ Podaci za 2018.god. "Strategija regionalnog razvoja Crne Gore za period 2014-2020" Ministarstvo ekonomije

Podaci koji se odnose na rang razvijenosti ukazuju da se negativni trend u razvoju nastavlja, s tim u vezi potrebno je preduzeti adekvatne mjere ekonomske i razvojne politike na lokalnom i mekroekonomskom (državnom) nivou.

Tabela 14. Broj registrovanih preduzeća u opštini Rožaje

Ukupan broj registrovanih preduzeća koja posluju u Opštini Rožaje čiji je status aktivan odnosno neaktivan			
Godina	2019.	2020.	2021.
Rožaje	924	723	641

Izvor: Poreska uprava

Na osnovu podatka iz 2019. godine broj registrovanih preduzeća zajedno sa opštinskim i državnim insitucijama koji posluju aktivno ili neaktivno na teritoriji Opštine Rožaje je 924, dok je prema podaciima iz 2020.godine broj registrovanih preduzeća zajedno sa opštinskim i državnim insitucijama koji posluju aktivno ili neaktivno na teritoriji Opštine Rožaje je 723⁵. U nastavku su prikazani podaci po strukturi preduzeća u odnosu na oblik organizovanja za 2021. godinu.

Tabela 15. Struktura preduzeća u odnosu na oblik organizovanja u 2021.godini.

Red. br	Naziv	Registracioni status	Aktivan poreski status	Neaktivan poreski status	Ukupno	Ukupan broj zapošljenih
1	D.O.O	Registrovan	320	151	471	814
2	A.D	Registrovan	5	2	7	41
3	O.D	Registrovan	6	12	18	11
4	K.D	Registrovan	1	1	2	10
5	Preuzetnik STR	Registrovan	0	1	1	0
6	NVO	Registrovan	25	77	102	18
7	Zemljoradničke zadruge	Registrovan	0	5	5	0
8	Auto škole	Registrovan	5	0	5	10
9	Privatne zdravstvene ustanove	Registrovan	12	0	12	27
10	Škole(Osnovne i Srednje)	Registrovan	11	0	11	468
11	Privatna ustanova organizator obrazovanja odraslih Veduco	Registrovan	1	0	1	4
12	Javne zdravstvene ustanova Dom zdravlja	Registrovan	1	0	1	127
13	Javne ustanove	Registrovan	5	0	5	117
18	Ukupno		392	249	641	1647

Izvor: Poreska uprava Crne Gore

ANEX I: Broj preduzeća po sektorima u opštini Rožaje

Na osnovu podataka za prethodne tri godine evidentan je pad u broju registrovanih preduzeća od 2019. godine. Radi se o trendu koji se javio usled smanjenog obima poslovanja uzrokovanim pandemijom virusa COVID-19, a prije svega sa odnosi na sektore ugostiteljstva, turizma i trgovine.

⁵ Baza podataka Poreske uprave

Tabela 16. Kretanje zaposlenosti

	Ukupan broj zaposlenih po godinama		
Godina	2019.	2020.	2021.
Broj zaposlenih	2,639	2,445	

Izvor: Baza podataka Poreske uprave(spisak privrednih subjekata koji posluju na teritoriji Opštine Rožaje)

Jedna od oblasti razvoja mikro, malih i srednjih preduzeća koja imaju veoma veliki razvojni potencijal jesu drvoprerađivačka preduzeća koja u skladu sa prirodnim potencijalima i adekvatnim poslovanjem mogu stvoriti povoljne uslove za razvoj i otvaranje novih radnih mjesta.

U Rožajama postoje dobri uslovi za proizvodnju namještaja, stolarije, montažnih objekata, lameliarnih elemenata i drugih proizvoda od drveta. Preduslov za to je presipitavnje koncesione politike i donošenje nove strategije u oblasti razvoja drvne industrije obzirom da je drvnu indusutiju nemoguće razvijati u uslovima nepredvidivog poslovnog ambijenta, u oblasti koncesione politike i odsustva sinhronizacije sa oblašću šumarstva. Ono što je neophodno institucionalno riješiti jeste sprječavanje masovne i nekontrolisane sječe šuma, kao i izvoz oble građe i neobrađenog drveta

Jedna od mjera koju je neophodno sprovesti u narednom periodu izrada akcionog plana sa mjerama podrške razvoju industrije i proizvodnih kapaciteta. U proteklom periodu nije bilo adekvatne finansijaska podrške. Uglavnom radilo o odobravanju komercijanih kredita se nešto nižim kamatnim stopama od poslovnih banaka, ali pod izuzetno restriktivnim uslovima odobravanja dok sa druge strane nije isti pratila ni adekvatna strategija razvoja. Posebno je bio izražen problem finansiranja za početnike u biznisu i startape. Gdje se dešava da za početnike u biznisu izostane finansijska podrška ili pak da se napravi samo prvi krug u investicionom ciklusu, a za dalji nastavak investicija dolazi do izostanka drugih podosticajnih izvora finansiranja te dolazi do stagnacije razvoja.

Udruživanje preduzetnika omogućilo bi konkurentnost na tržištu ali i plasman različitog spektra finalnih proizvoda. Forme udruživanja postojale su i do sada ali u veoma maloj mjeri i striktno vezane za oblast drvoprerade.

U toku 2012. godine formirano je 5 „Konzorcijuma” koji su učestvovali na javnim pozivima za dodjelu šuma i to:

- Konzorcijum „JELA”,
- Konzorcijum „PLOČA”,
- Konzorcijum „ŽUPANICA”
- Konzorcijum „BAĆ – BESNIKA”
- Konzorcijum „LOVNICA”
- Konzorcijum „PAUČINA”

Ovi konzorcijumi su obuhvatili skoro sva mikro i mala preduzeća koja se bave primarnom preradom drveta na teritoriji opštine i bili su formirani na teritorijalnom principu, tj. uključivali su preduzća koja su gravitirala šumskim područjima za koja su bile raspisane konceije.

Resursi sa kojima raspolaže naša opština mogu da obezbijede proizvođačima konkurentnu prednost na izvoznim tržištima, u odnosu na one proizvođače sa područja gdje nema dovoljno sirovine. Naravno, uz pretpostavku povećanja efikasnosti korišćenja sopstvenih potenciala i uz podršku države. Zato je neophodno sprovesti sljedeće:

- Obezbijediti sinhronizovano djelovanje sektora šumarstva i sektora drvoperade u cilju što racionalnijeg korišćenja sirovine, suzbijanje partnerskog - komercijalnog odnosa između ova dva setora, efikasnije korišćenje sirovine,
- Treba obezbijediti institucionalni podsticajni okvir u cilju jačanja konkurentnosti obzirom da je u prethodnom periodu izostao je podsticaj za tehnološkom modernizacijom, inovativnošću i jačanju konkurentnosti preduzeća, pri čemu su posebno bila pogođenja mikro i mala preduzeća, a ona su dominantan oblik organizovanja biznisa u Rožajama.
- Pozicioniranje opštine Rožaje, kao privrednog područja iz kojeg se izvoze proizvodi od drveta sa visokom dodatom vrijednošću na regionalnom tržištu i privredno područje sa kojeg se izvoze objekti od drveta za stanovanje i rekreaciju i drveni objekti širokih namjena, na regionalna i ostala tržišta.
- Osnivanje udruženja-klastera umnogome zavisi od podrške lokalne uprave, vladinih ustanova i stručnih savjetodavnih tijela. Takođe, prilikom dodjele finansijske podrške različitih fondova, direktne podrške lokalne uprave i vlade, kao i drugih izvora finansiranja biznisa, afirmisanje udruživanja doprinijelo bi kvalitetnijoj ponudi.
- Povezivanje uz čvrstu saradnju sa naučnim i vladinim ustanovama kao i opštinskom kancelarijom za razvoj, doprinio bi razvoju proizvodnih kapaciteta u Rožajama. Cilj je bolji plasman određenih proizvoda kao i povećanje postojećeg obima proizvodnje i nova zapošljavanja. Povezivanje bi obuhvatalo sve segmente, od proizvodnje do marketinga i plasmana.

2.3.2. Poljoprivreda

Poljoprivreda kao jedna od strateški prepoznatih grana u svim prethodnim studijama zaista predstavlja jednu od veoma značajnih djelatnosti za razvoj opštine. Sam geografski položaj, nadmorska visina, reljef kao i struktura zemljišta dozvoljavaju razvoj pojedinih grana poljoprivrede.

ANEX II: Položaj Rožaja u Crnoj Gori u odnosu na površinu poljoprivrednih parcela

Trenutno se mogu izdvojiti stočarstvo a u dijelu pojedinih poljoprivrednih ratarskih kultura gdje se izdvaja krompir kao najzastupljeniji zasad.

Tabela 17. Namjena zemljišta na teritoriji opštine Rožaje (ha)

Poljoprivredno zemljište (ha)	20 251
Obradivo zemljište	9 448
Oranice i bašte	731
Voćnjaci	17
Livade	8.700
Neobradivo zemljište	10.803
Pašnjaci	10.803
Šume i šumsko zemljište	20.481
Vodno zemljište	337
Građevinsko zemljište	431
UKUPNO	41.500

Izvor: PUP opštine Rožaje

Tabela br.18: Broj gazdinstava na teritoriji opštine Rožaje (2021)

Broj gazdinstava koji se bave stočarstvom	Broj registrovanih proizvođača kod Ministarstva poljoprivrede	Broj gazdinstava koja se bave ratarstvom
1704	450	885

Izvor: Sekretarijat za poljoprivredu, vodoprivredu i turizam Opštine Rožaje

- Stočarstvo

Zahvaljujući klimatskim uslovima i konfiguraciji terena, stočarstvo je jedna od narazvijenijih grana poljoprivrede sa dugom tradicijom. Nekada se stočarstvo zasnivalo na pojedinačnim domaćinstvima dok danas imamo u sve većojmjeri pojavu farmi za uzgoj različite vrste stoke, od krupne do sitne stoke. Nažalost podaci kojima se trenutno raspolaže nijesu ažurirani (posljednji popis 2011.god.) ali se može reći da i pored relativno dobrih prirodnih uslova dolazi do opadanja stočnog fonda ali i opadanja obrađenih površina.

Postojanje privrednih subjekata za proizvodnju privrednih proizvoda u prethodnim periodu, posebno proizvodnja mliječnih proizvoda kao i mesne industrije može biti jedna od okosnica stimulativne proizvodnje. Trenutno rade mliječna industrija "Kamenjuša" kao i smanjenim kapacitetima mesna industrija "Gradina"

Tabela 19. Struktura stočnog fonda za period 1079-2011

Godina	Goveda	Ovce	Živina	Konji	Svinje	Košnice
1970.	7.157	16.859	6.730	865	22	1.054
1979.	9.100	16.475	11.600	700	250	1.000
1990.	8.407	22.234	20.717	487	198	1.186
2004.	7.063	13.122	26.275	122	71	2.693
2007.	8.007	17.770	12.859	24	81	12.346
2011.	6.886	15.711	4.911	169	29	2.111

Izvor: Monstat

Tabela br.20: Struktura stočnog fonda za 2021 godinu

Goveda	Ovce	Koze	Konji	Svinje	Košnice
5400	4500	450	58	194	3500

Izvor: Sekretarijat za poljoprivredu, vodoprivredu i turizam Opštine Rožaje

Problemi sa kojima se stočari susreću su raznovrsni. Od loše infrastrukturne opremljenosti, odsustva primjene novih tehnologija sve do nedovoljnog znanja. Usitnjene parcele pašnjaka i površina za uzgoj jedan je od faktora koji se mora riješiti kako bi se dobile adekvatne površine pogodne za različite vrste stočarstva. Mjere koje bi unaprijedile oblast stočarstva mogu se sagledati kroz:

- Infrastrukturno opremanje seoskih domaćinstava,
- Korišćenje novih tehnologija uzgoja,
- Ukрупnjavanje malih parcela i formiranje adekvatnih pašnjaka
- Formiranje udruženja poljoprivrednih proizvođača,
- Obuka poljoprivrednika.

- Ratarstvo:

Sama konfiguracija terena ne daje velike povoljne površine pogodne za zemljoradnju koje bi bile adekvatne za proizvodnju većih količina ratarskih kultura.

ANEX III: Obradive površine i njihovo korišćenje

Postoji potencijal za sadnju sitnog voća (malina, kupina, borovnica, aronija i dr). Proizvođači se suočavaju sa značajnim poteškoćama, kao što su plasman na tržištu, skladištenje i prerada voća, što je i za očekivati s obzirom da su limitirani kapaciteti hladnjača za čuvanje sitnog voća. Od zasada žitarica koje se mogu uzgajati na našem podneblju su one koji su tradicionalno uzgajane. Među njima mogu se izdvojiti

kulture koje podnose relativno kratak vegetacioni period kao i one koje mogu uspijevati na većim nadmorskim visinama kao što su: ječam, ovas, raž, heljda...

Loša tržišna politika svodi se trenutno na individualne proizvođače koji na svojim imanjima uzgajaju određene sadnice, koriste neadekvatnu tehnologiju dok se prodaja i plasman odvija stihijski.

Tabela br.21. Struktura zasada u opštini Rožaje

Vrsta zasada	Zasijana površina u ha	Prinos u tonama
Kukuruz	3	4
Pšenica	6	10
Raž	3	6
Ječam	52	72
Krompir	425	2.338
Pasulj	10	22

Izvor: Monstat (2011)

Tabela br.22. Obradivo zemljište, oranice i livade

Obradivo zemljište	Livade, oranice i bašte	Pašnjaci
7979 ha	1489 ha	10803 ha

Izvor: Sekretarijat za poljoprivredu, vodoprivredu i turizam Opštine Rožaje (2015)

Mjere kojima bi se unaprijedila ova oblast mogu se sagledati kroz sljedeće:

- Ukрупnjavanje poljoprivrednih površina
- Primjena novih vrsta zasada,
- Organizovanje otkupnih centara,
- Organizovanje adekvatnih skladišnih prostora

- Pčelarstvo

Pčelarstvo u rožajskom kraju ima tradiciju i u svom razvoju pokazuje značajan napredak. Tome doprinose: sve veći interes ljudi za bavljenje ovom djelatnošću, pogodni prirodni uslovi, bogata, raznovrsna i ekološki čista paša za pčele i očuvanost životne sredine od zagađenja. Trenutno u opštini Rožaje registrovano je 120 pčelara sa 3500 pčelinjih društava⁶. Resorno ministarstvo Crne Gore i lokalna samouprava stimulativnim mjerama podstiču razvoj pčelarstva. Obezbeđuju se sredstva za regresiranje nabavke košnica, rojeva, šećera i lijekova za zaštitu od raznih bolesti. Med iz Rožajskog kraja (livadski, šumski, mješoviti i dr.) dobrog je kvaliteta i ima dobar plasman na tržištu. Glavni pravci i mjere u razvoju pčelarstva sastoje se uglavnom u sljedećem:

- povećati broj pčelinjih društava,
- povećati proizvodnju i ponudu meda za tržište,
- standardizovati opremu,
- pružiti efikasnu zaštitu pčela od bolesti, štetočinja i trovanja.
- osigurati kvalitetnu stručnu pomoć.

⁶ Izvor: Sekretarijat za poljoprivredu, turizam i vodoprivredu (2021)

- Ribarstvo:

U rožajskim rijekama zastupljen je fond plemenitih vrsta ribe, i to pastrmke mladice, lipljena Ribarstvo, realizuje se kroz sportski ribolov na rijekama, uglavnom pastrmke. Ribarenjem na rijekama upravlja Sportski ribolovni klub „Ibar“, Proizvodnjom ribe u ribnjacima bavi se 4 preduzetnika koji se periodično bave uzgojem i to u malim količinama. Osnovni problemi razvoju ribarstva jeste sve manje rijeka sa adekvatnim uslovima, kao i slaba kontrola lova na rijekama. Lokaliteti koji su povoljni za uzgoj jesu: gornji i donji sliv rijeke Ibar posebno dio od lokaliteta Dimiškin most pa sve do vrela Ibra, Bukovička rijeka, Crnja...

Mjere neophodne za kvalitetnije gazdovanje ribarstvom jesu:

- uvođenje kontrole krivolova,
- poribljavanje rijeka za razvoj ribolova,
- permanentan rad na zaštiti riječnih tokova
- obuka kadra koji gazduje ovom oblašću.

- Šumski plodovi

Rožajska opština obiluje veoma velikim brojem različitih kako šumskih plodova tako i ljekovitog bilja. Činjenica da na teritoriji opštine Rožaje može se naći preko 300 vrsta ljekovitog bilja indikator je da se radi o veoma velikom potencijalu koji se adekvatno ne koristi te predstavlja izuzetnu šansu za razvoj. Od gljiva najzastupljenije su: vrganj, lisičarka smrčak... dok kada se radi o ljekovitom bilju najzastupljenije su: nana, lincura, maslačak, bokvica, kopriva...

I pored ovakvih potencijala ovaj resurs se ne koristi u svom potencijalu, odnosno nema kontrole ili adekvatne evidencije. Sve manje površine na kojima se mogu naći šumski plodovi uzrokovani su nekontrolisanom sječom, nekontrolisano bacanje otpada kao i razni drugi uzroci doveli su do pada ionako slabo korišćenog resursa.

Mjere koje treba uvesti kako bi se ovaj resurs valorizovao odnosi se na:

- veću kontrolu nelegalne sječe;
- stroga kontrola bacanja otpada;
- organizovanje otkupnih centara;
- afirmisaje formiranja klastera berača i prerađivača;
- obuka o načinu branja, skladištenja i gazdovanja šumskim proizvodima

Cjelokupna ocjena stanja i nivoa razvoja poljoprivrede u opštini Rožaje uzevši u obzir raspoložive kapacite, one koji su iskorišćeni kao i oni gdje ima velikog potencijala može se reći da nije na zadovoljavajućem nivou. Počev od infrastrukturne opremljenosti koje prioritetan uslov za razvoj poljoprivrede pa sve do primjene novih znanja i opreme. Osnovni uzroci ovih pojava su:

- zapostavljanje sela i odliv sposobne radne snage sa sela zbog nepovoljnog položaja i statusa poljoprivrede u privrednom sistemu;
- nepostojanje sposobnog nosioca unapređenja poljoprivredne proizvodnje;
- neriješeno pitanje organizovanog otkupa poljoprivrednih proizvoda (viškova stoke, mlečnih proizvoda, poljsko-šumskih plodova, ljekovitog bilja i dr.), što uliva nesigurnost kod poljoprivrednika;
- otežana prodaja poljoprivrednih proizvoda na drugim tržištima, zbog zasićenja tržišta i sve veće konkurencije drugih proizvođača;

- velika zavisnost poljoprivrede od vremensko-klimatskih uslova i nezagarantovanost naknade štete od elementarnih nepogoda, što takođe uliva nesigurnost; udaljenost ovog područja od većih tržišnih centara;
- usitnjen i rascjepkan posjed, nepodesan za primjenu mehanizacije i drugih agromjera;
- nezagarantovane cijene poljoprivrednih proizvoda;
- nerazvijeni kooperativni odnosi.

Postoje brojne mogućnosti u razvoju poljoprivrede rožajske opštine: znatno bolja valorizacija raspoloživih prirodnih resursa, diversifikacija ekonomskih aktivnosti, razvoj organske proizvodnje, razvoj seoskog i drugih vidova turizma, promocija autohtonih poljoprivrednih proizvoda i sl. Stvaranje mogućnosti za ostanak mladih na selu, unapređenje kvaliteta njihovog života i povećanje ekonomskih aktivnosti je jedan od načina podrške koji se mogu planirati opštinskim Agrobudžetom. Jedna od glavnih šansi rožajske poljoprivrede je dalje unapređenje kvaliteta i plasmana, kao i povećanje obima proizvodnje sira, mesa i mesnih prerađevina, meda, uz očuvanje tradicionalnog načina proizvodnje, zaštitom oznakom porijekla ovih proizvoda.

2.3.3. Turizam

Turizam kao jedna od strateških grana razvoja opštine Rožaje predstavlja veoma važan segment u cjelokupnom sistemu privrednih grana. U prethodnom periodu kada se govori o turizmu u rožajskoj opštini može se reći da se radi o segmentu koji se nalazi na veoma niskom stepenu razvoja iako su postojali određeni sadržaji kao što su Hotel Turjak sa svojim smještajnim kapacitetima i dvije ski staze, Hotel Rožaje... Trenutno se turistička ponuda se svodi na private hotele i pansionere sa skromnom ponudom. Postoji i određeni broj neregistrovanih smještajnih kapaciteta. I pored ovih sadržaja potreba za razvojem turističkih kapaciteta i sadržaja je više nego očigledna uzevši u obzir raspoložive kapacitete.

Tabela br.23: Raspoloživi smještajni kapaciteti

Objekat	Br. soba	Br. kreveta
Motel Duga	7 soba	14 kreveta
Motel Grand	17 soba	Od 27 do 40 kreveta
Hotel Aldi	13 soba	34 hotel kreveta 36 privatno
Resort Jela	10 apartmana, 12 bungalova	82 kreveta
Hotel Wahels	25 soba	50 kreveta
Sobe Milenium	6 soba	14 kreveta

Izvor: Turistička organizacija Rožaje (2021)

Ukupan broj smestajnih kapaciteta iznosi registrovanih 90 soba i 270 kreveta.

Trenutno od sadržaja zimskog turizma postavljene su dvije žičare koje su prije par godina osposobljene i koje funkcionišu u zimskom periodu i to žica I (800m) i žica II (1019m)⁷ ali koje ne zadovoljavaju ni trenutne potrebe. Činjenica da se nalaze na relativno niskoj nadmorskoj

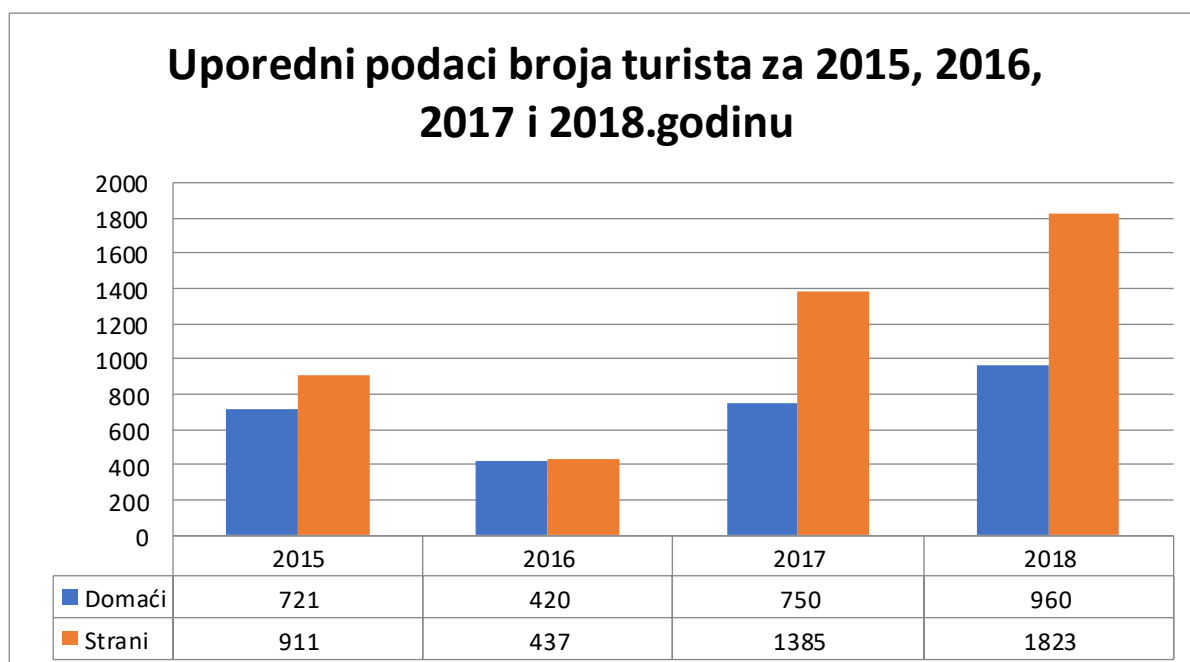
⁷ Izvor: Ski centar Rožaje

visini (dolazna stanica na cca1100mnv)⁸ i trenda da se ovakvi objekti postavljaju na nadmorskoj visini preko 1600mnv jasno ukazuju da ovo nije adekvatno rješenje.

Uzevši u obzir činjenicu da se prema podacima Turističke organizacije Rožaje broj turista koji posjećuju opštinu Rožaje uvećeva u poljednjih nekoliko godina, a samim tim i broj noćenja, jasno se vidi da je potreba za novim smještajnim kapacitetima i novim sadržajima veoma izražena te će predstavljati limitirajući faktor za dalji razvoj. Neophodno je raditi i na adekvatnoj kategorizaciji smještajnih kapaciteta obzirom da postoji zakonska regulativa i normativi koje trebaju zadovoljiti smještajni objekti.

Slika 9. :Uporedni podaci broja turista

Centralni registar Turističke organizacije Rožaje

Tabela br.24: Broj turista sa brojem noćenja za period 2016-2021

	Broj turista	Ostvareni broj noćenja
2016.g.	857	17900
2017.g.	2135	50894
2018.g.	2783	99058
2019.g.	3579	11098
2020.g.	594	5369
2021.g.	3690 do 24.08.	11750

Izvor: RB 90 Sistem za prijavu stranaca Turističke organizacije Rožaje

Najveće učešće u ukupnim noćenjima stranih turista tokom poslednjih šest godina zabilježeno je kod turista iz Njemacke (31%), Belgije (24%), BIH (18%), Svajcarske (5%), Makedonije(3%), Turske (2%), Švedske (2%), Albanije (2%) i Ostalo (13%).⁹

⁸ Izvor: Ski centar Rožaje

⁹ Izvor: Baza podataka Turističke organizacije Rožaje

ANEX IV: Broj posjetilaca po zemljama i vrste ugostiteljskih objekata

Ukoliko se uporedi broj turista po zemljama koji su najzastupljeniji i koji posjećivali opštinu Rožaje ubjedljivo prednjači Njemačka. Ovaj podatak proizilazi iz činjenice koja se odnosi na veliki broj iseljenika koji su na privremenom radu i koji koriste ljetnje praznike i školske raspuste za dolazak. Iako je vidljivi porast broja posjetilaca u posljednjih nekoliko godina ne radi se o realnom porastu broja novih posjetilaca već prividnim podacima koji se evidentiraju u službenim podacima.

Tabela br.25: Indexi broj turista sa brojem noćenja

dec.2020 - mart 2021.		dec.2019 - mart 2020.		index ('20-21 / '19-20.)		dec.2020. - mart 2021.		dec.2018 -mart 2019.		Index (20-21 / '18.-'19.)	
turisti	noćenja	turisti	noćenja	turisti	noćenja	turisti	noćenja	turisti	noćenja	tur.	noćenja
177	882	1041	7509	5,81	8,51	177	882	1105	7621	5,81	6,89

Izvor: Turistička organizacija Rožaje

Ukoliko uporedimo podatke prihoda po osnovu boravišne takse jasno se vidi da se jedan broj turista ne evidentira te ne plaća boravišnu taksu što je veoma izraženo kod divljih pansiona i prenoćišta. Podaci koji su priloženi odnose se na period decembar-mart i kao takvi su upoređivani obzirom da nije bilo cjelogodišnjih podataka.

Trend loše evidencije-prijavlivanja posjetilaca, uz jaču inspekcijsku kontrolu, neophodno je svesti na najmanju mjeru a rezultati bi dali realne podatke kao i bolju naplatu.

Tabela br.26: Prihodi po osnovu boravišne takse

dec.2020 - mart 2021.	dec.2019 - mart 2020.	Index ('20-21 / '19-20.)	dec.2020 - mart 2021.	dec. 2018. - mart 2019	Index (20-21 / '18.- '19.
721,63	154,48	4,68	721,63	538,72	1,34

Izvor: Turistička organizacija Rožaje

Što se tiče same potrošnje posjetilaca i tu se radi o veoma slaboj naplati obzirom da visina potrošnje po turisti na dnevnom nivou kreće do 24-34€. Ovaj podatak proističe iz činjenice da se radi o skromnoj ponudi gdje najveći broj posjetilaca koristi prirodne lokalitete za izletnički obilazak kao što su obronci planine Hajle i Štedima ili posjeta planinarskim domovima....

Veoma loša ponuda smještajnog kapaciteta svodi se na prenoćišta bez dodatnih sadržaja koja uslovljava i nisku cijenu prenoćišta. Prosječna cijena prenoćišta iznosi od 5-30€¹⁰ koja se koriste za jednu ili par noći.

Tabela br.27: Prosječna dnevna potrošnja po turisti

Prosječna dnevna potrošnja po turisti					
dec. 2020. - jun 2021.	dec. 2019. – jun 2020.	index	dec.2020. – jun 2021.	dec. 2018.- jun 2019.	index
24 eura	29 eura	1,20	24 eura	31 eura	1,29

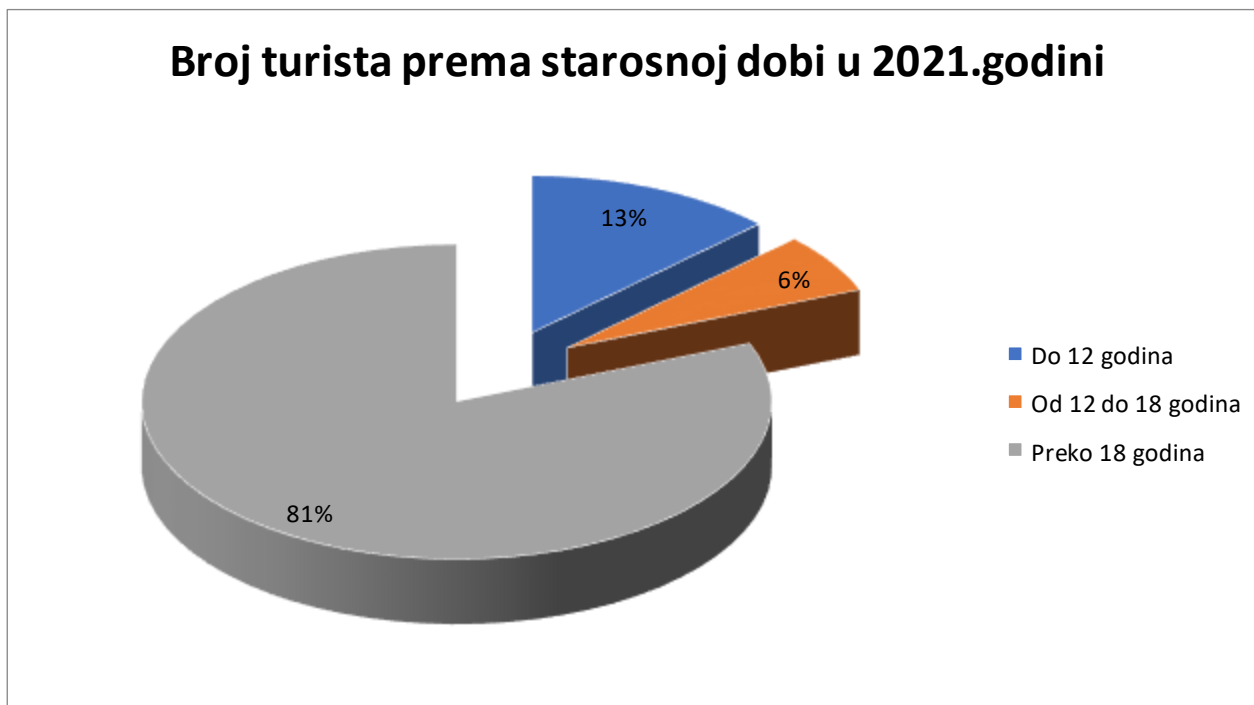
Izvor Turistička organizacija Rožaje

¹⁰ Izvor: Turistička organizacija Rožaje

Što se tiče starosne dobi vidi se da se radi o najvećem broju (80%) posjetilaca iznada 18. godina iz čega se može zaključiti da se ne radi o porodičnim posjetama već grupnim posjetama organizovanim od strane raznih društava kao što su: planinarska društva, organizovanja džipijada, organizovanja raznih kulturnih dešavanja...

Slika 10 : Broj turista prema starosnoj dobi

Izvor Turistička organizacija Rožaje

Potencijali i planska osnova

Analizirajući trenutno stanje, postojeće kapacitete, kao i broj posjetilaca jasno se može vidjeti da se radi o skromnim kapacitetima koje je potrebno unaprijediti. Potencijali kojima Rožaje raspolaže kao i lokaliteti pogodni za različite vrste turističke ponude i sadržaja daju idealne uslove za razvoj. Ono na čemu treba raditi u budućem periodu jeste pokretanje onih sadržaja koji trenutno ne rade kao što je Hotel Turjak (koji je u fazi izgradnje), Hotel Rožaje ali i izgradnja novih kapaciteta i sadržaja kako bi se unaprijedila turistička ponuda.

Što se tiče planske dokumentacije PUP-om opštine Rožaje daju se potencijalni lokaliteti koji su pogodni za razvoj turističkih potencijala kao što su:

- Turistički lokalitet Hajla u Štedim;
- Turistički lokalitet Rujište;
- Turistički lokalitet Turjak
- Turistički lokalitet Ravnište

Turistički lokalitet Hajla i Štedim Trenutno je od planske dokumentacije nižeg nivoa izrađena Lokalna studija lokacije Hajla i štedim gdje se obuhvata razrada sadržaje na lokalitetima Hajla i štedim. Pored ski staza, turističkih kompleksa, revitalizacije seoskih i

katunskih naselja dat je akcenat na tendenciju organizovanja cjelogodišnje turističke ponude. Turistički kompleksi se sa planiranim kvalitetnim alpskim skijalištima povezuju sistemom žičara i dužih pomoćnih ski-staza, na ravnom ili blago nagnutom terenu većinom osojnih ekspozicija. Ulazi u skijališta za sve alpske skijaše/snoubordere smeštene u okviru rizorta i dnevne izletnike, nalaze se u zoni ski-baza sa početnim stanicama žičara i gondole, raspoređenih u okviru rizorta ili drugih manjih turističkih cjelina okolnih turističkih centara naselja i punktova.

Maksimalno očekivani kapaciteti na ovim lokalitetima iznosi 1825 ležaja na potezu Hajla – Bandžov i 1970 ležaja na potezu Štedim-Kaluđerski Laz. Na ovim potezima dužina žičara iznosi: Bandžov 5571m dok na Hajli dužina žičara iznosi 1684m, planirana je i gondola dužine 1840m koja povezuje turističke komplekse sa ski stazama¹¹.

Veoma veliki broj sportskih, rekreativnih turističkih sadržaja ove lokalitete stavlja u prioritete i okosnicu razvoja turizma u Opštini Rožaje.

Turistički lokalitet Rujište prepoznat državnim Studijom razvoja golfa u Crnoj Gori kao lokalitet sa idealnim uslovima kako za razvoj sporskog golfa tako i razvoj smještajnih kapaciteta i komplementarnih sadržaja kao što su biciklizam, planinarenje, planinske trke, jahanje konja, voznja MTB bicikala, posmatranje ptica, paraglajding letenje, razna planinska okupljanja i aktivnosti.

Turistički lokalitet Turjak koji je tradicionalno bio osnovna ponuda zimskog turizma u našoj opštini. Trenutno smještajni kapaciteti – hotel se nalaze u fazi izgradnje dok se dvije žičare sa ski stazama aktivno koriste. Završetkom modernog hotela umnogome bi se unaprijedila turistička ponuda u našoj opštini.

Turistički lokalitet Ravnište gdje se radi o lokalitetu koji se nalazi na lokalnom putu Rožaje Seošnica i gdje je u prethodnom periodu bilo veliko interesovanje od strane privatnih investitora za izgradnjom turističkih sadržaja kao što su Hotelski smještaj prilagođen zdravstvenom turizmu sa ergelom konja i ostalim kompatibilnim sadržajima. valorizacijom ovih sadržaja proširila bi se vrsta turističke ponude.

Pored PUP-om definisanih lokaliteta postoji još jedan broj lokaliteta koje je moguće valorizovati te organizovati različite vrste turističke ponude a radi se o lokalitetima:

- **Vlahovi** koja je pogodna za idealna za off road voznje terenskim vozilima, mtb bicikla i posjete katunima,
- **Giljevo polje**, lokalitet idealan za pješaćenje, kampovanje, katunski turizam...

Ono štiti je neophodno prije svega kako bi se oblast turizma i turističke ponude mogla razvijati ravnomjerno i u skladu sa potencijalima neophodno je prije svega sprovesti niz mjera i to:

- Izraditi Studiju razvoja turizma u opštini Rožaje. Studijom bi se analizirali postojeći i novi lokaliteti ali i vrste turističke ponude te dale smjernice za njihovu valorizaciju. Tendencija je da se spoji više oblasti kao što su relacija selo-grad-planina ali i plasman poljoprivrednih proizvoda lokalnog stanovništva u turističkim objektima. Veliki broj potencijalnih oblika turizma kao što su: Zimski i ljetnji turizam, zdravstveni

¹¹ Izvor: LSL Hajla i Štedim

turizam, vjerski turizam, seoski turizam, lovni turizam... treba uvezati u jedinstvenu cjelogodišnju ponudu.

- Revitalizovati postojeće turističkog sadržaja koji su u prethodnom periodu radili te predstavljali turističku ponudu,
- Proširiti smještajne kapacitete izradnjom novih objekata sa adekvatnom ponudom i sadržajem prilagođenu novim potrebama posjetilaca,
- Izgraditi nove sadržaje i opremu koji bi upotpunili ponudu ali koji bi produžili turističku sezonu. Cilj je formirati cjelogodišnju turističku ponudu.
- Neophodno je afirmisati otvaranje turističkih agencija koje bi se direktno uključile u

U cijelom tom procesu neophodno je voditi računa o očuvanju prirode i životne sredine te naći sklad između potreba za razvojem i netaknutom prirodom.

2.3.4. Šumarstvo

Šumsko bogatstvo predstavlja značajan privredni i ekoloski potencijal opštine Rožaje. Zbog svojih prirodnih i opštekorisnih funkcija, šume su od višestrukog značaja za ukupan privredni razvoj opštine Rožaje, ali i nezamjenljiv faktor zaštite i kvaliteta životne sredine i nadasve uslov življenja budućih generacija. Šume i šumska zemljišta su bogatstva od opšteg značaja, koja se štite i održavaju u skladu sa odgovarajućim zakonskim propisima (Zakon o šumama) i planskim aktima kao sto su: Nacionalna šumarska politika, Strategija razvoja šuma i šumarstva 2014-2023, Plan razvoja šuma za šumsko područje (2020-2029), Godišnji Program gazdovanja šuma za gazdinsku jedinicu i Godišnji plan gazdovanja šumama Uprave za šumarstvo Crne Gore.

Rožajsko područje se nalazi u sjeveroistočnom dijelu Crne Gore sa površinom od oko 432 km². Površina državnih i privatnih šuma i šumskog zemljišta je 28.080 ha, sto čini 66,9% teritorije opštine Rožaje. Šumom je obraslo 24.372ha, tj. 88% od ukupne površine šuma i šumskog zemljišta, odnosno 57% opštine Rožaje obraslo je šumom. Površina državnih šuma iznosi 21.221 ha, odnosno 86%, a privatnih 3.509 ha ili 14%.

Tabela br.27 : Prikaz šuma po kategorijama

Kategorija šuma	Državne šume		Privatne šume		Ukupno
	ha	%	ha	%	
Visoke šume	19.976	87,33	2.868	12,7	22.634
Izdanačke šume	1.048	65,97	540	34,5	1.588
Šibljac	407	80,04	101	20	508
Ukupno	21.221	85,80	3.509	14,2	24.732

Izvor: Nacrt plana razvoja šuma za šumsko područje opštine Rožaje 2020 – 2029.

STANJE DRVNE ZALIHE I ZAPREMINSKOG PRIRASTA PO KATEGORIJAMA ŠUMA

Tabela br.28: Prikaz ukupne drvne zapremine državnih i privatnih šuma

Kategorija šuma	Državne šume		Privatne šume		Ukupno
	m3	%	m3	%	
Visoke šume	5.515.649	88	746.348	12	6.261.997
Izdanačke šume	61.319	56	47.662	44	108.981
Ukupno	5.576.968	88	794.010	12	6.379.978

Izvor: Nacrt plana razvoja šuma za šumsko područje opštine Rožaje 2020 – 2029.

Tabela br.29: Prikaz prirasta državnih i privatnih šuma

Kategorija šuma	Vlasništvo	PRIRAST			
		m3	m3/ha	%	% od V
Visoke šume	1.Državno vlas.	162.234,5	8,4	76,3	2,8
	2.Privatno vlas.	47.201,4	8,2	22,2	3,2
	Svega	209.506,4	8,4	98,6	2,9
Izdanačke šume	1.Državno vlas.	1.893,6	1,6	0,9	1,8
	2.Privatno vlas.	1.138,5	2,9	0,5	3,2
	Svega	3.032,1	1,9	1,4	2,2
	UKUPNO	212.550,7	8,0	100	2,9

Izvor: Nacrt plana razvoja šuma za šumsko područje opštine Rožaje 2020 – 2029.

Rožajsko područje je veoma bogato raznovrsnom dendroflorom, gdje u ukupnoj drvnj zalihi, dominiraju tri glavne vrste drveća i to : smrča koja je zastupljena sa 40,1%, zatim jela sa 33,9% i bukva sa 14,5%, koje čine cca 90% ukupne drvne zalihe područja, dok sve ostale vrste učestvuju sa svega 10%.

Funkcije šuma i šumskih zemljišta su višestruke i one se definišu kao: Proizvodne, Ekološke i Socijalne.

PROIZVODNE FUNKCIJE ŠUMA SU:

- 1.Proizvodnja drvnih šumskih proizvoda
- 2.Proizvodnja nedrvnih šumskih proizvoda

EKOLOŠKE FUNKCIJE ŠUMA SU:

- 1.Zastita šumskog zemljišta od spiranja i erozije
- 2.Očuvanje vodnog režima
- 3.Očuvanje bioloske i pejzažne raznovrsnosti
- 4.Ublažavanje makro klimatskih promjena, regulacija i poboljšanje mikro klime

5. Vezivanje CO₂ iz vazduha
6. Proizvodnja kiseonika
7. Očuvanje stanišnih uslova za razvoj divlje flore i faune
8. Zaštita su protiv radioaktivnog zračenja
9. Smanjuju buku u gradovima itd

SOCIJALNE FUNKCIJE ŠUMA SU:

1. Zaštita naselja i infrastrukturnih objekata od erozije i klizišta
2. Povoljan uticaj na snadbijevanje vodom za različite namjene
3. Obezbeđuje prostor za odmor i rekreaciju
4. Razvoj ekoturizma
5. Istraživanje i obrazovanje
6. Zaštita prirodne baštine
7. Zaštita kulturne baštine
8. Obezbeđivanje lokalnog stanovništva drvetom
9. Očuvanje ruralnih područja
10. Odbrana zemlje itd.

U skladu sa zakonom vrši se i vrednovanje suma i njihovih namjena, tako da se u skladu sa funkcijom sume dijele na: privredne, zaštitne i šume posebne namjene.

Privredne šume- su šume u kojima je naglašena proizvodna funkcija

Zaštitne šume- su šume u kojima je naglašena ekoloska funkcija

Šume posebne namjene- mogu biti šume u kojima su posebno naglašene socijalne funkcije i šume koje se nalaze u okviru nacionalnih parkova.

O funkcijama šuma, njihovim direktnim i indirektnim koristima na kvalitet života, sadašnjih i budućih generacija i uopšte na opstanak čovjeka na planeti zemlji moglo bi se još mnogo govoriti, ali neophodno je skrenuti pažnju na značaj šuma i sa aspekta ekonomije i privrede i značaja šumskog bogatstva za opštinu Rožaje. Šumsko bogatstvo je značajna karakteristika ovog područja, te je značaj šuma u globalnim, regionalnim i lokalnim razmjerama veliki. Zato se u budućnosti mora posvetiti mnogo više pažnje ovom značajnom privrednom resursu, kako sa aspekta očuvanja i unapređenja kontinuiranog obnavljanja i dugotrajnog korišćenja, tako i sa aspekta što veće upošljenosti u sektoru šumarstva i drugim privrednim granama, koje su povezane sa šumarstvom.

Tehničko-ekonomska međuzavisnost uslovljava veoma složene o ispreplijetane odnose između šumarske privrede i privrede mnogih drugih privrednih grana a naročito: drvne industrije, vodoprivrede, poljoprivrede, turizma, ugostiteljstva, saobraćaja i dr.

U skladu sa šumskim potencijalom i tradicijom ovog kraja, koji se godinama bavio i bavi preradom drveta, drvoprerada je bila posebno izražena u periodu kada je Gornji Ibar bio jedan od vodećih drvoprerađivača u državi, a i šire. Nažalost, zbog procesa tranzicije, velikim dijelom zastarjele i prevaziđene tehnologije, viška neproduktivne radne snage, velikih dubioza i mnogih drugih neracionalnosti u poslovanju došlo je do gašenja kolektiva koji je nekada bio nosilac privrednog razvoja opštine.

Gašenjem Gornjeg lbra formirana su mnoga privatna preduzeća za finalnu preradu drveta. Neka od njih koja dosta uspješno rade, bez dodatne pomoći lokalne uprave i Vlade Crne Gore, ne mogu postići veći stepen finalizacije, uposliti veći broj radnika u ovom sektoru i postiti konkurentna na domacem i inostranom tržištu. Tu se posebno misli na podršku finalizacije rezane građe u smislu izrade lameliranih elemenata za proizvodnju stolarije, izrada lameleiranih ploča za proizvodnju namještaja i uređenje enterijera. Uspostavljanjem izvoznog klastera za finalne proizvode višestruko bi se multiplicirao ukupan ekonomski rast i razvoj opštine, ali i smanjenje nezaposlenosti i siromaštva.

Pored drvo-prerade i šumarstva šume su od ogromnog značaja za razvoj turizma i poljoprivrede kako sa aspetka prelijepih predjela za šetnju i rekreaciju, tako i sa aspekta ponude zdrave hrane, šumskog voća i ljekovitog bilja. Poznato je da je ovo područje veoma bogato ljekovitim i aromatičnim biljem, šumskim plodovima i jestivim vrstama gljiva. Pravilnim branjem i sakupljenjem gore navedenih vrsta, omogućava se dugotrajno korišćenje ovih proizvoda, kako za ličnu upotrebu, tako i u komercijalne svrhe. Zato je trajna potreba da se vrši stalna edukacija berača i sakupljača šumskih plodova, jestivog i aromatičnog bilja, jestivih gljiva, kako nebi došlo do uništenja pojedinih vrsta.

Ovo je oblast kojoj se takođe mora posvetiti posebna paznja, a naročito kada je u pitanju prerada i finalizacija nedravnih šumskih proizvoda. Poznato je da su prihodi od nedravnih šumskih proizvoda u mnogo država u svijetu veci od prihoda osnovnih drvnih proizvoda.

Razvoja šumarstva i drvoprerade nema bez održivog gazdovanja šumama, koje podrazumijeva upravljanje i korišćenje šuma i šumskog zemljišta. Na takav način i u takvom stepenu, da se očuva biodiverzitet, a produktivnost, obnavljanje, vitalnost i potencijal šuma da budu na nivou kojim bi se zadovoljile odgovarajuće, ekološke, ekonomske i socijalne potrebe današnjih i budućih generacija uz očuvanje ekosistema. Gazdovanje šumama mora se vršiti na principima održivog gazdovanja, kojim se obezbjeđuje konstantan prinos, osigurana proizvodnja i siguran prihod.

Ovakav način gazdovanja zahtijeva: dugoročno planiranje, racionalno korišćenje, rad na njezi, zaštiti i obnavljanju postojećih šuma, sadnja novih šuma i dr.

Da bi se realizovale predložene aktivnosti neophodno je promijeniti dosadašnji sistem korišćenja šuma putem ugovora na period od pet i više godina, koji nije dao očekivane rezultate i koji se pokazao neodrživ i štetan na ukupno stanje šuma, a posebno iz razloga što se doznaka vrši za poznatog kupca. Vlada Crne Gore pokrenula je novi koncept gazdovanja šuma, koji prodrazumijeva transformaciju postojeće Uprave za sume u Privredno društvo koje će se baviti gazdovanjem šuma. Predloženi koncept uz određene korekcije mnogo je prihvatljiviji, a posebno kada je u pitanju očuvanje i unapredjenje šumskog fonda.

Mjere koje je neophodno sprovesti kako bi se kvalitetno razvila oblast šumarstva ogledaju se u sljedećem:

- Izrada inovirane strateške osnove razvoja šuma i šumskog zemljišta u partnerskom odnosu Ministarstva poljoprivrede i lokalne uprave,
- Adekvatno gazdovanje šumskim etatom,
- Ograničena i strogo kontrolisana sječa drvne sirovine,
- Permanentan rad uzgoju kvalitetnog zasada,

- Stroga zaštita osjetljivih područja kao što su vodoizvorišta, i erozijom ugroženih lokaliteta,
- Pošumljavanje lokaliteta kako bi se održala biološka količina etata.

2.4. DRUŠTVENE DJELATNOSTI

2.4.1. Obrazovanje

Što se tiče sistema obrazovnih ustanova školstvo na teritoriji opštine Rožaje obuhvata predškolsko, osnovno i srednjoškolsko obrazovanje.

Na području opštine Rožaje se nalazi:

- 1 predškolska ustanova,
- 10 osnovnih škola sa 13 područnih odjeljenja
- 1 gimnazija koja sa srednjom stručnom školom obavlja djelatnosti u jednom objektu,

Što se tiče predškolskih ustanova postoji i još nekoliko neregistrovanih predškolskih ustanova, kao vjerskih obrazovnih škola.

- **Predškolsko obrazovanje**

Trenutno se obavljaju djelatnosti ove ustanove u okviru novog modernog i opremljenog objekta gdje se može reći da su uslovi pod kojima se rad odvija na zadovoljavajućem nivou. Ono što se mora istaći da kada se radi o broju djece koja pohađa ovu ustanovu, kao i geografska dispozicija ove ustanove nameće potrebu za izgradnjom još jednog predškolskog objekta na urbanom području kako bi se rasteretio postojeći objekat ali i kako bi se geografski zadovoljili standardi.

Što se tiče predškolskog obrazovanja u prethodnom periodu javlja se trend otvaranja odjeljenja predškolskih ustanova na ruralnom području gdje se podiže novo u odnosu za potrebom za ovim ustanovama. Radi se uglavnom o otvaranju odjeljenja u sklopu seoskih osnovnih škola gdje se evidentno vidi interesovanje stanovništva. Ovakav vid treba afirmisati a objekte opremiti potrebnom opremom.

- **Osnovne škole**

Osnovnu školu na teritoriji opštine Rožaje pohađa ukupno 3.080 učenika, školske 2020/21 godine a nastavu izvodi 253 nastavnika. Na teritoriji opštine Rožaje postoji deset matičnih osnovnih škola od kojih su dvije locirane u gradskom (JU OŠ "M. Pećanin" i JU OŠ „25. Maj“) i osam na seoskom području. Od osam škola lociranih na seoskom području, sedam ima područna odjeljenja u svom sastavu. Od toga tri škole (JU OŠ "Bukovica", JU OŠ "D. Lovnica" i JU OŠ "M. Djurović“) imaju po jedno područno odjeljenje, dvije škole (JU OŠ "Balotiće" i JU OŠ "Skarepača“) imaju po dva područna odjeljenja i dvije škole (JU OŠ "M. Ivanović" i JU OŠ "Bać“) imaju po tri područna odjeljenja. U jednoj osnovnoj školi (JU OŠ „Daciće“) nastava se izvodi na albanskom jeziku.

ANEX V: Pregled osnovnih škola sa područnim odjeljenjima i broja učenika po razredima za period 2019-2021

Uporednim podacima može se zapaziti da je u proteklih pet godina broj učenika varirao sa prisutnim trendom smanjenja broja učenika u većini matičnih škola kako u gradskom tako i na seoskom području izuzev JU OŠ „Balotiće i JU OŠ „Bukovica” koje su imale blagi trend povećanja broja učenika. Na osnovu prikazanih podataka, može se vidjeti da dvije gradske škole (JU OŠ „M. Pećanin” i JU OŠ „25. Maj”) imaju ukupno 1.816 učenika u školskoj 2020/21 godinu.

- **Srednjoškolsko obrazovanje**

Srednjoškolsko obrazovanje odvija se kroz rad dvije srednje škole i to Gimnazije 30.septembar i Srednje stručne škole. Nastava se odvija u jednom objektu. U školskoj 2020/21 godini, školu pohađa 670 učenika. Oblik učionica (trapezasti) - dimenzija cca45m² u starom dijelu zgrade ne zadovoljavaju predviđene kriterijume. Postoji nedostatak prostora zbog čega je organizovana nastava u školi u dvije smjene. Uopšte neophodno je renoviranje postojećeg objekta iz sljedećih razloga: krov je u lošem stanju-prokišnjava, stolarija je u veoma lošem stanju,prozori uglavnom ne funkcionišu. Grijanje je na pellet. U toku rada vrlo često dolazi do otkaza jednog kotla što predstavlja veliki problem jer u tom slučaju bez grijanja ostaju gimnazija kao I annex,gdje se nalaze kabineti I radionice. Opremanje kabineta, radionica, nabavka potrošnog materijala koji je neophodan za izvođenje praktične nastave,adaptacija škole I otklanjanje nedostatka prema utvrđenom stanju..

Ono što se može pohvaliti je određeni broj novih smjerova srednje stručne škole gdje su prisutni smjerovi:

<ul style="list-style-type: none">- Elektrotehničar rač. sistema i mreža- Tehničar za špediciju, carinu i organizovani transport- Ekonomski tehničar- Pravno administrativni tehničar- Zdravstveni tehničar- Kuvar- Frizer- Stolar - instalater sanitarnih uređaja grijanja i klimatizacije- Poljoprivredni tehničar- Limar - Autolimar - Keramičar	<ul style="list-style-type: none">- Prodavač- Elektrotehničar računara- Konobar- Tehničar drvoprerade - Šumarski tehničar- Mašinski tehničar za energetiku- Turistički tehničar- Automehaničar- Elektroinstalater- Špeditersko agencijski i carinski tehničar
--	---

Nastavni proces u dvije gradske škole izvodi se u dvije smjene zbog velikog broja učenika. Prostorni kapaciteti škola su preopterećeni te se u određenim situacijama uvodi rad u medjasmjeni. JU“M. Pećanin“ raspolaže sa prostorom ukupne površine od 3.500 m² u kojoj pohađa 922 učenika, dok JU „25 maj“ raspolaže sa prostorom ukupne površine 3.605 m² u kojoj pohađa 894 učenika. Stanje osnovnih školskih zgrada je na zadovoljavajućem nivou, posebno u JU „M. Pećanin“. Škole u gradskom području u svom sastavu imaju sale za izvođenje nastave fizičkog vaspitanja kao i sportske poligone.

Zbog popunjenosti kapaciteta i prebukiranosti škola, potrebna je izgradnja jedne osnovne škole u gradskom području.

Tabela br. 30: Opremljenost škola sa sportskom infrastrukturom

Br	Naziv škole	Sportska sala	Poligon
1.	JU Gimnazija " 30.septembar " i JU Srednja stručna škola	x	x
2.	Osnovna škola "25. maj" Rožaje	x	x
3.	Osnovna škola „Mustafa Pećanin“	x	x
4.	Osnovna škola "Bratstvo jedinstvo" Skarepača	x	x
5.	Područno odjeljenje Kalače		x
6.	Osnovna škola "Bać"	x	x
7.	Područno odjeljenje Besnik		x
8.	Osnovna škola "Balotiće"		x
9.	Osnovna škola "Bukovica"		x
10.	Osnovna škola "Daciće"		
11.	Osnovna škola "Donja Lovnica"		x
12.	Osnovna škola "Milun Ivanović"		x
13.	Osnovna škola "Miroslav Đurović"	x	x

Izvor: Skretarijat za društvene dejlatnosti opštine Rožaje (2021)

Opremljenost škola ruralnom dijelu Rožaja je dosta neujednačena te se može reći da je potrebno opremanje određenim sadržajima. Pored novih komputera neophodno je opremanje školskih biblioteka novim knjigama (lektirama..), potrebno je obnoviti didaktički materijal i nastavna sredstva, školski namještaj kao i ograditi školska dvorišta te ih fizički odvojiti od uticaja spoljašnje sredine...

ANEX VI: Tehnička i kadrovska opremljenost škola 2020/21 god.

U većini ovih škola potrebno je obnoviti i opremiti sportske poligone za izvođenje nastave fizičkog vaspitanja. Sve to dovodi do toga da djeca zbog loših uslova odlaze u gradske osnovne škole a to dovodi do problema održavanja fonda časova zaposlenih.

Što se tiče srednjoškolskog obrazovanja pored navedenih problema treba napraviti analizu potrebnog stručnog kadra u rožajskoj privredi u saradnji sa resornim ministarstvom, te formirati nove smjerove koji bi zadovoljili potrebe posebno iz oblasti razvoja šumarstva i drvoprerade, razvoja turizma i ugostiteljstva, kao i oblasti razvoja poljoprivrede.

2.4.2. Zdravstvena zaštita

Opština Rožaje ima Dom zdravlja što je u skladu sa značajem Rožaja, kao opštinskog centra. Dom zdravlja, svoju djelatnost obavlja na dva nivoa: primarni i sekundarni. Primarni nivo se obavlja u Domu zdravlja, a sekundarni u mjesnim zdravstvenim ambulantomama.

Objekat Doma zdravlja je sagrađen 1977. godine. Ukupna korisna površina zatvorenog prostora iznosi 3.700 m², odnosno 0,16 m²/po stanovniku opštine. Objekat je rekonstruisan i adaptiran u cilju prilagođavanja normativima i standardima reformi primarnog nivoa zdravstvene zaštite: izabrani doktor, centar za podršku, dijagnostika i sl. Potrebni prostori za rad izabranih doktora su mnogo veći od onih koje posjeduje Dom zdravlja. Međutim, u postojećim građevinskim uslovima sa svim adaptacijama normativi se ne mogu postići. Na sekundarnom nivou, prostor je u principu optimalan.

Dom zdravlja je organizovan zdravstveni sistem koji pruža usluge u procentu od 80%. 20% usluga se pruža na dva viša nivoa sekundarni i tercijarni van Doma zdravlja Rožaje. U sklopu ove ustanove dva puta nedeljno rade I ambulate na terenu.

Mjesne zdravstvene ambulate su locirane u Baću (115 m²), Biševu (182 m²), Bašči (62 m²), Donjoj Lovnici (57 m²), Bukovici (57 m²), Dacićima (57 m²) i Balotićima (40 m²).¹²

Objekti su sagrađeni osamdesetih godina prošlog vijeka. Ambulate u Dacićima i Balotićima nijesu u funkciji, a koriste ih osnovne škole iz ovih naselja.

Ostale potrebe u zdravstvu zadovoljavaju se u Regionalnom centru u Beranama i Kliničkom centru u Podgorici.

ORGANIZACIJA DOMA ZDRAVLJA

PRIMARNI NIVO

- Izabrani doktori

1. Izabrani doktori za odrasle 8 timova.
2. Izabrani doktori za djecu- pedijatri 4 tima
3. Izabrani doktori za žene 1 tim

- Centri za podršku

1. Centar za Plućne bolesti i TBC
2. Centar za dijagnostiku
 - a/ laboratorijska dijagnostika
 - b/ mikrobiološka dijagnostika
 - c/ RTG dijagnostika
3. Jedinica za mentalno zdravlje
4. Jedinica za djecu sa posebnim potrebama

- Centar za prevenciju

- a/ Populaciono savjetovanište
- b/ Savjetovanište za mlade
- c/ Savjetovanište za reproduktivno zdravlje
- c/ Higijensko eidemiološka služba

- Jedinica za podršku

1. Jedinica za patronažu
2. Jedinica za fizikalnu terapiju
3. Jedinica za sanitetski prevoz

- Ostale djelatnosti Doma Zdravlja

1. Medicina rada
2. Sportska medicina

¹² Izvor: Dom Zdravlja Rožaje

SEKUNDARNI NIVO

1. Odjeljenja

a/interno 15 kreveta

b/dječije 15 kreveta

c/ginekološko- akušersko 15 kreveta

2. Specijalističko konsultativne ambulante

3. Hemodijaliza

4. Mrtvačnica

5. Snadbijevanje lijekovima i sanitetskim sredstvima

- **Menadžment i administrativno tehnički poslovi**

1. Menadžment

2. Finasijsko- ekonomski poslovi

3. Pravno - kadrovski poslovi

4. Tehnički servis

- **Izabrani doktori za odrasle**

Sistematizacijom predviđeno 9 timova

- **Izabrani doktori za djecu –pedijatri**

Sistematizacijom predviđeno 4 tima

- **Izabrani doktori za žene**

Sistematizacijom predviđeno 2 tima

Radi o objektu koji je u prethodnom periodu pretrpeo određeni broj rekonstrukcija kao što je odjeljenje ginekologije, sanacija fasade, dio prostorija je ustupljen privatnim stomatološkim ordinacijama... Radilo se hitnim intervencijama na objektu koje ne obezbjeđuju optimalan rad medicinskim radnicima. Dvije lamele objekta su nepovezane te medicinski radnici i pacijenti moraju prelaziti preko otvorenog prostora prilikom obavljanja redovnih aktivnosti. Što se tiče kadrovske opremljenosti ne postoje stalne specijalističke ordinacije već specijalisti dolaze iz susjednih opština u određenim terminima. Neophodno kadrovski i tehnički opremiti specijalističke ordinacije kako bi ova vrsta pregleda bila dostupna u svako doba.

Za poboljšanje rada Doma zdravlja potrebne su sljedeće mjere :

- Tehnička opremljenost potrebnom nedostajućom opremom,
- Kadrovska opremljenost (specijalisti, RTG tehničari...),
- Unaprjeđenje zdravstvenih usluga u ambulantama na ruralnom području,
- stvaranje prostornih uslova i funkcionalna organizacija sadržaja,
- Uređenje kruga, pristupnih saobraćajnica i parking prostora.

2.4.3. Socijalna zaštita

Socijalno planiranje je svjesno osimišljavanje društvenih promjena i razvoja na osnovu i uz primjenu naučnih saznanja i podrazumijeva racionalno usmjeravanje društvenih promjena prema određenim ciljevima. Socijalno planiranje možemo definisati kao programiranu društvenu akciju, usmjerenu na postizanje optimalnog odnosa između socijalnih ciljeva i sredstava za realizaciju tih ciljeva, koja ide u pravcu zadovoljavanja i humniziranja životnih potreba ljudi u okviru određene zajednice.

Socijalni rad i djelovanje na teritoriji opštine Rožaje ogleda se kroz rad JU Centra za socijalni rad za opštinu Rožaje (formiranog 1984.god). Djelatnost Centra definisana je Strategijom razvoja socijalne i dječje zaštite Crne Gore, socijalnom politikom te smjernicama Vlade i Ministarstva finansija i socijalnog staranja. Osnovne djelatnosti Centar obavlja preko svojih formiranih službi i to:

- Služba za djecu i mlade, odrasla i stara lica
- Služba za materijalna davanja i pravne poslove
- Služba za finansijsko-administrativne poslove

Socijalnom i dječjom zaštitom ostvaruju se i obezbjeđuju mjere i program namijenjeni pojedincu i porodici sa nepovoljnim ličnim ili porodičnim okolnostima, koji uključuju prevenciju, pomoć u zadovoljavanju osnovnih životnih potreba i podršku.

Obzirom da se radi o veoma obimnim poslovima navedenih službi pogotovu Službe za djecu i mlade, odrasla i stara lica efikasniji rad Centra bi se odvijao kroz podjelu ove službe i formiranje dvije službe i to Službe za djecu i mlade i Službe za odrasla i stara lica.

Tabela br. 31: Broj korisnika usluga socijalne zaštite po kategorijama

R. br.	Naziv davanja	Broj korisnika
1.	Materijalno obezbjeđenje	1366
2.	Dodatak za djecu	1107
3.	Dodatak za njegu i pomoć	1069
4.	Lična invalidnina	135
5.	Naknada za novorođeno dijete	37
6.	Naknada po osnovu rođenja djeteta	199
7.	Naknada roditelju ili staratelju-njegovatelju lica koje je korisnik lične invalidnine	121
8.	Ustavni sud – naknada ženama	68

Izvor: JU Centar za socijalni rad za opštinu Rožaje (2019)

Broj korisnika materijalnog obezbjeđenja u 2019 godini iznosio je 1377¹³ gdje imamo praktično nepromijenjen broj korisnika.

Ukupan broj djece koja ostvaruju dodatak za djecu iznosi 2342¹⁴.

Tabela 32: Korisnici materijalnog obezbeđivanja porodica u odnosu na državni nivo(MOP)

	MATERIJALNO OBEZBEĐIVANJE PORODICA								Broj članova porodice korisnika MOP-a/ukupno stanovništvo			
	2011.		2016.		2018.		2019.		2011.	2016.	2018.	2019.
	Broj porodica	Broj članova	Broj porodica	Broj članova	Broj porodica	Broj članova	Broj porodica	Broj članova				
Rožaje	1.972	6.416	896	3.050	1.334	5.285	1.378	5.404	27,9	13,2	22,9	23,5

¹³ Godišnji izvještaj o radu Centra za socijalni rad za opštinu Rožaje za 2019.godinu

¹⁴ Izvor: JU Centar za socijalni rad za opštinu Rožaje

Sjeverni region	7.934	22.619	4.153	12.390	4.646	16.150	4.487	15.711	12,7	7,3	9,8	9,6
Crna Gora	14.636	42.879	8.961	26.873	9.319	31.066	8.777	29.470	6,9	4,3	5,0	4,7

Izvor: Strategija zapošljavanja opštine Rožaje 2021-2025 godina

Ukupan broj korisnika MOP-a u 2011. godini u Rožajama iznosio je 6.416, što je činilo čak 27,9% ukupnog stanovništva opštine. U 2019. godini broj korisnika – članova porodice je iznosio 5.404, što u odnosu na 2011. godinu predstavlja smanjenje za 1012 ili za 15,8%.

Ipak, u 2019. godini čak 23,5% stanovništva opštine Rožaje čine korisnici MOP, što je više nego u prosjeku u Sjevernom regionu (9,6%) i ukupno u prosjeku u Crnoj Gori (4,7%)¹⁵.

Problemi sa kojima se susreće Centar u svom višegodišnjem radu odnosi se na:

- Veoma loše postojeće prostorne uslove,
- Nedostatak kadrovskih i stručnih kapaciteta,
- Nedostatak posebnih prostora za adekvatno funkcionisanje posebnih službi kao što je narodna kuhinja i objekat za smještaj osoba-žrtva porodičnog nasilja,
- Veoma mala svijest lokalne zajednice za probleme socijalno ugroženog dijela populacije

Iako su djelatnosti iz oblasti socijalne zaštite nadležnost isključivo resornog ministarstva neophodno je u saradnji sa lokalnom upravom raditi na mjerama unaprjeđenja.

Mjere čijom realizacijom bi se unaprijedili servisi i segmenti socijalne zaštite i socijane politike ogledaju se u sljedećem:

- Planiranje odnosno obezbjeđenje besplatne lokacije za rješavanje socijalnih stambenih problema,
- Formiranje socijalnih kuhinja,
- Formiranje sigurne kuće za sve vidove zaštite od nasilja (djece, žena, odrasla i stara lica itd),
- Formiranje institucije servisa za napuštenu djecu,,
- Animacija hraniteljskih porodica,
- Stipendiranje učenika i studenata,
- Formiranje timova za porodice koje imaju članove , osobe OSI,
- Formiranje stručnih timova za borbu protiv trgovine djecom,
- Briga i zaštita REA populacije , raseljenih lica i inerno raseljenih lica,
- Saranja CK Crne Gore sa Merhametom i drugim NVO organizacijama,
- Donošenje podzakonske regulative koja će bliže definisati rad Centra.

2.4.4. Kultura

Subjekti ostvarivanja plana razvoja kulture Opštine Rožaje su nadležni organi i institucije na državnom nivou, a posebno organi i ustanove na lokalnom nivou.

¹⁵ Izvor: Strategija zapošljavanja opštine Rožaje 2021-2025 godina

- **Arheološka nalazišta, arhitektonska baština i kulturno istorijski spomenici**

Arheološka nalazišta na području opštine

- Ilirsko naselje - Brezovačko brdo
- Manastirski kompleks - Lučice (prilaz selu, ostaci crkve, konaka i bunara), pretpostavka da potiče iz XV vijeka
- Crnča - ostaci nastambe
- Gusinjski - ostaci građevine (iznad kuće Ruša Kalača)
- Kaluđerski laz - ostaci crkve
- Biševo-groblje slično stećcima
- Dragolovac - Ibarac ostaci groblja
- Gospodjin vrh - Biševo
- Vuča - ostaci groblja

ANEX VII: Normativni okvir

- **Ustanove kulture**

Ustanove kulture koje postoje i djeluju na teritoriji opštine Rožaje su:

- Centar za kulturu Rožaje - Galerija "Hilmija Ćatović"
- Zavičajni muzej "Ganića kula"
- Biblioteka
- Državni arhiv

ANEX VIII: Ustanove kulture:

Postoji i veliki broj lokalnih stvaralaca koji su dali neposredan doprinos promociji i razvoju kulture

ANEX IX: Stvaraoci u sektoru umjetnosti i kulture (živi i preminuli):

ANEX X: Arhitektonska baština, kulturno-istorijski spomenici

- **Produkcija, manifestacije i programi**

Manifestacije i program od interesa za opštinu, Državu i regiju

- Međunarodni festival dječije pjesme "Zlatna pahulja"
- "Dani gljiva i ljekovitog bilja" – obnoviti održavanje manifestacije
- Časopis "Rožajski zbornik"
- Programi u sklopu muzičke škole (osmiliti programe)

Manifestacije i programi u produkciji Centra za kulturu

- Septembarski dani kulture
- Književni susreti "Miroslav Đurović"
- Književni susreti "Zaim Azemović"
- Veče sevdaha "Rožajski akšamluk"
- Dani dijaspore
- Likovne izložbe i kolonije
- Koncerti
- Tribine i promocije

Lokalne manifestacije i programi pod pokroviteljstvom Opštine, Centra za kulturu ili Turističke organizacije:

- Programi kulturno umjetničkih društava
- Dani tradicionalne hrane
- Džipijada
- Maraton
- Biciklijada

- Kadrovski potencijali – stanje i potrebe

Rožaje vidno zaostaje za sličnim sredinama u zemlji i regionu kada su mladi i stručni kadrovi iz kulture i umjetnosti u pitanju. U opštini apsolutno ne postoje diplomirani ili studenti iz oblasti **etnologije, muzikologije, arheologije, glume, režije, dramaturgije, istorije umjetnosti**..

Ovim pozivima se uglavnom bave amateri i entuziasti, a uzrok je vjerovatno u izostanku pedagoških aktivnosti, kao i nizak nivo svijesti o kulturi uopšte. Stoga bi Opština Rožaje u narednom periodu trebala u svoje prioritete, uvrstiti stipendiranje - finansiranje mladih i talentovanih ljudi koji bi iskazali interesovanje za obrazovanje iz ovih oblasti.

- Kultura mladih

Nacionalni program razvoja kulture usvojen 2011. od strane Ministarstva kulture u okviru poglavlja 7.3. tretira temu kultura mladih i definiše je kao poseban segment kojem treba posvetiti više pažnje: „Postojeće institucije kulture se ne bave na sistematičan način istraživanjem kulturnih potreba mladih, osmišljavanjem kulturnih sadržaja namijenjenih mladima i podizanjem svijesti mladih o značaju kulture. Takođe, ne postoji ustanovljen način na koji bi se blagovremeno prepoznavali mladi umjetnički talenti i usmjeravao njihov dalji razvoj, obrazovanje i profesionalni put”.

U dokumentu se dalje ističe da je u cilju unapređivanja aktivnog učestvovanja mladih u kulturnom životu Crne Gore, potrebno: „Promovisati kulturu u školama, kroz zajedničke projekte Ministarstva kulture i Ministarstva prosvjete, nauke, kulture i sporta; jačati partnerstvo škola i institucija kulture; lokalne kulturne sadržaje prilagoditi nacionalnim i međunarodnim trendovima; poboljšati kulturnu ponudu u svim gradovima; omogućiti mladima da sami osmišljavaju i realizuju kulturne sadržaje”. **U dokumentu se takođe navodi i preporuka da se kultura mladih nađe u lokalnim programima razvoja kulture:** „Unapređivanje i razvoj kulture u opštinama biće predmet pojedinačnih programa razvoja kulture sa godišnjim akcionim planovima, koje će crnogorske opštine donositi u skladu sa Zakonom o kulturi. Opštinski programi razvoja kulture, prema ovom programu, treba da, kao jednu od mjera za obezbjeđivanje efikasnijeg sprovođenja programa, sadrže mjere koje stimulišu nezavisnu kulturnu scenu i kulturu mladih”.

- Slabosti sektora kulture

- Nedostatak opštinskog organa čija je jedina djelatnost kultura
- Nedostatak monografije opštine Rožaje
- Nizak nivo svijesti o vrijednosti i značaju kulture

- Kič i šund kao sve uočljiviji u kulturnoj ponudi u opštini
- Poražavajuća činjenici da opština Rožaje ima samo jedan objekat sa statusom spomenika kulture – (Kučanska džamija)
- Nedostupnost zainteresovanoj javnosti pojedinih kulturnih dobara, nepokretnih i pokretnih
- Prenatrpčnost, nedovoljno osmišljeni i neadekvatni program tokom jednog mjeseca i nedostatak kontinuiteta osmišljenih kulturno umjetničkih programa tokom cijele godine
- Nedovoljno animiranje publike
- Nedostatak pozorišta ili dramske sekcije unutar Centra za kulturu
- Konceptijske i kvalitativne oscilacije Međunarodnog festivala dječije pjesme “Zlatna pahulja”
- Percepcija obezvrijđenosti Nagrade “30. septembar”
- Nedovoljna afirmacija i nedostatak institucionalnog uvažavanje književnika, pjesnika i umjetnika iz opštine Rožaje i neodgovarajući tretman u lokalnim medijima
- Neadekvatan stručni profil kadra u sektoru kulture, nedostatnost opreme i nedovoljna finansijskih sredstava za razvoj kulture
- Nedostatak ljetnje pozornice
- Nedostatak prostora - kluba za okupljanje umjetnika različitih profila i podsticanje umjetničke i kulturne kreativnosti
- Nedovoljno razvijena savremena umjetnička produkcija i nedostatak adekvatnog kadra (fotografija, video, muzika)
- Nizak nivo svijesti o arhitektonskoj baštini opštine Rožaje
- Nekonrolisana i neadekvatnoj gradnja koja će devastirati arheološka nalazišta
- Nepostojanju stručne literature o kulturnim dobrima na području opštine Rožaje
- Nedovoljno korišćenje mogućnosti koje pruža međunarodna i regionalna saradnja
- Politizacija kulture

ANEX XI: Institucionalno jačanje i valorizacija:

- **Pravci strateškog djelovanja u narednom petogodišnjem periodu**

Opšte pretpostavke za unapređenje stanja u sektoru kulture:

- Podizanje svijesti o vrijednosti i značaju kulture, posebno kod donosioca odluka
- Jasno profilisanje kulturnog modela – s ciljem očuvanja i unapređenja nacionalnog i vjerskog identiteta građana Rožaja kroz umjetnički i estetski artikulisane sadržaje i forme, afirmacija multikulturalizma i podsticanje interkulturalnosti sračunate na podizanje nivoa građanske kohezije crnogorskog društva
- Definisane izvora i izdašnije finansiranje sektora kulture i umjetničkog stvaralaštva
- Preduzimanje aktivnosti na pisanju monografije Rožaja kao potvrde civilizacijske zrelosti sredine
- Angažovanje stručnog tima na utvrđivanju istorijata opštine i definisanju bitnih pitanja vezanih za prošlost rožajskog kraja; verifikacija naučno baziranih nalaza u vezi sa istim u Skupštini opštine (u publikacijama i na Internetu pojavljuju se različite verzije istorijata Rožaja, kao i po pitanju ranijeg imena Rožaja, dvojno pojavljivanje nominativne i lokativne forme imena opštine - Rožaje - Rožaj)

- Osmišljena, kompetentna i efektna saradnja sa organima i institucijama kulture na nivou države, međunarodna kulturna saradnja, sa fokusom na dijasporu, kao i međuopštinska saradnja u sektoru kulture
- Iniciranje saradnje sa nivoa opštinskog organa zaduženog za kulturu i opštinskih institucija kulture sa osnovnim i srednjim školama s ciljem organizovanja kulturnih događaja, sticanja svijesti o vrijednosti i značaju kulture kod mladih naraštaja i stvaranja navika recepcije kulturnih sadržaja
- Osmišljavanje sadržaja programa i oblika difuzije kulturnih sadržaja na seosko područja

2.4.5. SPORT I REKREACIJA

Sportska infrastruktura u opštini Rožaje razvijala se posljednjih decenija sukcesivno tako da sada u na teritoriji opštine postoji donekle uspostavljen sadržaj. Na gradskom području prije svega postoji formiran Sportski centar sa djelimično izgrađenim sadržajem dok se na ruralnom dijelu grada sportske aktivnosti prvenstveno obavljaju u okviru školskih objekata koji imaju školske sale ili otvorene sportske poligone.

Sportski centar Rožaje trenutno raspolaže sa:

- **Sportskom dvoranom** koja je sagrađena 2006 godine, površine 1050m² i kapacitetom od 1000 posjetilaca. Osim dijela namijenjenog za sportska dešavanja u aneksu objekta smeštene su prostorije namijenjene sportistima (četiri svlačionice za takmičare, sa tuševima, tri toaleta za takmičare kao i dva toaleta za gledaoce), prostorije za sudije, zaposlene i ostala službena lica. Iznad aneksa je galerijski prostor vizuelno orijentisan ka igralištu. Na tom prostoru je instalirana teretana sa profesionalnim spravama, a takođe se planira izgradnja prostorija za novinare i sportske komentatore, za opremu za prenos sportskih manifestacija i sl.
- **Fudbalskim stadionom** dimenzija 105x75 m, koji je redovno održavan i u dobrom je stanju. Postoji atletska staza sa šest traka. Posjeduje jednospratnu zgradu površine 154 m² u kojoj su smeštene svlačionice sa mokrim čvorovima i tuševima kao i prostorije za sudije i ostala službena lica. Uprkos redovnom održavanju i činjenici da su u dobrom stanju, svlačionice su veoma skućene i ne zadovoljavaju potrebe višeg ranga takmičenja. Na južnoj strani ima šest redova betonskih tribina dužine 38 m, a sa zapadne strane ima četrnaest redova betonskih tribina dužine 44 m.
- **Pomoćnim fudbalskim terenom** izgrađenim 2008 godine. Kao prostirka se koristi prirodna trava i koristi se za teninge i takmičenja mlađih selekcija.
- **Fudbalskim stadionom sa vještačkom travom** sagrađen 2016. godine.

Određeni dio sportskih aktivnosti kako učenika tako i lokalnog stanovništva odvija se u okviru školskih objekata, u školskim salama kao i školskim otvorenim terenima.

Na teritoriji opštine Rožaje gravitira i određeni broj sportskih klubova koji u svom radu okupljaju najveći dio mlađe populacije.

U sljedećoj tabeli dat je prikaz registrovanih sportskih klubova, međutim postoji i određeni broj neregistrovanih sportskih klubova koji obavljaju rad na teritoriji opštine Rožaje tako da je broj polaznika i veći od prikazanog.

Tabela br.33: Registrovane sportske organizacije (2021)

Br	Naziv sportske organizacije	Broj članova
1	Fudbalski klub "IBAR"	166
2.	Košarkaški klub "IBAR"	48
3.	Klub košarke u kolicima "IBAR"	7
4.	Džudo klub "IBAR"	63
5.	Planinarski sportski klub "AHMICA"	47
6.	Planinarski klub "Hajla 2403"	35
7.	Sportski klub "Jelenčica"	17
8.	Streljački klub "Rožaje"	20
9.	Sportsko-ribolovni klub "IBAR"	22
10.	Društvo za sport i rekreaciju "VETERANI H"	40
11.	Šahovski klub "IBAR"	20
12.	Odbojkaški klub "IBAR"	21
13.	Kik boks klub "UNIVERZUM"	52

Izvor: Sekretarijat za društvene djelatnosti opštine Rožaje (2021)

Što se tiče sportske infrastrukture može se reći da je u prethodnim periodu napravljen solidan pomak u razvoju, međutim ovu infrastrukturu neophodno je revitalizovati, kao i graditi novu nedostajuću pogotovu za potrebe različite vrste sportskih aktivnosti kao što su plivanje, skijanje, biciklizam...

Rekreativni sadržaj može se reći nije na zavidnom nivou s obzirom da se za te potrebe u najvećoj mjeri koriste prirodni potencijali kao što su planinski lokaliteti za šetnju i planinarenje i slične aktivnosti. Brezovačko Brdo, obronci Hajle i Štedima su najbolji primjeri ove vrste rekreativnih aktivnosti. Izgradnja Sportskih infrastrukturnih sadržaja kao što su pješačke, trim i biciklističke staze mnogome bi unaprijedila sportske i rekreativne sadržaje.

2.4.6. Civilni sektor

Na teritoriji opštine Rožaje jedan duži niz godina djeluje veliki broj nevladinih organizacija koje se bave različitom djelatnošću, i to od organizacija koje se bave socijalnom zaštitom, preko organizacija koje se bave naukom, kulturom, sportom pa sve do onih koje se bave stručnom i tehničkom pomoći te evropskim integracijama. Trenutno postoji 166¹⁶ registrovanih nevladinih organizacija.

Iako postoji veliki broj nevladinih organizacija najveći broj njih nije aktivno preko cijele godine. Rad najvećeg broja organizacija se svodi na periodičan rad i to kada se otvori određeni poziv za dodjelu sredstava. Određeni broj aktivnih nevladinih organizacija koje rade preko cijele godine i koje apliciraju na više izvora te imaju programe koje se implementiraju duži period susreću se određenim problemima u radu. Problemi na koje se nevladine susreću ogledaju se u sljedećem:

- nedovoljna finansijska pomoć,

¹⁶ Izvor: Ministarstvo unutrašnjih poslova – Registar nevladinih organizacija (2021)

- nedostatak stručnog kadra,
- neobaviještenost o različitim izvorima finansiranja,
- neadekvatna tehnička i prostorna opremljenost...

Uzevši u obzir značaj i efekat rada nevladinih organizacija može se sa pravom reći da ovaj sektor ima velikih potencijala ako se aktivnosti kanališu u pravom smjeru. To znači da većom finansijskom pomoći od strane kako lokalne uprave i Države afirmisao bi se rad onog pasivnog dijela koji ima potencijala za djelovanje.

2.5. TEHNIČKA INFRASTRUKTURA I ŽIVOTNA SREDINA

2.5.1. Saobraćajna infrastruktura

Geografski položaj opštine Rožaje daje joj pored dobre međuopštinske povezanosti dobru i međidržavnu povezanost. Kao granična opština preko koje se odvija veliki dio saobraćaja posebno tranzitnog kao veoma važen element nameće se i dobra saobraćajna infrastruktura.

Razvoj sektora saobraćaja i njegova infrastruktura je ključni faktor privrednog razvoja opštine. Povoljan geografski položaj opštine Rožaje omogućuje komplementaran razvoj sa bližim i širim okruženjem - ostalim dijelom Crne Gore, Srbijom i Kosovom. Prostor opštine je i ujedno tranzitna veza, turistička i transportna Kosova i Sjeverne Makedonije sa crnogorskom Jadranskom obalom, koja je u turističkoj i drugoj sferi uvijek bila aktuelna. Kao klasično pogranično područje opština ima posebne razvojne šanse.

Osnovne regionalne veze, van Crne Gore, ostvaruju se drumskim putevima:

- Jadranskom magistralom (M-2) preko Ribarića (34 km) sa Kosovom – Kosovska Mitrovica (93 km) na istoku, i dalje preko Prištine na poziciji Đeneral Jankovića sa Makedonijom. Ovim pravcem može se uključiti, ekstenzivno, na najbliži evropski koridor - auto put Jesenice-Đevđelije (Skoplje);
- Jadranskom magistralom (M- 2) preko Ribarića (34 km), pravcem Ibarske magistrale (M-22) na sjeveru, sa Novim Pazarom (56,5 km), Raškom (81 km), Kraljevom (170 km), Beogradom (370 km), na najbliži evropski koridor - auto put Jesenice-Đevđelije (Niš ili Kragujevac);
- Regionalnim putem R-7 Rožaje-Vučica-Tutin i dalje Ribarići i Novi Pazar;
- Regionalnim putem R-8 Rožaje-Peć (46 km), na jugu sa Đakovicom (67 km) i Prizrenom (103 km) na već urađenu bočnu vezu (auto put) planiranog jadransko- jonskog koridora (Lješ) prema Albaniji, a na istoku sa Prištinom i dalje sa Makedonijom.¹⁷

Najbliži aerodrom preko kojeg bi se ostvarivale regionalne veze je u Beranama, čije bi stavljanje u funkciju bila snažna razvojna šansa za opštinu. Inače najintezivnije putničke vazdušne sveze se ostvaruje preko aerodroma u Podgorici i Prištini. Preko željezničke stanice u Bijelom Polju (65 km) ostvaruju se veze sa Crnom Gorom u jednom i Srbijom u drugom smjeru (pruga Beograd - Bar).

Osnovne drumske veze unutar Crne Gore opština ostvaruje Jadranskom magistralom (M-2) preko Beranske opštine (25 km), sa kojom se direktno graniči i koja čini osnovnu vezu sa ostalim dijelom Crne Gore, i dalje Andrijevića, Plav u jednom pravcu, i Bijelo Polje-Beograd-Bar u drugom pravcu. Komunikacija sa novoformiranom

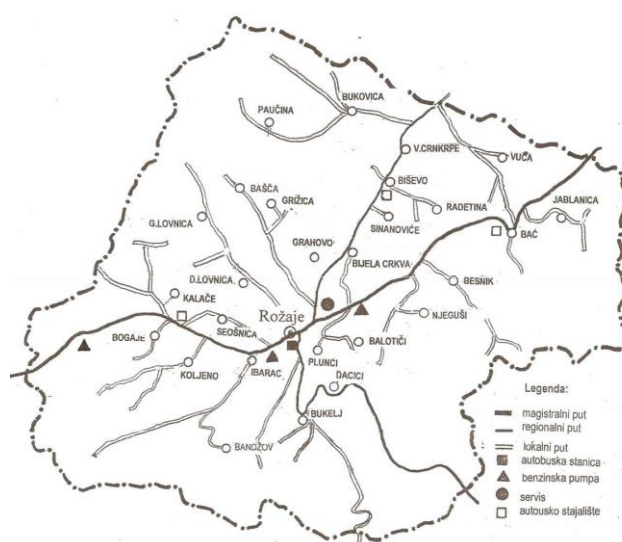
¹⁷ Izvor: PUP opštine Rožaje

opštinom Petnjica sada se vrši modernizovanim regionalnim putem R-20: Rožaje-Turjak-Trpezi-Berane u jednom smjeru i Bioča (veza sa magistralnim putem) - Bijelo Polje i Berane u drugom smjeru.

Ukupna dužina putne mreže u opštini Rožaje iznosi 266 km. Od toga na savremeni kolovoz (asfalt) otpada 58 km ili 22 %, na tucanik 35 km, a na zemljane puteve 101 km. Prosječna gustina putne mreže iznosi 63 km/100 km², od toga na gustinu asfaltnih puteva otpada 14 km/100 km². Među lokalnim putevima veći značaj imaju putevi: Rožaje-Balotiće (10 km), Rožaje-Bašča (9 km) i Rožaje-Lovnica (13 km), Rožaje-Vrelo Ibra (15 km), Razdolje- Bukovica-Paučina (10 km) i Bać-Jablanica (5 km).

Slika 11: Interna putna mreža u Rožajama

Izvor: PUP Opštine Rožaje

Lokalni i šumski putevi koji dopiru do visokih planinskih predjela potenciraju razvoj planinarstva, šumarstva, dvoprerade, turizma i stočarstva, ali u cilju njihove veće funkcionalnosti potrebno ih je rekonstruisati i asfaltirati. Takođe, u cilju kvalitetnijeg saobraćajnog otvaranja područja opštine potrebno je rekonstruisati već asfaltirani regionalni put Rožaje-Trpezi-Berane, preko Turjaka.

Regionalni putevi Rožaje - Peć, preko prevoja Kule, i Rožaje - Tutin, preko Biševa, znatno pojačavaju prometnu funkciju Jadranske magistrale i veoma su značajni za saobraćajno otvaranje naselja Rožajskog kraja. Put Rožaje-Tutin prolazi kroz seoska naselja Bijelu Crkvu, Sinanovića Luke, Biševo, Crnkripe, Razdolje i Vuču.

Glavni nedostatak putne infrastrukture u Rožajama jeste daljina od bitnih postojećih koridora. Budući autoput Beograd-Bar, iako ne prolazi direktno kroz opštinu, trebao bi da riješi ovaj problem i poboljša povezanost Rožaja sa drugim centrima. Takođe, daljina aerodroma predstavlja problem, prije svega za razvoj turizma. Aktiviranje aerodroma u Beranama bio bi od strateške važnosti za Sjever Crne Gore.

Brzim povećanjem broja motornih vozila, sve više dolazi do izražaja problem nedostatka parking prostora, naročito u centru grada. Ovaj problem je teško rješiv, jer su ulice uske, a rezervnih površina za to nema.

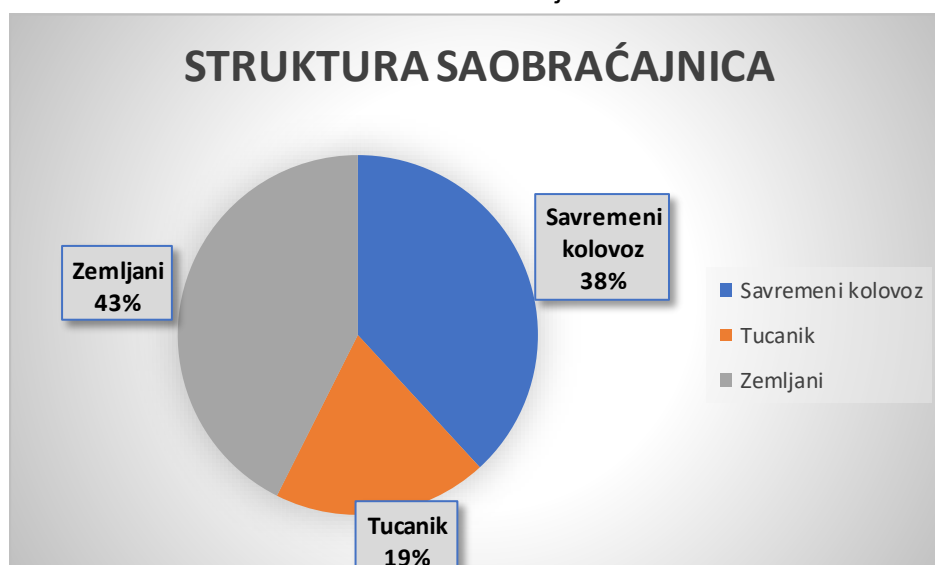

Tabela br.34: Struktura saobraćajnica po mjesnim zajednicama u odnosu na zastor

Mesna zajednica	Savremeni kolovoz (asfalt) km	Tucanik km	Zemljani km
MZ Bać	11.80	13.65	9.60
MZ Bukovica	8.70	2.00	12.40
MZ Paučina	5.50	0.00	4.60
MZ Radetina	7.50	1.00	3.10
MZ Biševo	7.40	5.70	23.70
MZ Bijela Crkva	1.00	1.50	2.00
MZ Daciće	1.00	13.50	14.00
Mz Grahovo, MZ Bašča	1.40	1.50	1.90
MZ Bašča, Mz Grižica	10.00	3.00	10.20
MZ Donja Lovnica, MZ Gornja Lovnica, MZ Klanac	15.50	4.85	31.60
MZ Sređani	3.00	0.00	0.80
MZ Lučice	2.20	3.20	6.20
MZ Balotiće	14.00	6.20	11.70
MZ Besnik	8.35	5.20	2.20
MZ Seošnica			
MZ Kalače	3.90	0.75	5.90
MZ Koljeno	7.82	0.00	9.30
MZ Lijeva obala Ibra	7.36	0.35	0.00
MZ Desna obala Ibra	10.29	3.40	0.00
MZ Ibarac	6.95	1.69	0.00
UKUPNO	133.67	67.49	149.20

Izvor: Direkcija za investicije, izgradnju i saobraćaj (2015)

Slika 12. Prikaz strukture saobraćajnica sa vrstom zastora

Izvor: Direkcija za investicije, izgradnju i saobraćaj

Revitalizacijom neadekvatne saobraćajne infrastrukture, kao i izgradnjom nove stvorili bi se uslovi za unaprjeđenje ostalih razvojnih oblasti kao što su: poljoprivreda, turizam i

šumarstvo. U tom smislu projekti koji se moraju realizovati su: Završetak II faze zaobilaznice kao i rekonstrukcija I faze zaobilaznice, te završetak puta Kaluđerski Laz-Štedim. Pored naznačenih putnih pravaca neophodno je završiti radove na rehabilitaciji i unapređenju dionice puta M-2 Rožaje - Špiljani kao i revitalizacije dionice puta Rožaje – Lokve, kao i rekonstrukcija i modernizacija regionalnog puta R-6 Zeleni – Vuča. Takođe, realizacijom projekata: Izgradnja tunela Rožaje-Peć i saobraćajnice Kalače - Petnjica omogućila bi se bolja povezanost opštine ne samo sa susjednim državama već i širim regionom a prije svega stvorile bi se pretpostavke za bolju povezanost sa ključnim regionalnim saobraćajnicama kao što su auto put „Bar – Boljare“ i auto put „Priština – Peć“.

Imajući u vidu činjenicu da se radi o pograničnoj opštini sa nedovoljno razvijenom saobraćajnom infrastrukturom, realizacija naznačenih projekata odrazila bi se na razvoj ne samo opštine Rožaje već i regiona.

2.5.2. Elektroenergetska infrastruktura

- Distributivna elektroenergetska mreža na području opštine Rožaje

Snabdijevanje opštine Rožaje električnom energijom vrši se jednostruko putem dalekovoda 35Kv OD TS 110/35 kV Berane do TS 35/10 kV Rožaje. Ovaj dalekovod napaja dvije TS 35/10 kV i to –TS 35/10 kV Rožaje (snage 2x4 MVA) i TS 35/10 kV Zeleni (snage 2x4MVA).

TS 35/10 kV Rožaje napaja se iz 35 kV ćelije u TS 110/35 kV Berane, dok TS 35/10 kV Zeleni napaja vazдушnim vodom iz 35 k ćelije u TS 35/10 kV Rožaje.

Iz TS 35/10 kv Rožaje, uz pomoć jedanaest vodova (dva nadzemna i devet podzemnih) napajaju se 74 trafostanice 10/0,4 Kv. Preostale 72 trafostanice 10/0,4 kv napajaju se iz TS 35/10 KV Zeleni pomoću četiri nadzemna i jednim podzemnim 10 KV vodom.

Napajanje opštine Rožaje je uredno i stabilno, a CEDIS neprestano radi na poboljšanju svih segmenata distributivne mreže. Brojna su ulaganja kroz pojedinačne kapitalne investicije, projekat Revitalizacije SN i NN mreže, AMM projekat, kao i kroz aktivnosti redovnog održavanja mreže.

Ipak, prepoznati su i neki nedostaci koji povremeno mogu dovesti do loših naponskih prilika ili prekida napajanja. To su:

- jednostruko napajanje opštine jednim dalekovodom 35Kv zbog čega bi usled kvara na ovom dalekovodu došlo doprekida napajanja svih potrošača,
- jednostruko napajanje trafostanice 35/10kv Zeleni,
- napajanje dalekovoda 10 kv Biševo, koji ima dužinu od oko 60 km i napaja veliki broj TS 10/0,4 kv, iz samo jedne ćelije,
- Takođe, zbog napajanja 10kv nadzemnim vodovima, kao jedna od slabih tačaka distributivnog sistema prepoznato je i napajanje prigradskih naselja Carine, Halilovićii Hurije.

- Investicioni projekti

Cijeneći značaj sigurnog i kvalitetnog napajanja električnom energijom korisnika, vodeći računa prije svega o sadašnjem stanju postojeće elektodistributivne mreže na području opštine Rožaje, koje utiče na kvalitet snabdijevanja električnom energijom korisnika, CEDIS

je kroz svoje investicione planove opredijelio značajna sredstva čijom realizacijom će se unaprijediti elektrodistributivni sistem, a time postići i zahtijevani standardi kada je u pitanju isporuka električne energije. Segment kojem je posvećena posebna pažnja, je skraćivanje dužine NN vodova interpolacijom novih TS 10/0,4 KV. Na ovaj način stvorit će se uslovi za dovođenje naponskih prilika, i u najzabačenijim djelovima Crne Gore, na standardom propisan način.

Pored prednje navedenog stvaraju se i uslovi za priključenje novih objekata čime se obezbeđuju povoljni uslovi za razvoj seoskog turizma i poljoprivrede.

- **AMM III Faza**

U okviru ovog projekta od 2017. do 2020. godine području Rožaja realizovane su aktivnosti na ugradnju mjerne opreme za nove potrošače, proizvođače i TS, zamjena ove opreme kod postojećih potrošača, proizvođača i TS, kao i izmještanje mjernih mjesta i rekonstrukcija niskonaponskih mreža.

Kroz AMM projekat u opštinu Rožaje do sada je uloženo oko **239,716e bez PDV-a**. Od ukupno uloženi sredstava oko polovina je uložena u rekonstrukciju niskonaponske mreže.

- **Revitalizacija SN i NN mreže**

-

U toku je projekat Revitalizacije 10 kv i 0,4 kv mreže kojim se vrši revitalizacija postojećih dalekovoda, NN mreža i stubnih trafostanica na dalekovodima širom Crne Gore. U okviru ovog projekta izvode se radovi na revitalizaciji DV 10 kV Biševo. Do kraja novembra 2020. godine za revitalizaciju ovog dalekovoda i pripadajućih STS i NNM izdvojeno je ukupno **1,167,662 e bez PDV-a**.

U narednom periodu planiran je nastavak revitalizacije mreža što će dodatno stabilizovati uredno napajanje potrošača.

CEDIS nastoji da u procesu planiranja izgradnje novih i rekonstrukcije postojećih dijelova distributivnog sistema, ostvari svakodnevnu komunikaciju kako sa korisnicima, tako i predstavnicima lokalnih samouprava i nadležnih ministarstava kao bi mogli na vrijeme stvoriti planske i regulatorne preduslove za realizaciju investicija.

Ovom prilikom želimo da još jednom istaknemo neke probleme sa kojima se Operator distributivne mreže suočava u svakodnevnim aktivnostima koji usporavaju realizaciju investicij u planiranim vremenskim okvirima, a odnose se na prostorno planska dokumenta, imovinsko-pravni odnosi i procedure javnih nabavki.

U određenim slučajevima, značajan broj objekata koje je potrebno izgraditi ili rekonstruisati nije obuhvaćen prostorno planskom dokumentacijom, a njihova izmjena zbog poznatih procedura dugo traje.

U postupku rješavanja imovinsko pravnih odnosa, operator distributivnog sistema treba da izvrši eksproprijaciju, potpunu ili nepotpunu, čije rješavanje u skladu sa zakonskim rokovima traje 232 dana, dok iskustvo u praksi pokazuje da je prosječan broj dana za rješavanje potpune, odnosno nepotpune eksproprijacije značajno veći.

Dugotrajne su i procedure nabavki, jer je CEDIS obveznik primjene Zakona o javnim nabavkama, naročito kada se pojave žalbeni postupci. Iz navedenog se može zaključiti da

postupci odbrojavanja, rješavanja imovinsko pravnih odnosa i javnih nabavki značajno više traju u nekim slučajevima i 5 do 6 puta, u odnosu na vrijeme potrebno za samu izgradnju ili rekonstrukciju.

2.5.3. Telekomunikacije

- Fiksna telefonija

Kablovska infrastruktura za pružanje usluga na fiksnoj lokaciji pripada Crnogorskom Telekomu, a organizaciono pripadaju glavnoj telefonskoj centrali Berane. Organizacija javnih telekomunikacija fiksne telefonije na području opštine Rožaje realizovana je preko pet isturenih pretplatničkih centrala vezanih na glavnu centralu Berane. Isturene pretplatničke centrale su povezane pomoću optičkih kablova i odgovarajućih sistema prenosa sa glavnom centralom. Preko teritorije opštine Rožaje prolazi i međunarodni optički kabal prema Republici Srbiji u koridoru Jadranske magistrale (M2).

Na teritoriji opštine Rožaje izgrađeni su sledeći optički kablovski pravci:

- Magistralni optički kabl Berane - Rožaje-Špiljani (granica sa Srbijom) kapaciteta 38 vlakana, postavljen duž jadranske magistrale i uveden u objekat TSC Rožaje
- Optički kabl Rožaje-Bijela Crkva –Biševo-Gospodin vrh , kapaciteta 8 vlakana, postavljen duž regionalnog puta Rožaje- Tutin
- optički kabl Rožaje-Bandžovo brdo kapaciteta 8 vlakana.

Na urbanom dijelu grada instalirano je 4224 priključka dok je na ruralnom području instalirano 1536 priključka. Na lokacijama gdje nije izgrađena pristupna mreža za fiksni pristup (Paučina, Bukovica, Vuča, Crnča, Pripeč, Malindubrava, Jablanica, Besnik, Balotiće, Plunci, Daciće, Gornji i Donji Bukelj-ukupno 786 domaćinstava). Ovi korisnici sa sadašnjom tehnologijom nemaju mogućnost pristupa širokopojasnim servisima.

Sa 10 telefonskih priključaka na 100 stanovnika opština je ispod prosjeka u Crnoj Gori i daleko od evropskog prosjeka koji iznosi 40-50 TF/100 st.

Uvođenjem novih tehnologija smanjuje se i potreba za fiksnom telefonijom. Dostupnost različitih načina razmjene informacija podstakla je razvoj ostalih oblasti koja ne traže velika investiciona ulaganja poput postavljanja glomaznih mreža za potrebe ovih servisa.

- Kablovski distribicioni sistem

Pored državnih i lokalnih radio-difuznih servisa , čiji prenos i distribuciju signala radija i TV , vrši JP Radio-difuzni centar Crne Gore, na području plana ne postoje ,trenutno operatori kds-a.

“Crnogorski Telekom” koristeći svoje kapacitete prenosne pristupne mreže, na bazi IP TV tehnologije. Trenutno ima uključeno 860 priključaka IP TV-a i kapaciteta ima dovoljno za period obuhvata plana.

- Mobilna telefonija

Na području opštine Rožaje rade tri operatora mobilne telefonije, „Pro Monte“ , „T-mobile“ i “M-tel”. Radi se o privatnim operaterima koji svoje usluge pružaju na cijeloj teritoriji opštine. Ovom mrežom pokriveno je cca 80% opštinskog prostora raspodijeljenih preko baznih stanica.

Tabela br.35 : Bazne stanice na teritoriji opštine Rožaje

R.br.	Lokacija	Geografska dužina	Geografska širina	Nadmorska visina
1.	Gospođin vrh	020°11'54.72"E	42°54'55.09"N	1555m
2.	Bać	020°17'54.20"E	42°53'39.48"N	1025m
3.	Plunci	020°12'07.50"E	42°50'49.25"N	1114m
4.	Bandžovo brdo	020°10'29.57"E	42°50'25.18"N	1127m
5.	Rožaje	020°10'04.48"E	42°50'37.32"N	1010m
6.	Bogaje	020°06'30.93"E	42°50'56.33"N	1286m
7.	Kula	020°14'13.76"E	42°47'11.47"N	1920m
8.	Kacuber	020°01'21.79"E	42°50'26.90"N	1570m
9.	Završka glavica	020°07'10.29"E	42°49'53.01"N	1178m
10.	Tunel Lokve	020°01'50.25"E	42°50'24.06"N	1320m
11.	Bać 2	020°18'46.69"E	42°53'22.08"N	956m

Izvor: Crnogorski Telekom

Prema podacima, stanje javne telekomunikacione mreže može se ocijeniti kao relativno dobro te unaprjeđenjem ove oblasti ostvaruje se odlična infrastrukturna opremljenost ovom vrstom.

Na ovom polju odrađen je veliki broj investicionih aktivnosti gdje se može istaći:

- Izvršena je digitalizacija telekomunikacione mreže u potpunosti,
- Broj uključenih telefonskih priključaka iznosi 12,47 priključaka/100 stanovnika;
- Veoma dobra izgrađenost pristupne mreže na dijelu teritorije (26% zauzetost pristupne mreže);
- Dobra izgrađenost spojnih optičkih kablova;

Uzevši u obzir cjelokumno stanje telekomunikacione infrastrukture, veoma brzo unaprjeđenje tehnologija i razvoja informacionog sistema, u narednom periodu mjere koje bi unaprijedile ovu oblast ogledaju se u sljedećem:

- Unprjeđenje stanja telekomunikacione infrastrukture,
- Primjena novih tehnologija
- Planiranje razvoja telekomunikacione infrastrukture do lokaliteta koji su strateškim i planskim dokumentima prepoznata za razvoj turističkih i poljoprivrednih oblasti (Hajla i Štedim, Rujišta, Vuča....)

2.5.4. Vodovod i kanalizacija

- Vodovodni sistem

Vodovodna mreža u urbanom dijelu grada podijeljena je na primarnu mrežu, koja obuhvata transportno-distributivne cjevovode, sekundarnu mrežu sa koje se snadbijevaju potrošači i tercijalnu mrežu koja u većini slučajeva predstavlja priključni dio cjevovoda od sekundarne mreže do mjernog mjesta potrošača.

Ukupna dužina primarne i sekundarne mreže je cca 43km a zajedno sa tercijalnom mrežom koju DOO „Vik“ Rožaje održava iznosi cca 62km. Rezervoarski kapaciteti su trenutno 2700m³ što zadovoljava potrebe kvalitetnog snadbijevanja potrošača.

Vodovodna mreža se sastoji iz cjevovoda raznih prečnika, tipova starosti što je prikazano tabelarno.

Tabela br. 36: Struktura vodovodne mreže

Materijal	Dužina (m)	Starost (godina)	Procenat %
AC(azbest-cement)	10860	1964-1980	17,42
PEVG(polietilen)	38303	1970-2020	61,78
D(Duktil)	7500	2014	12,10
PVC(polivinil hlorid)	4800	1480-2000	7,70
PC (pocinčane cijev.)	620	1964-1980	1,00

Izvor: DOO „Vodovod i kanalizacija“

U bazi podataka društva evidentirano je ukupno 3437 potrošača od toga 3014 aktivnih i 123 neaktivna. Opšta konstatacija je da naša Opština ima povoljnost kada je u pitanju vodosnadbijevanje, relativno izdšana izvorišta kvalitetne vode i uglavnom gravitacioni transport vode do rezervoara i potrošača.

Zbog starosti vodovodne mreže, armaturnih spojeva i nepostojanja mjernih instrumenata kod svih potrošača gubici u vodovodnoj mreži tj.razlika zahvaćene i fakturisanje vode kreće se do 85%.

Unaprđenje i vodosnadbijevanja u narednom periodu treba da ide pravcu:

- proširenja vodovone mreže prema pojedinim naseljima,
- smanjenja velike količine tretirane vode,
- Smanjenje gubitka i rekonstrukcija sekundarne i tercijalne mreže , na način što bi se potojeći i amortizovani materijali zamijenili novim.

Naredne aktivnosti treba usmjeriti u pravcu rekonstrukcije postojeće vodovodne mreže u cilju smanjenja gubitaka i izgradnji nove vodovodne mreže kako bi se omogućilo kvalitetno snadbijevanje svih potrošača.

Što se tiče vodosnadbijevanja na seoskom području radi se o neorganizovanom korišćenju vodoizvorišta i stihijskom izgradnjom. Javlja se pojava zahvatavanja izvora od strane jednog domaćinstva ili manje grupe domaćinstava te neadekvatnom infrastrukturom sklonom čestim ispadima i kavarovima. Podaci o broju korisnika na ruralnom području ne postoje.

U slučajevima gdje se radi o vodoizvorištima veće izdašnosti kao što su “Ćosovska vrela “ (vodoizvorište koje napaja 5 sela)¹⁸ i “Malisorsko vrelo“ (koje napaja naselja duž magistralnog puta M2) i gdje su aktivni investitori lokalna uprava i Vlada Crne Gore preporuka je preispitati politiku gazdovanja. Neophodno je, posebno ovako složene sisteme, povjeriti lokalnom preduzeću ViK na upravljanje i gazdovanje kako bi se korisnicima obezbijedilo kvalitetno i sigurno vodosnadbijevanje.

¹⁸ Izvor: Direkcija za investicije

- Kanalizacioni sistem

Kanalizacioni sistem u opštini Rožaje zastupljen je na teritoriji urbanog dijela grada a radi se uglavnom o separatom sistemu tj. odvojeni kolektorni fekalne i atmosferske kanalizacione mreže.

Postojeća fekalna kanalizaciona mreža pokriva cca 80% naseljenog prostora grada ali kasni u skladu sa nivoom razvijenosti vodovodne infrastrukture. Osnovni problem je dovođenje vode u postojeća nova naselja bez izgrađene kanalizacije što povećava ekološki pritisak na okruženje .

Fekalna kanalizaciona mreža je 80% prečnika Ø 200mm ali u nekim ulicama i naseljima Ø 50mm i manje što dodatno otežava održavanje.

Dužina izgrađene fekalne kanalizacione mreže je cca 33,35km sa 579 šahti.

Ukupan broj korisnika priključenih na kanalizacionu mrežu je 2980.

Unapređenje odvodnje zahtijeva veće investicije i mora ići u više pravaca kao:

- Rekonstrukcija neadekvatnih dijelova kanalizacione mreže
- Izgradnja kanalizacione mreže u naseljima koja nijesu pokrivena istom,
- Izgradnja sistema za prečišćavanje otpadnih voda sa potrebnom kolektorskom mrežom

Atmosferska kanalizaciona mreža izgrađena je uglavnom u centralnom dijelu grada u dužini od cca 13 km prečnika FI 150-500mm materija AC i PVC a manje od keramike.

2.5.5. Ostala komunalna infrastruktura

Poslove komunalnih djelatnosti u opštini Rožaje obavlja doo "Komunalno" koje kao takvo posluje od 2014.godine.

Društvo je registrovano u Centralnom registru privrednih subjekata da obavlja osnovnu komunalnu djelatnost, koja se naziva: Sakupljanje bezopasnog otpada.

Pored registrovane komunalne djelatnosti u CRPS, ovo Društvo obavlja i druge, komunalne djelatnosti, kao što su:

- Održavanje čistoće javnih površina;
- Održavanje i uređenje javnih zelenih površina;
- Zimsko održavanje kolovoza gradskih ulica;
- Održavanje gradske deponije;
- Održavanje pijaca;
- Održavanje javne gradske rasvjete na teritoriji opštine Rožaje,
- Održavanje i upravljanje prostorima za parkiranje motornih vozila.

Navedene komunalne djelatnosti, ovo Društvo obavlja nakon zaključenog Ugovoru o vršenju komunalnih djelatnosti između Opštine Rožaje kao naručioca posla i DOO "Komunalno" Rožaje kao vršioca posla, u kome se regulišu međusobna prava i obaveze.

- Pijace

Ovom Društvu od strane Osnivača, dati su na korišćenje tri pijačna objekta, i to: Zelena i smočna pijaca u ul. "Jaha Kurtagića", Buvlja pijaca u ul. "Sarajevska" i stočna pijaca na području MZ Grahovo, koja je u fazi izgradnje.

Zelena i smočna pijaca raspolažu sa sledećim kapacitetima¹⁹:

- Površina zelene pijace – **1858 m²**
- Broj tezgi na zelenoj pijaci – **45**
- Površina smočne pijace – **100 m²**

Smočna pijaca raspolaže sa 8 rashladnih vitrina i 16 prodajnih mjesta za prodaju mlijeka i mliječnih proizvoda.

Buvlja pijaca raspolaže sa kapacitetom površina **1.073 m²**.

Stočna pijaca je u fazi izgradnje i nije u funkciji. Shodno finansijskim mogućnostima, neophodno je ovu pijacu aktivirati uz određena ulaganja. Površina stočne pijace je: **1.298,80 m²**.

Strateškim planom razvoja DOO „Komunalno“ Rožaje 2021-2025 god , planirane su sledeće aktivnosti: redovan servis protivpožarnih aparata, tekuće održavanje rashladnih mašina i komora kao i sistema klimatizacije, održavanje ograde i vrata na pijačnom prostoru, jer je taj prostor uredjen u predhodnom periodu, preko predpristupnih fondova EU, kao i preko Direkcije javnih radova Crne Gore.

Na buvljoj pijaci je potrebna izgradnja krovnog pokrivača, krovne konstrukcije kao i ograde. Letnje radono vrijeme traje svakog radnog dana od 06h - 17h (od 15 aprila do 15 oktobra). Zimsko radno vrijeme traje svakog radnog dana od 08h do 15h (od 15 oktobra do 15 aprila).

Izgradnjom novog objekta Glavne gradske pijace unaprijediće se cjelokupno stanje pijaca obzirom da se stvaraju uslovi objedinjavanja buvlje i zelene pijace te ponude na jednom mjestu.

- **Parkinzi**

Odlukom SO - Rožaje, ovom Društvu su date parking lokacije na upravljanje i korišćenje, i to sledeće lokacije:

- ul. "30 Septembar", koja raspolaže sa 25 parking mjesta,
- ul. "13. Jul" koja raspolaže sa 23 parking mjesta,
- Parking prostor iza zgrade MUP-a, koji raspolaže sa 95 parking mjesta – ukupne površine 2.180,40 m².²⁰

Potreba za parking prostorom, pogotovo u užem dijeluu grada, je više nego porebna tako da je u narednom periodu neophodno formirati nove lokacije za parkiranje ali i izgraditi novu centralnu garažu kako bi se riješilo pitanje parkiranja.

Kapaciteti i obim kojima raspolaže ovaj resor kao i potreba za formiranjem novih lokacija na kojim se mogu izgraditi parking prostori ukazuju na to da je neophodno formirati posebno preduzeće koje će gazdovati parkinzima. Na taj način bi se znatno unaprijedile usluge ali i način upravljanja ovom djelatnošću. U narednom periodu treba razmišljati i o uvođenju privatnog kapitala kako bi se realizovale pojedine investicije.

2.5.6. Zaštia životne sredine

Rezultati monitoringa o stanju segmenata životne sredine koji sprovod Agencija za zaštitu prirode i životne sredine i druge specijalizovane državne instutucije ukazuju da je životna

¹⁹ Izvor : DOO "Komunalno", Rožaje"

²⁰ Izvor : DOO "Komunalno", Rožaje"

sredina u opštini Rožaje dobrim dijelom očuvana. Industrijski zagađivači: Gorniji Ibar, Dekor, Kristal, nijesu u funkciji, pa njihovi otpadi ne ugrožavaju lokalne ekosisteme i životnu sredinu.

Najugroženiji dio ekosistema su vode, Ibar i njegove pritoke, posebno na prostoru užeg gradskog jezgra i prigradskih naselja (Ibarac, Bandžovo Brdo, Lovnička rijeka, dolina Županice, Crnja, Grahovska rijeka). Otpadne vode, čiji su recipijenti Ibar i njegove pritoke, ispuštaju se bez tretmana prečišćavanja.

Ibar je jedna od najzagađenijih rijeka u svom donjem toku. Nizvodno od Rožaja, blizu Baća, po kvalitetu vode, ova rijeka ne pripada ni trećoj klasi u pogledu propisanih parametara. Prisutni su amonijumi, nitriti, fosfati, fekalni koliformi, te čvrsti otpad u značajnoj mjeri. Od izuzetne čistoće na izvoru i gornjem toku sve do Dimiškinog mosta Ibar se transformiše u nadprosječno zagađeni vodotok, tome najviše doprinosi neuređena privremena gradska deponija u Njegušima koja se nalazi u neposrednoj blizini vodotoka Ibra a bez ikakve zaštite i tretmana čvrstog otpada nadzemnim i podzemnim vodama veoma lako dolazi do vodotoka.

Otpad je drugi po rangu najveći zagađivač, kako vodnih sistema tako i samog zemljišta. Poseban vizuelni i ekološki konflikt generiše postojeća deponija čvrstog otpada u samom koritu Ibra na poziciji Njeguši. Neutralisanje i uništavanje svih vrsta otpada na deponiji vrši se prirodnim sagorijevanjem.

Aero zagađenje generišu: tranzitni saobraćaj i grejne jedinice u toku sezone grijanja, a posebno one koje koriste fosilna goriva (ugalj i naftne derivate). U najužem dijelu grada (raskrsnice, autobuska stanica) zabilježena je povećana koncentracija materija porijeklom iz izduvnih gasova motornih vozila. Ove koncentracije u gradu su pojačane u jutarnjim i večernim satima, pogotovo i tokom zime kada su prisutne temperaturne inverzije. Evidentirana je i pojava kisjelih kiša ($pH < 5,6$). Radiološka opterećenja stanovništva nijesu evidentirana.

U mikro planu najugroženije pozicije su u blizini: neuređenih odlagališta, najprometnijih saobraćajnica, trafostanica, industrijskih zona riječnih obala, u naseljenim djelovima, u prostoru oko autoservisnih radnji i praonica motornih vozila.

Kvalitet poljoprivrednog zemljišta ocjenjuje se visoko na cijelom prostoru Opštine, zbog minimalne upotrebe mineralnih đubriva i sredstava za zaštitu bilja.

Podaci o stanju biodiverziteta su skromni, ali se sa sigurnošću može ocijeniti na osnovu svih parametara prirodnih područja i privrednih aktivnosti da je stanje relativno dobro.

Sprovedene analize podzemnih voda – izvora za potrebe izgradnje seoskih vodovoda ukazuju da su njihove hemijsko biološke vrijednosti veoma dobre pa se mogu koristiti za piće. Ovaj kvalitet je očuvan uprkos slabom sprovođenju zakonski propisanih mjera sanitarne zaštite izvorišta voda.

2.5.7. Upravljanje vodama

Što se tiče hidroloških karakteristika, teritorija opštine Rožaje obiluje velikim brojem vodoizvorišta različitog kapaciteta. Valorizacija postojećih vodoizvorišta, može se reći, da

nije na zadovoljavajućem nivou s obzirom da se u prethodnim periodu veliki broj vodoizvorišta stihijski eksploatisao.

Od najvećih vodoizvorišta mogu se istaći:

- Vrelo Ibra (400l/sec)²¹ kaptirano je (1981) za gradski vodovod kojim se snabdijevaju domaćinstva, mali dio prvrede i javne ustanove u gradu i prigradskim naseljima
- Izvorište Grlja (50l/sec) koje je kaptirano i zajedno sa vodoizvorištem Vrelo Ibra koristi se za vodosnadbijevanje gradskog dijela;
- Izvorište Plunačke rijeke (30l/sec) je kaptirano (1965) takođe za snabdijevanje gradskog i prigradskog dijela.
- Malisorsko vrelo (10l/sec) je kaptirano (2004) za potrebe napajanja naseobina u području Županice.
- Čosovko vrelo (60 l/sec) kaptirano je i predstavlja izvor sa kojeg je moguće planirati vodovod za područje jugozapada opštine u sistemu sa drugim izvorim na ovom prostoru. U trenutku izrade ovog plana teku radovi na izvođenju ovog vodovoda.

Trenutno preduzeće zaduženo poslovima vodosnadbijevanja gazduje vodoizvorištima Vrelo Ibra i Grlja koje pokrivaju najveći dio grad ai prigradskih naselja. Izgradnjom Glavnog gradskog rezervoara (2000m³) i primarnog gradskog vodovoda umnogome se doprinosi kvalitetu pitke vode. Preostali dio sekundarne i tercijarne mreže u velikom dijelu je izrađen od azbest cementnih cijevi koji se mora u najskraćem periodu zamijeniti. Mora se napomenuti da se voda koja se distribuira sa glavnog gradskog rezervoara bakteriološki tretira – hloriše.

U narednom periodu treba težiti, posebno kad se radi o većim seoskim vodoizvorištima kojima se nakon igradnje staraju mjesne zajednice, da se povjere preduzeću koje gazduje vodama kako bi se i ti vodovodi mogli na adekvatan način održavati ali i tretirati sve u cilju obezbjeđenja kvalitetne pitke vode.

Za buduća turističke i poljoprivredne zone neophodno je izraditi posebne studije vodosnadbijevanja tih područja kako bi se ti lokaliteti kavlitetno obezbijedili a lokalna vodoizvorišta sačuvala.

2.5.8. Upravljanje otpadom

Opština Rožaje je u prethodnom periodu usvojila Lokalni plan upravljanja komunalnim i neopasnim građevinskim otpadom, shodno obavezi iz Zakona o upravljanju otpadom. Saglasno Državnom planu upravljanja otpadom u Crnoj Gori za period 2015-2020.godine, gdje se sistem upravljanja komunalnim otpadom u opštini Rožaje zasniva se na: izgradnji regionalne (međupštinske) sanitarne deponije (aktuelni planovi se odnose na sanitarno prihvatljivo prikupljanje otpada i ekološki prihvatljiv tretman sa odvoženjem na lokaciju na teritoriji opštine koja bude određena za sjeverni region Crne Gore), i formiranju međupštinskog preduzeća za upravljanje regionalnim centrom, sistemu sakupljanja i transporta otpada i odgovarajućoj visini naknade.

²¹ Izvor: DOO „Vodovod i kanalizacija“, Rožaje

Obzirom da su državni planovi izmijenili neophodno je inovirati i usaglasiti Lokalni plan upravljanja otpadom sa državnim aktima.

Čvrsti komunalni otpad se odlaže na privremeno odlagalište Mostine koje se nalazi neposredno pored magistralnog puta M2 (Rožaje-Špiljani) alil i pored rijeke Ibar gdje predstavlja potencijalnu opasnost za biodiverzitet rijeke. Ostale vrste opasnog otpada (motorno ulje, medicinski otpad, industrijske otpadne vode, uginule životinje....) gdje je zakonskim aktima regulisan način sakupljanja i odlaganja tretira se pod nadzorom nadležnih inspeksijskih organa i može se reći da se adekvatno odlaže. Ono što je prednost opštine Rožaje je činjenica da ne postoje veliki industrijski generatori otpada.

Ono što predstavlja problem jeste stihijska pojava divljih odlagališta, posebno na ruralnom području gdje se u najvećoj mjeri odlaže otpad iz domaćinstava. Do sada su identifikovana veća odlagališta koja je neophodno sanirati i to na lokalitetima datim u sljedećoj tabeli:

Tabela br.37: Lokaliteti divljih odlagališta (2021)

1.	Gusnice - pored regionalnog puta za Petnjicu
2.	Kalače kod brente Kalač Numana
3.	Dobro Buče Koljeno – Bralići
4.	Brežđe put Seošnica - Honsiće
5.	Gornja Lovnica pored Lovničke rijeke
6.	Donja Lovnica prema Tuzevoj Luci
7.	Radeva Mahala pored puta za Seošnicu
8.	Bać – pored magistralnog puta R-KM
9.	Besnik pored magistralnog puta
10.	Besnik kod pilane Kurbarovića
11.	Biševo
12.	Paučina
13.	Grahovo pored lokalnog puta za Bašću
14.	Bijela Crkva
15.	Balotiće lokacija u klisuri

Izvor: Sekretarijat za planiranje i uređenje prostora izaštitu životne sredine

Sa aspekta Planskog područja:

- otpad se mora organizovano prikupljati u odgovarajuće sudove i transportovati na lokaciju koja se definiše kao transfer-stanica ili sanitarno uređeno odlagalište u skladu sa propisima.
- Posebno treba dati akcenat na seoska područja gdje je delimično riješeno pitanje sakupljanja i odvoženja komunalnog otpada.
- na prostoru zahvata LSL Hajla-Štedim nema pogodne lokacije za transfer-stanicu niti odlagalište te je neophodno u trenutku kada se realizuju započete aktivnosti organizovati odvoz sa tog lokaliteta.
- sva lokalna neuređena odlagališta, korita potoka i drugi lokaliteti koji su degradirani otpadom moraju se očistiti i urediti, a sanitarno neodgovarajuće odlaganje otpada mora spriječiti.
- Izgradnjom transfer stanice sa reciklažnim dvorištem umnogome bi se smanjila količina otpada koja nema svoju primjenu. Na lokalitetu bi se odvajale sirovine kao što su staklo, plastika, appir, metal... dok bi se preostali dio transportovao na lokalitet koji utvrdi Država.

- Posebnu pažnju neophodno je dati saniranju gradskog privremenog odlagališta. Trenutno te aktivnosti nijesu moguće obzirom da se nije izgradila regionalna deponija koja bi mogla da prihvati potrebnu količinu otpada.

2.5.9. Obnovljivi izvori energije

Konfiguracija terena rožajske opštine, insolacija, kao i biodiverzitet daju joj mogućnost korišćenja različitih vrsta energetskih izvora koji priključivanjem svoje eksploatacije ne bi ugrozili životnu sredinu. Tu se prije svega misli na izvore energije kao što su sunce i vjetar ali i biomasu. Korišćenjem ovih izvora pored čiste energije smanjuje se udar na budžet korisnika obzirom da energenti koji se sada koriste nemaju nisku cijenu. Od raspoloživih obnovljivih izvora energije opština Rožaje raspolaže u najvećoj mjeri:

- energijom sunca,
- energijom vjetra,
- energijom vode,
- energijom na bazi drvne biomase.

Raspoloživi su i ostali izvori energije ali oni moraju biti predmet posebne studije a radi se o energiji dobijenoj spaljivanjem otpada te smanjenjem količine koja bi se deponovala na lokaciju utvrđenu planskim dokumentom.

- Energija sunca

Prema raspoloživim podacima opština Rožaje raspolaže velikim energetske potencijalom korišćenja sunčeve energije. Prije svega radi se o opštini koja ima 80%²² sunčanih dana i 2800 h/g a korišćenje ove energije, primjenom novih tehnologija, omogućava raznovrsnu primjenu. Moguće je pored polja solarnih panela za industrijsku proizvodnju ovu energiju koristiti i na individualnim objektima, uličnoj rasvjeti, nadstrešnicama parking prostora... Niska cijena instalacije i održavanja kao relativno kratak rok otplate ovaj vid energije predstavlja veoma zanimljivu oblast za ulaganje i investiranje kao većih postrojenja tako i individualnih objekata kao i lokaliteta koji nemaju urađenu energetske infrastrukturu (katuni, izletišta...).

- Energija vjetra

Iako Rožaje ne spada, generalno, u opštine sa intenzivnim vjetrovima pogodnim za razvoj postoje lokaliteti koji imaju potrebne uslove za razvoj sistema za korišćenje energije vjetra. To su lokaliteti koji imaju konstantne vjetrove najvećim dijelom godine. Neophodne su detaljne analize koje bi dokazale opravdanost izgradnje ovih sistema a lokaliteti koje treba analizirati su:

Straževica - Simova glava - Bačevac, Crni krši - Crkvište - Honsiće, Krstača - Gradina - Mujov vrh, Šančevi - Vlahovi - Borike, Buboviće - Kamenuša, Duduška glava - Glavica - Klanac - Golobrd - Šusteri, Crni vrh - Grahovo ;

²² Izvor: HMZCG

- Energija vode

Sama konfiguracija terena rožajske opštine pruža izuzetne uslove za razvoj energetskih potencijala na vodnoj osnovi. Velike terenske denivelacije u na relaciji izvor-postrojenje omogućuju da se a relativno malim ulaganjima postiže željeni efekat. U skladu sa Vodoprivrednom osnovom Crne Gore (2001) prepoznati su određeni vodni potencijali među kojima se ističe potencijal rijeke Ibar gdje je moguće planirati višenamjensku hidroakumulaciju u naselju Bać, priborskog tipa.

Ostale rijeke državnog i lokalnog značaja neophodno je ispitati te da ti opravdanost ulaganja. Ono što je veoma važno prilikom planiranja i izgradnje ovakvih objekata jeste analiza uticaja na životnu sredinu kao i lokalno stanovništvo uz obavezno obezbjeđenje biološkog minimuma.

Tabela br.38: Hidro energetski potencijal sliva Ibra

R/b	Vodotok	Pozicija postrojenja	Tip rost	DH deriv	Qsr m ³ /s	Qj m/s	HB m	HP m	MW	GWh	KNU mnm
1.	Ibar	Bać	Brib		5,56	30	117	115	29	47,8	971
2.	Morača	Koder	Der.	180							
3.	Bjeluna	Koder	Der.	500							
4.	Bačnska.put	Paušina	Der.	100							
5.	Rijeka	Paučina	Der.	130							
6.	Njeg.pot.ok	Besnik	Der.	300							
7.	Balotska r.	Hajrat	Der.	200							
8.	Lazarska r.	Crnja	Der.	400							
9.	Bukeljka	Crnja	Der.	400							
10.	Peškovski.p.	Halilovići	Der.	100							

Izvor: Vodoprivredna osnova 2001.g.

- Energija na bazi drvne biomase

Izdašnom drvnom osnovom teritorija opštine Rožaje predstavlja veliki potencijal korišćenja energije na bazi drvne mase. Prije svega velike površine četinarara i lišćara koje mogu biti korišćene kao sirovina daju mogućnost dugogodišnje eksploatacije bez neželjenih efekata na šumski etat. Trenutno se proizvodnja energenata – peleta odvija na neorganizovan način u individualnim pogonima drvoprerađivačke industrije i uglavnom se radi o otpadnom materijalu koji se melje i presuje.

Raspoložive potencijale neophodno je adekvatno valorizovati kako bi se postigao najefikasniji proizvod.

Tabela br.39:Raspoloživa energetska drvna biomasa

Bruto etat m ³ bdn	Energetski ostatak			
	%	m ³	Vt t/ms (zapreminska težina)	t/g
70.537	88	62.072	570	35.381

Izvor: PUP opštine Rožaje do 2020.godine

Energetski bilans od 35.381 t moguće je koristiti kao osnovu za proizvodnju energenata.

2.6. ADMINISTRATIVNI KAPACITETI

2.6.1. Lokalna uprava

Shodno Odluci o organizaciji i načinu rada organa lokalne uprave opštine Rožaje (Sl.list CG-Opštinski propisi br. 13/20) formirani su sledeći organi:

1. Sekretarijati,
2. Uprave, i
3. Direkcije

Organi lokalne uprave:

- izvršavaju zakone, druge propise i opšte akte;
- vrše pripremu i procjenu analize uticaja odluka i dr.propisa (RIA) koje donose Skupština i Predsjednik opštine;
- vrše upravni nadzor nad izvršavanjem propisa i drugih opštih akata;
- obezbjeđuju vršenje poslova od javnog interesa za lokalno stanovništvo;
- rješavaju u prvostepenom upravnom postupku o pravima, obavezama i pravnim interesima fizičkih lica, pravnih lica i drugih stranaka;
- odlučuju o pravnim lijevovima korisnika usluga od opšteg interesa;
- vode evidencije propisane zakonom i opštim aktima Skupštine i Predsjednika;
- vrše i druge poslove utvrđene zakonom, Statutom opštine, odlukama i drugim aktima Opštine.

Za vršenje specifičnih poslova obrazuju se posebne službe (Služba komunalne policije, Služba zaštite i spašavanja i Služba za unutrašnju reviziju). Za vršenje stručnih, administrativno-tehničkih i drugih poslova iz nadležnosti Predsjednika opštine, Glavnog administratora i Glavnog gradskog arhitekta obrazuju se Stručne službe. Aktom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji organa i službi uređuje se uža unutrašnja organizacija organa i službi, vrste poslova, broj izvršilaca, uslovi za vršenje poslova i druga pitanja

Broj upošljnih u lokalnoj upravi iznosi 219.

Što se tiče upošljenog kadra u skladu sistematizacijom radnih mjesta popunjavanji su određeni resori. U okviru sekretarijata imamo i više različitih službi koje obavljaju povjerene poslove. Uglavnom su planirana radna mjesta popunjena.

Evidentna je činjenica da obim i vrsta poslova kao i nadležnosti lokalne uprave nijesu u korespondenciji sa potrebama i budućim razvojnim planovima. Prije svega nijesu izrađenim sistematizacijama adekvatno definisani poslovi iz oblasti: komunalnih djelatnosti, stanovanja, zaštite životne sredine, informacionih tehnologija.. Jedan od razloga za ovo je i nedostatak kadrova koji bi kvalitetno pokrivali potrebna radna mjesta. Sa druge strane određeni organi su preglomazni te su upošljeni i prostorno opterećeni. U narednom periodu neophodno je raditi na analizi nove sistematizacije kojom bi se utvrdili viškovi a planirala radna mjesta i organi koji bi zadovoljili potrebe opštine. Jedno od rješenja jeste formiranje kancelarije za podršku poljoprivrednicima i drvoprerađivačima koja bi bila u okviru sekretarijata za poljoprivredu ili kao nezavisan organ, kancelarija za informacione tehnologije koja bi funkcionalno vodila informacione sisteme u opštini, kancelariju za razvoj turizma..

Posebnu pažnju treba usmjeriti na Službu za izradu razvojnih projekata koja trenutno radi na implementaciji EU projekata ali i implementaciji ostalih razvojnih projekata gdje imamo različit spektar aktivnosti te je nemoguće kvalitetno raditi na svim projektima. Kancelariju treba reorganizovati i specijalizovati samo za dio implementacije EU projekata i pojačati sa stručnim kadrom. Uopšte u svim nedostajućim oblastima neophodno je i stvoriti afirmativne uslove za nedostajći kadar, prije svega usko specijalizovane struke koje bi odgovorile izazovima i potrebama. Tu se prije svega radi o oblastima poljoprivrede, šumarstva i drvoprerade, turizma i informacionih tehnologija... Mjere bi se ogledale u stipendiranju deficitarnog kadra, stvaranje prostornih i tehničkih uslova..

Planom Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede kojim bi se otvorila regionalna kancelarija za pružanje podrške poljoprivrednicima na sjeveru i sjedištem u Beranama ne predstavlja adekvatno rješenje obzirom da se i dalje nameću problemi putovanja, otežane komunikacije i dodatnih troškova.

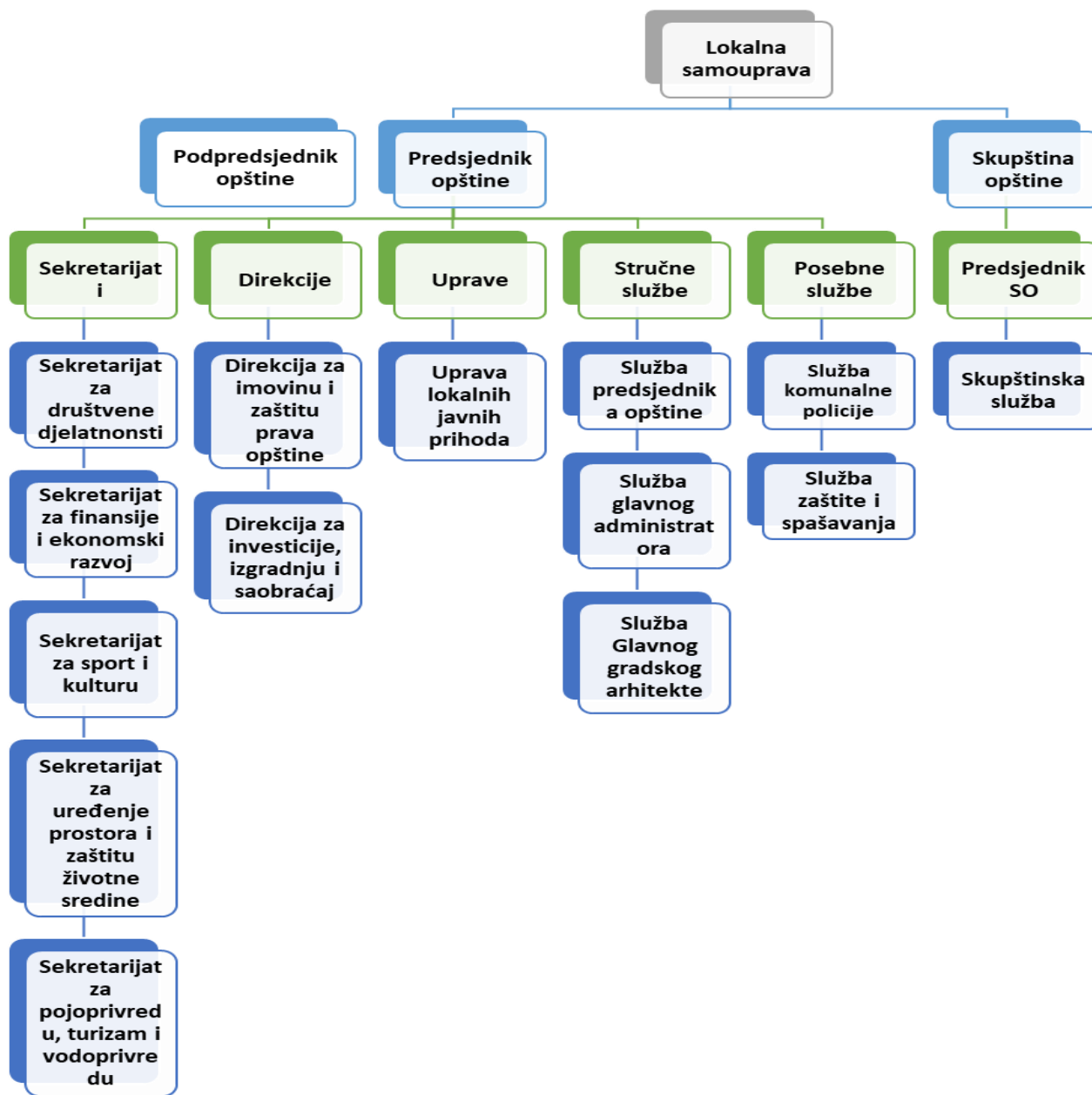
Što se tiče prostornih uslova trenutno opštinski organi smješteni u zgradi opštine i bivšem Vojnom odsjeku. Radi se o objektima koji se nalaze na relativno velikoj udaljenosti te je međusobna komunikacija organa ograničena. Raspored kancelarija, šalter sale, komunikacija stranaka i upošljenih nije adekvatno riješena obzirom se dijeli zajednički ulaz te je potrebno odvojiti ulaz zaposlenih i stranaka posebnim ulazima. U narednom periodu neophodno je raditi na proširenju prostornih kapaciteta u smislu proširenju zgrade opštine i spajanje sa objektom MUP-a a ustupanje zgrade bivšeg Vojnog odsjeka službama MUP-a, ili u smislu nadogradnje novih etaža na postojećem objektu a sve u cilju pružanja usluga na jednom mjestu.

Tehnička opremljenost organa lokalne uprave jeste zastarjela ali se i dalje koristi. Kancelarije su opremljene i računarskom opremom koja zadovoljava potrebe osnovnog funkcionisanja. Neophodno je onim organima koji rade na velikim bazama podataka ili zahtjevnim softverima unaprijediti opremu. Posebno pitanje je softverska opremljenost obzirom da je vidan nedostatak usko specijalizovanih softverskih rješenja, posebno organi koji vode baze podataka i organi koji rade sa grafičkim softverima.

U narednom periodu neophodno je formirati serverske baze podataka sa softverom koji bi unaprijedio komunikaciju stranka-službenik (elektronska uprava) gdje bi se omogućilo elektronsko podnošenje zahtjeva, pristup potrebnim informacijama i brži odgovor po zahtjevu.

Slika 13. Šematski prikaz organizacije lokalne uprave

2.6.2. Finansije i budžet

Izvori finansiranja lokalne uprave veoma su ograničeni a ogledaju se u naplati: poreza na nepokretnost, različite vrste komunalnih taksi i naknada, administrativnih taksi...

Kako je obim sredstava koja su dostupna opštinama ograničen, investiranje iz budžeta lokalne samouprave će biti u skladu sa raspoloživim finansijskim sredstvima, pa se nameće potreba za dodatnim izvorima finansiranja. Mogući suinvestitori u realizaciji projekata mogu biti državni fondovi, fondovi EU i druge međunarodne institucije i donatori. Drugi model finansiranja investicija odnosi se na projekte koje će finansirati isključivo država, fondovi EU ili pojedini donatori, a čiju će realizaciju sprovoditi Opština.

Tabela br.40: Pregled prihoda i rashoda opštinskog budžeta za period 2015-2019

Godina	Prihodi			Rashodi		
	Budžet	Ostvareno	Index %	Budžet	Ostvareno	Index %
2015	8.105.000,00	7.757.342,18	95,71	8.105.000,00	7.166.663,33	88,4
2016	7.455.800,00	7.894.001,76	105,88	7.455.800,00	7.025.505,52	94,2
2017	6.438.000,00	5.749.409,73	89,30	6.437.850,00	5.730.096,71	89,0
2018	6.375.000,00	6.206.824,47	97,36	6.375.000,00	6.166.366,70	96,7
2019	7.865.000,00	8.966.111,97	114,00	7.865.000,00	8.685.592,51	110,4

Izvor: Sekretarijat za privredu i finansije

U namjeri da iskoristi sve mogućnosti koje postoje, lokalna uprava mora raditi permanentno na jačanju administrativnih kapaciteta kako bi bila u mogućnosti da blagovremeno pripremi potrebnu dokumentaciju i konkuriše za dobijanje sredstava od potencijalnih donatora, uključujući EU, kao i da ispuni sve potrebne uslove za finansiranje projekata iz državnog budžeta. Za projekte koje planira da realizuje u okviru ovog Strateškog plana, pored izvora iz sopstvenog budžeta, lokalna uprava je definisala i potencijalne partnere uz čiju podršku (finansijsku i tehničku), će biti moguće realizovati navedene projekte.

U određivanju prioriteta u realizaciji projekata, pored mogućnosti za finansiranje bilo iz kapitalnog budžeta, bilo iz državnog budžeta ili sredstvima donatora, lokalna uprava će voditi računa i o sljedećim kriterijuma:

- Uticaj projekta u realizaciji strateških ciljeva Opštine,
- Izvodljivost,
- Vremenski okvir za realizaciju,
- Uticaj na moguće investicije i otvaranje novih radnih mjesta,
- Učešće poslovnog sektora,
- Usklađenost sa ostalim prioritetima i projektima.

Strateškim planom je dat pregled projekata za koje će lokalna samouprava, u skladu sa važećom procedurom, donijeti Akcioni plan. Akcionim planom će se definisati

prioritetni projekti i dinamika realizacije projekata u zavisnosti od dostupnosti finansijskih sredstava i zainteresovanosti građana i privrednog sektora, kao i moguća realizacija projekata putem privatno-javnog partnerstva, čemu će biti posvećena posebna pažnja.

2.7. Investicioni ambijent

Što se tiče potencijala koje je moguće valorizovati i stvoriti zdravu osnovu za unaprjeđenje kako privrednih tako i ostalih oblasti veliki je broj mogućnosti. Ono čemu treba težiti jesu ekonomski održivi projekti koji neće ni na koji način ugroziti životnu sredinu ili neki od ostalih potencijala. Kao prioritetni potencijali koji se mogu koristiti a koji bi ispunjavali date uslove mogu se izdvojiti:

Razvoj turističkih kapaciteta na lokalitetima Hajla i Štedim. Za ove lokalitete je izrađena prostorno-planska dokumentacija tako da je jednim dijelom riješeno veliko pitanje administrativnih procedura. Na ovim lokalitetima su predviđeni kako turistički sadržaju tako i modeli kohabitacije tih kapaciteta sa ruralnim obližnjim naseljima u smislu proizvodnje organske hrane i sličnih usluga koje bi se plasirale u tim istim turističkim objektima. Od sadržaja koji je planiran na ova dva lokaliteta planira se izgradnja. U sljedećoj tabeli dat je prikaz planiranih površina na lokalitetima Hajla i Štedim.

Tabela br.41: Raspoloživi kapaciteti u zahvatu LSL Hajla i Štedim

R.br	Namjena	Oznaka	Površina m ²
1	POVRŠINE ZA TURIZAM		
2	HOTELI&RESORT	T1	161620.00
3	TURISTIČKA NASELJA	T2	167588.00
4	REVITALIZACIJA KATUNA - ETNO SELA	T2-K	83325.00
5	PLANINARSKI DOM I KAMP	T3	12922.00
6	POVRŠINE ZA SPORT I REKREACIJU	SR	341684.00

Izvor: LSL Hajla i Štedim

Iz proližene tabele se vidi da ovi lokaliteti u planu imaju za realizaciju ozbilje investicione aktivnosti gdje će nesumnjivo pored domaćih učešće uzeti i strani investitori. Relizacijom planiranih potencijala i cjelokupnog sadržaja, koji pored smještajnih kapaciteta podrazumijeva izgradnju ski staza, različitih kako zimskih tako i ljetnjih sportsko-rekreativnih sadržaja, može se reći da će ovi lokaliteti dati zaokruženu ponudu savremenog turističkog centra.

Formiranje Biznis zone Zeleni. Lokalitet u okviru detaljnog urbanističkog plana Zeleni predstavlja odličnu priliku za razvoj mikro, malih i srednjih preduzeća koji će u skladu sa olakšicama budućim privrednicima datu mogućnost da na brz i lak način razviju svoje djelatnosti. Površina zahvata opredijeljena za formiranje biznis zone iznosi 22ha sa parcelama razlite površine gdje svaki investitor može naći sebi odgovarajuću površinu. Skupština opštine donijela je odluku o proglašenju biznis zone sa pratećom dokumentacijom dok je trenutno planska dokumentacija u izradi. Da bi se pustila u funkciju, neophodno je lokalitet infrastrukturno opremiti saobraćajnom, vodovodnom i komunalnom infrastrukturom.

Glavni motiv za investiranje treba da bude:

- Povoljnosti prilikom plaćanja komunalnog doprinosa,
- Povoljnosti prilikom plaćanja poreza na nepokretnost,
- Povoljnosti prilikom plaćanja prireza na porez na dohodak fizičkih lica,
- Povoljnosti prilikom plaćanja naknade za korišćenje lokalnih puteva,

Lokalitet DUP-a Centar 2 (lokacija bivšeg drvnog kombinata Gornji Ibar) Lokalitet prevashodno planiran za razvoj osnovnih urbanih funkcija a za cilj ima proširenje centralnog jezgra grada. Ovaj plan zahvata cca 17ha sa veoma različitim sadržajem. Prije svega, najveći dio planiran je za razvoj stanovanja odnosno stambenih i poslovno stambenih objekata. Dok je ostali dio namijenjen za razvoj dijela industrije, infrastrukturnih sistema, zdravstva, kao i školstva. Iz samog sadržaja se vidi da ovaj lokalitet predstavlja odličnu priliku za investiranje, a s obzirom na položaj lokaliteta i veoma atraktivan sadržaj daje budućim investitorima priliku da na najbolji način ulažu u realizaciju sadržaja. U sljedećoj tabeli dat je prikaz pojedinog sadržaja koji je planiran planskim dokumentom.

Tabela br.42: Raspoloživi kapaciteti na lokalitetu Centar 2

Namjena	Površina lokacija	Max BRGP objekata
STANOVANJE SREDNJE GUSTINE	10951,93	17682,50
POVRŠINE ZA MJEŠOVITE NAMJENE	35537,1	109509,4
POVRŠINE ZA CENTRALNE DELATNOSTI	19199,47	66282,8
POVRŠINE ZA ŠKOLSTVO I SOCIJALNU ZAŠTITU	13019,06	6509,53
POVRŠINE ZA ZDRAVSTVENU ZAŠTITU	2446,84	4893,68
POVRŠINE ZA INDUSTRIJU I PROIZVODNJU	36670,39	22002,23

Izvor: DUP-a Centar 2

Kao veliku šansu za investiranje predstavljaju i veliki poljoprivredni potencijali koji bi uz primjenu novih tehnologija, formiranjem udruženja kao i adekvatnom promocijom predstavljali veliki generator novih radnih mjesta ali i doprinos sveukupnom privrednom razvoju opštine.

2.8. MEĐUNARODNA SARADNJA

Opština Rožaje je do sada u programima podrške EU učestvovala sa 21 predlogom projekata, u ime Opštine ili institucije čiji je ona osnivač. Projekte smo spremali za pozive u okviru poziva za prekograničnu saradnju sa Srbijom, Albanijom i Kosovom, zatim i za pozive koji su se isključivo odnosili na podršku crnogorskim organizacijama i institucijama. Od 14 ocijenjenih predloga projekata finansirana su tri, i to:

1. Projekat: Izgradnja trotoara u ulici Rifata Burdževića u opštini Rožaje. Ukupna vrijednost projekta: 439.558,25 EUR. Iznos podrške EU: 285.712,86 EUR
2. Projekat: Radio televizija Rožaje. Ukupna vrijednost projekta: 142.000,00 EUR. Iznos podrške EU: 99,946.56 EUR

3. Projekat: Krafsmen. Ukupna vrijednost projekta: 193.466,70 EUR. Iznos podrške EU: 164.446,7 EUR.²³

U ovom trenutku 7 projekata je u fazi evaluacije.

ANEX XII : Instrumenti pretpristupne podrške (IPA):

Svakako najznačajnija podrška EU se odnosi na projekat Izgradnja sistema za prečišćavanje otpadnih voda u Rožajama, čija vrijednost prelazi 12 miliona EUR. Tokom ovog projekta EU nam pomaže i finansijski i tehnički sa ciljem što bolje pripreme za realizaciju izuzetno značajne investicije za naš grad.

U toku je rad na mnogobrojnim projektima koje planiramo da kandidujemo u okviru svih programa podrške EU, naravno, u okviru programa gdje imamo pravo da apliciramo. Ovo zbog toga što se IPA sprovodi kroz više zasebnih dijelova, odnosno komponenti/oblasti podrške/sektora u okviru kojih se realizuju pojedinačni višegodišnji ili jednogodišnji programi ili projekti. Svaki projekat, pored IPA sredstava, mora uključivati i određeni iznos sredstava opredijeljenih iz nacionalnog, odnosno opštinskog budžeta, u vidu kofinansiranja. Ovaj iznos varira u zavisnosti od oblasti podrške, vrste projekta i ugovora koji se sprovodi.

Crna Gora je u periodu 2014-2020 učestvovala u devet Programa Unije za koje je finansijska podrška za plaćanje dijela godišnjeg učešća obezbijedena iz sredstava

Crna Gora, samim tim i organizacije iz Rožaja, imaju pravo da učestvuju u devet prekograničnih i transnacionalnih programa:

- tri transnacionalna programa (Jadransko-jonski, Dunavski i Mediteranski program)
- dva trilateralna programa (Hrvatska-Bosna i Hercegovina-Crna Gora i Italija-Albanija-Crna Gora)
- četiri bilateralna programa (Bosna i Hercegovina-Crna Gora, Crna Gora-Albanija, Crna Gora-Kosovo i Srbija-Crna Gora).

Ovdje treba izdvojiti program prekogranične saradnje (bilateralni program) sa BiH gdje rožajske organizacije mogu kandidovati projekat, međutim nemaju pravo da ga realizuju na teritoriji opštine Rožaje jer ne pripada programskom području u okviru ovog programa.

²³ Izvor: Služba za izradu razvojnih projekata

2.9. HITNI ODGOVOR U KRIZNIM SITUACIJAMA I OPORAVAK OD POSLJEDICA COVID-19

Pojava globalne pandemije COVID-19 promijenila je društvene i ekonomske tokove širom svijeta. Ubrzo nakon što je registrovan prvi slučaj oboljelog u Kini, zahvaljujući brzom prenosu virusa, posljedice su se osjetile na svim meridijanima. Ova primarno zdravstvena kriza uticala je i na stranu tražnje i na stranu privrede, uvodeću globalnu ekonomiju u recesiju i najavljujući da će kriza biti teža od one u 2009. godini, kada je u pitanju pad ekonomske aktivnosti, pogotovo u sektoru usluga.

Prve procjene međunarodnih institucija (Evropske komisije, Svjetske banke i Međunarodnog monetarnog fonda), najavile su ozbiljne ekonomske probleme za zemlje Zapadnog Balkana, i generalno za privrede koje su u značajnoj mjeri zavisne od turizma. Evropska komisija je procijenila je da će stvarni pad svjetske ekonomije u 2020. godini biti 3,5%, dok će pad eurozone i EU iznositi 7,7%, odnosno 7,4%²⁴. Procjene MMF najavile su pad svjetske ekonomije od 4,9% u 2020. godini ali i oporavak sljedeće godine, sa procijenjenom stopom rasta od 5,4% u 2021. godini²⁵. Crnogorska privreda, kao uostalom i većina drugih privreda Zapadnog Balkana, ima svoje specifičnosti koje smanjuju manevarski prostor vladama za djelovanje. Visok javni dug ograničava mogućnosti dodatnog zaduženja, dok značajno učešće sive ekonomije i neformalne zaposlenosti, čine osjetljivim postojeća radna mjesta, pogotovo zbog visokog učešća turizma u ukupnoj privrednoj djelatnosti. Preliminarne procjene ukazuju da je pad u sektoru turizma u Crnoj Gori preko 85%, dok je pad bruto domaćeg proizvoda u drugom kvartalu 2020. godine preko 20,2%.

Sa namjerom da olakša i ublaži efekte pandemije, Vlada Crne Gore je u prethodnom periodu donijela tri paketa mjera. Prvi set mjera bio je ograničenog trajanja i sa fokusom na održavanje likvidnosti privrede, kroz odlaganje poreskih i kreditnih obaveza privrede i građana i direktnu finansijsku podršku najugroženijim grupama stanovništva (korisnici materijalnog obezbjeđenja, penzioneri sa minimalnom penzijom, nezaposleni i dr). Drugi set mjera imao je za cilj očuvanje radnih mjesta i stvaranje preduslova za ubrzanu privredni oporavak, dok treći paket mjera ima razvojni karakter, kroz kombinovanje kratkoročnih i dugoročnih mjera²⁶.

Prateći dešavanja na globalnom nivou i razvoj situacije u Crnoj Gori i zemljama regiona, opština Rožaje definisala je mjere u cilju umanjenja negativnih ekonomskih posljedica po građane i privredu izazvanih epidemijom zarazne bolesti COVID-19.

Nakon relativno uspješnog izlaska iz prvog talasa zdravstvene krize koji je okončan krajem maja, kada je Crna Gora proglašena prvom zemljom u Evropi bez registrovanog slučaja infekcije korona virusom, drugi, mnogo teži talas otpočeo je sredinom juna. Turistička

²⁴ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/economy-finance/ip125_en.pdf

²⁵ <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2020/06/24/WEOUpdateJune2020>

²⁶ Izvor: Vlada Crne Gore "Treći paket socio-ekonomskih mjera", jul 2020.

sezona i neizvjestan razvoj i trajanje izazovne epidemiološke situacije, usložnjavaju bile kakve razvojne scenarije.

Imajući u vidu sve navedeno, na osnovu dosadašnjeg iskustva povezanog sa COVID-19 pandemijom, racionalno je razmotriti oblasti i moguće mjere za hitan odgovor na krizu i oporavak. U nastavku slijedi pregled mogućih mjera djelovanja Opštine, u zavisnosti od krize, ali i budžetskih sredstava na raspolaganju. Neke od navedenih mjera realizovane su u periodu COVID-19 pandemije, dok se ostale mogu razmatrati u uslovima neke druge krize kada je neophodno pripremiti sa za brzu reakciju.

1. Ekonomija

U oblasti ekonomije, za opštinu Rožaje prioritetne su sljedeće privredne grane: poljoprivreda, turizam, ugostiteljstvo i preduzetništvo, odnosno sektor zanatstva, na koje će se Opština fokusirati prilikom osmišljavanja konkretnih mjera pomoći, kako bi se omogućilo lakše prevazilaženje nelikvidnosti preduzetnika i MMSP, i naročito umanjio rizik od ukidanja radnih mjesta.

Mjere podrške mogu se odnositi na:

- odlaganje ili oslobađanje plaćanja zakupa objekata (poslovni prostori, privremeni objekti i dr.) u vlasništvu Opštine, za privredne subjekte u prioritetnim sektorima;
- odlaganje ili oslobađanje plaćanja komunalne takse za javne površine u funkciji ugostiteljskih terasa,
- odlaganje ili oslobađanje plaćanja godišnje naknade za korišćenje komercijalnih objekata kojima je omogućen pristup sa puta;
- odlaganje plaćanja prireza porezu na dohodak fizičkih lica na ograničeni period, za sve one koji obavljaju privrednu djelatnost u prioritetnim sektorima;
- odlaganje ili oslobađanje plaćanja računa za odvoz smeća za privrednike u prioritetnim sektorima;
- zabrana utuživanja po osnovu računa za vodu i odvoz smeća za privrednike u prioritetnim sektorima;
- redovna isporuka vode svim privrednicima u prioritetnim sektorima bez obzira na neizmirena dugovanja;
- oslobađanje plaćanja kamate po osnovu zaduženja poreza na nepokretnosti na ograničeni period;
- odlaganje prinudne naplate po osnovu dospjelog duga kada je u pitanju porez na nepokretnosti, na ograničeni period;
- odlaganje postupka prinudne naplate za dospjele obaveze po osnovu naknade za komunalno opremanje građevinskog zemljišta i naknade za komunalno opremanje za bespravne objekte za investitore koji imaju zaključene ugovore sa dinamikom plaćanja u ratama;
- odlaganje postupka prinudne naplate za dospjele obaveze ili umanjenje po osnovu članskog doprinosa Turističkoj organizaciji Rožaje;
- povećanje subvencija u poljoprivredi;
- subvencije u preduzetništvu, kroz dodjelu jednokratne pomoći i sl.

2. Podrška ugroženim kategorijama stanovništva i socijalni servisi

Dio mjera koje se predviđaju za sektor privrede, bio bi primijenjen i na građane-fizička lica, i to:

- oslobađanje plaćanja kamate po osnovu zaduženja poreza na nepokretnosti na ograničeni period;
- odlaganje prinudne naplate po osnovu dospjelog duga kada je u pitanju porez na nepokretnosti, na ograničeni period;
- odlaganje ili oslobađanje plaćanja računa za odvoz smeća;
- zabrana utuživanja po osnovu računa za vodu i odvoz smeća;
- redovna isporuka vode svim potrošačima bez obzira na neizmirena dugovanja,
- uključivanje lica sa evidencije ZZZCG – Biro rada Rožaje u javne radove koje sprovode privredna društva koja obavljaju komunalnu djelatnost, čiji je osnivač Opština Rožaje, za javne radove na teritoriji opštine Rožaje, i sl.

Pored navedenog, u oblasti socijalne i dječje zaštite, mjere podrške bile bi usmjerene na najosjetljivije kategorije stanovništva, i to kroz:

- dodjelu jednokratne pomoći i paketa hrane i higijenskih paketa za domaćinstva bez prihoda;
- razvoj socijalnih servisa u saradnji sa Crvenim krstom (pomoć u kući, uspostavljanje posebne SOS telefonske linije za starije osobe i osobe sa invaliditetom).

U navedenom kontekstu, pored evidencije korisnika socijalnih davanja, važno je formirati bazu podataka domaćinstava koja su izloženi riziku od siromaštva, usljed izostanka redovnih prihoda, što je bio slučaj u ovom periodu zbog zabrane rada u određenim djelatnostima (npr. taksisti, zantlije i sl.)

3. Javne usluge

U situacijama kada je ograničen kontakt i kretanje stanovništva, važna je dostupnost servisa opštine kroz razvoj e-uprave. U tom smislu, posebna pažnja biće posvećena digitalnom usavršavanju službenika javne uprave.

4. Saradnja sa nevladinim sektorom

Saradnja sa Crvenim krstom tokom pandemije COVID-19 bila je od presudnog značaja da se obezbijedi podrška najugroženijim kategorijama stanovništva, pogotovo onima koje sistem socijalne i dječje zaštite ne prepoznaje kao svoje redovne korisnike (stanovništvo koje ne ispunjava zakonom propisane uslove za dodjelu materijalnog obezbjeđenja, a usljed izostanka prihoda, postaje osjetljiva kategorija sa visokim rizikom da zapadne u siromaštvo). U tom kontekstu, Opština će nastaviti sa unapređenjem saradnje sa nevladinim sektorom, i podržati pluralizam u pružanju usluga socijalne i dječje zaštite.

3. ANALIZA REALIZOVANIH AKTIVNOSTI PLANIRANIH PRETHODNIM STRATEŠKIM PLANOM RAZVOJA I NJENI OSTVARENI REZULTATI

Prethodnim strateškim planom postavljeni su visoki ciljevi koje je trebalo realizovati kako bi se ostvario Strateški cilj razvoja. Plan je realizovan u periodu 2014-2020 godine gdje u skladu sa zadatim ciljevima došlo do unaprjeđenja velikog broja oblasti. Realizacijom velikog broja planiranih aktivnosti i projekata stvorena je osnova za nastavak postojećih projekata ali i osmišljavanje i realizovanje novih.

Onaj dio koji je planiran prethodnim strateškim planom a koji nije realizovan uzrokovan je prije svega nedostatkom finansijskih sredstava, dugim i komplikovanim administrativnim procedurama, lošom komunikacijom organa na lokalnom i državnom nivou...U narednom periodu ovi nedostaci moraju biti eliminisani ili redukovani na najmanju moguću mjeru kako bi se buduće aktivnosti mogle realizovati.

Novi strateški plan polazi od problema ali i ciljeva koji su definisani u prethodnom planskom periodu, a koji umeđuvremenu nijesu otklonjeni (problemi) i realizovani (ciljevi). Plan predaje novi broj novih aktivnosti koje su potrebne kako bi plan imao adekvatne efekte na razvoj. Činjenica je da se realizacijom određenih projekata unapređuje stanje u više oblasti pogotovo infrastrukturni projekti koji imaju multiplikativni efekat gdje imamo direktan uticaj na privredne grane kao što su privreda, turizam, poljoprivreda...

Oblasti koje su u prethodnom planskom periodu zabilježile velike pomake jesu:

- **Oblast infrastrukture** gdje imamo veliki broj realizovanih projekata koji su uveliko doprinijeli poboljšanju uslova života. Tu se mogu izdvojiti projekti kao što su: Izgradnja II faze zaobilaznice (projekat koji je još uvijek realizuje), asfaltiranje velikog broja ulica na urbanom i ruralnom području, izgradnja velikog broja seoskih vodovoda kao što je vodovod Ćosovska vrela (vodovod za pet sela), vodovod za selo Radetina, izgrađen je glavni primarni gradski vodovod, Izgrađen je glavni gradski rezervoar, rekonstruisan energetski vod prema Biševu, rekonstruisan energetski vod prema Dacićima, izrađen projekat elektrifikacije katuna, izgrađen određeni broj trafostanica na ruralnom području...

- **Oblast obrazovanja**, gdje je takođe urađen određeni broj projekata od kojih je jedan dio završen a jedan dio projekata je u fazi realizacije. Od objekata koji su izgrađeni ističe se novi objekat dječjeg vrtića „Boško Buha,, rekonstrukcija OŠ „Mustafa Pećanin,,. Trenutno je u fazi realizacije izgradnja sportske sale JU Gimnazije „30. septembar,, izgrađen je dnevni centar za djecu sa posebnim potrebama, izrađena projektna dokumentacija za III osnovnu školu u urbanom dijelu grada...

- **Oblast razvoja privrede i ekonomije** gdje je u prethodnom periodu izrađen DUP „Centar II,, koji daje smjernice za izgradnju objekata poslovnog i stambenog karaktera prije svega ali i predškolskih i školskih objekata. U toku je Izrada DUP-a Zelena u čijim granicama se nalazi i Biznis zona koja definiše razvoj mikro, malih i srednjih preduzeća...

- **Oblast razvoja turizma** gdje je izrađena lokalna studija lokacije Hajla i Štedim koja definiše valorizaciju planinarskog turizma Hajla, Štedima i Bndžova a koja predstavlja okosnicu razvoja postojećih turističkih potencijala. Ovom studijom su definisani prije svega turistički kapaciteti koji bi se gradili na ovim lokacijama ali i ostali kompatibilni sadržaji. Izgrađen je put Kaluđerski Laz Hajla u dužini od 7km, započeti su radovi na izgradnji šestosjedne žičare, izrađena projektna dokumentacija za izgradnju bazne stanice sa potrebnim sadržajem...

Pored navedenih oblasti gdje se vidi da je dobar dio prethodnog strateškog plana realizovan ostaju oblasti gdje se veoma malo uradilo ili se nijesu realizovale planirane aktivnosti. Prije svega tu je oblast zaštite životne sredine gdje još uvijek nije započeta izgradnja II i III faze kolektora sa postrojenjem za prečišćavanje otpadnih voda, oblast šumarstva i drvoprerade gdje se proizvodnja drvnih sortimenata odvija u individualnim prerađivačkim pogonima, oblast poljoprivrede gdje je vidan pad poljoprivredne proizvodnje. Onaj dio proizvodnje koji još uvijek postoji odnosi se na individualne prerađivačke pogone mlijeka i mliječnih proizvoda i suvomesnatih proizvoda.

Ovim strateškim planom neophodno je definisati kontinuiran nastavak započelih aktivnosti ali i dati akcenat na onaj dio gdje nije imalo pomaka ili ga je bilo na nezadovoljavajućem nivou.

4. INTEGRALNA SWOT ANALIZA

DEMOGRAFIJA I RADNA SNAGA	
Prednosti	Slabosti
<ul style="list-style-type: none">- Veliki broj radno sposobnog stanovništva različitih obrazovnih profila;- Porast broja studenata;- Relativno mlađa populacija stanovništva ispod 30 godina;- Poboljšana infrastruktura u osnovnim i srednjim školama;- Veliki broj nezaposlenih, među kojima i mladih koji su spremni da rade;- Veliki broj prirodnih potencijala daje mogućnost otvaranja novih radnih mjesta,	<ul style="list-style-type: none">- Nepovoljan prostorni raspored stanovništva i trend napuštanja ruralnih područja i veća koncentracija u urbanom dijelu grada;- Niska stopa zaposlenosti- Izražen trend napuštanja i odlaska na privremeni rad u inostranstvo,- Strukturna neusklađenost ponude i tražnje na tržištu radne snage;- Mali broj malih i srednjih preduzeća koja bi generisali nova radna mjesta;- Nepovoljna starosna struktura stanovništva na ruralnom području;- Veliki broj zaposlenih u javnim institucijama- Nedostatak usko specijalizovanog kadra u oblastima drvoprerade, poljoprivrede i turizma.- Veliki procenat izdražavanog stanovništva;
Šanse	Prijetnje
<ul style="list-style-type: none">- Povećanje ponude radne snage različitih profila- Prekvalifikacija radno sposobne populacije u skladu sa potražnjom- Programi podrške mladima i programi za samozapošljavanje svih starosnih i obrazovnih kategorija- Podrška zapošljavanju lica sa invaliditetom- Edukacija kroz dostupne fondove	<ul style="list-style-type: none">- Odlazak mlađe i obrazovane radne snage na privremeni rad u inostranstvo;- Pad ekonomskog standarda;- Produžen uticaj krize na otvaranje novih radnih mjesta;- Povećanje broja socijalno ugrožene kategorije stanovništva;- Nedovoljne mjere podsticaja od strane Države u smislu podrške mladim privrednicima kao i ženama u privredi.

SOCIJALNA POLITIKA I DRUŠTVENE DJELATNOSTI	
Prednosti	Slabosti
<ul style="list-style-type: none">- Tendencija razvoja mreže školskih i predškolskih ustanova;- Orjentacija porodičnom životu i tradicionalnim vrijednostima;- Bogato kulturno nasljeđe i duga tradicija;- Postojanje mreže zdravstvenih ambulanti i na ruralnom području;- Porast broja pružalaca usluga socijalne zaštite (Dnevni centar za djecu sa posebnim potrebama)	<ul style="list-style-type: none">- Nepovoljna zakonska regulativa u oblasti socijalne zaštite;- Nedostatak stručnog kadra kao u ustanovama socijalne zaštite;- Nedovoljna saobraćajna povezanost ruralnog i urbanog dijela grada- Centralizacija zdravstvenog sistema;- Nedostatak specijalizovanih zdravstvenih radnika- Nedovoljna razvijenost sportske infrastrukture na ruralnom području- Nedovoljna promocija kulturno- istorijskog nasleđa;- Nedovoljna visina sredstava socijalno ugroženim grupama;- Niska podsticajna sredstva mladima bračnim parovima
Šanse	Prijetnje

<ul style="list-style-type: none">- Raspoloživost sredstava iz EU fondova- Jačanje administrativnih kapaciteta za sprovođenje reformi u oblasti socijalne zaštite- Povećanje uloge nevladinog sektora u oblasti socijalne zaštite, sporta i kulture.	<ul style="list-style-type: none">- Povećanje broja stanovnika koji su u stanju socijalne potrebe;- Porast borja beskućnika- Porast bolesti zavisnosti- Nedostatak finansijskih sredstava
--	--

EKONOMIJA I PRIVREDA	
Prednosti	Slabosti
<ul style="list-style-type: none">- Izuzetni turistički potencijali;- Bogat fond šumskog etata i šumskog zemljišta;- Kvalitetno poljoprivredno zemljište- Energetski potencijali i obnovljivi izvori energije- Povoljni prirodni uslovi za proizvodnju organske hrane;- Bogata ponuda domaće radinosti;- Izrađena planska dokumentacija za određene turističke lokalitete kao i lokalitete za razvoj stanovanja (DUP Centar 2)- Geografski položaj	<ul style="list-style-type: none">- Nizak nivo kooperacije među preduzetnicima;- Nizak nivo iskorišćenosti tradicionalnih proizvoda poljoprivrede i domaće radinosti;- Mala mogućnost zadržavanja turista u tranzitu;- Nepostojanje turističkih kapaciteta (ski staza, Hotela, turističkih aselja...);- Loša privatizacija u prethodnom periodu;- Nizak nivo ponude finalnog proizvoda;- Veliki broj usitnjenih seoskih domaćinstava;- Loša infrastrukturna povezanost;- Nizak nivo vodosnabijevanja ruralnog područja;- Nizak nivo stručne osposobljenosti;- Nepostojanje organizovanog otkupa poljoprivrednih proizvoda;- Mali obim investicija;- Nedovoljno korišćenje povoljnih kreditnih linija;- Deficit kvalitetnih investicionih rješenja- Nedovršena planska dokumentacija za Biznis zonu.
Šanse	Prijetnje
<ul style="list-style-type: none">- Valorizacija prirodnih resursa za razvoj poljoprivrede, turizma i šumarstva;- Povezivanje turističkih lokaliteta na relaciji more-planina- Formiranje klastera i povećanje kooperacije privrednih subjekata;- Formiranje novih turističkih sadržaja;- Organizacija cjelogodišnje turističke ponude;- Uvođenje standarda u proizvodnim procesima (ISO, HACCP, HALAL...);- Suzbijanje sive ekonomije;- Obuka usko specijalizovanog stručnog kadra;- Formiranje agencije za promociju turističkih potencijala i kulturno-istorijskog nasljeđa;- Formiranje konkurentne ponude poljoprivrednih proizvoda;- Organizovanje ekološki čistih proizvodnih sistema;	<ul style="list-style-type: none">- Nestabilno tržište kod nas i u svijetu;- Neorganizovana proizvodnja pojedinih proizvoda suprotno tržišnoj potražnji;- Komplikovane administrativne procedure dobijanja povoljnih sredstava;- Upošljavanje jeftine radne nage;- Nedovoljna konkurentnost turističke ponude u odnosu na region;- Nedovoljna konkurentnost poljoprivrednih proizvoda u odnosu na region i svjetsko tržište;- Otežana prekogranična saradnja;- Nekonrolisanja gradnja bespravnih objekata- Neorganizovan otkup poljoprivrednih proizvoda;- Zastarjela tehnologija proizvodnih procesa;- Loša primjena novih ekološki održivih sistema proizvodnje;- Otpor primjeni novih tehnologija;- Nekonrolisana eksploatacija šumskog etata;- Značajan uticaj na životnu sredinu;

ŽIVOTNA SREDINA	
Prednosti	Slabosti
<ul style="list-style-type: none">- Sačuvana divlja priroda;- Ne postoje veliki industrijski zagađivači- Sačuvani planinski predjeli;- Sačuvana vodoizvorišta pitke vode;- Gravitaciono rješenje odvoda otpadnih voda;- Odvojena industrijska zona od gradskog jezgra;- Nezagađene poljoprivredne površine idealne za proizvodnju organske hrane;- Veliki broj sačuvanih prirodnih predjela;- Raznolikost biodiverziteta;	<ul style="list-style-type: none">- Nezavidan nivo ekološke svijesti korisnika prostora;- Neadekvatno upravljanje pitkom vodom posebno na ruralnom području;- Nekontrolisana sječa šuma;- Neadekvatna primjena zaštite erozije, poplava i vremenskih nepogoda;- Neriješeno pitanje sakupljanja, odvođenja i tretmana otpadnih voda (nezavršen gradski kolektor);- Neriješeno pitanje otpadnih voda na ruralnom području;- Veliki broj divljih deponija;- Neriješeno pitanje sanacije gradske deponije;- Nepostojanje monitoringa za praćenje stanja životne sredine posebno vazduha, voda i zemljišta;- Nedovoljna iskorišćenost prirodnih resursa na održiv način;- Nedovoljna iskorišćenost obnovljivih izvora energije posebno sunca i vjetra;- Nekontrolisana eksploatacija šljunka iz riječnih korita;
Šanse	Prijetnje
<ul style="list-style-type: none">- Korišćenje novih obnovljivih izvora energije;- Upotreba alternativnog saobraćajnog prevoza (bicikla...);- Korišćenje fondova EU u programima zaštite životne sredine;- Podizanje nivoa znanja kod mladih vezanih za zaštitu prirode i okoline	<ul style="list-style-type: none">- Nedovoljan nivo razvijenosti svijesti o životnoj sredini;- Povećanje tranzitnog saobraćaja;- Oslanjanje na neobnovljive izvore energije;- Povećanje količine čvrstog komunalnog otpada uslijed povećanja posjetilaca, posebno na turističkim lokalitetima;- Pojava novih divljih deponija;- Budžetska ograničenja prilikom finansiranja projekata iz oblasti zaštite životne sredine;- Odlaganje izgradnje kolektora i postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda;- Neadekvatno korišćenje obnovljivih izvora energije

ADMINISTRATIVNI KAPACITETI	
Prednosti	Slabosti
<ul style="list-style-type: none">- Relativno dobra pokrivenost opštim zvanjima i profilima;- Već formirani organi koji bi obuhvatili najveći dio potreba lokalnog stanovništva;- Dovoljan broj obrazovanih koji popunjavaju najveći dio planiranih radnih mjesta;- Formirana turistička organizacija, centar za kulturu, RTV Rožaje, Zavičajni muzej, Komunalno, Vodovod i kanalizacija, Sportski centar....	<ul style="list-style-type: none">- Veliki broj upošljenih i glomazan administrativni aparat;- Mali broj kadrova sa usko specijalizovanim znanjem u različitim oblastima;- Nedovoljna informatička obučenost zaposlenih;- Mali broj kadrova sa iskustvom i prethodnim znanjem;- Nedovoljno donešenih podzakonskih, strateških i planskih akata;- Nedovoljan uticaj stručnog kadra u procesu odlučivanja
Šanse	Prijetnje

- Bolja saradnja sa državnim i organima lokalnom nivou;- Obuke za uposlene u smislu usvajanja novih metoda rada, primjene evropskih standarda kao i načina rada;	- Fokusiranje na dio stručnog kadra koji je neadekvatan za obavljanje određenih poslova- Spora reforma postojećih kapaciteta i stručnog kadra koji je potreban;- Dug proces obezbjeđivanja potrebnog stručnog kadra

5. RAZVOJNI CILJ I OPRJEDELJENJA OPŠTINE

STRATEŠKI CILJ RAZVOJA

Na osnovu SWOT analize kao i analize raspoloživih potencijala kojima raspolaže opština Rožaje cilj koji je definisan ovim Strateškim planom razvoja i kojem se mora teži u razvoju opštine Rožaje jeste:

SAVREMEN GRAD SA RAZVIJENOM PRIVREDOM, BOLJIM STANDARDOM I KVALITETOM ŽIVOTA STANOVNIŠTVA UZ OČUVANJE ŽIVOTNE SREDINE

Naravno, da bi se realizovao strateški cilj razvoja morju se obuhvatiti različite sfere razvoja kao i definisati prioriteti u predmetnom periodu na kojima je potrebno raditi.

SPECIFIČNI STRATEŠKI CILJEVI I PRIORITETI

Specifični strateški ciljevi i prioriteti

U skladu sa vizijom razvoja, definisanim su sljedeći specifični strateški ciljevi:

- **Specifični strateški cilj 1: Razvoj ekonomije i privrede**
- **Specifični strateški cilj 2: Održivi socijalni, društveni i kulturni razvoj opštine**
- **Specifični strateški cilj 3: Revitalizacija postojeće i izgradnja nove infrastrukture**
- **Specifični strateški cilj 4: Zaštita životne sredine**
- **Specifični strateški cilj 5: Efikasna lokalna uprava**

Slijedi i pregled prepoznatih prioriteta koji su od značaja za ostvarenje opšteg cilja razvoja opštine Rožaje.

Specifični strateški cilj 1: Razvoj ekonomije i privrede

- **Prioritet 1** : Razvoj mikro, malih i srednjih preduzeća
- **Prioritet 2** : Razvoj poljoprivrede
- **Prioritet 3** : Razvoj šumarstva
- **Prioritet 4** : Razvoj turizma

Specifični strateški cilj 2: Održivi društveni i kulturni razvoj opštine

- **Prioritet 1** : Unapređenje oblasti socijalnog staranja,
- **Prioritet 2** : Razvoj i promocija kulturne baštine
- **Prioritet 3** : Unapređenje obrazovnog sistema
- **Prioritet 4** : Unapređenje zdravstvene zaštite
- **Prioritet 5** : Razvoj sporta

Specifični strateški cilj 3: Revitalizacija postojeće i izgradnja nove infrastrukture

- **Prioritet 1** : Razvoj saobraćajne infrastrukture
- **Prioritet 2** : Razvoj vodovodne infrastrukture
- **Prioritet 3** : Razvoj energetske infrastrukture
- **Prioritet 4** : Razvoj komunalne infrastrukture

Specifični strateški cilj 4: Zaštita životne sredine

- **Prioritet 1** : Zaštita značajnih lokaliteta
- **Prioritet 3** : Unaprjeđenje sistema otpadnih voda
- **Prioritet 4** : Unaprjeđenje energetske efikasnosti

Specifični strateški cilj 5: Efikasna lokalna uprava

- **Prioritet 1** : Optimizacija stručnog i potrebnog kadra
- **Prioritet 2** : Unaprjeđenje znanja i vještina zaposlenih

Kako bi se mogla pratiti realizacija Strateškog plana razvoja, odnosno kako bi specifični strateški ciljevi bili mjerljivi neophodno je definisati indikatore neophodne za praćenje,

ali i i odrediti vremenski period realizacije. Ovakav model daje jasne smjernice praćenja realizacije ali i relevantnu sliku do kog se nivoa neki cilj realizovao.

Određivanje mjerljivih indikatora neophodno obzirom da se ovaj način jasno mogu procijeniti rezultati ali i efekti sprovođenja SPR-a. U sljedećoj tabeli dat je pregled specifičnih strateških ciljeva sa definisanim indikatorima, izvorom koji je relevantan kao i vremenskim periodom ostvarivanja pojedinačnog cilja.

Tabela br. 43: Indikatori specifičnih strateških ciljeva

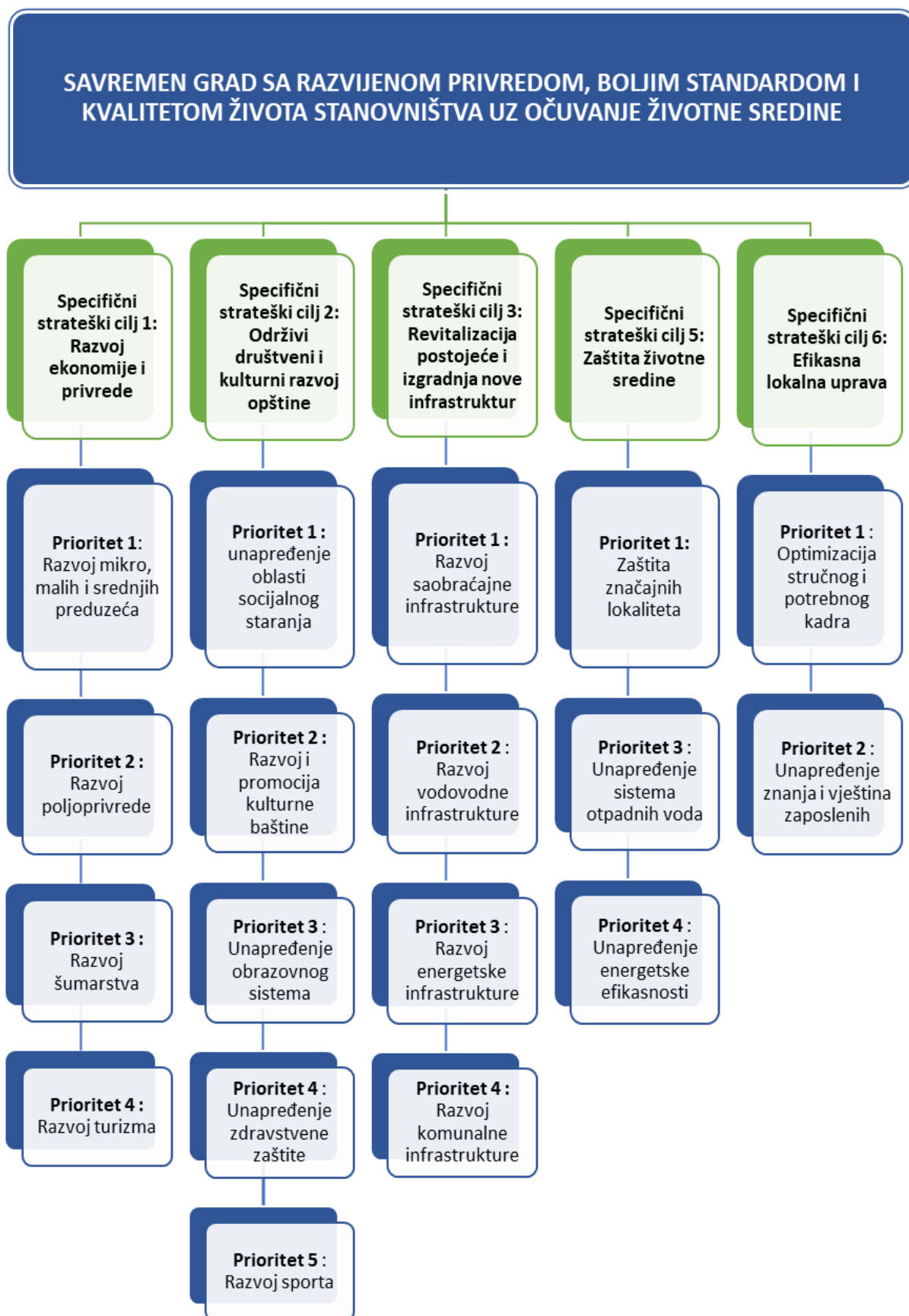
R.br.	Specifični strateški cilj	Indikator	Izvor verifikacije	Početna vrijednost	Ciljani ishod
1.	Razvoj ekonomije i privrede	Broj novootvorenih privrednih subjekata	Poreska uprava i ZZZCG	641 (2021)	680 (2025)
		Obradiva poljoprivredna površina (ha)	Sekretarijat za poljoprivredu	7979 ha (2015)	8500 (2025)
		Broj grla krupne stoke	Sekretarijat za poljoprivredu, vodoprivredu i turizam	5400 (2021)	6200 (2025)
		Broj noćenja	TO Rožaje	11750 (2021)	15000 (2025)
		Drvena zaprenima šuma m ³	Uprava za šume Crne Gore	6.379.978 (2019)	8.000.000 (2025)
2.	Održivi socijalni, društveni i kulturni razvoj opštine	Broj sportskih objekata školskih ustanova	Sekretarijat za sport i kulturu	18 (2021)	25 (2025)
		Broj kulturnih manifestacija	Centar za kulturu Rožaje	9 (2021)	12 (2025)
		Broj korisnika materijalne pomoći	JU Centar za socijalni rad za opštinu Rožaje	1366 (2019)	900 (2025)
		Broj sportskih društava	DOO Sportski centar Rožaje	13 (2021)	18 (2025)
3.	Revitalizacija postojeće i izgradnja nove infrastrukture	Dužina novoasfaltiranih puteva (km)	Direkcija za investicije, izgradnju i saobraćaj	133,67 (2015)	180 (2025)
		Dužina novopostavljene vodovodne mreže (km)	Direkcija za investicije, izgradnju i saobraćaj	62.08 (2021)	80.00 (2025)

		Broj novopostavljenih trafistanica	CEDIS	153 (2021)	170 (2025)
4.	Zaštita životne sredine	Broj divljih odlagališta čvrstog otpada	DOO Komunalno, Rožaje	15 (2021)	5 (2025)
5.	Efikasna lokalna uprava	Broj novozapošljenog kadra nedostajućih profila	Sekretarijat za lokalnu upravu i društvene djelatnosti	219 (2021)	230 (2025)

Šematski prikaz drveta opšteg strateškog cilja i specifičnih strateških ciljeva sa prioritetima

Pregled mjera po pojedinačnim specifičnim strateškim ciljevima.

Specifični strateški cilj 1	Razvoj ekonomije i privrede
Prioritet 1	1.1 Razvoj mikro, malih i srednjih preduzeća
	1.1.1 Realizacija projekta „Biznis Zona,, Zeleni
	1.1.2. Realizacija i privođenje namjeni lokaliteta Centar 2
	1.1.3. Razvoj nefinansijske podrške (poslovno savjetovanje, pravna podrška.) za MMSP.
	1.1.4. Identifikacija novih poslovnih mogućnosti i poslovnih ideja
	1.1.5. Promocija istraživanja i razvoja
	1.1.6. Analiza finansijskih olakšica novootvorenim mikro, malim i srednjim preduzećima,
	1.1.7. Analiza finansijski olakšica ženama u privredi
	1.1.8. Analiza davanja povoljnosti prilikom regulisanja odobrenja
	1.1.9. Pomoć prilikom formiranja udruženja i klastera privrednih subjekata;
	1.1.10. Afirmacija Revitalizacije postojećih privrednih kapaciteta te prenamjena i prilagođavanje novoj potrebi
	1.1.12. Afirmacija prekvalifikacije radne snage;
	1.1.13. Formiranje biznis inkubatora;
	1.1.14. Promocija potencijala za ulaganja u postojeće kapacite

Prioritet 2	1.2. Razvoj poljoprivrede
	1.2.1. Afirmisanje ukрупnjavanja sitnih poljoprivrednih površina i zajednička obrada kako bi se postigle kvalitetnije i ekonomičnije proizvodnje,
	1.2.2. Davanje u zakup po povoljnim uslovima poljoprivrenog zemljišta u opštinskoj svojini poljoprivrednicima koji žele formirati nove ili proširiti postojeću
	1.2.3. Infrastrukturno opremanje poljoprivrednih domaćinstava i površina u smislu obezbjeđenja putne infrastrukture, aдекватnog vodovodnog i energetskog snadbijevanja;
	1.2.4. Određivanje lokacija za formiranje otkupnih punktova za poljoprivredne proizvođače;
	1.2.5. Promjena fiskalne politike oporezivanja poljoprivrednog zemljišta;
	1.2.6. Afirmisanje formiranja udruženja i klastera poljoprivrednih proizvođača;
	1.2.8. Izrada strateških studija razvoja poljoprivrede;
	1.2.9. Afirmacija proizvodnje organske hrane i domaćih proizvoda;

	1.2.10. Promocija poljoprivrednih proizvoda;
	1.2.11. Obuka budućih i mladih poljoprivrednika
	1.2.12. Afirmisanje primjena novih sorti u poljoprivrednoj proizvodnji;
	1.2.13. Afirmacija proizvodnje šumskih plodova
	1.2.14. Promocija poljoprivrednih djelatnosti kao i proizvodnje finalnog proizvoda.

Prioritet 3	1.3. Razvoj šumarstva i drvoprerade
	1.3.1. Planska sječa sa obaveznim pošumljavanjem u smislu formiranja adekvatnog šimskog etata,
	1.3.2. Strogo pridržavanje šumskog reda;
	1.3.3. Suzbijanje bespravne sječe;
	1.3.4. Planiranje novih površina pogodnih za pošumljavanje i povećanje šumskog etata;
	1.3.5. Promjena fiskalne politike oporezivanja;
	1.3.6. Pošumljavanje zaštitnih pojaseva pored saobraćajnica, zaštitnih pojaseva pored riječnih tokova kao i površina podložnih eroziji;
	1.3.7. Edukacija službi koje se bave gazdovanjem šuma i primjeni novih i evroskih standarda;
	1.3.8. Povoljnosti prilikom uvođenje novih tehnologija za proizvodnju drvnih proizvoda;
	1.3.9. Afirmacija formiranja udruženja drvoprerađivača sa ciljem ponude finalnog proizvoda
	1.3.10. Stroga kontrola i permanentan monitoring stanja šuma;

Prioritet 4	1.4. Razvoj turizma
	1.4.1. Izrada Strategije razvoja turizma u opštini Rožaje,
	1.4.2. Afirmisanje realizacije LSL Hajla i Štedim koja predstavlja okosnicu razvoja turizma u našoj opštini;
	1.4.3. Revitalizacija postojećih turističkih kapaciteta i sadržaja;
	1.4.4. Realizacija turističkog lokaliteta Rijušte;
	1.4.5. Promjena fiskalne politike oporezivanja zemljišta namijenjenog za razvoj turističkih kapaciteta.;
	1.4.6. Modernizacija postojeće i izgradnja nove infrastrukture;
	1.4.7. Uvođenje novih sadržaja u turističku ponudu, izgradnja novih žičara, hotelskih i pansionskih smještaja različitih kategorija, ski, pješačkih i biciklističkih staza, ;
	1.4.8. Afirmacija kulturnih i ostalih manifestacija;
	1.4.9. Afirmacija izletišta Brezojevačko Brdo;
	1.4.10. Uvođenja novih povoljnosti prilikom regulisanja odobrenja za građenje;

	<i>1.4.12. Afirmisanje otvaranja turističke agencije koja bi imala za zadatak da promoviše, ostvaruje kontakte kao i koordinira sa turističkim subjektima;</i>
	<i>1.4.13 Inicijativa za sprovođenjem obuke novog kadra - turističkih radnika kako bi zadovoljio potrebe postojećih a i budućih turističkih sadržaja;</i>
	<i>1.4.14. Uvođenje novih standarda u pružanju turističkih usluga;</i>
	<i>1.4.17. Revitalizacija postojećih katuskih naselja i prilagođavanje turističkoim sadržajima;</i>

Specifični strateški cilj 2	Održivi, društveni i kulturni razvoj opštine
Prioritet 1	2.1 Unaprjeđenje oblasti socijalnog staranja
	<i>2.1.1 Saradnja na ažuriranju evidancija i podataka na osnovu kojih se utvrđuje parvo na neki neki vid socijalne zaštite;</i>
	<i>2.1.2. Uspostavljanje bliže saradnje sa ustanovama za socijalnu i dječju zaštitu;</i>
	<i>2.1.4. Saradnja na Razvoju programa zaštite najosjetljivijih socijalnih kategorija: djeca bez roditeljskog staranja i djeca sa posebnim potrebama, stara i iznemogla lica, samohrane majke, lica koja su žrtve porodičnog</i>
	<i>2.1.5. Određivanje lokacije za izgradnju centra za privremeni smještaj lica koja su žrtve porodičnog nasilja...</i>
	<i>2.1.6. Opremanje postojećih ustanova infrastrukturom koje pružaju usluge socijalne pomoći;</i>
	<i>2.1.7. Poboljšanje uslova za radno angažovanje lica sa posebnim potrebama i invalidnih lica;</i>
	<i>2.1.8. Afirmacija obuke potrebnog usko specijalizovanog stručnog kadra kao i primjena novih metodologija rada;</i>

Prioritet 2	2.2. Razvoj i promocija kulturne baštine
	<i>2.2.1. Afirmacija postojećih i formiranje novih manifestacija, radi očuvanja kulturnog nasljeđakao i korišćenja u turističke svrhe;</i>
	<i>2.2.2. Izrada analize kulturno - istorijskih lokaliteta, zaštita postojećih kao i prepoznavanje novih;</i>
	<i>2.2.3. Rad na zaštiti spomenika kulture ;</i>
	<i>2.2.4. Afirmacija u školskim ustanovama obrazovanje na temu lokalnog nasljeđa;</i>
	<i>2.2.5. Obezbeđivanje sredstava za otkup predmeta stare domaće radinosti;</i>
	<i>2.2.6. Afirmacija postojećih i organizovanje novih kulturnih dešavanja kao što su književne večeri, likovne izložbe, folklorne večeri...</i>

Prioritet 3	2.3. Unaprjeđenje obrazovnog sistema
	2.3.1. <i>Saradnja na revitalizaciji i modernizaciji postojećih objekata obrazovanja i prilagođavanje novim metodama rada;</i>
	2.3.2. <i>Promovisanje uspostavljanja školske mreže koja kadrovskim, materijalnim i prostornim kapacitetima odgovara savremenoj nastavi za sve obrazovne profile, u cilju stvaranja kompetentnog i konkurentnog kadra na tržištu rada;</i>
	2.3.3. <i>Promovisanje karijerne orijentacije u školama, buđenje preduzetničkog duha, obuka za sticanje ključnih vještina kao i promovisanje cjeloživotnog učenja;</i>
	2.3.4. <i>Inicijativa za uvođenjem novih predmeta u programe obrazovanja srednjih stručnih škola kako bi se kroz obrazovni sistem dala podrška razvoju prioritetnih ekonomskih sektora kao i podrška prekvalifikacije pojedinaca u zanimanja koja su deficitarne;</i>
	2.3.5. <i>Ostvarivanje saradnje između Ministarstva prosvete i sporta, Unije poslodavaca, škola, Centra za stručno obrazovanje i Lokalne samouprave u cilju sagledavanja potreba za kadrovima i definisanje upisne politike u skladu sa potrebama tržišta rada i strateškim planom Opštine, regiona i Države;</i>
	2.3.6. <i>Izgradnja i modernizacija gradskih škola zbog sve većeg broja učenika na gradskom području;</i>

Prioritet 4	2.4. Unaprjeđenje zdravstvene zaštite
	2.4.1. <i>Promocija stručnog usavršavanja i edukacija zdravstvenih i socijalnih radnika kao i afirmacija specijalizovanog kadra;</i>
	2.4.2. <i>Promocija zdravih stilova života</i>
	2.4.3. <i>Podsticaj broja patronažnih posjeta bolesnicima sa raznim vrstama bolesti;</i>
	2.4.4. <i>Revitalizacija postojećih ambulanti na ruralnom području;</i>
	2.4.5. <i>Afirmacija rada zaštitnika prava pacijenata i komisije za kontrolu kvaliteta zdravstvene zaštite;</i>
	2.2.6. <i>Poboljšanje tehničkih uslova za rad bolnice;</i>
	2.4.7. <i>Afirmacija zapošljavanja potrebnog usko specijalizovanog stručnog kadra kao i primjena novih metodologija rada;</i>

Prioritet 5	2.5. Razvoj sporta
	2.5.1. <i>Nastavak održavanja sportskih manifestacija kako takmičarskog tako i rekreativnog karaktera sa tendencijom porasta masovnosti i kvaliteta;</i>
	2.5.2. <i>Obezbjedeње tehničkih uslova za razvoj sportskih aktivnosti na urbanom području i u sastavu školskih objekata i u mjesnim zajednicama ruralnog područja (izgradnja sportskih terena, rekonstrukcija sportskih sala u školama, sanacija sanitarnih čvorova);</i>
	2.5.3. <i>Podrška osnivanje sportskih klubova u cilju povećanja aktivnosti omladine;</i>

	<i>2.5.4. Obogaćivanje sportske infrastrukture – sadržaja, ra razvoj različite vrste spotrskih aktivnosti;</i>
	<i>2.5.4. Analizirati mogućnosti investiranja privatnih subjekata (privatizacije) u sportske klubove ;</i>
	<i>2.5.5. Stimulativne mjere postojećim sportskim klubovima kao i afirmacija otvaranja novih.</i>

Specifični strateški cilj 3	Revitalizacija postojeće i izgradnja nove infrastrukture
Prioritet 1	3.1 Razvoj saobraćajne infrastrukture
	<i>3.1.1 Izrada studije razvoja saobraćaja opštine Rožaje;</i>
	<i>3.1.2. Izrada projektne dokumentacije za realizaciju projekata iz oblasti saobraćaja;</i>
	<i>3.1.3. Revitalizacija postojeće i izgradnja nove saobraćajne infrastrukture na ruralnom području;</i>
	<i>3.1.4. Revitalizacija postojeće i izgradnja nove saobraćajne infrastrukture na urbanom području;</i>
	<i>3.1.5. Rekonstrukcije I faze zaobilaznice i puštanje u funkciju</i>
	<i>3.1.6. Završetak II faze zaobilaznice;</i>
	<i>3.1.7. Unaprjeđenje pješačkog saobraćaja na urbanom području;</i>
	<i>3.1.8. Rješavanje pitanja parking prostora u užem dijelu grada;</i>
	<i>3.1.9. Donešen program održavanja i unaprjeđenja saobraćajne infrastrukture;</i>

Prioritet 2	3.2. Razvoj vodovodne infrastrukture
	<i>3.2.1. Izrada studije vodosnabdijevanja grada, prigradskih zona, ruralnih područja i turističkih lokaliteta;</i>
	<i>3.2.2. Izrada projektne dokumentacije za realizaciju projekata iz oblasti vodosnabdijevanja;</i>
	<i>3.2.3. Revitalizacija postojeće i izgradnja nove vodovodne infrastrukture, posebno na ruralnom području;</i>
	<i>3.2.4. Realizacija projekta sekundarnog vodovoda i zamjena azbestnih</i>
	<i>3.2.5. Uvođenje novih tehnologija dezinfekcije pitke vode;</i>
	<i>3.2.6. Afirmisati ideju „voda kao roba“, gdje bi se određeni kapaciteti mogli koristiti u komercijalne vrhe;</i>
	<i>3.2.7. Analiza politike naplate usluga vodovodnog preduzeća;</i>
	<i>3.2.8. Davanje na gazdovanje vodovode na ruralnom području lokalnom preduzeću koje se bavi vodosnabdijevanjem;</i>
	<i>3.2.9. Realizacija programa zaštite vodoizvorišta;</i>

	3.2.10. <i>Izrada studije za turističku i komercijalnu valorizaciju mineralnih izvora i vrela;</i>
--	--

Prioritet 3	3.3. Razvoj elektro-energetske infrastrukture
	3.3.1. <i>Inicijativa za izradu studije razvoja energetike za opštinu Rožaje,</i>
	3.3.2. <i>Izrada projektne dokumentacije za realizaciju projekata iz oblasti snabdijevanja električnom energijom;</i>
	3.3.3. <i>Izrada studije elektrifikacije katuna;</i>
	3.3.4. <i>Uspostavljanje energetskeg prstena u opštini Rožaje;</i>
	3.3.5. <i>Revitalizacija postojeće i izgradnja nove energetske mreže;</i>
	3.3.6. <i>Izgradnja javne rasvjete u centrima ruralnog područja;</i>
	3.3.7. <i>Energetsko obezbjeđenje turističkih lokaliteta u opštini Rožaje;</i>
	3.3.8. <i>Energetsko obezbjeđenje ruralnih i poljoprivrednih gazdinstava;</i>

Prioritet 4	3.4. Razvoj komunalne infrastrukture
	3.4.1. <i>Izrada studije ozelenjavanja javnih površina u gradskom jezgru, riječnih tokova i saobraćajnica,</i>
	3.4.2. <i>Unaprjeđenje gazdovanjem i opravljavanje čvrstim komunalnim otpadom;</i>
	3.4.3. <i>Rekonstrukcije postojeće kanalizacione mreže;</i>
	3.4.4. <i>Izgradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda;</i>
	3.4.5. <i>Uređenje riječnih korita;</i>
	3.4.6. <i>Definisanje lokacije i analiza načina skupljanja čvrstog otpada;</i>
	3.4.7. <i>Obuka kadra za oblasti upravljanjem komunalnim djelatnostima;</i>

Specifični strateški cilj 4	Zaštita životne sredine
Prioritet 1	4.1 Zaštita značajnih lokaliteta
	4.1.1 <i>Izrada studije biodiverziteta i identifikacija kritičnih i ugroženih lokaliteta;</i>
	4.1.2 <i>Zaštita vodoizvorišta i riječnih tokova;</i>
	4.1.3. <i>Sanacija divljih odlagališta</i>
	4.1.4. <i>Sanacija glavne gradske deponije;</i>

Prioritet 2	4.2. Unapređenje sistema otpadnih voda
	4.2.1. <i>Izgradnja glavnog gradskog kolektora</i>

	<i>4.2.2. Izgradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda;</i>
	<i>4.2.3. Obuka kadra za upravljanje sistema sakupljanja i prečišćavanja otpadnih voda;</i>

Prioritet 3	4.3. Unaprjeđenje energetske efikasnosti
	<i>5.3.1. Izrada plana energetske efikasnosti</i>
	<i>5.3.2. Analiza davanja povoljnosti i finansijskih olakšica za primjenu energetske efikasnosti;</i>

Specifični strateški cilj 5	Efikasna lokalna uprava
Prioritet 1	5.1 Optimizacija potrebnog i stručnog kadra
	<i>5.1.1 Izrada adekvatne sistematizacije sa planiranjem kadrovskih rješenja u skladu sa potrebama lokalne uprave;</i>
	<i>5.1.2 Afirmacija zapošljenja deficitarnog stručnog kadra kroz stipendije i ostale vrste pomoći uz obavezu zapošljavanja u opštini;</i>
	<i>5.1.3. Saradnja sa biroom za zapošljavanje kao i visoko - obrazovnim ustanovama kako bi se obezbijedio kvalitetan kadar;</i>

Prioritet 2	5.2. Unaprjeđenje znanja i vještina zaposlenih
	<i>5.2.1. Organizovanje obuka radnika za primjenu novih metoda rada;</i>
	<i>5.2.2. Saradnja sa institucijama na državnom i lokalnom nivou;</i>
	<i>5.2.3. Uvođenje novog načina rada lokalne uprave (elektronska lokalna uprava);</i>
	<i>5.2.4. Pospješenje saradnje lokalne uprave i lokalnih mjesnih zajednica</i>

6. PRIJEDLOG PROJEKATA ZA STRATEŠKI PERIOD 2021-2025

Prijedlog projekata odnosi se na strateški period 2021-2025 gdje su po specifičnim strateškim ciljevima i prioritetima raščlanjene aktivnosti koje je neophodno sprovesti kako bi se ostvario strateški cilj razvoja. U trenutku izrade SPR-a nije bio poznat određeni broj informacija kao što su opredijeljena budžetska sredstva na lokalnom i državnom nivou.. U tabelama data je procijenjena vrijednost projekata i aktivnosti koje je neophono realizovati. Pored naziva i procijenjene ktivnosti dato je i okvirno vrijeme realizacije, potencijalni izvori finansiranja kao i nosioci projekta.

Specifični strateški cilj 1: Razvoj ekonomije i privrede						
Prioritet 1.1. Razvoj mikro, malih i srednjih preduzeća						
R. br.	Naziv projekta	Vrijednost projekta (u 000 €)	Nosioci projekta	Izvori finansiranja (%)	Korisnici projekta	Vrijeme realizacije
1	Izrada srudije za razvoj poreskih olakšica i podsticaja poput olobađanja carina prilikom uvoza opreme i sl.	5	Opština Rožaje i Ministarstvo ekonomskog razvoja	CG Budžet 100%	Privrednici	2022-2023
2	DUP Industrijska zona ``Zeleni``-završetak	12	Država CG	CG Budžet 100%	Lokalni privrednici i lokalno stanovništvo	2021-2022
3	Izrada projektne dokumentacije za infrastrukturno opremanje (Projekat saobraćajnica, Projekat vodosnadbijevanja i otpadnih voda, Projekat Elektrifikacije) Biznis Zone	45	Opština Rožaje	Opštinski Budžet 50% CG Budžet 50%	Lokalni privrednici i lokalno stanovništvo	2021-2022
4	Izgradnja saobraćajnica u Biznis zoni	450	Opština Rožaje	Opštinski Budžet 50% CG Budžet 50%	Lokalni privrednici i lokalno stanovništvo	2022-2025
5	Izgradnja sistema vodosnadbijevanja i otpadnih voda Biznis zone	250	Opština Rožaje	Opštinski Budžet 50% CG Budžet 50%	Lokalni privrednici i lokalno stanovništvo	2022-2023
6	Izgradnja sistema elektrifikacije Biznis zone	150	Opština Rožaje	Opštinski Budžet 50% CG Budžet 50%	Lokalni privrednici i lokalno stanovništvo	2023-2025
7	Izrada projektne dokumentacije u okviru DUP-a Centar 2 (Gornji Ibar) za infrastrukturno opremanje (Projekat saobraćajnica, Projekat vodosnadbijevanja,	35	Opština Rožaje	Opština Rožaje 100%	Lokalni privrednici i lokalno stanovništvo	2022-2023

	Projekat Elektrifikacije)					
8	Izgradnja saobraćajnica u okviru DUP-a Centar 2	150	Opština Rožaje	Opštinski Budžet 50% CG Budžet 50%	Lokalni privrednici i lokalno stanovništvo	2023-2024
9	Izgradnja sistema vodosnadbijevanja i otpadnih voda u okviru DUP-a Centar 2	65	Opština Rožaje	Opštinski Budžet 50% CG Budžet 50%	Lokalni privrednici i lokalno stanovništvo	2024-2025
10	Izgradnja sistema elektrifikacije u okviru DUP-a Centar 2	45	Opština Rožaje	Opštinski Budžet 50% CG Budžet 50%	Lokalni privrednici i lokalno stanovništvo	2024-2025
11	Izrada strategije promocije stranih ulaganja u mikro, mala i srednja preduzeća	5	Opština Rožaje	Opštinski Budžet 100%	Lokalni privrednici	2022-2023

Prioritet 1.2. Razvoj poljoprivrede

R. br.	Naziv projekta	Vrijednost projekta (u 000 €)	Nosioci projekta	Izvori finansiranja (%)	Korisnici projekta	Vrijeme realizacije
1	Izrada studije mogućnosti davanja u zakup, otkup i ustupanje zemljišta za izgradnju novih poljoprivrednih kapaciteta	5	Opština Rožaje Ministarstvo finansija	Opštinski Budžet 50% CG Budžet 50%	Poljoprivrednici	2021-2022
2	Izrada strategije promocije ulaganja u poljoprivredi	5	Opština Rožaje	Opština Rožaje 100%	Poljoprivrednici	2021-2022
3	Formiranje posebne agencije za stručnu i savjetodavnu pomoć, izradu projekata mladim poljoprivrednicima	15	Opština Rožaje	Opština Rožaje 100%	Poljoprivrednici	2021-2022
4	Izrada studije za proizvodnju finalnih proizvoda od šumskih plodova	5	Opština Rožaje	Opština Rožaje 100%	Poljoprivrednici	2022-2023
5	Projekat pospješivanja poljoprivrednih djelatnosti putem donacija zaslužnim poljoprivrednicima	45	Opština Rožaje	Opština Rožaje 100%	Poljoprivrednici	2022-2023
6	Izrada studije vodosnadbijevanja poljoprivrednih gazdinstava na ruralnom području	15	Opština Rožaje	Opštinski Budžet 50% CG Budžet 50%	Poljoprivrednici i lokalno stanovništvo	2023-2024

7	Formiranje lokalnih otkupnih centara, za poljoprivredne proizvode	25	Opština Rožaje	Opštinski Budžet 50% CG Budžet 50%	Poljoprivrednici i lokalno stanovništvo	2024-2025
8	Izrada studije promocije poljoprivrednih proizvoda	7	Opština Rožaje	Opština Rožaje 100%	Poljoprivrednici	2024-2025

Prioritet 1.3. Razvoj šumarstva i drvoprerade

R. br.	Naziv projekta	Vrijednost projekta (u 000 €)	Nosioci projekta	Izvori finansiranja (%)	Korisnici projekta	Vrijeme realizacije
1	Izrada studije zaštite lokaliteta od posebne važnosti	10	Ministarstvo poljoprivrede	CG Budžet 100%	Lokalni privrednici	2021-2022
2	Izrada studije pošumljavanja zaštitnih pojasa rijeka, saobraćajnica kao i srozijom ugroženih lokacija	10	Opština Rožaje i Ministarstvo poljoprivrede	Opštinski Budžet 50% CG Budžet 50%	Lokalno stanovništvo	2023-2024
3	Izrada analize formiranja udruženja drvoprerađivača sa ciljem proizvodnje finalnog proizvoda	5	Opština Rožaje i Ministarstvo poljoprivrede	Opštinski Budžet 50% CG Budžet 50%	Lokalni privrednici	2021-2022
4	Izrada studije potencijala i korišćenja drvnog otpada.	8	Opština Rožaje i Ministarstvo poljoprivrede	Opštinski Budžet 50% CG Budžet 50%	Lokalni privrednici	2022-2023
5	Izrada studije formiranja novih drvnih proizvoda kao što su proizvode za potrebe promocije i turizma	5	Opština Rožaje	Opštinski Budžet 100%	Lokalni privrednici	2023-2024

Prioritet 1.4. Razvoj turizma

R. br.	Naziv projekta	Vrijednost projekta (u 000 €)	Nosioci projekta	Izvori finansiranja (%)	Korisnici projekta	Vrijeme realizacije
1	Izrada strategije razvoja turizma i turističkih potencijala kao i različitih oblika turističke ponude i sadržaja (ruralni turizam, zdravstveni turizam, vjerski turizam...)	10	Opština Rožaje i resorno ministarstvo	Opštinski Budžet 100%	Lokalno stanovništvo	2021-2022
2	Izrada Lokalne studije lokacije za valorizaciju lokaliteta Rujište	15	Ministarstvo ekologije i prostornog	CG Budžet 100%	Lokalni privrednici	2022-2023

			planiranja i urbanizma			
3	Izgradnja tehničke dokumentacije za infrastrukturno opremanje lokaliteta Hajla i Štedim	85	Ministarstvo ekologije i prostornog planiranja i urbanizma	CG Budžet 100%	Lokalno stanovništvo i lokalni privrednici	2022-2023
3	Izradastudije revitalizacije postojećih katunskih naselja u turističke svrhe	5	Opština Rožaje	Opštinski Budžet 100%	Lokalno stanovništvo	2022-2023
4	Infrastrukturno opremanje lokaliteta Brezovačko Brdo	15	Opština Rožaje	Opštinski Budžet 50% EU fondovi 50%	Lokalno stanovništvo	2022-2023
5	Projektovanje i izgradnja bazne stanice na lokalitetu Štedim	4500	Uprava javnih radova i Opština Rožaje	Državni Budžet 100%	Turistički privrednici i lokalno stanovništvo	2021-2023
6	Projektovanje i izgradnja žičare i ski staza – nastavak radova	2000	Uprava javnih radova i Opština Rožaje	Državni Budžet 100%	Turistički privrednici i lokalno stanovništvo	2021-2023
5	Projekat turističke ponude na turističkom lokalitetu Grahovača	8	Opština Rožaje	Opštinski Budžet 50% Lokalni preduzetnici 50%	Lokalno stanovništvo I posjetioci	2023-2024
6	Formiranje turističke agencija koja bi imala funkciju organizovanja, promocije ponude i saradnju sa drugim turističkim agencijama.	15	Opština Rožaje	Opštinski Budžet 100%	Lokalno stanovništvo I posjetioci	2024-2025

Specifični strateški cilj 2 . Održivi socijalni, društveni i kulturni razvoj opštine**Prioritet 2.1. Unapređenje oblasti socijalnog staranja**

R. br.	Naziv projekta	Vrijednost projekta (u 000 €)	Nosioci projekta	Izvori finansiranja (%)	Korisnici projekta	Vrijeme realizacije
1	Izrada studije osoba u stanju socijalne pomoći	15	Resorno ministarstvo	Budžet CG 100%	Lokalno stanovništvo	2021-2022
2	Opremanje ustanova koje se bave pružanjem usluga socijalne zaštite	45	Opština Rožaje i resorno ministarstvo	Opštinski Budžet 5% Budžet CG i 45% EU fondovi 50%	Lokalno stanovništvo	2022-2023
3	Izgradnja objekta za privremeni smještaj lica žrtava porodičnog	250	Opština Rožaje i resorno	Opštinski Budžet 5% Budžet CG i	Lokalno stanovništvo	2024-2025

	nasilja		ministarstvo	45% EU fondovi 50%		
4	Rekonstrukcija zgrade opštine za potrebe lica sa ograničenjem u kretanju	25	Opština Rožaje	Opštinski Budžet 100%	Osobe sa posebnim potrebama	2022-2023

Prioritet 2.2. Razvoj i promocija kulturne baštine

R. br.	Naziv projekta	Vrijednost projekta (u 000 €)	Nosioci projekta	Izvori finansiranja (%)	Korisnici projekta	Vrijeme realizacije
1	Izrada studije zaštite kulturnog dobra i kulturno-istorijskih spomenika	15	Opština Rožaje i Zavod za zaštitu kulturnih spomenika	Opštinski Budžet 20% Budžet CG 40% i EU fondovi 40%	Lokalno stanovništvo i posjetioci	2022-2023
2	Uvođenje novih kulturnih događaja kao što su festivali, književne večeri...	250	Opština Rožaje i resorno ministarstvo	Opštinski Budžet 20% Budžet CG i 40% EU fondovi 40%	Lokalno stanovništvo i posjetioci	2023-2024
3	Rekonstrukcija prostorija u Centru za kulturu za potrebe kulturnih događaja	12	Opština Rožaje i resorno ministarstvo	Opštinski Budžet 20% Budžet CG i 40% EU fondovi 40%	Lokalno stanovništvo i posjetioci	2021-2022
4	Zaštita i revitalizacija postojećeg kulturnog nasljeđa (stare kuće, hajrati...)	25	Opština Rožaje	Opštinski Budžet 50% i EU fondovi 50%	Lokalno stanovništvo i posjetioci	2024-2025
5	Projekat obezbjeđivanje sredstava za otkup stare domaće radinosti	15	Opština Rožaje	Opštinski Budžet 50% i EU fondovi 50%	Lokalno stanovništvo i posjetioci	2021-2022
6	Uređenje platoa u kod zavičajnog muzeja „Ganića Kula“	30	Opština Rožaje i resorno ministarstvo	Opštinski Budžet 20% i fondovi 80%	Lokalno stanovništvo i posjetioci	2023-2024

Prioritet 2.3. Unapređenje obrazovnog sistema

R. br.	Naziv projekta	Vrijednost projekta (u 000 €)	Nosioci projekta	Izvori finansiranja (%)	Korisnici projekta	Vrijeme realizacije
1	Izrada studije deficitarnog stručnog kadra za potebe turizma, ugostiteljstva,	10	Opština Rožaje i resorno ministarstvo	Opštinski Budžet 10% CG Budžet 90%	Lokalno stanovništvo	2022-2023

	poljoprivrede....					
2	Izrada studije prekvalifikacije radne snage	5	Opština Rožaje i resorno ministarstvo	CG Budžet 100%	Lokalno stanovništvo	2022-2023
3	Izgradnja III osnovne škole na lokaciji DUP Centar II	1500	Ministarstvo prosvjete	CG Budžet 100%	Lokalno stanovništvo	2022-2023
4	Izgradnja Dječjeg vrtića na lokaciji DUP Centar II	400	Ministarstvo prosvjete	Opštinski Budžet 10% CG Budžet 90%	Lokalno stanovništvo	2024-2025
5	Izgradnja osnovne škole u Dacićima	350	Ministarstvo prosvjete	Opštinski Budžet 10% CG Budžet 90%	Lokalno stanovništvo	2023-2024
6	Rekonstrukcija školskih terena na ruralnom području	45	Ministarstvo prosvjete	Opštinski Budžet 10% CG Budžet 90%	Lokalno stanovništvo	2024-2025
7	Program stipendiranja studenata deficitarnih oblasti i zvanja	50	Opština Rožaje i Ministarstvo nauke i kulture	Opštinski Budžet 50% CG Budžet 50%	Studenti	2021-2025

Prioritet 2.4. Unapređenje zdravstvene zaštite

R. br.	Naziv projekta	Vrijednost projekta (u 000 €)	Nosioci projekta	Izvori finansiranja (%)	Korisnici projekta	Vrijeme realizacije
1	Rekonstrukcija doma zdravlja Rožaje	300	Ministarstvo zdravlja	Budžet CG 100%	Pacijenti i zaposleni	2023-2024
2	Rekonstrukcija seoskih ambulanti	150	Ministarstvo zdravlja	Budžet CG 100%	Pacijenti i zaposleni	2024-2025
3	Prilagođavanje objekta Doma zdravlja za pristup lica smanjene pokretljivosti	25	Ministarstvo zdravlja	Budžet CG 100%	Pacijenti i zaposleni	2021-2022
4	Nbavka opreme za specijalističke preglede	45	Ministarstvo zdravlja	Budžet CG 50% i EU fondovi	Pacijenti i zaposleni	2024-2025

Prioritet 2.5. Razvoj sporta

R. br.	Naziv projekta	Vrijednost projekta (u 000 €)	Nosioci projekta	Izvori finansiranja (%)	Korisnici projekta	Vrijeme realizacije
1	Program podrške sportskim klubovima i organizacijama	30	Opština Rožaje	Opštinski Budžet 100%	Sportski klubovi	2021-2022
2	Izrada strategije razvoja sporta u opštini Rožaje	10	Opština Rožaje i Ministarstvo	Opštinski Budžet 50% CG Budžet	Lokalno stanovništvo i sportisti	2022-2023

			sporta	50%		
3	Rekonstrukcija atletske staze kod centralnog stadiona	300	Opština Rožaje i Ministarstvo sporta	Opštinski Budžet 50% CG Budžet 50%	Lokalno stanovništvo i sportisti	2022-2023
4	Izgradnja tribina i pratećih objekata u okviru kompleksa Gradskog stadiona	1,100	Opština Rožaje i FSCG	Opštinski Budžet 30% FSCG 70%	Lokalno stanovništvo	2022-2023
4	Izgradnja olimpijskog bazena mini-hotelom za smještaj sportista i ostalim potebnim sadržajem u okviru sportsko-rekreativnog centra	3.500	Opština Rožaje i Ministarstvo prosvjete, nauke, kulture i sporta	Opštinski Budžet 20% CG Budžet 40%, fondovi 30%, donacije 10%	Lokalno stanovništvo i sportisti	2024-2025
5	Izgradnja multifunkcionalnog terena za male sportove	100	Opština Rožaje i FSCC	Opštinski Budžet 30% FSCG 70%	Lokalno stanovništvo i sportisti	2023-2024
6	Izgradnja trim staze na Bandžovom Brdu	150	Opština Rožaje i Ministarstvo sporta	Opštinski Budžet 50% EU fondovi 50%	Lokalno stanovništvo i sportisti	2024-2025

Specifični strateški cilj 3: Revitalizacija postojeće i izgradnja nove infrastrukture**Prioritet 3.1. Razvoj saobraćajne infrastrukture**

R. br.	Naziv projekta	Vrijednost projekta (u 000 €)	Nosioci projekta	Izvori finansiranja (%)	Korisnici projekta	Vrijeme realizacije
1.	Izgradnja lokalnog puta Zaobilaznica I- Stadion L=500m	500	Opština Rožaje	Budžet Opštine	Lokalno stanovništvo i tranzit	2023-2025
2.	Uređenje parkngna iza zgrade MUP-a i Uprave policije	1500	Opština Rožaje	Budžet Opštine	Lokalno stanovništvo	
3.	Projektovanje i izgradnja ulice od pošte do kuće Sinanovića	200	Opština Rožaje	Budžet Opštine	Lokalno stanovništvo	2021-2024
4.	Nastavak radova na izradi putne infrastrukture na lokalitetu Štedim	450	Opština Rožaje	Budžet Opštine	Lokalno stanovništvo	2022-2025
5.	Izgradnja lokalnog puta Hurije-Lovnica L=3,200m	1674	Opština Rožaje	Budžet Opštine	Lokalno stanovništvo	2022-2025
6.	Rekonstrukcija i modernizacija gradskih ulica L=10.000m		Opština Rožaje	Budžet Opštine	Lokalno stanovništvo	kontinuirano
7.	Rekonstrukcija i modernizacija puta	Vrijednost investicije biće	Opština Rožaje	Budžet Opštine	Lokalno	2022-2025

	Dimiškin most-Bandžov L=10.000m	poznata nakon izrade tehničke dokumentacije			stanovništvo i turisti	
8.	Rekonstrukcija ulice Centar VII (I faza)	30	Opština Rožaje	Budžet Opštine	Lokalno stanovništvo	2021-2022
9.	Izgradnja kružnog roka kod "Volija"	100	Opština Rožaje i uprava javnih radova CG	Budžet Opštine 50% i Bidžet CG 50%	Lokalno stanovništvo	2023-2025
10.	Asfaltiranje ulice Čatovske livade	Vrijednost investicije biće poznata nakon izrade tehničke dokumentacije	Opština Rožaje	Budžet Opštine	Lokalno stanovništvo	2023-2025
11.	Asfaltiranje ulice od Zgrade solidarnosti do magistralnog puta Rožaje-Peć	Vrijednost investicije biće poznata nakon izrade tehničke dokumentacije	Opština Rožaje	Budžet Opštine	Lokalno stanovništvo i tranzit	2023-2025
12.	Asfaltiranje ulice Kamenuša II	Vrijednost investicije biće poznata nakon izrade tehničke dokumentacije	Opština Rožaje	Budžet Opštine	Lokalno stanovništvo	2023-2025
13.	Rekonstrukcija kraka ulice Rifata Burdževića	Vrijednost investicije biće poznata nakon izrade tehničke dokumentacije	Opština Rožaje	Budžet Opštine	Lokalno stanovništvo i tranzit	2023-2025
14.	Izgradnja ulice pored Doma zdravlja	Projekat	Opština Rožaje	Budžet Opštine	Lokalno stanovništvo	2023-2024
15.	Rekonstrukcija starog mosta na rijeci Ibar u centru grada	200	Opština Rožaje	Budžet Opštine	Lokalno stanovništvo	2021-2022
16	Rekonstrukcija pješačkih staza – zamjena postojećih behaton kocki	260	Opština Rožaje	Budžet Opštine 30% i donacije 70%	Lokalno stanovništvo	2021-2022
16.	Asfaltiranje ulice Mustafa Pećanin I	15	Opština Rožaje	Budžet Opštine	Lokalno stanovništvo	2021-2022
17.	Asfaltiranje ulice Šušteri I	Vrijednost investicije biće poznata nakon izrade tehničke	Opština Rožaje	Budžet Opštine	Lokalno stanovništvo	2023-2025

		dokumentacije				
18.	Asfaltiranje ulice Šušteri II	Vrijednost investicije biće poznata nakon izrade tehničke dokumentacije	Opština Rožaje	Budžet Opštine	Lokalno stanovništvo	2023-2025
19.	Asfaltiranje ulice Šušteri III	Vrijednost investicije biće poznata nakon izrade tehničke dokumentacije	Opština Rožaje	Budžet Opštine	Lokalno stanovništvo	2023-2025
20.	Asfaltiranje ulice Top I	Vrijednost investicije biće poznata nakon izrade tehničke dokumentacije	Opština Rožaje	Budžet Opštine	Lokalno stanovništvo	2023-2025
22.	Izgradnja potpornog zida u ulici J.Kurtagića na dionici iznad zgrade Vojnog odsijeka		Opština Rožaje	Budžet Opštine	Lokalno stanovništvo	
23.	Asfaltiranje puta u MZ Kalače	30	Opština Rožaje	Budžet Opštine	Lokalno stanovništvo	2021-2022
24.	Asfaltiranje puta u MZ Bać-put prema Džudževićima	20	Opština Rožaje	Budžet Opštine	Lokalno stanovništvo	2021-2022
25.	Asfaltiranje puta u MZ Sređani	10	Opština Rožaje	Budžet Opštine	Lokalno stanovništvo	2021-2022
26.	Asfaltiranje puta u MZ Bać-put prema imanju Haruna Kajevića	15	Opština Rožaje	Budžet Opštine	Lokalno stanovništvo	2021-2022
27.	Asfaltiranje puta u MZ Besnik	20	Opština Rožaje	Budžet Opštine	Lokalno stanovništvo	2021-2022
28.	Rekonstrukcija postojećeg puta od Seošnice prema Honsićima	20	Opština Rožaje	Budžet Opštine	Lokalno stanovništvo	2021-2022
29.	Asfaltiranje putnog pravca od stare stočne pijace prema Kamenjuši do Ramovića	50	Opština Rožaje	Budžet Opštine	Lokalno stanovništvo	2021-2022
30.	Asfaltiranje puta u MZ Paučina	40	Opština Rožaje	Budžet Opštine	Lokalno stanovništvo	2021-2022
31.	Rekonstrukcija ulice 13.Juli		Opština Rožaje	Budžet Opštine	Lokalno stanovništvo	

32.	Sanacija lokalnih nekategorisanih makadamskih puteva na teritoriji opštine Rožaje	50	Opština Rožaje	Budžet Opštine	Lokalno stanovništvo	Kontinuirano
33.	Izgradnja pješačke staze pored JU OŠ "25" Maj	Vrijednost investicije biće poznata nakon revidovanja tehničke dokumentacije	Opština Rožaje	Budžet Opštine	Lokalno stanovništvo	2022-2025
34.	Izgradnja pješačke staze u ulici "29. Novembar"	Vrijednost investicije biće poznata nakon revidovanja tehničke dokumentacije	Opština Rožaje	Budžet Opštine	Lokalno stanovništvo	2022-2025
35.	Nastavak izgradnje pješačke staze u ulici R. Burdževića L=300m	Vrijednost investicije biće poznata nakon revidovanja tehničke dokumentacije	Opština Rožaje	Budžet Opštine	Lokalno stanovništvo	2022-2025
36.	Izgradnja pješačke staze u ulici Milun Ivanović	Vrijednost investicije biće poznata nakon revidovanja tehničke dokumentacije	Opština Rožaje	Budžet Opštine	Lokalno stanovništvo	2022-2025
37.	Regulisanje pješačkog prelaza "Kolorado"	160	Opština Rožaje	Budžet Opštine 50% i Budžet CG 50%	Lokalno stanovništvo	2023-2025
38.	Regulisanje saobraćajnice kod ETC-a	150	Opština Rožaje	Budžet Opštine	Lokalno stanovništvo i tranzit	2023-2025
39.	Izgradnja pješačke staze u ulici Zelenska I	Vrijednost investicije biće poznata nakon revidovanja tehničke dokumentacije	Opština Rožaje	Budžet Opštine	Lokalno stanovništvo	2023-2025
40.	Izgradnja biciklističke staze Dimiškim most-Skarepača	Vrijednost investicije biće poznata nakon revidovanja tehničke dokumentacije	Opština Rožaje	Budžet Opštine	Lokalno stanovništvo	2023-2025
41.	Rekonstrukcija pješačke staze u ulici M. Tita	20	Opština Rožaje	Budžet Opštine	Lokalno stanovništvo	2021-2022
42.	Unaprjeđenje saobraćajne	40	Opština Rožaje	Budžet Opštine	Lokalno	Kontinuirano

	signalizacije u užem dijelu grada				stanovništvo	
43	Projektovanje i izgradnja putne infrastrukture unutar kompleksa na Štedimu	2000	Uprava javnih radova i Opština Rožaje	Ministarstvo kapitalnih investicija i 80% i Budžet Opštine 20%	Turistički privrednici i lokalno stanovništvo	2022-2025

Prioritet 3.2. Razvoj vodovodne infrastrukture

R. br.	Naziv projekta	Vrijednost projekta (u 000 €)	Nosioci projekta	Izvori finansiranja (%)	Korisnici projekta	Vrijeme realizacije
1.	Studija vodosnadbijevanja za lokalitet Hajla i Štedim	35	Opština Rožaje	Budžet CG 100%	Lokalno stanovništvo	2021-2022
2	Radovi na izgradnji hidrotehničkih instalacija na lokalitetu Hajla-Štedim	1000	Opština Rožaje i Ministarstvo kapitalnih investicija	Ministarstvo kapitalnih investicija i 80% i Budžet Opštine 20%	Turistički radnici i lokalno stanovništvo	2022-2023
3	Izgradnja cjevovoda fi 110 od mjesta iznad prekidne komore Dacići do naselja Dedeći u dužini 3200m	95	Opština Rožaje	Budžet Opštine	Lokalno stanovništvo	2023-2024
4	Rekonstrukcija vodovodnog sistema u ulici M.Pećanin i dijela naselja Šušteri	18.5	Opština Rožaje	Budžet Opštine	Lokalno stanovništvo	2021-2022
5	Zamjena zatvaračnica i rekonstrukcija vodovodnih šahti i vazdušnih ventila	35.5	Opština Rožaje	Budžet Opštine	Lokalno stanovništvo	2021-2025
6	Obezbeđivanje vodoizvorišta i obeležavanje zona sanitarne zaštite	19.5	Opština Rožaje	Budžet Opštine	Lokalno stanovništvo	2023-2024
7	Izgradnja Vodovoda Jablanica	25	Opština Rožaje	Budžet Opštine	Lokalno stanovništvo	2024-2025
8	Izgradnja vodovoda Šušteri	220	Opština Rožaje	Budžet Opštine	Lokalno stanovništvo	2022-2023
9	Izgradnja vodovoda Grope-Alivukine	42.5	Opština Rožaje	Budžet Opštine	Lokalno stanovništvo	2024-2025
10	Izgradnja hidrotehničkog objekta "Razdjelne komore" u MZ Seošnica	25.5	Opština Rožaje	Budžet Opštine	Lokalno stanovništvo	2022-2023
11	Hlorinatorska stanica "Vukoser"	82	Opština Rožaje	Budžet Opštine	Lokalno stanovništvo	2022-2023
12	Izgradnja fekalne kanalizacije u naselju Čatovske livade	95	Opština Rožaje	Budžet Opštine	Lokalno stanovništvo	2021-2022

13	Izgradnja fekalne kanalizacije od Lubodera do ulice Veljka Vlahovića	45.5	Opština Rožaje	Budžet Opštine	Lokalno stanovništvo	2022-2023
14	Izgradnja fekalne kanalizacione mreže u ulici Sandžačka do naselja Hasovići	225	Opština Rožaje	Budžet Opštine	Lokalno stanovništvo	2021-2022
15	Izgradnja fekalne kanalizacione mreže u naselju Kamenjuša i povezivanje na postojeću mrežu u ul. Novopazarska	53	Opština Rožaje	Budžet Opštine	Lokalno stanovništvo	2023-2024
16	Izgradnja fekalne kanalizacione mreže u naselju Klekovača ul. Jaha Kurtagića	10	Opština Rožaje	Budžet Opštine 100%	Lokalno stanovništvo	2022-2023
17	Završetak radova na gradskom rezervoaru za vodu "Carine"	31	Opština Rožaje	Budžet Opštine 100%	Lokalno stanovništvo	2021-2022

Prioritet 3.3. Razvoj elektroenergetske infrastrukture

R. br.	Naziv projekta	Vrijednost projekta (u 000 €)	Nosioci projekta	Izvori finansiranja (%)	Korisnici projekta	Vrijeme realizacije
2	Projektovanje i izgradnja dalekovoda Zeleni -Štedim	4000	Uprava javnih radova i Opština Rožaje	Državni Budžet 100%	Turistički privrednici i lokalno stanovništvo	2021-2024
3	Rekonstrukcija DV 10kV Kačapore-Donji Besnik	17	CEDIS	CEDIS 100%	Lokalno stanovništvo	2021-2022
4	Izgradnja STS 10/0,4 kV 160kVa Bralići I sa priključnim DV10kV i uklapanjem u NNM	21	CEDIS	CEDIS 100%	Lokalno stanovništvo	2021-2022
5	Rekonstrukcija DV10kV Agovići-Seošnica	36	CEDIS	CEDIS 100%	Lokalno stanovništvo	2021-2022
6	Rekonstrukcija DV 10kV Biševo-Redžovići	25	CEDIS	CEDIS 100%	Lokalno stanovništvo	2021-2022
7	Rekonstrukcija NNV Bijela Crkva	16	CEDIS	CEDIS 100%	Lokalno stanovništvo	2022-2023
8	Izgradnja STS 10/0.4 Kv 160kVa Rečkovići sa priključnim DV 10kV	15	CEDIS	CEDIS 100%	Lokalno stanovništvo	2022-2023
9	Izgradnja DTS 10/0.4kV 630kVa Čatovske livade sa priključnim KV 10kV i	73	CEDIS	CEDIS 100%	Lokalno stanovništvo	2022-2023

	uklapanjem u NNM					
10	Izgradnja DTS 10/0.4kV 160kVa Balotiće II sa priključnim KV 10kV i uklapanjem u NNM	39	CEDIS	CEDIS 100%	Lokalno stanovništvo	2022-2023
11	Rekonstrukcija NN mreže STS Donja Lovnica	15	CEDIS	CEDIS 100%	Lokalno stanovništvo	2022-2023
12	Rekonstrukcija zaštite, ugradnja glavnog upravljačkog ormara sa RTU uređajem i ožičenje u TS 35/10kV Rožaje	50	CEDIS	CEDIS 100%	Lokalno stanovništvo	2023-2024
13	Rekonstrukcija STS 10/0.4kV Kalače i zamjena transformatora 160kVa	8	CEDIS	CEDIS 100%	Lokalno stanovništvo	2023-2024
14	Ugradnja reklozera na DV 10kV Bašča	70	CEDIS	CEDIS 100%	Lokalno stanovništvo	2024-2025
15	Rekonstrukcija nove BTS 10/0,4 Kv Baza I zamjena transformatora postojećeg 250kVa novim 630 kVa	50	CEDIS	CEDIS 80% Lokalno stanovništvo 20%	Lokalno stanovništvo	2023-2024
16	Izgradnja novog kraka NN mreže trafo reona Čatovske livade (NN izvod 0,4 kV iz MBTS 10/0,4 "Izbjegličko naselje"Rožaje)	10	CEDIS	CEDIS 80% i Opština Rožaje 20%	Lokalno stanovništvo	2023-2024
17	Izgradnja novog kraka TS 10/0.4 Kv 630kVa Hurije sa priključnim KV 10kV i uklapanjem u NNM	64	CEDIS	CEDIS 100%	Lokalno stanovništvo	2023-2024
18	Izgradnja TS 10/0.4 Kv 630kVa Brđani sa priključnim KV 10kV i uklapanjem u NNM	69	CEDIS	CEDIS 100%	Lokalno stanovništvo	2024-2025
19	Izgradnja STS 10/0.4 Kv 160kVa Razdolje sa priključnim DV 10kV i uklapanjem u NNM	36	CEDIS	CEDIS 100%	Lokalno stanovništvo	2024-2025
20	Rekonstrukcija STS 10/0,4kV Mujevići-Duga Zamjena transformatora 160 kVa Rožaje	8	CEDIS	CEDIS 100%	Lokalno stanovništvo	2024-2025

Prioritet 3.3. Razvoj komunalne infrastrukture						
R. br.	Naziv projekta	Vrijednost projekta (u 000 €)	Nosioci projekta	Izvori finansiranja (%)	Korisnici projekta	Vrijeme realizacije
1	Izrada plana upavljanjem čvrstim komunalnim otpadom	8	Opština Rožaje	Opština Rožaje 100%	Lokalno stanovništvo	2021-2022
2	Izrada projekta ozelenjavanja javnih površina u gradskom jezgru	25	Opština Rožaje	Opština Rožaje 100%	Lokalno stanovništvo	2021-2022
3	Izrada Plana punktova za sakupljanje čvrstog komunalnog otpada	15	Opština Rožaje	Opština Rožaje 100%	Lokalno stanovništvo	2021-2022
4	Izrada plana rekonstrukcije i sanacije sekundarne vodovodne mreže	25	Opština Rožaje i resorno ministarstvo	Opštinski Budžet 50% CG Budžet 50%	Lokalno stanovništvo	2022-2023
5	Poboljšanje tehničke opreme preduzeća koje upravlja sakupljanjem i odvozom komunalnog otpada	120	Opština Rožaje i resorno ministarstvo	Opštinski Budžet 5% CG Budžet 10% EU fondovi 85%	Lokalno stanovništvo	2023-2024
6	Izgradnja transfer stanice sa reciklažnim dvorištem	2500	Opština Rožaje i resorno ministarstvo	Opštinski Budžet 5% CG Budžet 10% EU fondovi 85%	Lokalno stanovništvo	2024-3025
7	Uređenje platoa glavne gradske pijace	95	Opština Rožaje i resorno ministarstvo	CG Budžet 100%	Lokalno stanovništvo	2021-2022
8	Izgradnja Centralne garaže na lokaciji postojećeg gradskog parkinga	1500	Opština Rožaje	Opštinski Budžet 10% CG Budžet 20% Privatna sredstva 80%	Lokalno stanovništvo	2022-2023
9	Projekat sanacije divljeih odlagališta komunalnog otpada	15	Opština Rožaje	Opštinski Budžet 100%	Lokalno stanovništvo	2022-2023
10	Projekat pokretanja stočne pijace u Grahovu	10	Opština Rožaje	Opštinski Budžet 60% CG Budžet 40%	Lokalno stanovništvo i poljoprivrednici	2023-2024
11	Uređenje korita rijeke Ibar u užem gradskom jezgru	850	Opština Rožaje i resorno ministarstvo	Opštinski Budžet 5% CG Budžet 10% EU fondovi 85%	Lokalno stanovništvo	2024-2025

Specifični strateški cilj 4: Zaštita životne sredine**Prioritet 4.1. Zaštita značajnih lokaliteta**

R. br.	Naziv projekta	Vrijednost projekta (u 000 €)	Nosioci projekta	Izvori finansiranja (%)	Korisnici projekta	Vrijeme realizacije
1	Izrada studije biodiverziteta	10	Opština Rožaje i resorno ministarstvo	Opštinski Budžet 50% CG Budžet 50%	Organi lokalne uprave i resornog ministarstva	2022-2023
2	Izrada projekta zaštite vodoizvorišta	5	Opština Rožaje i resorno ministarstvo	Opštinski Budžet 50% CG Budžet 50%	Organi lokalne uprave i resornog ministarstva	2021-2022
3	Realizacija projekta ograđivanje vodoizvorišta sa potrebnom infrastrukturom	25	Opština Rožaje	Opštinski Budžet 100%	Organi lokalne uprave	2022-2023
4	Čišćenje i regulacija vodotoka	15	Opština Rožaje	Opštinski Budžet 50% i donacije 50%	Lokalno stanovništvo	2023-2024

Prioritet 4.2. Unaprjeđenje Sistema otpadnih voda

R. br.	Naziv projekta	Vrijednost projekta (u 000 €)	Nosioci projekta	Izvori finansiranja (%)	Korisnici projekta	Vrijeme realizacije
1	Izrada projekta tercijarnog kanalizacionog sistema	25	Opština Rožaje i resorno Ministarstvo	Opštinski Budžet 50% CG Budžet 50%	Lokalno stanovništvo	2022-2023
3	Izgradnja kolektora II i III faze kao i postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda	13500	Opština Rožaje i resorno ministarstvo	Opštinski Budžet 5% CG Budžet 10% EU fondovi 85%	Lokalno stanovništvo	2023-3024

Prioritet 4.3. unaprjeđenje energetske efikasnosti

R. br.	Naziv projekta	Vrijednost projekta (u 000 €)	Nosioci projekta	Izvori finansiranja (%)	Korisnici projekta	Vrijeme realizacije
1	Izrada plana energetske efikasnosti	5	Opština Rožaje	Opštinski Budžet 100%	Organi lokalne uprave	2021-2022
2	Modernizacija javne rasvjete u cilju postizanja energetske efikasnosti	1000	Opština Rožaje	Opštinski budžet 70% i donacije (EU, UNDP...) 30%	Lokalno stanovništvo	2022-2024
3	Izrada paketa podsticajnih mjera za	10	Opština Rožaje	Opštinski Budžet 50%	Privrednici	2022-2023

	postavljanje sistema energetki obnovljivih izvora			CG Budžet 50%		
4	Izgradnja toplane na biomasu	1500	Opština Rožaje i provatni Privatni investitori	Opštinski Budžet 20% Privatni investitori 80%	Lokalno stanovništvo	2023-2024

Specifični strateški cilj 5: Efikasna lokalna samouprava**Prioritet 5.1. Optimizacija potrebnog i stručnog kadra**

R. br.	Naziv projekta	Vrijednost projekta (u 000 €)	Nosioci projekta	Izvori finansiranja (%)	Korisnici projekta	Vrijeme realizacije
1	Izrada analize potrebnog stručnog kadra u skladu sa nadležnostima i potrebama lokalne uprave	5	Opština Rožaje	Opštinski Budžet 100%	Organi lokalne uprave	2021-2022
2	Rakonstrukcija zgrade opštine sa nadogradnjom	450	Opština Rožaje	Opštinski Budžet 50% i donacije 20% fondovi 30%	Organi lokalne uprave	2023-2024

Prioritet 5.2. Unaprjeđenje znanja i vještina zaposlenih

R. br.	Naziv projekta	Vrijednost projekta (u 000 €)	Nosioci projekta	Izvori finansiranja (%)	Korisnici projekta	Vrijeme realizacije
2	Stimulisanje postojećeg kadra za usavršavanjem	15	Opština Rožaje i Ministarstvo nauke i kulture	Opštinski Budžet 50% CG Budžet 50%	Zaposleni u LU	Kontinuirano
1	Izrada mjera podsticaja za deficitaran stručni kadar	25	Opština Rožaje	Opštinski Budžet 100%	Visokobrazovni kadar	2022-2023

7. GODIŠNJI AKCIONI PLAN

U okviru Strateškog plana razvoja se priprema Godišnji akcioni plan za tekuću godinu sa projekcijama za sljedeću godinu. U okviru Godišnjeg akcionog plana predstavljeni su prioritetni projekti za tu godinu u kraćoj formi (broji projekata). Detaljni projektni dokumenti će biti urađeni tokom sprovođenja Strateškog plana razvoja, u skladu sa izvorima finansiranja i definisanim zahtjevima.

Tokom perioda sprovođenja Strateškog plana razvoja, svake godine se priprema i usvaja novi Godišnji akcioni plan za njegovu realizaciju. Istovremeno, sa pripremanjem novog Godišnjeg akcionog plana, priprema se Izvještaj o napretku i rezultatima ostvarenim tokom sprovođenja prethodnog Godišnjeg akcionog plana.

Godišnji akcioni plan i izvještaj o ostvarenju akcionog plana za prethodnu godinu podnosi se Konsultativnoj grupi, Skupštini JLS i u skladu sa članom 11 stav 2 Zakona o regionalnom razvoju, Ministarstvu ekonomskog razvoja.

Indikativni akcioni plan za period 2021-2022

Specifični strateški cilj 1. Razvoj ekonomije i privrede		
Prioritet 1.1. Razvoj mikro, malih i srednjih preduzeća		
Naziv projekta	2. DUP Industrijska zona ``Zeleni`` - završetak	
Opis projekta	Planom koji je u fazi izrade i koji definiše način i daje smjernice valorizacije prostora posebno u dijelu Biznis zone	
Namjena i cilj projekta	Stvaranje administrativnih uslova za razvoj malih i srednjih preduzeća	
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none">- Raspisivanje javne rasprave,- Izrada prijedloga plana- Usvajanje planskog dokumenta	
Očekivani rezultati	Povećan broj zahtjeva za izgradnjom novih privrednih objekata.	
Indikatori i sredstva provjere	Otvoreni novi privredni objekti	
Korisnici	Opština Rožaje, budući privrednici, lokalno stanovništvo	
Period sprovođenja	2021-2022	
Nosioci aktivnosti	Opština Rožaje i Ministarstvo ekologije, prostornog planiranja i urbanizma	
Učesnici u implementaciji	Opština Rožaje	
Izvori finansiranja	Opštinski Budžet	/
	Budžet CG	12.000,00€
	Ostali izvori	/
	Ukupno	12.000,00€
Monitoring	Resorno ministarstvo i Opština Rožaje	
3. Izrada projektne dokumentacije za infrastrukturno opremanje (Projekat saobraćajnica, Projekat vodosnadbijevanja i otpadnih voda, Projekat Elektrifikacije) Biznis Zone		
Naziv projekta		
Opis projekta	Projektom se u skladu sa planom definiše saobraćajna infrastruktura i profili saobraćajnica, potrebni kapaciteti za vodosnadbijevanje Biznis zone sa profilima cijevi, profili za kalandžiranje vodove kao i rase i potrebne kapacitete snabdijevanja električnom energijom.	

Namjena i cilj projekta	Stvaranje uslova za realizovanje infrastrukturnih projekata	
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none">- Raspisivanje tendera za izradu;- Odabir projektanta- Odabir revidenta	
Očekivani rezultati	Kvalitetna tehnička dokumentacija	
Indikatori i sredstva provjere	<ul style="list-style-type: none">- Raspisivanje javnog poziva za izvođenje radova- Ugovaranje poslova izrade	
Korisnici	Opština Rožaje, budući privrednici, lokalno stanovništvo	
Period sprovođenja	2021-2022	
Nosioci aktivnosti	Opština Rožaje, projektanti	
Učesnici u implementaciji	Opština Rožaje	
Izvori finansiranja	Opštinski Budžet	22.500,00€
	Budžet CG	22.500,00€
	Ostali izvori	/
	Ukupno	45.000,00€
Monitoring	Opština Rožaje	

Prioritet 1.2. Razvoj poljoprivrede

Naziv projekta	4. Izrada studije mogućnosti davanja u zakup, otkup i ustupanje zemljišta za izgradnju novih poljoprivrednih kapaciteta	
Opis projekta	Studija treba da definiše lokalitete koji su u opštinskom ili državnom vlasništvu a koji pogodni za davanje poljoprivrednicima po povoljnim uslovima za bavljenje poljoprivrednom djelatnošću. Studija treba i da definiše uslove pod kojima bi poljoprivrednici mogli da apliciraju za određene lokalitete.	
Očekivani rezultati	Porast broja poljoprivrednika koji će se baviti različitim oblicima poljoprivrede	
Namjena i cilj projekta	Stvaranje povoljnijeg poslovnog ambijenta za buduće poljoprivrednike	
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none">- Formiranje tima za analizu mjera podsticaja,- Usvajanje mjera na lokalnom parlamentu	
Indikatori i sredstva provjere	<ul style="list-style-type: none">- Veći broj poljoprivrednih proizvođača- Broj zahtjeva za pokretanjem ili proširenjem kapaciteta poljoprivredne djelatnosti	
Korisnici	Poljoprivrednici	
Period sprovođenja	2021-2022	
Nosioci aktivnosti	Opština Rožaje i Ministarstvo finansija	
Učesnici u implementaciji	Opština Rožaje i Ministarstvo finansija	
Izvori finansiranja	Opštinski Budžet	2.500,00€
	Budžet CG	2.500,00€
	Ostali izvori	/
	Ukupno	5.000,00€
Monitoring	Opština Rožaje	
Naziv projekta	5. Izrada strategije promocije ulaganja u poljoprivredi	
Opis projekta	Projekat koji treba da definiše oblasti koje su posebno interesantne za strane investitore kao način prezentacije potencijala, odnosno uslove pod kojima bi se ulagalo u pojedine oblasti.	
Očekivani rezultati	Porast broja poljoprivrednika koji će se baviti različitim oblicima poljoprivrede	
Namjena i cilj projekta	Stvaranje smjernica promocije postojećih potencijala i uslova privlačenja stranih ulaganja u poljoprivredu	

Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none">- Formiranje tima za obradu smjernica,- Održavanje javne rasprave- Prezentiranje na različitim biznis forumima- Postavljanje na opštinskom sajtu i internet portalima	
Indikatori i sredstva provjere	<ul style="list-style-type: none">- Veći broj poljoprivrednih proizvođača- Broj zahtjeva za pokretanjem ili proširenjem kapaciteta poljoprivredne djelatnosti	
Korisnici	Poljoprivredni preduzetnici i strani investitori	
Period sprovođenja	2021-2022	
Nosioci aktivnosti	Opština Rožaje	
Učesnici u implementaciji	Opština Rožaje	
Izvori finansiranja	Opštinski Budžet	5.500,00€
	Budžet CG	/
	Ostali izvori	/
	Ukupno	5.000,00€
Monitoring	Opština Rožaje	
Naziv projekta	6. Formiranje posebne agencije za stručnu i savjetodavnu pomoć, izradu projekata mladim poljoprivrednicima	
Opis projekta	Formiranjem zasebne i usko specijalizovane agencije koja bi imala za zadatak da pruža stručnu pomoć prilikom administrativnih procedura, aplikacija kod određenih fondova kao i pomoć prilikom izrade projekata za apliciranje. Agencija bi takođe imala za zadatak da savjetodavno pomaže poljoprivrednicima prilikom uvođenja novih metoda i tehnologija rada.	
Namjena i cilj projekta	Stručna pomoć poljoprivrednicima	
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none">- Donošenje akata o osnivanju- Donošenje pravilnika o organizaciji i radu- Raspisivanje konkursa za prijem stručnog kadra	
Očekivani rezultati	Povećanje korišćenja sredstava različitih izvora i primjena novih tehnologija	
Indikatori i sredstva provjere	<ul style="list-style-type: none">- Broj aplikacija prema različitim fondovima- Broj zahtjeva za pokretanjem ili proširenjem kapaciteta poljoprivredne djelatnosti	
Korisnici	Poljoprivredni preduzetnici	
Period sprovođenja	2021-2022	
Nosioci aktivnosti	Opština Rožaje	
Učesnici u implementaciji	Opština Rožaje	
Izvori finansiranja	Opštinski Budžet	15.000,00€
	Budžet CG	/
	Ostali izvori	/
	Ukupno	15.000,00€
Monitoring	Opština Rožaje	

Prioritet 1.3. Razvoj šumarstva

Naziv projekta	1. Izrada studije zaštite lokaliteta od posebne važnosti
Opis projekta	Studija treba da definiše lokalitete koji su u opštinskom ili državnom vlasništvu a koji su od posebnog značaja i to lokaliteti pored vodotoka, lokaliteti pored saobraćajnica, lokaliteti ugroženi erozijom lokaliteti oko vodoizvotišta koje treba zaštititi od sječe.
Namjena i cilj projekta	Identifikacija potencijalnih lokaliteta sa posebnim tretmanom a koje je neophodno zaštititi

Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none">- Formiranje tima za izradu,- Usvajanje mjera na lokalnom parlamentu	
Očekivani rezultati	Sačuvan šumski etat u zonama zaštite	
Indikatori i sredstva provjere	<ul style="list-style-type: none">- Proglašenje zaštićenih lokaliteta- Smanjen broj zahtjeva za sječom u zaštićenim oblastima	
Korisnici	Opština Rožaje, Uprava za šume, lokalni korisnici	
Period sprovođenja	2021-2022	
Nosioci aktivnosti	Opština Rožaje i Ministarstvo poljoprivrede	
Učesnici u implementaciji	Opština Rožaje i Ministarstvo poljoprivrede	
Izvori finansiranja	Opštinski Budžet	10.000,00€
	Budžet CG	10.000,00€
	Ostali izvori	/
	Ukupno	10.000,00€
Monitoring	Opština Rožaje, Uprava za šume	
Naziv projekta	2. Izrada analize formiranja udruženja drvoprerađivača sa ciljem proizvodnje finalnog proizvoda	
Opis projekta	Analiza firmiranja udruženja drvoprerađivača treba da ispita vrstu i kapacitete postojećih prerađivača, da predloži proizvode koji bi bili konkurentni na tržištu ali takođe da preloži modele udruživanja	
Namjena i cilj projekta	Stvaranje udruženja u smislu ponude kvalitetnijeg proizvoda na konkurentnom tržištu	
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none">- Formiranje tima za vršenje analize,- Sakupljanje podataka na terenu,- Izrada analize,- Animiranje drvoprerađivača- Promocija drvnih proizvoda	
Očekivani rezultati	<ul style="list-style-type: none">- Porast broja udruženja drvoprerađivača- Ponuda različitih drvnih proizvoda	
Indikatori i sredstva provjere	<ul style="list-style-type: none">- Broj udruženja drvoprerađivača- Broj zahtjeva za pokretanjem ili proširenjem postojećih kapaciteta	
Korisnici	Opština Rožaje, drvoprerađivači	
Period sprovođenja	2021-2022	
Nosioci aktivnosti	Opština Rožaje	
Učesnici u implementaciji	Opština Rožaje i drvoprerađivači	
Izvori finansiranja	Opštinski Budžet	5.000,00€
	Budžet CG	/
	Ostali izvori	/
	Ukupno	5.000,00€
Monitoring	Opština Rožaje	

Prioritet 1.4. Razvoj turizma	
Naziv projekta	1. Izrada strategije razvoja turizma i turističkih potencijala kao i različitih oblika turističke ponude i sadržaja (ruralni turizam, zdravstveni turizam, vjerski turizam...)
Opis projekta	Strategija treba da provjeri postojeće kapacitete, provjeri potencijale za razvoj turističkih kapaciteta, kao i da da smjernice za razvoj novih različitih sadržaja i oblika razvoja turizma. Studija treba da utvrdi i modele afirmisanja ulaganja u ovu oblast.
Namjena i cilj projekta	Stvaranje strateških smjernica za razvoj turističkih potencijala

Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none">- Formiranje tima za izradu,- Izrada strategije- Javna rasprava- Usvajanje na lokalnom parlamentu- Animiranje turističkih preduzetnika	
Očekivani rezultati	Porast zainteresovanih za ulaganje u turističke sadržaje i kapacitete	
Indikatori i sredstva provjere	<ul style="list-style-type: none">- Broj zainteresovanih investitora- Novi sadržaji turističke ponude	
Korisnici	Opština Rožaje, Turistički privrednici	
Period sprovođenja	2021-2022	
Nosioci aktivnosti	Opština Rožaje i resorno ministarstvo	
Učesnici u implementaciji	Opština Rožaje i lokalni ugostitelji i turistički radnici	
Izvori finansiranja	Opštinski Budžet	5.000,00€
	Budžet CG	5.000,00€
	Ostali izvori	/
	Ukupno	10.000,00€
Monitoring	Opština Rožaje	
Naziv projekta	5. Projektovanje i izgradnja bazne stanice na lokalitetu Štedim	
Opis projekta	Projekat treba da obuhvati projektovanje i izgradnju bazne stanice na lokalitetu Štedim u čijem će sadržaju biti administracija koja se bavi gazdovanjem skijališta, restoran, ambulanta, gorska služba...	
Namjena i cilj projekta	Stvaranje uslova za funkcionisanje ski staza na lokalitetu Štedim.	
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none">- Raspisivanje javnog tendera,- Odabir izvođača,- Početak radova	
Očekivani rezultati	- Porast zainteresovanih za ulaganje u turističke sadržaje i kapacitete	
Indikatori i sredstva provjere	<ul style="list-style-type: none">- Broj zainteresovanih investitora- Novi sadržaji turističke ponude	
Korisnici	Opština Rožaje, Turistički privrednici	
Period sprovođenja	2021-2023	
Nosioci aktivnosti	Uprava javnih radova	
Učesnici u implementaciji	Uprava javnih radova i Opština Rožaje	
Izvori finansiranja	Opštinski Budžet	/
	Budžet CG	4.500.000,00€
	Ostali izvori	/
	Ukupno	4.500.000,00€
Monitoring	Opština Rožaje, Uprava javnih radova	
Naziv projekta	6. Projektovanje i izgradnja žičare i ski staza – nastavak radova	
Opis projekta	Projekat predstavlja nastavak već započetih žičara i ski staza na lokalitetu Štedim koji obuhvata postavljanje stubova i šestosjedne žičare sa pogonskim postrojenjem i izgradnju ski staza.	
Namjena i cilj projekta	Stvaranje uslova za funkcionisanje ski staza na lokalitetu Štedim.	
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none">- Početak radova poslije zimske sezone,- Radovi na postavljanju stubova žičare,- Radovi na izgradnji ski staza- Koordinisanje organa javnih i državnih institucija	
Očekivani rezultati	- Izgrađena šestosjedna žičara sa pogonskom kućicom	

Indikatori i sredstva provjere	- Broj postavljenih stubova, - Dužina izvedenih staza	
Korisnici	Posjetioci i turisti	
Period sprovođenja	2021-2023	
Nosioci aktivnosti	Uprava javnih radova	
Učesnici u implementaciji	Uprava javnih radova i Opština Rožaje	
Izvori finansiranja	Opštinski Budžet	/
	Budžet CG	2.000.000,00€
	Ostali izvori	/
	Ukupno	2.000.000,00€
Monitoring	Opština Rožaje, Uprava javnih radova	

Specifični strateški cilj 2. Održivi društveni i kulturni razvoj opštine**Prioritet 2.1. Unaprjeđenje oblasti socijalnog staranja**

Naziv projekta	1. Izrada studije osoba u stanju socijalne pomoći	
Opis projekta	Studija treba da obuhvati socijalno ugrožene kategorije stanovništva, definiše njihovo stanje, status i preporuči buduće aktivnosti koje će doprinijeti unaprjeđenju statusa ovog dijela populacije.	
Namjena i cilj projekta	Poboljšanje uslova osoba u stanju socijalne pomoći	
Aktivnosti	- Raspisivanje tendera - Izrada studije - Koordinacija sa ustanovama na državnom nivou	
Očekivani rezultati	- Smanjenje broja osoba u stanju socijalne pomoći	
Indikatori i sredstva provjere	- Broj korisnika socijalne pomoći	
Korisnici	Zavod za socijalno staranje	
Period sprovođenja	2021-2022	
Nosioci aktivnosti	Opština Rožaje i resorno ministarstvo	
Učesnici u implementaciji	Opština Rožaje i lokalni Zavod za socijalno staranje	
Izvori finansiranja	Opštinski Budžet	5.000,00€
	Budžet CG	10.000,00€
	Ostali izvori	/
	Ukupno	15.000,00€
Monitoring	Opština Rožaje i lokalni Zavod za socijalno staranje	

Prioritet 2.2. Razvoj i promocija kulturne baštine

Naziv projekta	3. Projekat obezbjeđivanje sredstava za otkup stare domaće radinosti	
Opis projekta	Projekat treba da obezbijedi sredstva za otkup predmeta stare domaće radinosti kako bi se sačuvale od propadanja.	
Namjena i cilj projekta	Unaprjeđenje stanja oblasti kulturne baštine	
Aktivnosti	- Popis predmeta koji nisu u posjedu Zavičajnog muzeja - Oprjedeljenje sredstava - Otkup predmeta	
Očekivani rezultati	Obogaćivanje ponude muzejskih eksponata	
Indikatori i sredstva provjere	Broj ji kvalitet eksponata	
Korisnici	JU Zavičajni muzej "Ganića Kula", posjetioci	

Period sprovođenja	2021-2022	
Nosioci aktivnosti	Opština Rožaje	
Učesnici u implementaciji	Opština Rožaje	
Izvori finansiranja	Opštinski Budžet	7.500,00€
	Budžet CG	/
	Ostali izvori (EU fondovi)	7.500,00€
	Ukupno	15.000,00€
Monitoring	JU Zavičajni muzej "Ganića Kula"	
Naziv projekta	5. Rekonstrukcija prostorija u Centru za kulturu za potrebe kulturnih događaja	
Opis projekta	Projektom treba da se obezbijedi prostor u objektu Centra za kulturu za različita kulturna dešavanja kao što su likovne izložbe, književne večeri...	
Namjena i cilj projekta	Unaprjeđenje stanja oblasti kulturnih djelatnosti	
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none">- Opredjeljenje prostorija pogodnih za kulturna dešavanja- Obezbeđenje izvođača radova- Rekonstrukcija prostorija	
Očekivani rezultati	Obogaćivanje ponude kulturnih dešavanja	
Indikatori i sredstva provjere	Broj kulturnih dešavanja	
Korisnici		
Period sprovođenja	2021-2022	
Nosioci aktivnosti	Opština Rožaje i resorno ministarstvo	
Učesnici u implementaciji	Opština Rožaje i resorno ministarstvo	
Izvori finansiranja	Opštinski Budžet	5.000,00€
	Budžet CG	2.000,00€
	Ostali izvori (EU fondovi)	5.000,00€
	Ukupno	12.000,00€
Monitoring	Opština Rožaje	

Prioritet 2.3. Unaprjeđenje obrazovnog sistema		
Naziv projekta	8. Program stipendiranja studenata deficitarnih oblasti i zvanja	
Opis projekta	Program treba da obuhvati prije svega deficitaran kadar koji je neophodan za unaprjeđenje različitih oblasti.	
Namjena i cilj projekta	Unaprjeđenje uslova školovanja deficitarnog kadra	
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none">- Oprjedeljenje sredstava- Raspisivanje javnog poziva za stipendiranje- Odabir kandidata- Finansiranje studenata	
Očekivani rezultati	- Smanjenje broja deficitarnog kadra	
Indikatori i sredstva provjere	- Veći broj visokoškolaca sa deficitarnim zvanjima	
Korisnici	Studenti	
Period sprovođenja	2021-2022	
Nosioci aktivnosti	Opština Rožaje i resorno ministarstvo	
Učesnici u implementaciji	Opština Rožaje i resorno ministarstvo	
Izvori finansiranja	Opštinski Budžet	25.000,00€

	Budžet CG	25.000,00€
	Ostali izvori	/
	Ukupno	50.000,00€
Monitoring	Opština Rožaje i Ministarstvo obrazovanja, sporta, kulture i nauke	

Prioritet 2.4. Unaprjeđenje zdravstvene zaštite		
Naziv projekta	3. Prilagođavanje objekta Doma zdravlja za pristup lica smanjene pokretljivosti	
Opis projekta	Projekat treba da obuhvati rekonstrukciju objekta sa prilagožavanjem prilaznih kosih rampi, taktilnih traka kao, specijalizovane sanitarne čvorove...	
Namjena i cilj projekta	Unaprjeđenje uslova osobama sa smetnjama u kretanju	
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none">- Izrada projektne dokumentacije- Odabir izvođača- Izvođenje građevinskih radova	
Očekivani rezultati	<ul style="list-style-type: none">- Bolji uslovi za lica smanjene pokretljivosti	
Indikatori i sredstva provjere	<ul style="list-style-type: none">- broj rampi i taktilnih traka, kao i sanitarnih čvorova	
Korisnici	Osobe sa smetnjama u kretanju	
Period sprovođenja	2021-2022	
Nosioci aktivnosti	Ministarstvo zdravlja	
Učesnici u implementaciji	Dom zdravlja i Ministarstvo zdravlja	
Izvori finansiranja	Opštinski Budžet	/
	Budžet CG	25.000,00€
	Ostali izvori	/
	Ukupno	25.000,00€
Monitoring	Dom Zdravlja Rožaje	

Prioritet 2.5. Razvoj sporta		
Naziv projekta	1. Program podrške sportskim klubovima i organizacijama	
Opis projekta	Program podrške podrazumijeva finansijska sredstva sportskim klubovima i organizacijama kako bi unaprijedile svoj rad	
Namjena i cilj projekta	Unaprjeđenje uslova sportskih klubova i organizacija	
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none">- Opredjeljivanje sredstava- Raspisivanje poziva za opredijeljena sredstva- Dodjela sredstava	
Očekivani rezultati	<ul style="list-style-type: none">- Povećanje registrovanih klubova	
Indikatori i sredstva provjere	<ul style="list-style-type: none">- Broj sportskih klubova i organizacija- Broj polaznika	
Korisnici	Sportski klubovi i organizacije	
Period sprovođenja	2021-2022	
Nosioci aktivnosti	Opština Rožaje	
Učesnici u implementaciji	Opština Rožaje	
Izvori finansiranja	Opštinski Budžet	30.000,00€
	Budžet CG	/
	Ostali izvori	/
	Ukupno	30.000,00€
Monitoring	Opština Rožaje	

Specifični strateški cilj 3. Revitalizacija postojeće i izgradnja nove infrastrukture**Prioritet 3.1. Razvoj saobraćajne infrastrukture**

Naziv projekta	5. Izgradnja lokalnog puta Hurije-Lovnica	
Opis projekta	Izgradnja puta podrazumijeva izgradnju lokalnog puta od naselja Hurije do naselja Lovnica i podrazumijeva tamponiranje postojeće podloge, izgradnju propusta i postavljanje asfaltnog zastora. Dužina puta iznosi 3.200m.	
Namjena i cilj projekta	Unaprjeđenje stanja saobraćajne infrastrukture	
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none">- Izrada projektne dokumentacije- Raspisivanje tendera za odabir izvođača- Izvođenje radova	
Očekivani rezultati	<ul style="list-style-type: none">- Izgrađena saobraćajna infrastruktura	
Indikatori i sredstva provjere	<ul style="list-style-type: none">- dužina asfaltiranog puta,- smanjenje raseljavanja lokalnog stanovništva	
Korisnici	Lokalno stanovništvo	
Period sprovođenja	2021-2022	
Nosioci aktivnosti	Opština Rožaje	
Učesnici u implementaciji	Opština Rožaje	
Izvori finansiranja	Opštinski Budžet	340.000,00€
	Budžet CG	/
	Ostali izvori	/
	Ukupno	340.000,00€
Monitoring	Opština Rožaje, Nadzorni organ	
Naziv projekta	8. Rekonstrukcija ulice Centar VII	
Opis projekta	Rekonstrukcija ulice Carine VIII podrazumijeva sanaciju gradske ulice u užem dijelu grada koja je trenutno neizgrađena. Rekonstrukcija podrazumijeva tamponiranje i asfaltiranje ulice.	
Namjena i cilj projekta	Unaprjeđenje stanja saobraćajne infrastrukture	
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none">- Izrada projektne dokumentacije- Raspisivanje tendera za odabir izvođača- Izvođenje radova	
Očekivani rezultati	<ul style="list-style-type: none">- Izgrađena saobraćajna infrastruktura	
Indikatori i sredstva provjere	<ul style="list-style-type: none">- dužina asfaltiranog puta,	
Korisnici	Lokalno stanovništvo	
Period sprovođenja	2021-2022	
Nosioci aktivnosti	Opština Rožaje	
Učesnici u implementaciji	Opština Rožaje	
Izvori finansiranja	Opštinski Budžet	30.000,00€
	Budžet CG	/
	Ostali izvori	/
	Ukupno	30.000,00€
Monitoring	Opština Rožaje, Nadzorni organ	
Naziv projekta	16. Asfaltiranje ulice Mustafa Pećanin I	
Opis projekta	Asfaltiranje ulice Mustafa Pećanina I podrazumijeva sanaciju gradske ulice u užem dijelu grada koja je trenutno neizgrađena. Rekonstrukcija podrazumijeva tamponiranje i asfaltiranje ulice.	

Namjena i cilj projekta	Unaprjeđenje stanja saobraćajne infrastrukture	
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none">- Izrada projektne dokumentacije- Raspisivanje tendera za odabir izvođača- Izvođenje radova	
Očekivani rezultati	- Izgrađena saobraćajna infrastruktura	
Indikatori i sredstva provjere	- dužina asfaltiranog puta,	
Korisnici	Lokalno stanovništvo	
Period sprovođenja	2021-2022	
Nosioci aktivnosti	Opština Rožaje	
Učesnici u implementaciji	Opština Rožaje	
Izvori finansiranja	Opštinski Budžet	15.000,00€
	Budžet CG	/
	Ostali izvori	/
	Ukupno	15.000,00€
Monitoring	Opština Rožaje, Nadzorni organ	
Naziv projekta	Projekti pod brojem 23-27 i 30	
Opis projekta	Projekti pod rednim brojevima 23-27 predstavljaju asfaltiranje lokalnih putev u MZ Kalače, MZ Džudževiče, MZ Sređani, MZ Bać, MZ Besnik, i MZ Paučina	
Namjena i cilj projekta	Unaprjeđenje stanja saobraćajne infrastrukture	
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none">- Izrada projektne dokumentacije- Raspisivanje tendera za odabir izvođača- Izvođenje radova	
Očekivani rezultati	- Izgrađena saobraćajna infrastruktura	
Indikatori i sredstva provjere	- dužina asfaltiranog puta,	
Korisnici	Lokalno stanovništvo	
Period sprovođenja	2021-2022	
Nosioci aktivnosti	Opština Rožaje	
Učesnici u implementaciji	Opština Rožaje	
Izvori finansiranja	Opštinski Budžet	15.000,00€
	Budžet CG	/
	Ostali izvori	/
	Ukupno	15.000,00€
Monitoring	Opština Rožaje, Nadzorni organ	
Naziv projekta	29. Asfaltiranje putnog pravca od stare stočne pijace prema Kamenjuši do Ramovića	
Opis projekta	Projektom se obuhvata tamponiranje i asfaltiranje putnog pravca prema mjestu zvanom Kamenjuša od stare stočne pijace.	
Namjena i cilj projekta	Unaprjeđenje stanja saobraćajne infrastrukture	
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none">- Izrada projektne dokumentacije- Raspisivanje tendera za odabir izvođača- Izvođenje radova	
Očekivani rezultati	- Izgrađena saobraćajna infrastruktura	
Indikatori i	- dužina asfaltiranog puta,	

sredstva provjere		
Period sprovođenja	2021-2022	
Korisnici	Lokalno stanovništvo	
Nosioci aktivnosti	Opština Rožaje	
Učesnici u implementaciji	Opština Rožaje	
Izvori finansiranja	Opštinski Budžet	50.000,00€
	Budžet CG	/
	Ostali izvori	/
	Ukupno	50.000,00€
Monitoring	Opština Rožaje, Nadzorni organ	
Naziv projekta	32. Sanacija lokalnih nekategorisanih makadamskih puteva na teritoriji opštine Rožaje	
Opis projekta	Projekat sanacije nekategorisanih makadamskih puteva podrazumijeva nasipanje i valjanje oštećenih makadamskih puteva na ruralnom području.	
Namjena i cilj projekta	Unaprjeđenje stanja saobraćajne infrastrukture	
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none">- Raspisivanje tendera za odabir izvođača- Izvođenje radova	
Očekivani rezultati	<ul style="list-style-type: none">- Izgrađena saobraćajna infrastruktura	
Indikatori i sredstva provjere	<ul style="list-style-type: none">- Dužina saniranih puteva,	
Korisnici	Lokalno stanovništvo	
Period sprovođenja	2021-2022	
Nosioci aktivnosti	Opština Rožaje	
Učesnici u implementaciji	Opština Rožaje	
Izvori finansiranja	Opštinski Budžet	50.000,00€
	Budžet CG	/
	Ostali izvori	/
	Ukupno	50.000,00€
Monitoring	Opština Rožaje, Nadzorni organ	
Naziv projekta	41. Rekonstrukcija pješačke staze u ulici M. Tita	
Opis projekta	Rekonstrukcija pješačke staze podrazumijeva rekonstrukciju postojeće pješačke staze i ona obuhvata zamjenu dotrajale podloge na mjestoma na kojima je oštećena.	
Namjena i cilj projekta	Unaprjeđenje stanja saobraćajne infrastrukture	
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none">- Izrada projektne dokumentacije- Raspisivanje tendera za odabir izvođača- Izvođenje radova	
Očekivani rezultati	<ul style="list-style-type: none">- Izgrađena saobraćajna infrastruktura	
Indikatori i sredstva provjere	<ul style="list-style-type: none">- Dužina rekonstruisane pješačke staze,	
Korisnici	Lokalno stanovništvo	
Period sprovođenja	2021-2022	
Nosioci aktivnosti	Opština Rožaje	
Učesnici u implementaciji	Opština Rožaje	
Izvori finansiranja	Opštinski Budžet	20.000,00€

	Budžet CG	/
	Ostali izvori	/
	Ukupno	20.000,00€
Monitoring	Opština Rožaje, Nadzorni organ	
Naziv projekta	42. Izgradnja horizontalne i vertikalne signalizacije u užem dijelu grada	
Opis projekta	Izgradnja horizontalne i vertikalne signalizacije podrazumijeva postavljanje nove saobraćajne signalizacije ali i zamjenu dotrajale, obelježavanje pješačkih pteleza i razdjelnih linija na saobraćajnicama unutar užeg gradskog jezgra.	
Namjena i cilj projekta	Unaprjeđenje stanja saobraćajne infrastrukture	
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none">- Izrada projektne dokumentacije- Raspisivanje tendera za odabir izvođača- Izvođenje radova	
Očekivani rezultati	<ul style="list-style-type: none">- Izgrađena saobraćajna infrastruktura	
Indikatori i sredstva provjere	<ul style="list-style-type: none">- Broj novopostavljenih znakova,- Dužina obelježenih razdjelnih linija.	
Korisnici	Lokalno stanovništvo	
Period sprovođenja	2021-2022	
Nosioci aktivnosti	Opština Rožaje	
Učesnici u implementaciji	Opština Rožaje	
Izvori finansiranja	Opštinski Budžet	40.000,00€
	Budžet CG	/
	Ostali izvori	/
	Ukupno	40.000,00€
Monitoring	Opština Rožaje, Nadzorni organ	

Prioritet 3.2. Razvoj vodovodne infrastrukture		
Naziv projekta	1. Studija vodosnadbijevanja za lokalitet Hajla i Štedim	
Opis projekta	Studija treba da ispita raspoložive kapacitete na lokalitetima Hajla i Štedim koji bi služili za napajanje turističkih kapaciteta ali i lokalnog stanovništva. Treba da pokaže i raspoložive potencijale za formiranje akumulacije koja bi služila za osnežavanje ski staza u prelaznim periodima.	
Namjena i cilj projekta	Unaprjeđenje stanja vodosnadbijevanja na teritoriji opštine Rožaje	
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none">- Raspisivanje tenderske dokumentacije za odabir izvođača- Izrada studije	
Očekivani rezultati	<ul style="list-style-type: none">- Prikaz realnog stanja vodnih potencijala	
Indikatori i sredstva provjere	<ul style="list-style-type: none">- Izrađena studija vodosnadbijevanja	
Korisnici	Opštinski organi, resorno ministarstvo	
Period sprovođenja	2021-2022	
Nosioci aktivnosti	Uprava javnih radova	
Učesnici u implementaciji	Uprava javnih radova	
Izvori finansiranja	Opštinski Budžet	/
	Budžet CG	35.000,00€
	Ostali izvori	/
	Ukupno	35.000,00€
Monitoring	Uprava javnih radova	

Naziv projekta	4. Rekonstrukcija vodovodnog sistema u ulici M.Pećanin i dijela naselja Šušteri	
Opis projekta	Rekonstrukcija vodovodnog sistema dijela ulice M. Pećanin pa sve do naselja šušteri podrazumijeva zamjenu dotrajalih vodovodnih cijevi i izgradnju novih kraka ka potrošačima koji nijesu priključeni na gradsku mreži ili imaju veoma loše vodosnadbijevanje.	
Namjena i cilj projekta	Unaprjeđenje stanja vodosnadbijevanja	
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none">- Izrada projektne dokumentacije- Raspisivanje tendera za odabir izvođača- Izvođenje radova	
Očekivani rezultati	<ul style="list-style-type: none">- Uredno vodosnadbijevanje lokalnih korisnika	
Indikatori i sredstva provjere	<ul style="list-style-type: none">- Dužina rekonstruisane mreže- Povećana naplata računa kod potrošača	
Korisnici	Lokalno stanovništvo	
Period sprovođenja	2021-2022	
Nosioci aktivnosti	Opština Rožaje	
Učesnici u implementaciji	Iopština Rožaje i DOO „Vodovod“	
Izvori finansiranja	Opštinski Budžet	18.500,00€
	Budžet CG	/
	Ostali izvori	/
	Ukupno	18.500,00€
Monitoring	Opština Rožaje, Nadzorni organ	
Naziv projekta	5. Zamjena zatvaračnica i rekonstrukcija vodovodnih šahti i vazdušnih ventila	
Opis projekta	Zamjena zatvaračnica i rekonstrukcija vodovodnih šahti podrazumijeva intervencije na vodovodnoj mreži kako bi imali stabilan sistem napajanja sa manjim gubicima	
Namjena i cilj projekta	Unaprjeđenje stanja vodosnadbijevanja	
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none">- Izrada projektne dokumentacije- Raspisivanje tendera za odabir izvođača- Izvođenje radova	
Očekivani rezultati	<ul style="list-style-type: none">- Uredno vodosnadbijevanje lokalnih korisnika	
Indikatori i sredstva provjere	<ul style="list-style-type: none">- Broj rekonstruisanih vodovodnih šahti,- Povećana naplata računa kod potrošača	
Korisnici	Lokalno stanovništvo	
Period sprovođenja	2021-2022	
Nosioci aktivnosti	Opština Rožaje	
Učesnici u implementaciji	Iopština Rožaje i DOO „Vodovod“	
Izvori finansiranja	Opštinski Budžet	35.500,00€
	Budžet CG	/
	Ostali izvori	/
	Ukupno	35.500,00€
Monitoring	Opština Rožaje, Nadzorni organ	
Naziv projekta	12. Izgradnja fekalne kanalizacije u naselju Čatovske livade	
Opis projekta	Izgradnja fekalne kanalizacije u naselju Čatovske livade podrazumijeva izgradnju nove kanalizacione u gradskom urbanom jezgru mreže do	

	objekata koji nijesu priključeni a koji trenutno ispuštaju otpadne vode na neorganizovan način.	
Namjena i cilj projekta	Unaprjeđenje stanja vodosnadbijevanja	
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none">- Izrada projektne dokumentacije- Raspisivanje tendera za odabir izvođača- Izvođenje radova	
Očekivani rezultati	<ul style="list-style-type: none">- Uredno odvođenje otpadnih voda	
Indikatori i sredstva provjere	<ul style="list-style-type: none">- Smanjenje broja improvizovanih septičkih jama,- Povećana naplata računa kod potrošača	
Korisnici	Lokalno stanovništvo	
Period sprovođenja	2021-2022	
Nosioci aktivnosti	Opština Rožaje	
Učesnici u implementaciji	Iloština Rožaje i DOO „Vodovod“	
Izvori finansiranja	Opštinski Budžet	95.500,00€
	Budžet CG	/
	Ostali izvori	/
	Ukupno	95.500,00€
Monitoring	Opština Rožaje, Nadzorni organ	
Naziv projekta	14. Izgradnja fekalne kanalizacione mreže u ulici Sandžačka do naselja Hasovići	
Opis projekta	Izgradnja fekalne kanalizacije u u ulici Sandžačka pa sve do naselja Hasovići podrazumijeva izgradnju nove kanalizacione u gradskom urbanom jezgru mreže do objekata koji nijesu priključeni a koji trenutno ispuštaju otpadne vode na neorganizovan način.	
Namjena i cilj projekta	Unaprjeđenje stanja odvođenja otpadnih voda	
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none">- Izrada projektne dokumentacije- Raspisivanje tendera za odabir izvođača- Izvođenje radova	
Očekivani rezultati	<ul style="list-style-type: none">- Uredno vodosnadbijevanje lokalnih korisnika	
Indikatori i sredstva provjere	<ul style="list-style-type: none">- Broj rekonstruisanih vodovodnih šahti,- Povećana naplata računa kod potrošača	
Korisnici	Lokalno stanovništvo	
Period sprovođenja	2021-2022	
Nosioci aktivnosti	Opština Rožaje	
Učesnici u implementaciji	Iloština Rožaje i DOO „Vodovod“	
Izvori finansiranja	Opštinski Budžet	225.000,00€
	Budžet CG	/
	Ostali izvori	/
	Ukupno	225.000,00€
Monitoring	Opština Rožaje, Nadzorni organ	
Naziv projekta	17. Završetak radova na gradskom rezervoaru za vodu "Carine"	
Opis projekta	Završetak radova na gradskom rezervoaru Carine podrazumijeva radove na već izgrađenom rezervoaru a koji bi napajao lokalno stanovništvo i Biznis zonu.	
Namjena i cilj projekta	Unaprjeđenje stanja odvođenja otpadnih voda	
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none">- Raspisivanje tendera za odabir izvođača	

	- Izvođenje radova	
Očekivani rezultati	- Uredno vodosnadbijevanje lokalnih korisnika	
Indikatori i sredstva provjere	- Povećana naplata računa kod potrošača	
Korisnici	Lokalno stanovništvo	
Period sprovođenja	2021-2022	
Nosioci aktivnosti	Opština Rožaje	
Učesnici u implementaciji	Opština Rožaje i DOO „Vodovod“	
Izvori finansiranja	Opštinski Budžet	31.000,00€
	Budžet CG	/
	Ostali izvori	/
	Ukupno	31.000,00€
Monitoring	Opština Rožaje, Nadzorni organ	

Prioritet 3.3. Razvoj elektro-energetske infrastrukture		
Naziv projekta	2. Projektovanje i izgradnja dalekovoda Zeleni - Štedim	
Opis projekta	Ovak projekat obuhvata izradu projektne dokumentacije i samu izgradnju dalekovoda od naselja zvanog Zeleni do turističkog lokaliteta Štedim. Ukupna dužina dalekovoda iznosi 20km i obuhvata primarni dalekovod sa lokalnim trafostanicama na dionici dalekovoda.	
Namjena i cilj projekta	Unaprjeđenje stanja elektrosnadbijevanja turističkih lokaliteta i lokalnog stanovništva	
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none">- Raspisivanje tendera za izvođača- odabir izvođača- Izrada projektne dokumentacije- Izvođenje radova	
Očekivani rezultati	- Energetsko obezbjeđenje turističkog lokaliteta Štedim	
Indikatori i sredstva provjere	<ul style="list-style-type: none">- Izgradnja dalekovoda- Izgradnja turističkih kapaciteta- Otvaranje i puštanje u rad turističkih kapaciteta	
Korisnici	Lokalni turistički privrednici i lokalno stanovništvo	
Period sprovođenja	2021-2024	
Nosioci aktivnosti	Opština Rožaje i Uprava javnih radova	
Učesnici u implementaciji	Opština Rožaje i Uprava javnih radova	
Izvori finansiranja	Opštinski Budžet	/
	Budžet CG	4.000.000,00€
	Ostali izvori	/
	Ukupno	4.000.000,00€
Monitoring	Opština Rožaje, Uprava javnih radova, nadzorni organ	
Naziv projekta	2. Rekonstrukcija DV 10kV Kačapora-Donji Besnik	
Opis projekta	Projekat treba da obuhvati rekonstrukciju postojećeg dalekovoda Kačapora-Donji Besnik sa zemjenom dotrajalih stubova i zamjena postojećeg kabla. Naponski nivo ovog dalekovoda iznosi 10kV.	
Namjena i cilj projekta	Unaprjeđenje stanja elektrosnadbijevanja	
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none">- Izrada projektne dokumentacije- Raspisivanje tendera za izvođača- odabir izvođača- Izvođenje radova	
Očekivani rezultati	- Pospješene napajanja lokalnih seoskih domaćinstava	

Indikatori i sredstva provjere	<ul style="list-style-type: none">- Uredno napajanje- Mali broj ispada energetske mreže- Pospješene naplate	
Korisnici	Lokalno stanovništvo	
Period sprovođenja	2021-2022	
Nosioci aktivnosti	CEDIS	
Učesnici u implementaciji	Opština Rožaje i CEDIS	
Izvori finansiranja	Opštinski Budžet	/
	Budžet CG	/
	Ostali izvori (CEDIS)	/
	Ukupno	17.000,00€
Monitoring	CEDIS, Nadzorni organ	
Naziv projekta	3. Izgradnja STS 10/0,4 kV 160kVa Bralići I sa priključnim DV10kV i uklapanjem u NN mrežu	
Opis projekta	Projekat izgradnje trafostanice treba da obuhvati izgradnju nove trafostanice u naselju Bralići kao i priključnog dalekovoda koji bi se povezao na postojeću nisko-naponsku mrežu. Izgradnjom ove trafostanice umnogome bi se unaprijedilo energetska snabdijevanje naselja Bralići ali i okolnih naselja	
Namjena i cilj projekta	Unaprjeđenje stanja elektrosnabdijevanja	
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none">- Izrada projektne dokumentacije- Raspisivanje tendera za izvođača- odabir izvođača- Izvođenje radova	
Očekivani rezultati	<ul style="list-style-type: none">- Unaprijeđeno energetska napajanje	
Indikatori i sredstva provjere	<ul style="list-style-type: none">- Uredno napajanje- Mali broj ispada energetske mreže- Pospješene naplate	
Korisnici	Lokalno stanovništvo	
Period sprovođenja	2021-2022	
Nosioci aktivnosti	CEDIS	
Učesnici u implementaciji	Opština Rožaje i CEDIS	
Izvori finansiranja	Opštinski Budžet	/
	Budžet CG	/
	Ostali izvori (CEDIS)	21.000,00€
	Ukupno	21.000,00€
Monitoring	CEDIS, Nadzorni organ	
Naziv projekta	4. Rekonstrukcija DV10kV Agovići-Seošnica	
Opis projekta	Projekat treba da obuhvati rekonstrukciju postojećeg dalekovoda Agovići-Seošnica sa zemjenom dotrajalih stubova i zamjena postojećeg kabla. Naponski nivo ovog dalekovoda iznosi 10kV.	
Namjena i cilj projekta	Unaprjeđenje stanja elektrosnabdijevanja	
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none">- Izrada projektne dokumentacije- Raspisivanje tendera za izvođača- odabir izvođača- Izvođenje radova	
Očekivani rezultati	<ul style="list-style-type: none">- Unaprijeđeno energetska napajanje	

Indikatori i sredstva provjere	<ul style="list-style-type: none">- Uredno napajanje- Mali broj ispada energetske mreže- Pospješene naplate	
Korisnici	Lokalno stanovništvo	
Period sprovođenja	2021-2022	
Nosioci aktivnosti	CEDIS	
Učesnici u implementaciji	Opština Rožaje i CEDIS	
Izvori finansiranja	Opštinski Budžet	/
	Budžet CG	/
	Ostali izvori (CEDIS)	21.000,00€
	Ukupno	21.000,00€
Monitoring	CEDIS, Nadzorni organ	
Naziv projekta	4. Rekonstrukcija DV 10kV Biševo-Redžovići	
Opis projekta	Projekat treba da obuhvati rekonstrukciju postojećeg dalekovoda Biševo-Redžovići sa zemjenom dotrajalih stubova i zamjena postojećeg kabla. Naponski nivo ovog dalekovoda iznosi 10kV.	
Namjena i cilj projekta	Unaprijeđenje stanja elektrosnadbijevanja	
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none">- Izrada projektne dokumentacije- Raspisivanje tendera za izvođača- odabir izvođača Izvođenje radova	
Očekivani rezultati	<ul style="list-style-type: none">- Unaprijeđeno energetska napajanje	
Indikatori i sredstva provjere	<ul style="list-style-type: none">- Uredno napajanje- Mali broj ispada energetske mreže- Pospješene naplate	
Korisnici	Lokalno stanovništvo	
Period sprovođenja	2021-2022	
Nosioci aktivnosti	CEDIS	
Učesnici u implementaciji	Opština Rožaje i CEDIS	
Izvori finansiranja	Opštinski Budžet	/
	Budžet CG	/
	Ostali izvori (CEDIS)	36.000,00€
	Ukupno	36.000,00€
Monitoring	CEDIS, Nadzorni organ	

Prioritet 3.4. Razvoj komunalne infrastrukture	
Naziv projekta	1. Izrada plana upravljanja komunalnim otpadom
Opis projekta	Plan obuhvata način gazdovanja i upravljanja različitim vrstama čvrstog komunalnog otpada kao što su način sakupljanja, odlaganja, sortiranja kao i nivoa prethodne orade.
Namjena i cilj projekta	Plansko upravljanje komunalnim otpadom
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none">- Raspisivanje tendera za odabir obrađivača- Odabir obrađivača- Izrada studije
Očekivani rezultati	<ul style="list-style-type: none">- Efikasno sakupljanje i tretiranje čvrstog komunalnog otpada
Indikatori i sredstva provjere	<ul style="list-style-type: none">- Količina čvrstog komunalnog otpada

Korisnici	Lokalno stanovništvo	
Period sprovođenja	2021-2022	
Nosioci aktivnosti	Opština Rožaje i resorno ministarstvo	
Učesnici u implementaciji	Opština Rožaje i DOO Komunalno	
Izvori finansiranja	Opštinski Budžet	8.000,00€
	Budžet CG	/
	Ostali izvori	/
	Ukupno	8.000,00€
Monitoring	Opština Rožaje, Doo Komunalno, nadzorni organ	
Naziv projekta	2. Izrada projekta ozelenjavanja javnih površina u gradskom jezgru	
Opis projekta	Projekat treba da obezbijedi definisanje lokacija adekvatnih za formiranje zelenih površina, kao i uređenje i ozelenjavanje niskim i žbunastim sadnicama.	
Namjena i cilj projekta	Uređenje urbanog dijela grada	
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none">- definisanje lokacija- izrada projekta uređenja- izvođenje radova na uređenju	
Očekivani rezultati	<ul style="list-style-type: none">- Uređen urbani dio grada	
Indikatori i sredstva provjere	<ul style="list-style-type: none">- Povećanje zelenih površina u urbanom dijelu grada	
Korisnici	Lokalno stanovništvo	
Period sprovođenja	2021-2022	
Nosioci aktivnosti	Opština Rožaje	
Učesnici u implementaciji	Opština Rožaje i DOO Komunalno	
Izvori finansiranja	Opštinski Budžet	20.000,00€
	Budžet CG	/
	Ostali izvori (donacije)	5.00,00€
	Ukupno	25.000,00€
Monitoring	Opština Rožaje, Doo Komunalno, nadzorni organ	
Naziv projekta	3. Izrada Plana punktova za sakupljanje čvrstog komunalnog otpada	
Opis projekta	Plan obuhvata definisanje lokacija za formiranje punktova za sakupljanje čvrstog komunalnog otpada, izgradnja postamenata i boksova za smještaj kontejnera.	
Namjena i cilj projekta	Organovan i uređen način sakupljanja komunalnog otpada	
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none">- Definisanje lokacija- Izrada projekta uređenja- Izvođenje radova na izgradnji boksova za kontejnere	
Očekivani rezultati	<ul style="list-style-type: none">- Uređena mjesta za odlaganje komunalnog otpada	
Indikatori i sredstva provjere	<ul style="list-style-type: none">- Broj formiranih punktova	
Korisnici	Lokalno stanovništvo	
Period sprovođenja	2021-2022	
Nosioci aktivnosti	Opština Rožaje i DOO Komunalno	
Učesnici u implementaciji	Opština Rožaje i DOO Komunalno	
Izvori finansiranja	Opštinski Budžet	15.000,00€

	Budžet CG	/
	Ostali izvori	/
	Ukupno	15.000,00€
Monitoring	Opština Rožaje, Doo Komunalno, nadzorni organ	
Naziv projekta	7. Uređenje platoa glavne gradske pijace	
Opis projekta	Uređenje platoa predstavlja završetak radova na izgradnji glavne gradske pijace. I obuhvata uređenje zastora, formiranje parking prostora, kao i osvjetljenje platoa.	
Namjena i cilj projekta	Završetak objekta Glavne gradske pijace	
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none">- Izrada projektne dokumentacije,- Raspisivanje tendera za odabir izvođača,- Izgradnja platoa.	
Očekivani rezultati	<ul style="list-style-type: none">- Funkcionalna Gradska pijaca	
Indikatori i sredstva provjere	<ul style="list-style-type: none">- Broj korisnika gradske pijace,- Popunjenost gradske pijace porebnom ponudom	
Korisnici	Lokalno stanovništvo	
Period sprovođenja	2021-2022	
Nosioci aktivnosti	Opština Rožaje i resorno ministarstvo	
Učesnici u implementaciji	Opština Rožaje i resorno ministarstvo	
Izvori finansiranja	Opštinski Budžet	5.000,00€
	Budžet CG	90.000,00€
	Ostali izvori	/
	Ukupno	95.000,00€
Monitoring	Uprava javnih radova, Opština Rožaje, nadzorni organ	

Specifični strateški cilj 4. Zaštita životne sredine**Prioritet 4.1. Zaštita značajnih lokaliteta**

Naziv projekta	2. Izrada projekta zaštite vodoizvorišta	
Opis projekta	Projekat treba da obuhvati značajna vodoizvorišta koja se koriste za pitku vodu, da na njima definiše zaštitne tampon zone kao i da predvidi građevinske radove na ograđivanju i mjere nadzora i kontrole.	
Namjena i cilj projekta	Zaštita ekološki važnih lokaliteta	
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none">- Raspisivanje tendera za izradu projekta- Odabir obrađivača- Izrada projekta	
Očekivani rezultati	<ul style="list-style-type: none">- Obezbijeđena vodoizvorišta	
Indikatori i sredstva provjere	<ul style="list-style-type: none">- Broj obezbijeđenih vodoizvorišta	
Korisnici	DOO Vodovod	
Period sprovođenja	2021-2022	
Nosioci aktivnosti	Opština Rožaje i DOO Vodovod	
Učesnici u implementaciji	Opština Rožaje i DOO Vodovod	
Izvori finansiranja	Opštinski Budžet	5.000,00€
	Budžet CG	/
	Ostali izvori	/
	Ukupno	5.000,00€
Monitoring	Opština Rožaje i DOO Vodovod	

Prioritet 4.2. Unaprjeđenje sistema otpadnih voda		
Naziv projekta	1. Izrada projekta tercijarnih otpadnih voda	
Opis projekta	Projekat treba da obuhvati nastavak onog dijela kanalizacione mreže koji nije obuhvaćen glavnim gradskim kolektorom i koji ima za cilj da spoji sve korisnike te da se evakuše najveći dio otpadnih voda.	
Namjena i cilj projekta	Unaprjeđenje oblasti odvođenja otpadnih voda	
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none">- Raspisivanje tendera za odabir obrađivača- Odabir obrađivača- Izrada projekta	
Očekivani rezultati	<ul style="list-style-type: none">- Funkcionalan sistem odvođenja otpadnih voda	
Indikatori i sredstva provjere	<ul style="list-style-type: none">- Broj korisnika kanalizacionog sistema	
Korisnici	DOO Vodovod	
Period sprovođenja	2021-2022	
Nosioci aktivnosti	Opština Rožaje	
Učesnici u implementaciji	Opština Rožaje i DOO Vodovod	
Izvori finansiranja	Opštinski Budžet	10.000,00€
	Budžet CG	/
	Ostali izvori (donacije)	15.000,00€
	Ukupno	25.000,00€
Monitoring	Opština Rožaje i DOO Vodovod	

Prioritet 4.3. Unaprjeđenje energetske efikasnosti		
Naziv projekta	1. Izrada plana energetske efikasnosti	
Opis projekta	Plan obuhvata ispituje potencijale gdje je moguće sprovesti određene mjere na pospješenju energetske efikasnosti, dati uslove koje treba ispuniti i prijedlog oblasti gdje je to primjenljivo.	
Namjena i cilj projekta	Unaprjeđenje mjera energetske efikasnosti	
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none">- Raspisivanje tendera za izradu projekta- Odabir obrađivača- Izrada plana	
Očekivani rezultati	<ul style="list-style-type: none">- Pospješenje energetske efikasnosti- Primjena novih tehnologija i opreme	
Indikatori i sredstva provjere	<ul style="list-style-type: none">- Broj korisnika koji koristi mjere energetske efikasnosti	
Korisnici	Opštinski organi, lokalno stanovništvo, privrednici	
Period sprovođenja	2021-2022	
Nosioci aktivnosti	Opština Rožaje	
Učesnici u implementaciji	Opština Rožaje	
Izvori finansiranja	Opštinski Budžet	5.000,00€
	Budžet CG	/
	Ostali izvori	/
	Ukupno	5.000,00€
Monitoring	Opština Rožaje	

Specifični strateški cilj 5. Efikasna lokalna uprava

Prioritet 5.1. Optimizacija potrebnog i stručnog kadra		
Naziv projekta	1. Izrada analize potrebnog stručnog kadra u skladu sa nadležnostima i potrebama lokalne uprave	
Opis projekta	Analiza koja pored redovne sistematizacije radnih mjesta treba da obuhvati potreban specifičan kadar koji će doprinijeti radu lokalne uprave posebno u dijelu deficitarnih oblasti.	
Namjena i cilj projekta	Unaprjeđenje rada lokalne uprave	
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none">- Formiranje tima za izradu analize- Izrada analize	
Očekivani rezultati	<ul style="list-style-type: none">- Efikasan rad lokalne uprave	
Indikatori i sredstva provjere	<ul style="list-style-type: none">- Povećan broj prihvaćenih projekata od strane različitih institucija	
Korisnici	Organi lokalne uprave	
Period sprovođenja	2021-2022	
Nosioci aktivnosti	Opština Rožaje	
Učesnici u implementaciji	Opština Rožaje	
Izvori finansiranja	Opštinski Budžet	5.000,00€
	Budžet CG	/
	Ostali izvori	/
	Ukupno	5.000,00€
Monitoring	Opština Rožaje	

Prioritet 5.2. Unaprjeđenje znanja i vještina zaposlenih		
Naziv projekta	1. Stimulisanje postojećeg kadra za usavršavanjem	
Opis projekta	Stimulisanje postojećeg kadra treba da obezbijedi sredstva za pohađanje radnika lokalne samouprave za unaprjeđenje znanja i vještina pohađajući različite vrste obuka i seminara, te specijalističkog doškovanja.	
Namjena i cilj projekta	Unaprjeđenje rada lokalne uprave	
Očekivani rezultati	<ul style="list-style-type: none">- Efikasan rad lokalne samouprave	
Indikatori i sredstva provjere	<ul style="list-style-type: none">- Broj obučenog kadra,	
Korisnici	Organi lokalne uprave	
Period sprovođenja	Kontinuirano	
Nosioci aktivnosti	Opština Rožaje	
Učesnici u implementaciji	Opština Rožaje, resorna ministarstva, nevladine organizacije.....	
Izvori finansiranja	Opštinski Budžet	5.000,00€
	Budžet CG	5.000,00€
	Ostali izvori (fondovi, donacije...)	10.000,00€
	Ukupno	20.000,00€
Monitoring	Opština Rožaje	

8. MONITORING

U namjeri da se prati ostvarenje Strateškog plana razvoja, lokalna uprava će uspostaviti mehanizam monitoringa sa ciljem efikasne implementacije Strateškog plana i upotrebe resursa, kao i mjerenja efekata koji se postižu realizacijom predviđenih projekata. Usvajanje Strateškog plana razvoja pratiće izrada Godišnjeg akcionog plana, kao i usvajanje Pravilnika o radu Konsultativne grupe u periodu realizacije.

Tri člana Konsultativne grupe biće imenovana da vrše monitoring sprovođenja Strateškog plana

razvoja i da o tome izvještavaju koordinatora Grupe.

Monitoring će biti zasnovan na prikupljanju relevantnih informacija za svaki projekat pojedinačno,

i to u dijelu:

- procesnih indikatora (faza u kojoj se nalazi realizacija projekta, a koja će pratiti realizaciju aktivnosti)
- finansijskih indikatora (opredijeljeni i realizovani budžet, za projekte čija realizacija je u toku)
- fizičkih indikatora, koji će obuhvatiti prikupljanje podataka o učincima i rezultatima

Za prikupljanje podataka biće zaduženi rukovodioci projekata, u saradnji sa partnerima koji učestvuju u sprovođenju pojedinačnih projekata. Rukovodioci projekata će o učincima, rezultatima, procesnim i finansijskim indikatorima izvještavati tročlanu grupu za monitoring, koji će objedinjavati podatke za potrebe sastanaka sa članovima Konsultativne grupe. U skladu sa Pravilnikom o metodologiji za izradu Strateškog plana razvoja jedinice lokalne samouprave, koordinator Konsultativne grupe će pripremati izvještaj o sprovođenju Strateškog plana razvoja i dostavljati ga resornom ministarstvu.

Godišnji izvještaj sprovođenja SPR-a

Projekat	Očekivani rezultati	Indikatori i sredstva provjere	Period sprovođenja	Nosioci aktivnosti	Učesnici u implementaciji	Komentari na sprovođenje projekta

Finansijski godišnji izvještaj sprovođenja Godišnjeg akcionog plana za SPR

Projekat	Utrošena sredstva			
	Ukupno	Budžet JLS	Državni Budžet	Drugi izvori

9. PRILOZI STRATEŠKOG PLANA RAZVOJA OPŠTINE ROŽAJE ZA PERIOD 2021-2025**2.3.1. Privreda****ANEX I: Broj preduzeća po sektorima u opštini Rožaje**

Red.br	Naziv i opis djelatnosti Preduzeća	Opis	Aktivan status	Neaktivan status	Ukupno
1	Gradjevinarstvo	Izgradnja stambenih i nestambenih zgrada, izgradnja puteva i autoputeva i ostalih gradjevina	27	14	41
2	Preradivačka industrija	Rezanje i obrada drveta, proizvodnja ostale građevinske stolarije i elemenat.	103	32	135
3	Trgovina na veliko i malo i popravka motornih vozila	Trgovina automobilima i lakim motornim vozilima, održavanje i popravka motornih vozila, trgovina na veliko cvijećem životinjama, voćem i povrćem pićem, trgovina na malo pretežno hranom i pićem	91	62	153
4	Uslužna djelatnost	Hoteli i sličan smještaj, djelatnost restorana i pokretnih ugostiteljskih objekata, usluge pripremanja i posluživanja hrane i pića	15	11	26
5	Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	Uzgoj živine, gajenje šuma, sječa drveća, mješovita poljoprivredna proizvodnja, sakupljanje šumskih plodova itd.	13	14	27
6	Saobraćaj i skladištenje	Gradski, prigradski i kpneni prevoz putnika, drumski prevoz tereta itd.	42	35	77
7	Umjetnost, zabava i rekreacija	Djelatnost biblioteka, arhiva, muzeja, sportskih objekata itd.	2	17	19
8	Ostale uslužne djelatnosti	Djelatnost frizerskih i kozmetičkih salona, političkih organizacija i ostalih organizacija na bazi učlanjenja	33	105	138
9	Zdravstvena i socijalna zaštita	Opšta, specijalistička medicinska praksa, stomatološka praksa.	11	0	11
10	Državna uprava i odbrana i obavezno socijalno osiguranje	Djelatnost državnih organa, sudske i pravosudne djelatnosti.	1	3	4
11	Stručne, naučne i tehničke djelatnosti	Računovodstveni, knjigovodstveni i revizorski poslovi, konsultantske aktivnosti, arhitektonska djelatnost, veterinarska djelatnost itd.	16	0	16
12	Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	Djelatnost putničkih agencija, privatnog obezbjeđenja, usluge sistema obezbjeđenja, redovnog čišćenja zgrada itd.	3	0	3

13	Vadjenja rude i kamena	Vađenje građevinskog i ukrasnog kamena, kreč., s. gipsa, krede, šlunka, pijeska, gline.	2	1	3
14	Informisanje i komunikacije	Kompjutersko programiranje, veb portali, proizvodnja i emitovanje televizijskog programa itd.	3	1	4
15	Snabdijevanje vodom i upravljanje otpadnim vodama	Snabdijevanje vodom	2	0	2
16	Obrazovanje	Osnovno, srednje opšte obrazovanje, djelatnost škola za vozače, ostalo obrazovanje	18	0	18
17	Ukupno		382	295	677

Izvor: Poreska uprava

2.3.2. Poljoprivreda

ANEX II: Položaj Rožaja u Crnoj Gori u odnosu na površinu poljoprivrednih parcela

	Veličina razreda prema korišćenom poljoprivrednom zemljištu								
	5.00<6.00 ha	6.00<8.00 ha	8.00<10.00 ha	10.00<15.00 ha	10.00<5.00 ha	15.00<20.00 ha	20.00<30.00 ha	30.00<50.00 ha	100ha i vise
Crna Gora	48824	581	2514	15418	8465	8865	4076	2256	1287
Andrijevica	1417	z	5	360	305	340	90	55	13
Bar	1814	37	128	952	339	241	59	18	11
Berane	4509	29	143	1307	974	986	423	179	104
Bijelo Polje	6407	28	133	1377	1187	1422	726	436	269
Budva	203	38	28	89	23	8	8	z	4
Danilovgrad	2993	15	86	1356	693	488	153	62	33
Žabljak	623	8	7	35	34	108	92	53	32
Kolašin	1575	8	35	538	238	354	123	73	30
Kotor	362	6	69	203	34	18	7	5	z
Mojkovac	1214	6	59	182	188	302	152	87	55
Nikšić	6886	126	996	2614	1122	949	346	175	102
Plav	2479	12	56	772	424	598	245	128	51
Plužine	859	z	7	72	45	134	100	76	39
Pljevlja	4001	11	43	196	344	818	695	475	309
Podgorica	7276	114	448	3513	1411	939	302	128	61
Rožaje	2089	44	47	324	327	500	274	150	97
Tivat	169	6	22	112	11	9	z	z	-
Ulcinj	1731	7	21	644	456	322	104	67	33
Herceg Novi	522	31	99	232	71	43	24	4	6
Cetinje	895	22	77	440	173	119	33	8	4
Šavnik	800	29	5	100	66	167	119	72	31

Izvor: Monstat 2011

ANEX III: Obradive površine u Rožajama i njihovo korišćenje

	Ukupno raspoloživo zemljište		Ukupno poljoprivredno korišćeno zemljište		Korišćene okućnice ili bašte		Korišćene oranice	
	Broj gazdinstava	Površina ha	Broj gazdinstava	Površina ha	Broj gazdinstava	Površina ha	Broj gazdinstava	Površina ha
Rožaje	2089	13712.3	2045	164.7	1055	58.3	141	97.8
Bez zemljišta/No land	44	11.2	-	-	-	-	-	-
< 0,10 ha	47	11.9	47	2.4	22	0.4	z	z
0,10-<0,50 ha	324	190.3	324	94.9	117	2.4	7	0.7
0,50-<1,00 ha	327	385.1	327	255.4	164	6.4	7	1.7
1,00-<2,00 ha	500	1048.4	500	733.1	265	12.5	21	6.9
2,00-<3,00 ha	274	945.4	274	683.6	146	8.2	24	6.2
3,00- <4,00 ha	150	715.3	150	538.3	90	4.4	17	10.5
4,00-<5,00 ha	97	552.7	97	446.5	59	3.6	13	3.8
5,00-<6,00 ha	56	442.7	56	311.1	33	2.5	7	7.3
6,00-<8,00 ha	74	671.6	74	520.5	35	2.7	10	7.1
8,00-<10,00 ha	48	545.1	48	435.4	28	3.4	9	5.7
10,00-<15,00 ha	44	603	44	539.4	25	1.7	9	15
15,00-<20,00 ha	12	224.8	12	219.8	6	1	z	z
20,00-<30,00 ha	12	310.6	12	290.5	7	2.3	z	z
30,00-<50,00 ha	26	1111	26	1062.1	15	0.6	4	4.9
50,00-<100,00 ha	29	2127.1	29	2072.9	22	3.3	z	z
100 ha i vise	25	3816.2	25	3780.3	21	2.9	7	8.6

Izvor: Monstat 2011

Turizam**ANEX IV: Broj posjetilaca po zemljama i vrste ugostiteljskih objekata**

Prvih 10 zemalja iz kojih su turisti najviše dolazili			
	dec. 2018. – mart 2019.	dec. 2019. – mart 2020.	dec. 2020. – mart 2021.
1.	Srbija	BiH	Njemacka
2.	Republika Kosovo	Republika Kosovo	Bosna
3.	BiH	Republika Srbija	Republika Srbija
4.	Njemacka	Njemacka	Luksemburg
5.	Makedonija	Luksemburg	Turska
6.	Turska	Turska	Britanija
7.	Svedska	Svedska	Svedska
8.	Albanija	Belgija	Holandija
9.	Belgija	Albanija	Albanija
10.	Luksemburg	Irska	Irska

Izvor: Turistička organizacija Rožaje

Vrste ugostiteljskih objekata (smještaj) koji su turisti najviše koristili tokom:			
	. 2020. – 2021.	. 2019. –2020.	. 2018. – 2019.
Primarni ugostiteljski objekti (hotel, pansion, motel, pansion, hostel, tur.naselje, etno selo i sl.)	Hotel Aldi Hotel Wahels Motel Duga Resort Jela Motel Milenium Motel Grand	Hotel Aldi Hotel Wahels Motel Duga Resort Jela Motel Milenium Motel Grand	Hotel Aldi Hotel Wahels Motel Duga Resort Jela Motel Milenium Motel Grand

Izvor: Turistička organizacija Rožaje

2.4.1. Obrazovanje

ANEX V: Pregled osnovnih škola sa područnim odjeljenjima i broja učenika po razredima za period 2019-2021

Naziv škole	GODINA	Broj nastavnika	Broj učenika	Broj učenika po razredima									
				I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	
Matična škola													
JU OŠ „MUSTAFA PEĆANIN”	2020/21	52	922	102	95	88	106	100	120	113	94	104	
	2019/20	51	934	96	84	108	101	109	112	95	103	125	
JU OŠ „25 MAJ”	2020/21	49	894	96	91	97	103	103	100	98	113	93	
	2019/20	49	929	100	106	104	103	100	108	99	101	108	
JU OŠ „BALOTIĆE”	2020/21	19	131	10	13	9	13	16	25	12	16	17	
	2019/20	19	129	13	9	12	9	22	16	16	18	14	
P.O. KUJEVIĆI	2020/21	2	18	2	7	2	7						
	2019/20	2	24	7	2	8	7						
P.O. GRAHOVO	2020/21	2	12	2	1	2	4	3					
	2019/20	2	13	1	2	4	3	3					
JU OŠ „MILUN IVANOVIĆ”	2020/21	12	131	4	4	5	7	10	32	20	25	24	
	2019/20	12	133	5	7	8	10	9	21	26	23	24	
P.O. RADETINA	2020/21	4	33	10	5	8	4	6					
	2019/20	4	36	6	8	4	6	12					
P.O. S.LUKE	2020/21	3	23	4	5	4	8	2					
	2019/20	3	24	5	4	8	2	5					
P.O. B.CRKVA	2020/21	2	7	1	0	2	1	3					
	2019/20	2	8	0	2	1	3	2					
JU OŠ „BUKOVICA”	2020/21	9	97	15	12	8	9	13	15	13	3	9	
	2019/20	9	93	12	9	10	11	16	14	3	10	8	
P.O. PAUČINA	2020/21	2	16	4	7	3	2						
	2019/20	2	16	7	3	2	4						
JU OŠ „BAĆ”	2020/21	17	187	14	17	10	13	25	19	32	27	30	
	2019/20	17	174	17	10	13	16	19	32	27	30	28	
P.O. BESNIK	2020/21	2	27	9	3	2	13						
	2019/20	2	21	3	2	13	3						

P.O. JABLANICA	2020/21	1	6	3	0	1	2					
	2019/20	1	5	0	1	2	2					
P.O.MALINDOBRAV	2020/21	2	11	3	4	2	2					
	2019/20	2	12	4	2	2	4					
JU OŠ „SKAREPAČA”	2020/21	25	205	10	14	11	11	21	40	43	22	33
	2019/20	25	205	10	14	11	11	21	40	43	22	33
P.O. SEOŠNICA	2020/21	5	42	5	10	9	9	9				
	2019/20	5	42	5	10	9	9	9				
P.O. KALAČE	2020/21	4	52	12	6	10	9	15				
	2019/20	4	52	12	6	10	9	15				
JU OŠ „DACIĆE”	2020/21	10	23	2	3	2	3	1	4	2	3	3
	2019/20	10	25	3	2	3	1	4	2	3	3	4
JU OŠ „DONJA LOVNICA”	2020/21	15	150	16	14	10	11	15	23	19	20	22
	2019/20	15	150	16	14	10	11	15	23	19	20	22
P.O. ČOSOVIKA	2020/21	3	17	5	5	2	2	3				
	2019/20	3	17	5	5	2	2	3				
JU OŠ „MIROSLAV ĐUROVIĆ”	2020/21	11	60	4	3	4	3	9	9	7	7	14
	2019/20	11	60	4	3	4	3	9	9	7	7	14
P.O. LUČICA	2020/21	2	16	2	4	4	6					
	2019/20	2	16	2	4	4	6					

Izvor: Sekretarijat za sport i kulturu Opštine Rožaje

Anex VI: Tehnička i kadrovska opremljenost škola 2020/21 god.

Naziv škole	Površina m ²	Nastavno osoblje br.	Nenastavno osoblje br.	Broj kabineta	Poseduje salu za fiz. vaspitanje DA/NE	Poseduje sportski teren-poligon DANE	Poseduje broj računara	Poseduje internet DA/NE	Poseduje biblioteku DA/NE
JU OŠ „M.PEĆANIN“	3500	52	22	3	DA	DA	47	DA	DA
JU OŠ „25.MAJ“	3605	49	20	9	DA	DA	32	DA	DA
JU OŠ „BALOTIĆE“	776	23	8	1	NE	DA	13	DA	DA
JU OŠ „M.IVANOVIĆ“	1100	21	10	5	NE	NE	12	DA	DA
JU OŠ „BUKOVICA“		11	7	/					
JU OŠ „BAĆ“	1600	22	9	2	DA	DA	7	DA	DA
JU OŠ „BRATSTVO JEDINSTVO“	1006	34	10	4	DA	DA	15	DA	DA
JU OŠ „DACIĆE“	160	10	4	/	NE	NE	2	NE	NE
JU OŠ „DONJA LOVNICA“	928	18	9	2	NE	DA	16	DA	DA
JU OŠ „MIROSLAV ĐUROVIĆ“	1150	13	5	/	DA	DA	6	DA	DA

Izvor: Sekretarijat za sport i kulturu Opštine Rožaje

2.4.4. Kultura

ANEX VII: Normativni okvir

U Nacionalnom programu razvoja kulture je navedeno da će unapređivanje i razvoj kulture u opštinama biti predmet pojedinačnih programa razvoja kulture sa godišnjim akcionim planovima, koje će crnogorske opštine donositi u skladu sa Zakonom o kulturi.

Opštinski programi razvoja kulture treba da sadrže:

- analizu stanja i potreba u kulturi;
- utvrđivanje izvora finansiranja;
- evidenciju subjekata kulture;
- evidenciju stanja infrastrukture potrebne za realizaciju projekata u kulturi;
- valorizaciju kulturne baštine;
- mjere koje podstiču unapređivanje sektora kulture;
- mjere koje stimulišu nezavisnu kulturnu scenu i kulturu mladih;
- mjere koje afirmišu princip rodne ravnopravnosti;
- mjere koje će kulturu učiniti dostupnijom osobama sa invaliditetom,
- i drugo, što je od značaja za razvoj kulture u opštinama.

Normativni okvir za razvoj opštinskih programa razvoja kulture dat je u Ustavu Crne Gore („Sl. list CG“, broj 01/07 od 25.10.2007.god.) koji u članovima 76, 77 i 78 propisuje slobodu naučnog, kulturnog i umjetničkog stvaralaštva; obavezu države da podstiče i pomaže razvoj prosvjete, nauke, kulture, umjetnosti, sporta, fizičke i tehničke kulture i da štiti naučne, kulturne, umjetničke i istorijske vrijednosti; te propisuje dužnost svakoga da čuva prirodnu i kulturnu baštinu od opšteg interesa, kao i obavezu države da je štiti.

ANEX VIII: Ustanove kulture:

Javna ustanova Centar za kulturu formirana je 1991. godine Odlukom Skupštine opštine Rožaje. Prije toga poslovi kulture organizovali su se u okviru Narodnog univerziteta.

Djelatnosti:

- Organizovanje i unapređivanje kulturno – umjetničkih djelatnosti i kulturnog života u opštini
- Organizovanje i priređivanje kulturno – umjetničkih nastupa pozorišnih predstava, muzičkih nastupa, književnih večeri i likovnih izložbi
- Organizovanje festivala i manifestacija opštinskog, državnog i međunarodnog značaja, kulturno obrazovnog karaktera
- Organizovanje prigodnih programa povodom obilježavanja značajnih državnih praznika, jubileja i sl.
- Organizovanje predavanja, seminara i kurseva vezanih za osnovne djelatnosti Centra
- Unapređivanje amaterskog kulturno – umjetničkog stvaralaštva
- Redovno prikazivanje filmova
- Saradnja sa drugim institucijama i organizacijama iz oblasti kulture
- Druge poslove koje osnivač stavi u nadležnost Centra;

Zavičajni muzej “Ganića kula”

Muzej je osnovan kao javna ustanova 1991. godine, a koncipiran je kao ustanova kompleksnog tipa sa zadatkom da sakuplja, čuva, prezentuje i publikuje originalna svjedočanstva o životu i običajima naroda na području Rožaja. Cilj je valorizacija prošlosti i zadovoljenje komponente turističkog razvoja grada. Muzej je smješten u istorijskom zdanju, obnovljenom i adaptiranom objektu “Ganića kula”, koja je sagrađena krajem 18. vijeka, i nalazi se na zvaničnom grbu opštine Rožaje. Kula se sastoji od prizemlja i dva sprata koji su ozidani od lomljenog kamena, dok je treći sprat, takozvani “čardak” napravljen od drveta. Kula je registrovana kod Republičkog zavoda za zaštitu spomenika kulture 1987. godine. Nalazi se u neposrednoj blizini Gradskog trga, u dijelu zvanom Stara čaršija.

U zavičajnom muzeju se baštini izuzetno vrijedan muzejski materijal iz XVIII, XIX i XX vijeka, koji ilustruje bogatstvo materijalne i duhovne kulture naroda koji žive na ovoj teritoriji. Izdvajaju se kolekcije oružja, fotografije, te i etnografska, arhivska i numizmatička zbirka. U ovom trenutku nalazi se više stotina predmeta materijalne i duhovne kulture stanovništva u ovim zbirkama. Takođe, muzej posjeduje bogatu zbirku metalnog pokućstva i posuđa.

Narodna biblioteka

Narodna biblioteka i čitaonica u Rožajama počele su sa radom 8. juna 2000. godine. Biblioteka trenutno raspolaže sa oko 10.000 knjižnih jedinica. Sav bibliotečki materijal je obrađen u skladu sa odgovarajućim pravilima po UDK sistemu.

Djelatnosti:

- Nabavka, obrada, čuvanje, zaštitu i korišćenje, prezentaciju i popularizaciju bibliotečke građe
- Izrada kataloga, bibliografija, biltena, baze podataka i drugih izvora informacija.
- Omogućavanje pristupa bibliotečkoj građi, izvorima informacija, uslugama i servisima
- Obezbjedivanje korišćenja i protoka bibliografskih i drugih izvora informacija i usluga
- Edukaciju korisnika
- Vođenje evidencije o građi i korisnicima
- Učestvuje u opštem i informatičkom obrazovanju
- Prikuplja, obrađuje i čuva zavičajnu građu na području djelatnosti biblioteke
- Organizuje posebne oblike rada za djecu, omladinu i odrasle u cilju razvijanja i podsticanju čitalačke kulture
- Organizuje posebne oblike rada za lica sa posebnim potrebama i obezbjeđuje im uslove za korišćenje bibliotečke građe shodno njihovim potrebama i mogućnostima
- Organizuje kulturne aktivnosti koje su u skladu njenom djelatnošću
- Vršiti izdavačku aktivnost
- Organizuje istraživački rad u okviru svog djelovanja

Državni arhiv

Čuva fondove nastale radom organa, organizacija i ustanova na nivou lokalne uprave od 1945. godine.

ANEX IX: Arhitektonska baština, kulturno-istorijski spomenici

- Kuća Sulja Bećiragića – s početaka XX vijeka (jedina kuća u Rožajama koja ima sačuvanu kompletnu alaturko sobu sa originalnim pokućanstvom) **soba bi trebala dobiti status kulturnog dobra**
- Ganića kula, kraj XVIII vijeka – ruinirana - obnovljena - objekat nije u autentičnom stanju
- Džamija Sultan Murat II iz XV vijeka - objekat nije u autentičnom stanju
- Kučanska džamija, XVIII vijek (proglašena za spomenik kulture)
- Džamija - Biševo iz XVIII vijeka - ruinirana, potom obnovljena
- Kula Hadžialijagića iz XIX vijeka. (arhitektonski autentično sačuvan objekat u eksterijeru, djelimično i enterijeru) ; **objekat bi trebao dobiti status spomenika kulture**
- Kuća Nedžibega Hadzića, sada vlasništvo Fetahovića iz XIX vijeka - ruinirana
- Kuća Mujage Sutovića iz XIX vijeka - sačuvana u eksterijeru, u enterijeru djelimično
- Kuća Ismeta Feleća iz XIX vijeka - sačuvana u eksterijeru enterijer u lošem stanju
- Kuća Bedra Sutovića iz XIX vijeka
- Kuća Ganića - Pepića iz XIX v ijeka (djelimično sačuvano pokućstvo, veliki broj eksponata i nošnje)
- Kuća Hasana Bećiragića sa početka XX - sačuvana u enterijeru

ANEX X: Stvaraoci u sektoru umjetnosti i kulture (živi i preminuli):

Ibrahim Hadžić

Zaim Azemović

Ibiš Kujević

Hilmo Hadžić

Halil Markišić

Zećir Luboder

Osman Kurpejović

Ismet Hadžić

Aldemar Ibrahimović

Ibrahim Kurpejović

Hamdo Kalač

Mirsada Šabotić

Radosava Beloica

Safet Kadrović Vrbički

Enver Muratović

Salko Luboder

Sulejman Beća Kujević

Eldar Lakota

Mirza Luboder

Mervan Meco Nurković

Fadil Demić

Selver Kardović

ANEX XI: Institucionalno jačanje i valorizacija:

- **Institucionalno jačanje i povećanje kapaciteta ustanova kulture**

Produkcijsko i organizaciono inoviranje Međunarodnog festivala dječije pjesme „Zlatna Pahulja“

Formiranje dramske sekcije unutar Centra za kulturu

Edukacija postojećih kadrova iz oblasti produkcije kulturnih događaja i savremenog marketinga

Iznalaženje, izgradnja ili adaptacija adekvatnog prostora za ljetnju pozornicu

Stvaranje infrastrukturnih, kadrovskih i institucionalnih pretpostavki za formiranje muzičke škole kao samostalne ustanove (trenutno je istureno odjeljenje muzičke škole iz Bijelog Polja)

- **Podrška savremenom kulturnom stvaralaštvu i NVO**

Formiranje dječijeg hora

Formiranje omladinskog gradskog orkestra

Formiranje galerije sa stalnom postavkom rožajskih slikara

Obezbeđivanje ateljea za slikare koji bi se dodjeljivali na petogodišnji period na osnovu konkursa

Ustanovljenje vajarske kolonije

Formiranje fonda za podršku razvoju vizuelnih umjetnosti - video-film, fotografija, dizajn, dodjela godišnje nagrade najboljem vizuelnom umjetniku

Izvesti umjetničke intervencije u javnom prostoru – oživljavanje teritorije opštine skulpturama prilagođenim ambijentu

Osposobljavanje nekog od adekvatnih prostora za aktivnosti nezavisne kulturne scene

Korišćenje prostora i opreme javnih ustanova za programe NVO

Formiranje kluba umjetnika uz obezbeđenje adekvatnog prostora

2.8. Međunarodna saradnja

ANEX XII : Instrumenti pretpristupne podrške (IPA):

	<ul style="list-style-type: none">• Erasmus+ - Erasmus+ je program za obrazovanje, mlade i sport, koji promoviše mogućnosti učenja za pojedince u Evropskoj uniji i izvan nje, saradnju između obrazovnih ustanova, organizacija mladih, lokalnih i regionalnih vlasti, kao i podršku u procesu reformi politika u zemljama članicama i saradnju sa zemljama koje nisu dio EU.
	<ul style="list-style-type: none">• Cosme - Program za konkurentnost malih i srednjih preduzeća - COSME, ima za cilj jačanje konkurentnosti i održivosti preduzeća Evropske unije, podsticanje preduzetničke kulture i rasta malih i srednjih preduzeća.
	<ul style="list-style-type: none">• Horizont 2020 - Horizont 2020 doprinosi ostvarivanju ključnih ciljeva Evropske unije vezanih za istraživanje, tehnološki razvoj i inovacije i sprovođenju strategije Evropa 2020, kao i podržavanje stvaranja Evropskog istraživačkog prostora. Crna Gora je do sada učestvovala u 9 programa.• Pod ovim programom potpisan je 2015.g. i Memorandum o pristupanu COST akcijama – Evropskom programu za saradnju u nauci i tehnologiji (European Cooperation in Science and Technology); Crnogorski istraživački timovi učestvovali su u velikom broju akcija u okviru ovog programa;

	<ul style="list-style-type: none">• Carine 2020 - Program Carine 2020 podržava saradnju između tijela nadležnih za carinska pitanja u Evropskoj uniji i olakšava umrežavanje, zajedničke aktivnosti i jačanje kapaciteta institucija, a u isto vrijeme podržava razvoj informatičke infrastrukture kako bi se omogućio razvoj elektronske carine.
	<ul style="list-style-type: none">• Kreativna Evropa - Novi program EU koji pruža podršku evropskoj kinematografiji, kao i kulturnom i kreativnom sektoru.
	<ul style="list-style-type: none">• Evropa za građane - Cilj ovog programa je da se Evropa približi i svojim građanima i da im se omogući veće učešće u procesu odlučivanja i kreiranja evropskih politika, kroz transnacionalne razmjene i aktivnosti saradnje s organizacijama iz
	<ul style="list-style-type: none">• Evropski program za zapošljavanje i socijalne inovacije (EaSI) - evropski program za zapošljavanje i socijalne inovacije podržava razvoj inovativnih mjera socijalne politike i zapošljavanja (PROGRESS), promovisanje mobilnosti radne snage (EURES), olakšavanje pristupa mikrokreditima i podsticanje socijalnog preduzetništva.
	<ul style="list-style-type: none">• Fiskalis - programom Fiskalis se želi obezbijediti razvoj pouzdanog i funkcionalnog poreskog sistema na unutrašnjem tržištu EU, jačanjem saradnje između država koje učestvuju, njihovih administracija i službenika.
	<ul style="list-style-type: none">• ISA – Program za rješenja interoperabilnosti i zajedničke okvire za evropsku javnu upravu, privredu i građane – ovaj Program podržava razvoj digitalnih rješenja koja omogućavaju javnim upravama, preduzećima i građanima u Evropi da imaju koristi od interoperabilnih prekograničnih i međusektorskih javnih usluga.